

Norsk Lovtidende.

Utgit efter offentlig foranstaltning

ifølge lov av 1 april 1876.

Nr. 38

Utgit 25 august.

1915

Lov

om domstolene.

13 aug.

Nr. 5.

Vi Haakon, Norges Konge, gjør vittterlig:

at Os er blit forelagt Stortingets beslutning, av 5 august 1915 saalydende:

1ste kapitel.

Domstolene.

§ 1. De almindelige domstoler er:

1. Høiesteret;
2. Høiesterets kjæremaalsutvalg;
3. lagmandsrettene;
4. herreds- og byrettene;
5. forliksraadene.

§ 2. Særdomstoler er:

1. vergemaalsrettene;
2. utskiftningsrettene;
3. de skjønskommissioner, som er nedsat efter lov om bygningstvæsenet i Kristiania av 26 mai 1899 § 12;
4. fiskeridomstolene;
5. de overordentlige domstoler, som nedsættes efter § 29;
6. de militære straffedomstoler;
7. rikets konsulatdomstoler i utlandet;
8. Riksretten.

For de domstoler, som er nævnt under nr. 1—5, gjælder denne lov, hvis ikke andet er bestemt.

For de domstoler, som er nævnt under nr. 6 og 7, gjælder loven bare, hvis det særlig er bestemt.

For Riksretten gjælder den ikke.

§ 3. Høiesteret har sit sæte i rikets hovedstad, naar ikke særlige forhold er til hinder. Retten skal ha en formand og saa mange faste dommere, som til enhver tid er bestemt.

13 aug. Kongen kan desuten opnævne medlemmer, som tar sæte i
Nr. 5. retten efter særskilt tilkaldelse fra formanden, naar forfald eller sakmængden gjør det paakrævet. Embedsmænd, som kan avskediged av Kongen, og praktiserende sakførere kan ikke opnævnes.

§ 4. Naar sakmængden gjør det paakrævet, kan Høiesteret efter bestemmelse av Kongen deles i flere avdelinger. Har Høiesterets formand sæte i en avdeling, er han ogsaa formand for avdelingen; men ellers er den ældste faste dommer i avdelingen formand.

§ 5. I den enkelte sak sættes Høiesteret med syv dommere. I vidtløftige saker kan dog rettens formand bestemme, at en ottende dommer skal overvære forhandlingene for at tiltræde retten, om nogen faar forfald.

Av rettens medlemmer maa ikke fler end to være særlig tilkaldte dommere, saafremt domfør ret allikevel kan sættes.

Er rettens formand ikke med i behandlingen av saken, skal den ældste av de faste dommere, som er med, gjøre tjeneste som formand.

§ 6. Naar Høiesteret skal træffe avgjørelser, som ikke gjælder de enkelte retssaker, skal syv medlemmer være med i avgjørelsen, hvis ikke andet er bestemt ved lov.

I de avgjørelser, som er nævnt i § 7 andet punktum og § 8 andet led, skal alle de faste dommere være med. Har nogen av dem forfald, er det ikke nødvendig at tilkalde andre isteden.

§ 7. Høiesterets formand leder rettens forretninger; han fastsætter tiden for dens møter og for behandlingen av sakene og fordeler forretningene mellem rettens medlemmer og i tilfælde mellem dens avdelinger. Almindelige regler om dette kan retten fastsætte i en forretningsorden.

Har formanden forfald, skal den ældste av de faste dommere gjøre tjeneste i hans sted, saalænge ingen anden er opnevnt.

§ 8. Høiesterets kjæremaalsutvalg bestaar av tre høiesteretsdommere. Medlemmene og to varamænd opnævnes av rettens formand, som regel skiftevis for en maaned. I kjæremaalsutvalget kan bare én tilkaldt dommer være med.

Naar Høiesteret finder det paakrævet, kan den nedsætte flere kjæremaalsutvalg. Retten gir i saa fald almindelige forskrifter om fordelingen av sakene mellem utvalgene.

I de tilfælde, som er nævnt i lov av 2 juni 1906 om forandringer i lovgivningen om akkordforhandling og konkurs, avsnit I §§ 3, 13 og 29 og avsnit II §§ 60, 66 og 75, skal to forretningskyndige medlemmer, som Kongen opnævner, tiltræde kjæremaalsutvalget.

Høiesterets formand er formand i kjæremaalsutvalget, naar han er medlem av utvalget; men ellers er den ældste faste høiesteretsdommer i utvalget formand. 13 aug. Nr. 5.

§ 9. Høiesteret skal ha en første retsskriver, som leder rettens kontor, og desuten saa mange retsskrivere, som sakmængden kræver.

§ 10. Lagmandsrettene skal ha en lagmand som formand og saa mange meddommere, som til enhver tid er bestemt.

Meddommerne er i regelen fast utnævnte lagdommere. Men Kongen kan ogsaa opnævne meddommere og varamænd for dem for et aar om gangen eller undtagelsesvis for et halvt aar. Embedsmænd, som kan avskediges av Kongen, og praktiserende sakførere kan ikke opnævnes.

§ 11. Hvor sakmængden gjør det paakrævet, kan lagmandsretten efter bestemmelse av Kongen deles i flere afdelinger. I saa fald kan der ved retten utnævnes flere lagmænd, en for hver afdeling, og blandt dem en første lagmand til formand for hele domstolen.

Første lagmand fordeler sakene mellem rettens afdelinger og træffer bestemmelse om lagdommernes tjenstgjøring efter regler, som Kongen gir.

Har første lagmand forfald, skal den ældste av de andre lagmænd gjøre tjeneste i hans sted, saalænge ingen anden er opnævnt.

§ 12. Lagmandsretten sættes i den enkelte sak med lagmanden og to meddommere.

Lagmanden fordeler forretningene mellem rettens medlemmer efter regler, som Kongen gir.

Hvis lagmanden har forfald, og ingen anden er opnævnt i hans sted, skal den ældste lagdommer gjøre tjeneste som lagmand, men hvis ingen lagdommer er utnævnt, den meddommer, som er nævnt først i opnævnelsen.

I vidtløftige saker kan lagmanden bestemme, at en av de opnævnte varamænd skal overvære forhandlingene for at tiltræde retten, om nogen faar forfald.

§ 13. Avgjørelser, og andre forføininger, som ikke gjælder enkelte retssaker, træffer lagmanden alene, hvis ikke andet er bestemt. Er retten delt i flere afdelinger, er det første lagmand, som træffer avgjørelsen.

§ 14. I straffesaker sættes lagmandsretten med lagrette og i tvistemaal med domsmænd i de tilfælde, som lovene om rettergangsmåten i straffesaker og for tvistemaal bestemmer.

§ 15. Faar nogen av rettens eller lagrettens medlemmer forfald, efterat hovedforhandlingen er begyndt, kan den fortsættes, uten at nogen tilkaldes isteden, saa længe der bare er én lagrettemand eller domsmand og bare én anden dommer mindre,

13 aug. end der egentlig skulde være. Men lagmanden eller en dommer, som efter § 12 kan træde i hans sted, maa altid være med.

Naar lagmandsretten bare er sammensat av lagmanden og de to meddommere, kan saksbehandlingen ikke fortsættes, om nogen av dem faar forfald.

§ 16. Rikets inndeling i lagdømmer for hver lagmandsret og lagdømmernes inndeling i retskredser (lagsogn) bestemmer Kongen. Inndelingen i lagsogn kan være forskjellig for tvistemal og for straffesaker.

§ 17. Lagmandsrettene skal ha særskilte retsskrivere, som leder rettens kontor.

§ 18. For hvert lagsogn fastsetter Kongen et eller flere retssteder. Der holdes lagmandsting til tider, som lagmanden bestemmer. Hvor lagsognets størrelse eller andre grunde gjør det hensigtsmessig, skal der enten for alle saker eller for tvistemal fastsettes flere retssteder, hvert for en del av lagsognet. Paa disse retssteder behandles i almindelighet de saker, som hører hjemme i den del av lagsognet.

Naar det vilde være uforholdsmæssig kostbart eller besværlig, at en sak behandles ved lagmandsting, bør den, saafremt nogen av parterne begjærer det, om mulig behandles utenfor tinget paa et for parter og vidner bekvemt sted.

Tid og sted for lagmandstingene skal lagmanden kundgjøre i tide overensstemmende med forskrifter, som Kongen gir.

§ 19. Herreds- og byrettene skal ha en eller flere faste dommere. Har retten flere dommere, utnævnes den ene til formand for hele domstolen. Der kan ogsaa utnævnes en næstformand. Har formanden og næstformanden forfald, skal den ældste av de andre dommere gjøre tjeneste som formand, saalænge ingen anden er opnevnt.

Har herreds- eller byretten flere medlemmer, fordeler domstolens formand forretningene mellem dem efter regler, som Kongen gir.

§ 20. Kongen kan bestemme, at en eller flere av herreds- eller byrettens forretningsgrener skal styres selvstændig av en eller flere av dommerne eller henlægges til særskilte embedsmænd.

Naar sakmængden gjør det paakrævet, kan Kongen opnevne midlertidige hjelpedommere.

Desuten kan Kongen opnevne en særskilt dommer til forhørsdommer i en eller flere bestemte straffesaker eller til at styre skjøn eller ekspropriationssaker, naar det er paakrævet, fordi saken er vidtløftig, eller fordi forretningene bør ledes av samme dommer i flere domssogn.

§ 21. I den enkelte sak ved herreds- eller byretten gjør 13 aug.
bare én dommer tjeneste. Retten sættes med domsmænd i de Nr. 5.
tilfælde, som lovene om rettergangsmaaten for tvistemaal og i
straffesaker bestemmer.

Avgjørelser og andre forføininger, som ikke gjælder de
enkelte retssaker, træffer domstolens formand, hvis ikke andet
er bestemt.

§ 22. Rikets inndeling i domssogn for herreds- og byret-
tene bestemmes av Kongen. Ved inndelingen skal væsentlig
hensyn tages til den nuværende underrettsinndeling.

Ethvert domssogn skal efter sin størrelse og forholdene
forøvrig enten utgjøre én retskreds eller deles i flere. Deling
kan besluttes enten for tvistemaal eller for straffesaker eller for
begge slags saker. Retskredsene kaldes tinglag.

§ 23. I de domssogn, hvor Kongen finder det paakrævet,
skal dommerfuldmægtiger ansættes.

Fuldmægtigen kan paa dommerens vegne utføre hans for-
retninger. Dog kan han ikke lede hovedforhandling eller avsigte
dom uten efter særskilt bemyndigelse eller i uforutsete forfalds-
tilfælde. Bemyndigelsen gives av vedkommende regjerings-
departement eller av amtmanden, hvis departementet saa be-
stemmer.

§ 24. Ved de herreds- og byretter, hvor sakmængden gjør
det paakrævet, skal der være særskilte retsskrivere.

§ 25. For ethvert tinglag skal der være et fast retssted.
Hvor tinglagets størrelse eller andre grunde gjør det hensigts-
mæssig, kan amtmanden fastsætte flere retssteder. Retslokalerne
maa være godkjendt av amtmanden.

Naar det er hensigtsmæssig, kan ret sættes paa andre steder.

§ 26. I den utstrækning, som findes hensigtsmæssig, kan
Kongen bestemme, at herreds- og byrettene skal ha faste ting-
dage. Retten fastsetter selv dagene med godkjendelse av
amtmanden.

Ellers sættes ret til de tider, som dommeren finder tjen-
lig. Ogsaa hvor der er faste tingdage, kan ret sættes til andre
tider, naar særlige grunde gjør det hensigtsmæssig, eller naar
nogen av sakens parter kræver det og overtar utgiftene.

Tid og sted for tingene skal retten kundgjøre i tide over-
ensstemmende med forskrifter, som Kongen gir.

§ 27. I hver kommune skal der være et forliksraad. Med
godkjendelse av amtmanden kan kommunestyret dele en kom-
mune i flere forliksraadskredser.

Forliksraadet skal ha tre forliksmænd og likesaa mange
varamænd. Varamændene tilkaldes i den rækkefølge, opnævn-
sen viser.

13 aug. Kommunestyret vælger en av forliksmændene til formand.
 Nr. 5. Har han forfald, træder den av de andre, som er nævnt først i opnævnelsen, og som kan gjøre tjeneste, i hans sted.

§ 28. Forliksraadene skal ha faste møtedage, i regelen mindst én hver maaned. Tid og sted fastsætter kommunestyret med godkjendelse av amtmanden. Desuten kan forliksraadets formand sætte møte til andre tider og paa andre steder, naar det er paakrævet.

Tid og sted for de faste møter og for mottagelse av klager skal formanden kundgjøre i tide overensstemmende med forskrifter, som Kongen gir.

§ 29. Dømmende kommissioner og andre overordentlige domstoler maa ikke nedsættes uten i de lovbestemte tilfælde.

Naar parterne samtykker, kan Kongen nedsætte overordentlige domstoler til at utføre dommerforretninger i andre saker end straffesaker.

§ 30. Naar en overordentlig domstol nedsættes, eller naar en særskilt dommer opnævnes efter § 20 til at utføre forretninger i flere domssogn, skal det, hvis ikke loven gir regler om det, tillike bestemmes, hvilken domstol skal behandle anke, kjæremaal og begjæring om gjenoptagelse.

§ 31. Naar retsmøte holdes av en enkelt dommer, skal to retsvidner tilkaldes.

§ 32. Egtefæller, forældre og barn eller nogen, som er i likesaa nært svogerskap, maa ikke samtidig sitte i retten som dommere eller lagrettemænd og heller ikke som retsvidner i andre tilfælde, end § 102 sidste led handler om.

§ 33. Ved andre domstoler end forliksraadene brukes som regel særskilt protokolfører under hovedforhandling, men ellers bare, naar det findes paakrævet.

2det kapitel.

Almindelig bestemmelse om rettenes domsmyndighet og om retsanmodninger.

§ 34. Naar en sak lovlig er bragt ind for en domstol, vedblir denne, hvis ikke andet er bestemt, at være domsmyndig i saken, selv om der senere indtræder saadanne forandringer, at retten ikke da kunde tat saken til behandling.

Av flere domstoler, som er domsmyndige i en sak, har den fortrinnet, som først har faat med saken at gjøre.

§ 35. Har en domstol erklært sig for ikke domsmyndig, er avgjørelsen for saa vidt bindende for andre domstoler av samme eller lavere orden. Dette gjelder ogsaa, før avgjørelsen er blit rettskraftig. For en domstol av lavere orden er avgjø-

relsen bindende, selv om den tidligere har truffet en motsat avgjørelse, og denne er blitt retskraftig. 13 aug. Nr. 5.

§ 36. Hvis ikke andet er bestemt, prøver enhver domstol av eget tiltak, om en sak hører under den.

Ved denne prøvelse legger retten i tvistemaal og private straffesaker saksøkerens fremstilling til grund, saalænge det ikke er godtgjort, at den er uriktig. Ellers foretar retten de nødvendige undersøkelser uten at være bundet ved parternes anførsler.

§ 37. Har en domstol tat en sak til behandling, og saken ikke hører under norsk domsmyndighet, kan vedkommende regjeringsdepartement paa det offentliges vegne fremsætte indsigelse, erklære kjæremaal til Høiesterets kjæremaalsutvalg og anke til Høiesteret for at faa saksbehandlingen og avgjørelsen kjendt ugyldig. For denne anke gjælder ingen tidsfrist eller ankesum.

§ 38. Efter ansøking fra en part kan Høiesteret overdra behandlingen av en sak til en anden ret av samme orden, naar særlige grunde gjør det paakrævet. Ansøkingen fremsættes for den ret, som ellers skulde hat saken. Retten gir motparten adgang til at uttale sig og sender derefter ansøkingen til Høiesteret, ledsaget ogsaa av sin egen uttalelse. Ansøkingen har ikke opsættende virkning, uten naar retten bestemmer det.

§ 39. Kan ikke noget verneting paaavises for en sak, som hører under norsk domsmyndighet, anlægges saken i rikets hovedstad eller efter ansøking paa et andet sted i riket, som vedkommende regjeringsdepartement bestemmer. Før departementet avgjør ansøkingen, skal de, som saken gjælder, saavidt mulig faa anledning til at uttale sig.

§ 40. At en sak er avgjort av en høiere ret istedenfor av en lavere, er ikke gyldighetsgrund.

At en sak er avgjort av en lavere ret istedenfor av en høiere, kan ikke gjøres gjældende som ugyldighetsgrund, hvis saken uten videre eller efter meddelt tilladelse kan bringes ind til fuldstændig prøvelse i den høiere ret.

§ 41. Har en ret feilagtig begyndt at behandle en sak uten domsmænd eller med domsmænd av det almindelige utvalg istedenfor av det særlige eller med opnævnte domsmænd istedenfor uttrukne, skal feilen saavidt mulig rettes derved, at domstolens sammensætning uten ophold forandres, og forhandlingen gjentages i den utstrækning, som ansees paakrævet.

Blir en part opmerksom paa feilen, bør han snarest mulig forlange den rettet. Har han visst om feilen, men allikevel indlatt sig i forhandling for retten, kan han ikke senere gjøre feilen gjældende som ugyldighetsgrund. Dog kan det altid gjø-

13 aug. res gjældende, at saken feilagtig er behandlet uten doms-
Nr. 5. mænd.

§ 42. De handlinger, en domstol har foretat til opplysning av saken eller til sikring av parternes tarv, er ikke ugyldige og kan ikke angripes av den grund, at saken hører under en anden domstol.

Hvis der er fare ved opphold, bør slike handlinger fremmes, selv om saken forøvrig avvises, fordi den er bragt ind for uriktig domstol.

§ 43. Enhver domstol, som skal avgjøre en sak, har ret til selv at opta de nødvendige bevis, hvis ikke andet er bestemt. I andre saker end straffesaker foregaar bevisoptagelsen efter reglerne i lov om rettergangsmaaten for tvistemaal.

Skal andre myndigheter end domstoler avgjøre retslige spørsmål, uten at de ved særlig forskrift har faat ret til selv at opta bevis, kan de kræve bevisoptagelse ved domstolene efter § 44. Ogsaa i dette tilfælde gjælder reglerne om bevisoptagelse i tvistemaal, hvis ikke andet er bestemt.

§ 44. Skal dommerhandling i en sak, som staar under behandling ved en domstol, foretages utenfor embedskredsen, utføres de efter domstolens anmodning av stedets ret. Anmodningen rettes til herreds- eller byretten, hvis ikke andet er bestemt eller følger av forretningens art.

Naar hensynet til saken gjør det ønskelig eller opphold eller omkostninger kan undgaaes, kan den domstol, som har saken, selv foreta saadanne handlinger.

Er der fare ved opphold, kan enhver domstol, som har faat en retsanmodning, foreta dommerhandling utenfor sin embedskreds.

En domstol, som foretar dommerhandling utenfor sin embedskreds, skal uten opphold gi stedets ret meddelelse.

§ 45. Hvis den domstol, som har faat en retsanmodning efter § 44, finder, at den ikke har adgang til at foreta handlingen, avslaar den anmodningen ved kjendelse. Kjæremaal kan erklæres baade av parterne og av den ret, som har stillet anmodningen.

Finder den ret, som har faat en retsanmodning, at den burde være henvendt til en anden ret eller myndighet, kan den sende anmodningen videre til denne. Herom skal den uten opphold gi meddelelse til den ret, som har stillet anmodningen.

§ 46. Retsanmodninger fra utenlandske domstoler eller andre utenlandske myndigheter skal bare etterkommes, naar de blir sendt gjennom vedkommende norske regjeringsdepartement, hvis ikke andet er bestemt av Kongen.

Anmodningen sendes til stedets herreds- eller byret, hvis

ikke andet er bestemt eller følger av handlingens art. Retten 13 aug.
prøver selv, om den har adgang til at foreta handlingen. Ret- Nr. 5.
tens avgjørelse kan paakjæres av vedkommende regjerings-
departement. Finder retten, at anmodningen burde være hen-
vendt til en anden ret eller myndighet, kan den sende anmod-
ningen videre til denne.

Forretningen utføres overensstemmende med norsk lov. Varsel til parterne er ikke nødvendig, medmindre det uttrykkel-
lig er forlangt. Er en særskilt form eller fremgangsmaate ut-
trykkelig begjært, skal denne begjæring saavidt mulig imøte-
kommes, hvis det ikke er forbudt efter norsk ret.

Kongen kan gi nærmere regler om retsanmodninger fra utenlandske myndigheter. Kongen kan ogsaa bestemme, at saadanne retsanmodninger skal kunne rettes umiddelbart til domstolene.

Det, som ovenfor er bestemt, gjælder ikke fuldbyrdelse av utenlandske retsavgjørelser og midlertidige forføininger til sikring av saadan fuldbyrdelse. Heller ikke gjælder det utlevering av folk, som i utlandet er dømt til straf eller er under strafforfølging, eller utlevering av dokumenter eller andre ting til bruk under en utenlandsk straffesak.

§ 47. Den ret, som har en sak til behandling, kan ved kjendelse beslutte, at bevisoptagelse skal søkes foretat ved utenlandsk myndighet. Staar saken ikke for nogen ret, kan saadan kjendelse efter ansøknin avsiges av herreds- eller byretten paa det sted, hvor ansøkeren bor, eller hvor der er et verneting for saken.

Før kjendelsen avsiges, skal retten i tvistemaal gi motparten anledning til at uttale sig og i straffesaker paatalemyndigheten, sigtede og forsvareren, hvis forsvarer er opnævnt.

Den part, som begjærer bevisoptagelsen, maa stille sikkerhet for omkostningene, hvis retten forlanger det.

§ 48. Beslutter en ret efter § 47 at anmode en utenlandsk myndighet om bevisoptagelse, utfærdiges anmodningen av retten selv, men hvis den har flere medlemmer, av formanden. Anmodningen sendes gjennom vedkommende regjeringsdepartement, hvis ikke andet er bestemt av Kongen.

Anmodningen skal indeholde en kort fremstilling av saksforholdet og nøie angi det, som begjæres foretat.

Finder retten, at de former, som er foreskrevet i norsk lov, gir en særlig betryggelse, bør de begjæres iagttat, hvis der er adgang til det. Navnlig bør motparten faa adgang til at vareta sit tarv overensstemmende med norsk lov.

Forøvrig iagttages, hvad der er bestemt ved overenskomst med fremmed magt eller ved regler, som Kongen gir.

§ 49. Om retsanmodninger til utenlandske myndigheter i

13 aug. andre tilfælde end de, som § 47 handler om, kan Kongen gi Nr. 5. de nødvendige bestemmelser.

§ 50. Kongen kan gi norske diplomatiske og konsulære tjenestemænd myndighed til at opta bevis i utlandet, hvis der er adgang til det overfor den fremmede stat. Disse bevis likestilles med bevis, som er optat ved norske domstoler.

Bevisoptagelsen skal foregaa efter de regler, som gjælder for indenlandske dommerhandling, saa langt de hensigtsmæssig kan følges. Nærmere regler om fremgangsmaaten kan Kongen gi.

§ 51. Bevisoptagelser i utlandet betragtes som feilfrie, hvis enten den fremmede rets eller den norske rets former er iagttaget.

3dje kapitel.

Dommere, retsskrivere og rettenes øvrige tjenestemænd.

§ 52. Ved dommere forstaaes i denne lov, naar ikke andet er sagt eller fremgaar av sammenhængen, alle de medlemmer av en domstol, som kan træffe eller være med i dømmende avgjørelser, baade de som er fast ansat, og de som bare gjør tjeneste for en tid eller i en enkelt sak. Lagrettemænd kaldes ikke dommere.

§ 53. Dommere maa være norske statsborgere, mænd eller kvinder, som er vederheftig, og som ikke er fradømt stemmeret i offentlige anliggender.

Er en dommer uvederheftig, blir dog ikke hans dommerhandling ugyldige av den grund. Heller ikke kan parterne kræve, at en dommer skal vike sæte, fordi han er uvederheftig.

§ 54. Høisteretsdommere, lagmænd, lagdommere og opnævnte meddommere i lagmandsrettene maa ha fylt 30 aar og ha juridisk embedseksamen med bedste karakter.

Herreds- og bydommere maa ha fylt 25 aar og ha juridisk embedseksamen med bedste eller næstbedste karakter.

Dommerfuldmægtiger maa ha fylt 21 aar og ha juridisk embedseksamen med bedste eller næstbedste karakter.

§ 55. Faste Høisteretsdommere, lagmænd, lagdommere og herreds- og bydommere er embedsmænd.

Stedfortrædere opnævnes av Kongen. Efter nærmere bestemmelse av Kongen kan dog lagmænd, lagdommere og herreds- eller bydommere opnævnes av vedkommende regjeringsdepartement for kortere tid eller for en enkelt sak, herreds- og bydommere ogsaa av amtmanden.

Dommerfuldmægtiger ansættes av dommeren; men ansættelsen maa godkjendes av vedkommende regjeringsdepartement eller, hvis det gjælder en kortere tid, av amtmanden.

§ 56. Forliksmænd maa ha fyldt 25 aar. 13 aug.

Amtmænd, embedsmænd ved paatalemyndigheten og praktiserende sakførere kan ikke være forliksmænd. Embedsmænd i dømmende stilling kan ikke være forliksmænd i sin egen embedskreds. Nr. 5.

Folk, som ikke bor i kommunen, eller som har fyldt 65 aar eller har været forliksmænd i de sidste seks aar, kan negte at ta imot valg.

§ 57. Forliksmænd med varamænd vælges for 3 aar av dem, som i forliksraadskredsen har stemmeret ved kommunale valg.

Valget foregaar samtidig med valget av repræsentanter til kommunestyret. For valget gjælder samme regler som for repræsentantvalg. Kongen kan gi nærmere forskrifter om fremgangsmaaten.

§ 58. Valget indberettes til amtmanden. Finder han valget lovlig, utfærdiger han opnævnelse for de valgte; ellers paabyr han, at der i fornøden utstrækning skal holdes nyt valg med et varsel av mindst to uker.

Ved opnævnelsen skal rækkefølgen baade for forliksmændene og for varamændene bestemmes efter deres stemmetal, eller naar stemmetallet er likt, efter utfaldet av lodtrækningen. Amtmanden fører tilsyn med forliksmændenes virksomhet.

§ 59. Naar en forliksmænd dør eller flytter fra kommunen, eller naar det opplyses, at han mangler nogen av de betingelser, som er nævnt i § 53, eller naar han kommer i en stilling, som efter § 56 er uforenlig med hvervet, foretar kommunestyret nyt valg for den tid, som er igjen.

Kommunestyret kan tillate en forliksmænd at fratræde sin stilling før tiden og foretar i saa fald nyt valg for den tid, som er igjen.

Kommer en forliksmænd i noget tilfælde, som medfører suspension av stemmeret, avgjør amtmanden, om han kan vedbli at gjøre tjeneste.

Har nogen forfald, saa forliksraadet ikke kan holde beslutningsdygtig møte, kan amtmanden efter nærmere bestemmelse av Kongen opnævne stedfortrædere for kortere tid eller for den enkelte sak. Er der ikke tid til at indhente amtmandens bestemmelse, kan to forrettende forliksmænd midlertidig tilkalde en stedfortræder, naar parterne samtykker.

Den, som opnævnes til forliksmænd eller varamænd efter denne paragraf, kommer i rækkefølgen efter dem, som er opnævnt tidligere.

§ 60. Alle dommere undtagen domsmænd skal gi skriftlig forsikring om, at de samvittighetsfuldt vil opfylde sine pligter. Forsikringen sendes til vedkommende regjeringsdepartement eller

13 aug. til amtmanden, om departementet saa bestemmer. Kongen fastsætter, hvordan forsikringen skal lyde.

§ 61. Retsskrivere er embedsmænd. De maa ha juridisk embedseksamen med bedste eller næstbedste karakter, være vederheftige og ikke være fradømt stemmeret i offentlige anliggender.

Stedfortrædere opnævnes av Kongen eller av vedkommende regjeringsdepartement efter nærmere bestemmelse av Kongen. For kortere tid eller for en enkelt sak kan stedfortrædere efter nærmere bestemmelse av Kongen ved lagmandsrettene opnævnes av lagmanden og ved herreds- og byrettene av amtmanden.

§ 62. Rettenes øvrige tjenestemænd er det domstolens formand, som ansætter, hvis ikke Kongen bestemmer noget andet.

Hvor der er særskilt retsskriver, ansætter han selv sine betjenter, hvis ikke andet er bestemt.

Ved denne paragraf gjøres ingen forandring i reglerne om ansættelse av lensmænd.

§ 63. I ethvert lensmandsdistrikt og i enhver kjøpstad skal der være ett hovedstevnevidne og saa mange hjelpestevnevidner, som herreds- eller byretten fastsætter.

Som hovedstevnevidne har lensmanden ret og pligt til at gjøre tjeneste i sit distrikt. I kjøpstæderne ansætter magistrat og formandskap hovedstevnevidnet.

Hovedstevnevidnet har ret til alle inntægter av forkyndelserne, naar han selv antar og lønner hjelpestevnevidnerne. Vil hovedstevnevidnet ikke selv anta hjelpestevnevidnerne, ansættes disse paa landet av formandskapet og i byene av magistrat og formandskap. Er ikke andet avtalt, faar de da tre fjerdedele av betalingen og hele reisegodtgjørelsen for de forkyndelser, som de utfører.

Hovedstevnevidner i kjøpstæderne og hjelpestevnevidner maa godkjendes av vedkommende ret og avskediges, naar retten forlanger det.

Lar det sig ikke gjøre at faa hovedstevnevidne i en kjøpstad eller hjelpestevnevidne for den lovbestemte godtgjørelse, utreder vedkommende kommune eller kommuner de nødvendige lønninger.

Hvis et lensmandsdistrikt omfatter flere kommuner eller dele av flere kommuner, og kommunerne ikke kan bli enige om at anta eller lønne hjelpestevnevidner, fastsætter retten antallet av hjelpestevnevidner særskilt for hver kommune.

Disse bestemmelser gjør ingen forandring i de regler, som gjælder om antagelse av særskilte stevnevidner ved de store fiskerier.

Ved Høiesteret kan formanden ansætte et eller flere stevne-

vidner til at utføre forkyndelser i den by, hvor Høiesteret holdes. 13 aug.
Nr. 5.

Stevnevidner skal avgi forsikring til vedkommende ret om, at de samvittighetsfuldt vil opfylde sine pligter. Kongen fastsætter, hvordan forsikringen skal lyde.

4de kapitel.

Utvalg av lagrettemænd, domsmænd, retsvidner og skjønsmænd.

§ 64. Lagrettemænd og domsmænd vælges hvert tredje aar. Valget foregaar i de samme aar som kommunevalgene og gjælder for de tre følgende kalenderaar.

§ 65. Valgbare er mænd og kvinder, som har fyldt 25 aar, og som er vederheftige og valgbare ved kommunale valg.

§ 66. Utelukket fra valg er:

1. statsraadets medlemmer;
2. øvrighetspersoner;
3. embedsmænd i dømmende stilling og retsskrivere;
4. tjenestemænd ved paatalemyndigheten, politiet og fængslerne;
5. prester i statskirken og andre anerkjendte trossamfund;
6. praktiserende sakførere.

§ 67. Ret til at kræve sig fritat for valg har:

1. praktiserende læger og jordmødre;
2. faste lodser;
3. de tjenestemænd ved told-, fyr-, post-, telegraf-, telefon- og jernbanevæsenet, som Kongen bestemmer;
4. de, som tilveiebringer antagelig oplysning om, at de ikke kan gjøre tjeneste uten fare for helbredden eller uten at forsømme vigtige private eller offentlige forretninger, eller som gjør det sandsynlig, at de ikke uten vanskelighet kan bære det tap av arbeidsfortjeneste, som hvervet fører med sig;
5. de, som har fyldt 65 aar.

Begjæring om fritagelse efter nr. 1—4 gjælder bare for det enkelte valg.

§ 68. Har nogen efter sidste valg gjort tjeneste som lagrettemand tre ganger eller som lagrettemand eller domsmand mer end tyve dage, reisedage iberegnet, kan han kræve sig fritat.

Som tjenstgjøring regnes det ogsaa, at en lagrettemand har møtt frem til tjeneste paa retsstedet og har opholdt sig der til den sidste uttrækning av lagrette for den enkelte sak, eller indtil han har faat samtykke av retten til at forlate retsstedet.

13 aug. Denne fritagelsesgrund gjelder ikke ved valg til det sær-
Nr. 5. lige utvalg efter § 72.

§ 69. De fritagelser for at overta ombud, som er git ved andre love, gjelder ikke for hvervet som lagrettemand eller domsmænd.

§ 70. I ethvert lagsogn for tvistemaal skal der være et almindelig utvalg av domsmænd for lagmandsretssaker. Til dette vælges seks ganger saa mange domsmænd, som det antages, at der i løpet av et aar vil falde retsdage i tvistemaal med domsmænd fra dette utvalg.

I ethvert lagsogn for straffesaker skal der være et utvalg av lagrettemænd. Til dette vælges i regelen femti ganger saa mange lagrettemænd, som der er fastsat lagmandsting for straffesaker for aaret, med tillæg av de ting, som antages at ville bli holdt paa særskilte retssteder. Omfatter et lagsogn bare én kjøpstad, skal det ha seks ganger saa mange lagrettemænd, som det antages, at der vil bli behandlet lagmandsretssaker i løpet av et aar.

Efter disse regler bestemmer lagmanden antallet; derefter fordeler han tallet mellem lagsognets kommuner efter folkemængden ved sidste almindelige folketælling. Hver kommune skal dog ha mindst én domsmænd og én lagrettemand. Før utgangen av august maaned underretter lagmanden kommunestyrene om fordelingen.

§ 71. I ethvert domssogn skal der være et almindelig utvalg av domsmænd for herreds- og byretssaker. Til dette vælges fire ganger saa mange domsmænd, som det antages, at der i løpet av et aar vil falde retsdage i tvistemaal og straffesaker med domsmænd fra dette utvalg.

Efter disse regler bestemmer dommeren antallet av domsmænd; derefter fordeler han tallet mellem domssognets kommuner efter folkemængden ved sidste almindelige folketælling. Hver kommune skal dog, hvis det er mulig, ha mindst fire domsmænd. Før utgangen av august maaned underretter dommeren kommunestyrene om fordelingen.

§ 72. I de kommuner, som Kongen bestemmer, skal der være et særskilt utvalg av domsmænd, som har særlig kyndighet i handel, sjøvæsen, haandverk og bygningsvæsen. Hvilke av disse bedrifter utvalget skal omfatte, og antallet av domsmænd for hver bedrift, bestemmer likeledes Kongen.

Før Kongen træffer nogen bestemmelse efter denne paragraf, skal uttalelse indhentes fra vedkommende kommunestyre.

§ 73. Til grund for valget av lagrettemænd og domsmænd lægges det mandtal, som samme aar er sat op over dem, som har stemmeret ved kommunale valg.

§ 74. Senest 15 november holder formandskapet og

mandtalsføreren eller mandtalsførerne et forberedende møte, som ordføreren berammer. I dette møte avgjøres alle begjæringer om fritagelse for valg, og forslag avgives til valg av lagrettemænd og av domsmænd saavel ved herreds- eller byretten som ved lagmandsretten. Forat beslutning skal kunne fattes, maa mindst to tredjedele av formændene, deriblandt ordføreren eller viceordføreren, og mandtalsføreren eller mandtalsførerne være tilstede. Staar stemmerne likt, gjør ordførerens stemme utslaget. Møtets beslutninger lægges ut til almindelig eftersyn i to uker. I kundgjørelsen herom opfordres enhver, som har noget at indvende, til at komme med det til formandskapet inden en frist, som dette har sat.

13 aug.
Nr. 5.

I kjøpstæderne kan kommunestyret med samtykke av vedkommende regjeringsdepartement bestemme, at de beslutninger, som første led handler om, skal fattes av en nævnd bestaaende av mandtalsføreren og mindst fire medlemmer av formandskapet, som dette vælger. Mandtalsføreren sammenkalder nævnden. Den vælger selv sin formand. Forat beslutning skal kunne fattes, maa mandtalsføreren og mindst to tredjedele av de andre medlemmer være tilstede. Staar stemmerne likt, gjør formandens stemme utslaget. Nævndens beslutninger lægges ut til almindelig eftersyn i to uker. I kundgjørelsen herom opfordres enhver, som har noget at indvende, til at komme med det til formandskapet inden en frist, som nævnden har sat.

§ 75. Senest 15 december holder kommunestyret og mandtalsføreren eller mandtalsførerne et valgmøte, som ordføreren berammer. Møtet kan holdes, selv om mandtalsførerne er fraværende. I dette møte avgjøres de forlangender og besværinger, som er kommet ind, og derefter vælges lagrettemænd og domsmænd. Valget foregaar paa den maate, at der først gruppevis vælges domsmænd til det særlige utvalg, hvis kommunen skal ha et særlig utvalg; derefter vælges domsmænd ved lagmandsretten, saa lagrettemænd og tilslidst domsmænd ved herreds- eller byretten. Ingen kan vælges til mer end ett av de sidstnævnte tre utvalg.

I de kjøpstæder, hvor en særskilt nævnd har truffet de avgjørelser, som § 74 handler om, holdes valgmøtet av formandskapet og mandtalsføreren. Om dette møte gjælder det samme, som er bestemt i § 74 tredje og fjerde punktum.

§ 76. Til lagrettemænd og domsmænd bør bare vælges folk, som paa grund av sin retsindighet, dygtighet og selvstændighet ansees for særlig skikket til hvervet, og som ikke paa grund av utilstrækkelig kjendskap til det norske sprog eller av andre aarsaker vil ha vanskelig for at opfylde de pligter, som hvervet fører med sig.

Til det særlige utvalg bør bare vælges folk, som desuten

13 aug. gjennom sin virksomhet er blitt særlig kyndige i en eller flere
 Nr. 5. av de bedrifter, som utvalget omfatter, eller som har godtgjort sin kyndighet gjennom en avlagt prøve. Saavidt mulig paasees, at kyndighet i de forskjellige grener indenfor hver bedrift kommer med. For hver, som vælges, skal det anføres, hvilken eller hvilke bedriftsgrener han er særlig kyndig i.

§ 77. Retsvidner vælges blandt dem, som er opført i det kommunale mandtal, og hvis stemmeret ikke er suspendert. Valget foregaar i det møte, som § 75 handler om. Staar stemmerne likt, gjør ordførerens stemme utslaget.

I utvalget maa ikke optages mindre end en ottendedel av tallet paa dem, som kan vælges til retsvidner.

Fra valg undtages de, som er valgt til lagrettemænd og domsmænd, eller som er utelukket fra valg eller fritat for valg efter §§ 66—68, jfr. § 69. Skulde denne regel i nogen kommune føre til, at der ikke blir retsvidner nok, kan amtmanden bestemme, at retsvidner for kommunen ogsaa skal kunne vælges blandt lagrettemænd og domsmænd.

Paa valget av retsvidner faar § 76 første led tilsvarende anvendelse.

Hvor det efter forholdene er hensigtsmæssig, kan kommunestyret bestemme, at der ikke skal vælges retsvidner, men at alle, som efter foranstaaende bestemmelser er valgbare, skal forrette som retsvidner.

§ 78. Skulde det i Finmarkens amt vise sig, at der i nogen kommune ikke blir retsvidner nok med kjendskap til det norske sprog, kan amtmanden bestemme, at der skal vælges et særskilt utvalg av retsvidner, som er utelukket fra det almindelige utvalg, fordi de ikke har tilstrækkelig kjendskap til landets sprog.

§ 79. Naar ikke andet er bestemt ved lov, skal alle lagrettemænd og domsmænd i kommunen tilsammen utgjøre det utvalg, hvorav skjønsmænd skal opnævnes til at foreta takster og skjøn utenfor tvistemaal samt utskiftninger, skyldsætninger og lignende forretninger.

Hvor forholdene gjør det ønskelig, kan kommunestyret beslutte at øke utvalget med saa mange skjønsmænd, som det selv bestemmer. Valget foregaar derefter i det møte, som § 75 handler om, blandt dem, som kan vælges til retsvidner efter § 77.

I Finmarken faar § 78 tilsvarende anvendelse.

§ 80. Fortegnelse over de valgte lagrettemænd og domsmænd og over dem, som er særskilt valgt til skjønsmænd efter § 79, føres av vedkommende mandtalsfører og kundgjøres ved opslag eller utlægning paa retsstedene. Til herreds- eller byretten sender mandtalsføreren gjenpart av alle fortegnelserne.

Til lagmandsretten sender han gjenpart av fortegnelserne over lagrettemænd og domsmænd ved lagmandsretten og over domsmænd i det særlige utvalg. 13 aug. Nr. 5.

Fortegnelse over retsvidner føres av vedkommende mandtalsfører, hvis ikke Kongen bestemmer noget andet. Fortegnelserne skal ligge til eftersyn hos mandtalsførerne.

§ 81. Naar nogen, som er indført i fortegnelserne, dør eller flytter fra kredsens eller paa grund av aandelige eller legemlige mangler varig er blit ute av stand til at gjøre tjeneste, skal mandtalsføreren slette ham.

Hvis det opplyses, at nogen, som er indført i fortegnelserne, mangler nogen av valgbarhetsbetingelserne efter § 65 eller § 77, eller at han er i en stilling, som er uforenlig med hvervet, skal han likeledes slettes.

Er nogen kommet i en stilling, som fritar for valg efter § 67 nr. 1—4, jfr. § 77, kan han kræve at bli slettet av fortegnelsen.

En lagrettemand eller domsmand, som har flyttet til en anden kommune i kredsens, overføres til fortegnelsen for denne kommune.

§ 82. Naar nogen mener, at han urettelig er indført eller ikke indført i fortegnelserne eller urettelig slettet eller negtet at bli slettet eller urettelig valgt, kan han klage til lagmandsretten, hvis det gjelder dens almindelige utvalg av domsmænd og lagrettemænd, men ellers til den herreds- eller byret, fortegnelsen gjelder. Avgjørelsen træffes ved kjendelse.

Naar retten finder, at nogen er urettelig indført eller valgt eller ikke slettet i de tilfælde, som § 81 første, andet og tredje led nævner, skal den ogsaa av eget tiltak avsi kjendelse om at slette ham.

§ 83. Alle ændringer i fortegnelserne over lagrettemænd, domsmænd og særskilt valgte skjønsmænd, som foregaar i tiden mellem valgene, skal mandtalsførerne uten ophold indberette til vedkommende dommere.

Likeledes gjør mandtalsførerne indberetning, naar nogen, som staar i disse fortegnelser, blir sigtet for en strafbar handling, som kan antages at medføre tap av stemmeret i offentlige anliggender.

§ 84. Nærmere forskrifter om fortegnelserne kan Kongen gi.

5te kapitel.

Uttagelse av lagrettemænd, domsmænd og retsvidner for retsmøtet.

§ 85. I god tid før hvert lagmandsting til behandling av straffesaker skal lagmanden i overvær av to retsvidner ta ut ved lodtrækning tyve lagrettemænd og to varamænd.

13 aug. Naar ikke lagrettemændene skal gjøre tjeneste under hele
Nr. 5. tinget, skal lagmanden i tide trække ut lagrettemænd saa ofte det trænges.

Lodtrækningen foretages blandt alle de lagrettemænd, som staar i utvalget for lagsognet, med undtagelse av dem, som allerede har gjort tjeneste efter sidste valg eller er trukket ut til tjeneste ved et ting, som endnu ikke er holdt. Blir der ikke mindst dobbelt saa mange tilbake, som der skal trækkes, foretages trækningen blandt alle, som staar i utvalget.

Varamændene trækkes efter samme regler blandt lagrettemændene i den kommune, hvor tinget holdes, eller i de nærmeste kommuner efter bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

Til lagmandsting for en del av lagsognet, som har særskilt retssted, skal saavidt mulig halvdelen av lagrettemændene trækkes blandt dem, som bor i den del av lagsognet, den anden halvdel blandt de øvrige lagrettemænd i lagsognet.

§ 86. Domsmand av det almindelige utvalg til retsmøter ved lagmandsrettene eller herreds- og byrettene skal rettens formand i god tid før retsmøtet ta ut ved lodtrækning i overvær av to retsvidner.

Lodtrækningen foretages blandt alle de domsmænd, som staar i det almindelige utvalg for lagsognet eller domssognet, dog med undtagelse av dem, som allerede har gjort tjeneste efter sidste valg eller er trukket ut eller opnævnt til tjeneste ved et ting eller retsmøte, som endnu ikke er holdt. Blir der ikke mindst ti tilbake ved lagmandsrettene og mindst fem ved herreds- eller byrettene, foretages trækningen blandt alle, som staar i utvalget.

Til retsmøter i tvistemaal ved lagmandsrettene trækkes to varamænd blandt domsmændene i den kommune, hvor tinget holdes, eller i de nærmeste kommuner efter bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement. Til retsmøter ved herreds- og byrettene trækkes én varamand blandt de domsmænd, som bor nærmest retsstedet.

Hvor de stedlige forhold gjør det hensigtsmæssig, kan Kongen bestemme, at et domssogn skal deles i lodtrækningskredser, og at domsmænd til herredsretten bare skal trækkes fra den kreds, som retten holdes i. Deling kan besluttes enten for tvistemaal eller for straffesaker eller for begge slags saker.

§ 87. Domsmand av de særlige utvalg skal i straffesaker tages ut ved lodtrækning blandt dem, som er valgt i tinglaget for den bedrift, som der er spørsmål om. Forøvrig faar reglerne i § 86 saavidt mulig tilsvarende anvendelse.

I tvistemaal skal domsmænd av de særlige utvalg i lagsognet eller tinglaget opnævnes av rettens formand blandt dem,

som er særlig kyndige i den bedrift eller i den gren av bedriften, som der er spørsmål om. Opnævnelsen foregaar efter tur, og denne bør ikke fravikes, uten naar det er nødvendig av hensyn til den kyndighet, som kræves i saken, eller naar den, som staar for tur, er hindret fra at gjøre tjeneste. Hvis det findes hensigtsmæssig, kan der forut for retsmøtet opnævnnes én varamand, eller ved lagmandsretten to, blandt de domsmænd, som bor nærmest retsstedet. 13 aug. Nr. 5.

§ 88. Naar det er nødvendig for at faa uhildede domsmænd, eller fordi der trænges særlig kyndighet, kan retten i tvistemaal ved kjendelse beslutte at opnævne domsmænd av det almindelige udvalg eller utenfor utvalgene, eller at domsmænd skal trækkes eller opnævnnes utenfor de kredser, som er nævnt i §§ 86 og 87.

Naar retten finder, at domsmændene bør trækkes eller opnævnnes utenfor embedskredsen, skal formanden fremsætte begjæring derom for vedkommende ret.

§ 89. Hvis ikke andet er bestemt ved lov, skal domsmænd til retsmøter under de store havfiskerier tages ut efter regler, som gives av Kongen.

§ 90. Lodtrækning foregaar paa den maate, at rettens formand lægger ned i en urne lukkede sedler med nummer paa alle de lagrettemænd eller domsmænd, som skal være med ved trækningen, og derefter blander sedlene sammen og enkeltvis tar op det bestemte antal.

§ 91. Træffer loddet en lagrettemand eller domsmand, som efter § 106 eller § 107 vilde være utelukket fra at gjøre tjeneste i nogen av sakene, eller som har meldt eller vites at ha gyldig forfald, skal han forbigaaes. Det samme gjælder, naar han skulde være slettet av fortegnelsen efter § 81 første, andet eller tredje led, eller naar han er i et tilfælde, som § 83 andet led nævner.

§ 92. Lodtrækningen og de avgjørelser, som er truffet efter § 91, føres ind i en særskilt bok.

§ 93. For lagrettemænds vedkommende skal utfaldet av lodtrækningen meddeles statsadvokaten, som har ret til at skyte ut tre. De sytten lagrettemænd, som er trukket først og ikke blir skutt ut, tilsiges til møte ved lagmandstinget. Likesaa tilsiges varamændene.

§ 94. Statsadvokaten sender uten ophold fortegnelse over de lagrettemænd og varamænd, som skal tilsiges, til vedkommende mandtalsførere, til de tiltalte eller deres forsvarere og i saker om ærekrænkelser til de fornærmede eller deres procefuldmægtiger.

Mandtalsførerne sørger for, at lagrettemændene snarest mulig faar tilsigelse om at møte.

13 aug. Saavidt mulig bør lagrettemændene faa tre dages varsel,
 Nr. 5. hvis de bor i den by, hvor tinget skal holdes, og ellers en ukes varsel.

§ 95. Naar mandtalsføreren vet, at en lagrettemand har gyldig forfald, eller at han skulde være slettet af fortegnelsen efter § 81 første, andet eller tredje led, eller at han er i et tilfælde, som § 88 andet led nævner, eller naar lagrettemanden ved tilsigelsen melder forfald eller negter at møde, skal den, som staar næst efter ham paa fortegnelsen over kommunens lagrettemænd, tilsiges i hans sted. Dog forbigaaes de, som har gjort tjeneste tidligere efter sidste valg, eller som er tilsagt til tjeneste ved et ting, som endnu ikke er holdt.

Er der ingen, som efter dette kan tilsiges, begyndes der paa samme maate forfra paa fortegnelsen. Er der i det hele ingen lagrettemand, som kan tilsiges, skal domsmændene ved herreds- eller byretten tilsiges i den orden, hvori de er valgt.

Mandtalsføreren sender meddelelse til lagmanden om, hvem han har tilsagt, og hvorledes han har anvendt de bestemmelser, som her er git.

§ 96. Senest dagen før tinget begynder, skal en fortegnelse over de lagrettemænd, som skal gjøre tjeneste, slaas op paa retsstedet.

Er tiltalte fængslet, maa fortegnelsen forevises ham senest den nævnte dag.

§ 97. Er antallet af de lagrettemænd, som møter paa lagmandstinget, og som kan gjøre tjeneste, mindre end sytten eller, naar lagretten skal sættes med fler end ti lagrettemænd, mindre end atten, varamændene iberegnet, uten at dog lagrettelisten i sin helhet er ugyldig, tilkalder lagmanden det nødvendige antal blandt de lagrettemænd, som hurtigst kan komme tilstede. Han forbigaar saavidt mulig dem, som tidligere har gjort tjeneste, og trækker lod, hvis der kan vælges mellem flere. Tilkaldelse kan undlates, saafremt parterne er villige til ikke at skyte ut fler, end at der blir tilbage mindst ti lagrettemænd, som kan gjøre tjeneste, eller i tilfælde det nødvendige større antal.

§ 98. Rettens formand sørger for, at de domsmænd, som er trukket ut eller opnævnt, faar meddelelse om det.

Saavidt mulig bør domsmændene faa tre dages varsel, hvis de bor i den by, hvor retten skal holdes, og ellers en ukes varsel. I de saker, som er nævnt i § 143 nr. 1—8, kan varslet indskrænkes til én dag.

Reglerne i § 95 første, andet, tredje og femte punktum faar tilsvarende anvendelse.

Varamændene kan efter omstændighetene tilsiges til at møte frem eller til at holde sig færdige til at møte. Møter alle

domsmænd, kan varamændene straks fritages for at være til- 13 aug.
stede. Nr. 5.

Uteblir en domsmand, eller maa han fratræde, kan rettens formand i ethvert tilfælde tilkalde en av de domsmænd, som bor nærmest retsstedet.

§ 99. Domsmænd av det almindelige udvalg pligter at gjøre tjeneste i alle de saker, som behandles i umiddelbar rækkefølge paa samme retssted. Ved trækningen skal det dog saavidt mulig iagttages, at samme sæt domsmænd ikke kommer til at forrette længer end ni dage ved lagmandsrettene og seks dage ved herreds- og byrettene.

Maa retten utsætte en sak, efterat hovedforhandlingene er begyndt, fortsætter altid saavidt mulig de samme domsmænd at gjøre tjeneste i saken. Skal andre saker foretages like før eller like efter, kan domsmændene ogsaa gjøre tjeneste i disse, hvis de er villige.

Kongen kan for hvert lagsogn gi almindelige regler om, hvor længe de uttrukne lagrettemænd skal gjøre tjeneste. Hvis ikke andet er bestemt, skal de gjøre tjeneste under hele tinget og i ethvert fald, indtil forhandlingen av den paabegyndte sak er slut.

Rettens formand lar snarest mulig sætte op en liste over de lagrettemænd eller domsmænd, som har gjort tjeneste. Listen føres ind i en bok, som opbevares ved rettens kontor. Gjenspart meddeles vedkommende mandtalsførere.

§ 100. Første gang nogen gjør tjeneste som domsmand, skal rettens formand foreholde ham de pligter, som paahviler en domsmand, og ta imot hans forsikring om, at han saavel i denne sak som i alle fremtidige saker vil gi vel agt paa alt, som forhandles i retten, og at han vil dømme saaledes, som han vet sandest og rettest at være efter loven og sakens bevisligheter.

§ 101. Retsvidner opnævnes av vedkommende mandtalsfører. Hvis det ikke volder uleilighet, opnævnes retsvidnerne efter tur av utvalget for den kommune, hvor retten skal holdes, eller for en av de nærmeste kommuner i retskredsen. Skal retten holdes paa et fast retssted utenfor retskredsen, opnævnes retsvidner av utvalget for en av de nærmeste kommuner i retskredsen. I Finmarkens amt kan retsvidner tages av det udvalg, som § 78 handler om, naar retsvidner av det almindelige udvalg ikke kan paaregnes.

Naar mandtalsføreren vet, at et retsvidne efter § 110 vilde være utelukket fra at gjøre tjeneste i nogen av sakene, eller at det har gyldig forfald, skal det forbigaaes. Det samme gjælder, naar et retsvidne skulde være slettet av fortegnelsen

13 aug. efter § 81 første, andet eller tredje led, eller naar det er i et Nr. 5. tilfælde, som § 83 andet led nævner.

Naar det er av betydning for nogen av de saker, som skal behandles i retsmøtet, bør retsvidnerne tages blandt dem, som har særlig kyndighet i det, saken gjælder. Til sjøforklaringer skal de tages av det særlige udvalg av domsmænd, hvor der er saadant udvalg.

Saavidt mulig bør retsvidnerne faa én dags varsel i de saker, som er nævnt i § 143 nr. 1—8, og ellers tre dages varsel.

§ 102. Naar et retsvidne ikke møter, eller naar det vilde være vanskelig at gaa frem efter § 101, kan retten tilkalde retsvidner. Den tar da fortrinsvis retsvidner, som staar i fortegnelsen; men er det nødvendig, kan den tilkalde enhver fuldmyndig norsk statsborger, som ikke er fradømt stemmeret i offentlige anliggender.

Naar retten ikke skal ta imot forklaring av parter, vidner eller sakkyndige eller foreta granskning, kan den til et retsmøte altid tilkalde som retsvidne enhver norsk statsborger, som er over 18 aar og ikke fradømt stemmeret i offentlige anliggender. Det samme gjælder om møter til uttærkning av lagrettemænd eller domsmænd.

§ 103. Retsvidnerne gjør ikke tjeneste mer end én dag, uten naar de samtykker i at fortsætte, eller naar behandlingen av samme sak varer længer, og dommeren ikke fritar dem.

De skal nøie følge forhandlingene og gjøre dommeren opmerksom paa misforstaaelser eller feil i opfatningen eller nedtegningen av det, som foregaar.

Ved slutningen av retsmøtet skal de spørges, om de har noget at bemerke, og deres erklæring føres ind i retsboken.

§ 104. Første gang nogen gjør tjeneste som retsvidne, skal dommeren foreholde ham de pligter, som paahviler et retsvidne, og ta imot hans forsikring om, at han samvittighetsfuldt vil opfylde dem.

§ 105. Hvis en lagrettemand, en domsmænd eller et retsvidne har gyldig forfald, pligter han at melde det i tide.

Til gyldig forfald medregnes saadanne omstændigheter som, at han ikke uten fare for helbred eller velfærd eller uten at forsømme vigtige og uopsættelige forretninger eller pligter kunde ha møtt. For lagrettemænd og domsmænd regnes ingen andre offentlige hverv som gyldig forfald end hvervet som medlem av Storting og amtsting, militærtjeneste og tjeneste ved høiere ret.

13 aug.
Nr. 5.

6te kapitel.

Ugildhet.

§ 106. Ingen kan være dommer eller lagrettemand:

1. naar han selv er part i saken eller medberettiget, medforpligtet eller regrespliktig i forhold til en part, eller naar han i en straffesak er fornærmet ved den strafbare handling;
2. naar han er i slekt eller svogerskap i op- eller nedstigende linje eller i sidelinjen saa nær som søskendebarn med nogen, som staar i saadant forhold til saken som nævnt under nr. 1;
3. naar han er eller har været gift med eller er forlovet med eller er fosterfar, fostermor eller fosterbarn til nogen, som staar i saadant forhold til saken som nævnt under nr. 1;
4. naar han er verge eller kurator for nogen, som staar i saadant forhold til saken som nævnt under nr. 1, eller har været verge eller kurator for en part, efterat saken begyndte;
5. naar han styrer eller er medlem av styret for et selskap, en forening, sparebank, stiftelse eller offentlig indretning eller ordfører i en kommune, som staar i et saadant forhold til saken som nævnt under nr. 1, eller naar han styrer eller er medlem av styret for et bo, som staar i saadant forhold til saken, og det ikke er skifteretten selv, som styrer boet;
6. naar han har handlet i saken for en part eller for paatalemyndigheten eller den fornærmede;
7. naar han er i slekt eller svogerskap i op- eller nedstigende linje eller sidelinjen saa nær som søskende eller gift med eller forlovet med nogen, som handler i saken for en part eller for paatalemyndigheten eller den fornærmede;
8. naar han tidligere har hat med saken at gjøre som voldtgiftsmand eller i lavere ret som dommer, lagrettemand eller retsskriver;
9. naar han er i slekt eller svogerskap i op- eller nedstigende linje eller i sidelinjen saa nær som søskende eller gift med eller forlovet med nogen, som har været dommer i saken i lavere ret.

§ 107. Den, som er dommer eller lagrettemand, kan ikke være sakkyndig i saken.

Den, som er vidne i saken, kan ikke være dommer eller lagrettemand, saafremt han har hat noget at forklare, som vedkommer saken.

Hvis en dommer eller lagrettemand forlanges ført som

13 aug. vidne, men ikke har noget at forklare, som vedkommer saken, Nr. 5. kan han avgi forklaring herom fra dommersætet. Under samme betingelse kan retten beslutte, at han skal avgi sin forklaring paa forhaand i et retsmøte, som parterne varsles til. Beslutningen kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke.

§ 108. Dommer kan heller ikke nogen være, naar andre særegne omstændigheter foreligger, som er skikket til at svække tilliden til hans uhildethet. Navnlig gjælder dette, naar en part av den grund kræver, at han skal vike sæte.

§ 109. Naar en herreds- eller bydommer er ugild, er ogsaa dommerfuldmægtigen utelukket.

§ 110. Ingen kan være retsskriver i saken, naar han er i et forhold, som § 106 nr. 1, 2, 3, 4, 5 eller 6 nævner.

Ingen kan være retsvidne, vidne ved en tvangsforretning, stevnevidne eller protokolfører, naar han er i et forhold, som § 106, nr. 1 nævner, eller naar han er gift med eller forlovet med eller i slegt eller svogerskap i op- eller nedstigende linje eller i sidelinjen saa nær som søskende med nogen, som staar i saadant forhold.

Retten kan desuten beslutte, at de tjenestemænd, som her er nævnt skal fratræde, naar de staar i noget andet av de forhold, som er nævnt i §§ 106 og 107. Det samme gjælder § 108, hvis nogen av parterne kræver det.

§ 111. En part, som vil kræve, at nogen skal utelukkes, bør gjøre det, saasnart han faar vite om det forhold, som begrunder kravet.

Utelukkelse efter § 108 kan han ikke længer kræve, naar han har visst om de særegne omstændigheter, men allikevel har indlatt sig i forhandling for retten.

Kravet fremsættes enten mundtlig eller skriftlig og skal angi de grunde, som det støttes paa.

§ 112. Naar en enedommer eller retsformand er i et tilfælde, som er nævnt i § 106 eller § 107, skal han selv træffe de nødvendige forføininger.

Andre tjenestemænd, som er i et saadant tilfælde, skal i tide si fra til rettens formand.

§ 113. Finder en dommer, at han er i en stilling, som gir parterne ret til at kræve ham utelukket efter § 108, og forholdet ikke maa antages at være almindelig kjendt, bør han sørge for, at parterne faar vite om det saa snart som mulig. Har retten flere medlemmer, bør han si fra til rettens formand, som beslutter, hvad der videre skal foretages.

Er en retsskriver, et retsvidne, en protokolfører eller en anden tjenestemand i saadan stilling, skal han si fra til rettens formand.

§ 114. Viser det sig, at nogen er tat ut til lagrette-

mand eller domsmand, som efter § 106 eller § 107 er utelukket fra at gjøre tjeneste i nogen av de saker, som skal behandles i retsmøtet, bør en anden trækkes eller opnævnes i hans sted, hvis der er tid til det. 13 aug. Nr. 5.

§ 115. Før forhandlingen i den enkelte sak begynner, skal rettens formand gjøre lagrettemændene eller domsmændene opmerksom paa, at de er utelukket fra at gjøre tjeneste, hvis de er i noget tilfælde, som er nævnt i § 106 eller § 107, og han skal opfordre dem og parterne til at si fra, hvis det maatte være tilfældet.

Doms mænd opfordrer han desuten til at si fra, hvis der for deres vedkommende foreligger saadanne omstændigheter som nævnt i § 108.

§ 116. I Høiesteret og Høiesterets kjæremaalsutvalg maa ingen dommer være med at avgjøre, om han selv er ugild. Heller ikke maa han være med at avgjøre, om en anden er ugild, naar utelukkelsesgrunden i det væsentlige er den samme som for ham selv.

Reises spørsmål om utelukkelse forut for det retsmøte, hvori saken skal behandles, kan der sættes ret til at avgjøre det.

Forretningskyndige medlemmer av kjæremaalsutvalget behøver aldrig at tilkaldes til avgjørelse av spørsmål om utelukkelse.

§ 117. I andre retter maa ingen dommer være med at avgjøre, om han selv er ugild, hvis retten allikevel er domfør. Heller ikke bør han være med paa avgjørelsen, hvis nogen anden kan tilkaldes i hans sted uten væsentlig ulempe eller utgift.

Spørsmål om utelukkelse kan avgjøres forut for det retsmøte, hvori saken skal behandles. I saa fald kan rettens formand træffe avgjørelsen alene, hvis retten har flere medlemmer; men der kan ogsaa sættes almindelig ret til at avgjøre spørsmålet forut, hvis det kan gjøres uten væsentlig ulempe eller utgift. Er der spørsmål om at utelukke en enedommer eller domstolens formand eller to av en rets faste medlemmer, kan enedommeren eller formanden beslutte, at spørsmålet isteden skal forelægges for Høiesterets kjæremaalsutvalg.

§ 118. Avgjørelsen træffes ved kjendelse, naar utelukkelse besluttes, eller naar en parts begjæring om utelukkelse forkastes. Er der spørsmål om at utelukke flere dommere, træffes avgjørelsen særskilt for hver enkelt.

Retten kan beslutte at utelukke en dommer eller anden tjenestemand, uten at parterne er hørt. Men den, som der er spørsmål om at utelukke, bør saavidt mulig avkræves erklæring.

Kræver en utelukkelsesgrund nærmere undersøkelse, foretar retten undersøkelsen av eget tiltak. Handles der om en

13 aug. grund av den art, som er nævnt i § 108, kan retten opfordre Nr. 5. vedkommende part til at gjøre nærmere rede for utelukkelsesgrunden og til at gjøre den sandsynlig paa den maate, som retten tillater. Hvis det findes paakrævet, kan et retsmøte holdes til behandling av spørsmålet.

§ 119. Er det avgjort ved kjendelse efter §§ 117 og 118, at alle dommere i en ret eller de fleste av dem er utelukket fra at gjøre tjeneste i en sak, kan Høiesteret efter ansøking fra retten beslutte, at saken skal overføres til en anden ret av samme orden. Finder Høiesteret, at utelukkelsen er besluttet uten gyldig grund, kan den opheve kjendelsen.

§ 120. Hvis den myndighet, som skal opnævne stedfortræder for en utelukket tjenestemand, finder, at utelukkelsen savner grund, kan den paakjære kjendelsen med opsættende virkning. Avsiges kjendelsen under hovedforhandling, gjælder dette bare, naar saken allikevel utsættes.

Ellers kan en kjendelse, som avgjør, at nogen er ugild, ikke angripes ved kjæremaal eller anke.

En kjendelse, som negter utelukkelse i de tilfælde, som er nævnt i § 110 tredje led, kan heller ikke angripes ved kjæremaal eller anke.

§ 121. Naar en tjenestemand er i noget av de tilfælde, som er nævnt i §§ 106 og 107, jfr. § 110, eller naar en part har krævet ham utelukket, maa han bare foreta saadanne handlinger, som ikke kan opsættes uten væsentlig ulempe.

Hvis utelukkelse er besluttet, og § 119 ikke kommer til anvendelse, skal uten ophold en anden av rettens tjenestemænd eller en varamand tilkaldes eller stedfortræder opnævnes.

Den, som er utelukket, kan foreta saadanne handlinger, som ikke taaler at opsættes.

7de kapitel.

Retsmøter, retssprog og retsferier.

§ 122. Ved retsmøter forstaaes de møter, som en ret holder til forhandling mellem parter eller for at avhøre parter, vidner eller sakkyndige eller foreta granskning, eller som loven særskilt har betegnet som retsmøter.

§ 123. Rettens formand aapner, leder og slutter forhandlingen. Han bestemmer den orden, hvori forhandlingen skal foregaa. Ingen maa ta ordet uten hans tilladelse.

Har retten flere medlemmer, avgjør den samlede ret indsigelser mot formandens procesledelse.

§ 124. Retsmøterne er offentlige, hvis ikke andet er bestemt ved lov eller ved beslutning av retten i henhold til lov.

Spørsmålet om at utelukke offentligheten forhandles for lukkede dører. 13 aug. Nr. 5.

Avlæsning av domsslutningen foregaar altid offentlig.

§ 125. Retten kan ved kjendelse beslutte, at et retsmøte helt eller delvis skal holdes for lukkede dører, naar hensynet til statens forhold til en fremmed magt eller hensynet til ærbarhet kræver det.

§ 126. I straffesaker kan retten ved kjendelse beslutte forhandling for lukkede dører, naar hensynet til privatlivets fred kræver det, eller naar den sigtede er under 18 aar eller selv ber om det av grunde, som retten finder fyldestgjørende.

Under efterforskningen og den retslige forundersøkelse og under bevisoptagelser til bruk for hovedforhandlingen i straffesaker kan retten altid ved kjendelse beslutte at utelukke offentligheten, naar det antages, at den vil kunne vanskeliggjøre oplysningen av saken.

§ 127. I andre saker end straffesaker kan retten ved kjendelse beslutte forhandling for lukkede dører, naar hensynet til privatlivets fred kræver det, eller naar den frygter for, at oplysningen av saken ellers vil vanskeliggjøres.

I egteskapssaker skal retten altid holdes for lukkede dører.

§ 128. Ved retslige granskninger kan offentligheten altid utelukkes, naar retten finder det hensigtsmessig.

§ 129. Naar et retsmøte holdes for lukkede dører, kan retten allikevel gi adgang for andre end dem, som har med saken at gjøre, hvis særlige grunde taler for det.

§ 130. Naar et retsmøte holdes for lukkede dører, og retten finder, at forhandlingene eller en del av dem av særlige grunde bør holdes hemmelig, indtil videre eller for bestandig, gir den ved kjendelse alle tilstedeværende paalæg om det.

§ 131. Ingen maa gjengi offentlig noget av forhandlingene i retsmøter utenfor hovedforhandlingen i straffesaker eller under avhørelse av parter forut for hovedforhandlingen i tvistemal, uten naar retten ved kjendelse har git samtykke.

Naar der ellers er grund til at anta, at offentlig gjengivelse av forhandlinger i et retsmøte vil kunne ha skadelig virkning paa oplysningen eller paadømmelsen av saken, kan retten ved kjendelse beslutte, at forhandlingene eller visse dele av dem ikke maa gjengives offentlig, før endelig dom er avsagt. Forbudet ophæves, naar det antages, at grunden ikke lenger er tilstede.

§ 132. Under offentlig retsmøte kan adgang negtes folk under 18 aar og enhver, som fremstiller sig i en saadan tilstand, at hans nærvær vil stride mot rettens værdighet eller god orden. Det samme gjælder i straffesaker enhver, som er fradømt stemmeret i offentlige anliggender, eller som i løpet av

13 aug. de sidste tre aar ved ikke betinget dom er dømt til fængsel
Nr. 5. for falsk, underslag, tyveri, naskeri, ran, bedrageri, hæleri eller
nogen slags voldsforbrydelse.

Rettens formand kan begrænse antallet av tilhørere for at hindre, at rummet blir overfyldt.

§ 133. Rettens formand vaaker over, at forhandlingen foregaar med orden og værdighet. Han kan tilrettevise enhver, som forstyrrer forhandlingen, eller som kommer med upassende uttalelser eller utilbørlige personlige angrep eller forøvrig optræder paa en maate, som strider mot domstolens værdighet.

Naar en part eller hans lovlige stedfortræder, procesfuldmægtig eller forsvarer er tilrettevist, kan retten beslutte at frata ham ordet, hvis han fremdeles optræder utilbørlig.

Folk, som forstyrrer forhandlingen eller krænker domstolens værdighet, kan vises ut. De, som er med i saken, kan dog bare vises ut, hvis de optræder utilbørlig, efterat de er tilrettevist; beslutningen træffes av retten.

Naar det regnes like med uteblivelse, at en part eller hans lovlige stedfortræder eller procesfuldmægtig vises ut eller fratages ordet, bør han først være gjort opmerksom paa denne følge.

§ 134. Trænger nogen sig ind i retssalen, efterat han er vist ut, eller vedblir nogen at forstyrre forhandlingene paa anden maate, uagtet han er advaret, kan retten ved kjendelse beslutte at sætte ham i fængslig forvaring, saalænge retsmøtet varer, men ikke over tre døgn.

Saadan fængsling er ikke til hinder for, at gjerningen følges paa sedvanlig maate; men den kommer i betragtning ved strafutmaalingen.

§ 135. Skal nogen, som ikke kan norsk, ta del i forhandlingen, brukes en tolk, som retten har opnævnt eller godkjendt. Nedtegning foregaar paa norsk. Naar sakens vigtighet kræver det, kan retten bestemme, at nedtegning ogsaa skal foregaa paa det fremmede sprog, enten i retsboken eller særskilt som bilag, og forelægges til vedtagelse.

Tolk er unødvendig, naar saavel retten og retsvidnerne som parterne kan det fremmede sprog. I andre saker end straffesaker gjelder det samme ogsaa, naar rettens medlemmer kan sproget, og parterne gir avkald paa tolk.

Under efterforskning og retslig forundersøkelse i straffesaker er tolk unødvendig, naar dommeren selv kan det fremmede sprog.

Brukes retsvidner, som ikke kan norsk, skal saavidt mulig retsforhandlingene og tilførslerne til retsboken gjengives for dem ved tolk.

§ 136. Processkrifter maa være skrevet paa norsk eller

ledsaget av oversættelse. Av bilag og skriftlige bevis, som følger med og er avfattet i et fremmed sprog, vedlægges likeledes en oversættelse. Fra disse forskrifter kan retten helt eller delvis gjøre undtagelse, naar alle vedkommende forstaar det fremmede sprog. 13 aug. Nr. 5.

Oversættelsen maa være bekræftet av en translatør, som er godkjendt av det offentlige, eller av en tolk, som retten har opnævnt eller godkjendt. I andre saker end straffesaker er dog bekræftelse unødvendig, naar parterne er enige om, at oversættelsen er rigtig, og retten ikke finder grund til at tvile paa det.

§ 137. Skal nogen, som er døv eller stum, gi forklaring for retten, kan det gjøres gjennom skriftlige spørsmåal og svar eller gjennom tolk.

§ 138. Om opnævnelse av retstolk og om tolkens pligter og ugildhet gjelder de regler, som er git om sakkyndige. Likeledes faar §§ 103 og 104 tilsvarende anvendelse.

Stillingen som retstolk kan forenes med stillingen som retsskriver, protokolfører eller retsvidne.

§ 139. Rettenes daglige arbeidstid bør i almindelighet ikke overstige otte timer.

Paa helligdage maa der ikke holdes retsmøter uten i paa-trængende tilfælde.

§ 140. Retsferierne varer fra 1 juli til 15 august og fra 24 december til 3 januar, disse dage medregnet.

§ 141. I retsferierne holdes ikke retsmøter uten for at avsi domme og kjendelser. Er hovedforhandlingen i en sak begyndt før retsferierne, bør den dog som regel føres til ende, naar det kan gjøres uten utsættelse.

§ 142. Retsferierne stanse løpet av alle frister for proceshandling. Den del av en frist, som er igjen, begynner at løpe fra retsferiernes slutning. Skulde en frist begynde i retsferierne, regnes dens løp fra retsferiernes slutning.

Fristene for anke, kjæremåal og gjenoptagelse eller for begjæring om opreisning eller opfriskning løper ogsaa i retsferierne. Det samme gjelder de frister, som er nævnt i lov om rettergangsmåaten i tvistemaal §§ 466 og 469.

§ 143. Retsferierne har ingen virkning paa følgende saker:

1. straffesaker;
2. saker om arrest eller andre midlertidige forføjninger;
3. saker om tvungen avstaaelse av grund;
4. saker om sjøfordringer;
5. saker om privat tjeneste eller andet privat arbeidsleieforhold mellem husbond og tjener, skibsfører og mandskap eller arbeidsgiver og arbeider;
6. saker mellem leietagere og utleiery av hus, husrum eller

13 aug.
Nr. 5.

anden fast eiendom om tiltrædelsen, benyttelsen eller fra-
vikelsen eller om tilbageholdelse av leietagerens gods;

7. saker mellem reisende paa den ene side og gjestgivere,
verter, skyssfolk, skibsførere og andre, som fører folk og
gods, eller utvandringssagenter paa den anden side om
betaling for fortæring, skyss eller fragt, om tap eller
beskadigelse av reisegods eller om andre forhold, som opstaar
av reisen;

8. vekselsaker.

Det samme gjælder andre saker og enkelte rettergangsskridt,
som trenger hurtig behandling, naar rettens formand efter
ansøkning fra en part bestemmer det. Lignende bestemmelse
kan han træffe av eget tiltak, naar aasted skal granskes, og
granskningen hensigtsmæssigst foregaar i ferierne. En saadan
forføining kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke.

Paa tvangsfuldbyrdelse, konkursbehandling, akkordforhand-
ling, skifte- og arvebehandling, tinglysning- og registre-
ringsvæsenet, skjøn og takster, sjøforklaringer og bevisoptagelser
utenfor retssak har retsferierne ingen indflydelse.

For forliksraadene og særdomstolene gjælder retsferi-
erne ikke.

§ 144. Tilsidesættelse av forskriftene i §§ 139—141
og 143 medfører ikke, at det forhandlede blir ugyldig, og gir
ikke nogen, som indkaldes, ret til at negte at møte.

8de kapitel.

Frister og opreisning.

§ 145. Naar denne lov eller lovene om rettergangsmaaten
for tvistemaal og i straffesaker eller loven om tvangsfuldbyr-
delse har fastsat en frist, som maa gives ved indkaldelse til
retsmøte eller til møte for dommer, skal til fristen lægges den
tid, som antagelig vil gaa med til at reise fra opholdsstedet til
retsstedet og til at forberede reisen.

§ 146. Skal en forkyndelse foregaa i løpet av en frist,
er det nok, at skriftet før utløpet av fristen er avgitt til den
offentlige tjenestemand, som skal utføre forkyndelsen, eller til
den post-, telegraf- eller telefonstation, som skal utføre den eller
bringe skriftet frem til vedkommende tjenestemand.

Skal en meddelelse, begjæring eller erklæring i en sak
avgives i løpet av en lovbestemt frist, er det nok, at skriftet
før utløpet av fristen er avgitt til den post-, telegraf- eller tele-
fonstation eller til den offentlige tjenestemand, som skal bringe
skriftet frem.

Kommer skriftet ikke frem, eller blir forkyndelsen ikke

utført, maa dog de nævnte rettergangsskridt gjentages inden en uke, efterat vedkommende har faat vite om dette, eller hvis den oprindelige frist er kortere, inden en frist av samme længde som den. 13 aug. Nr. 5.

§ 147. Naar en ret eller en dommer har fastsat en frist, eller naar loven lar en retsavgjørelse være utgangspunkt for en frist, begynder fristen, hvis ikke andet er bestemt, at løpe fra det tidspunkt, da fristbestemmelsen eller retsavgjørelsen er lovlig forkyndt eller meddelt.

§ 148. Ved beregning av frister, som er bestemt efter dage, tælles ikke den dag med, da fristen begynder at løpe. Derimot medregnes møtedagen eller den dag, da den handling, fristen gjælder, tidligst kan foretages eller senest maa være foretat.

Frister, som er bestemt efter uker, maaneder eller aar, ender paa den dag i den sidste uke eller den sidste maaned, som efter sit navn eller sit tal svarer til den dag, da fristen begynder at løpe. Har ikke maaneden dette tal, ender fristen paa den sidste dag i maaneden.

Avslutningen av en frist kan ogsaa betegnes ved en bestemt kalenderdag.

§ 149. Ender en frist paa en helligdag, regnes den for at løpe ut med den nærmeste hverdag, som følger efter.

Er fristen fastsat i timer, regnes ikke helligdage med i dens løp.

§ 150. Hvis fristen til at foreta den samme proceshandling løper ut til forskjellige tider for flere procesfæller, kan en procesfælle fremdeles foreta handlingen, efterat hans egen frist er løpet ut, saalænge fristen løper for en anden procesfælle, som ogsaa foretar handlingen.

§ 151. Retten kan forkorte baade de lovbestemte frister og de, den selv har fastsat, hvis parterne er enige eller den part, som har fristen, samtykker.

Er en part hindret fra at foreta proceshandlingen før utløpet av fristen, kan retten, hvis han begjærer det, forlænge fristen enten fra først av eller under dens løp. Er fristen lovbestemt, kan den bare forlænges, hvis det særlig er bestemt ved lov. At parterne er enige om forlængelse, er ikke avgjørende. En frist, som én gang er forlenget, maa ikke paany forlænges, uten at den anden part saavidt mulig har faat adgang til at uttale sig.

Mot negtelse av at forlænge en frist kan kjæremaal ikke anvendes.

§ 152. Hvis en proceshandling ikke blir foretat paa den tid eller indenfor den frist, som er fastsat, kan den ikke foretages senere, saafremt ikke andet er bestemt ved lov.

13 aug. De lovbestemte følger av, at en proceshandling forsømmes,
 Nr. 5. indtræder av sig selv, hvis ikke andet er bestemt ved lov.

Naar følgen bare indtræder efter begjæring, kan en proceshandling foretages ogsaa efter utløpet av fristen, saalænge begjæringen ikke er fremsat, eller hvis det gjælder forsømmelse i et retsmøte, saalænge forhandlingen om den fremsatte begjæring endnu ikke er avsluttet.

§ 153. I andre saker end straffesaker kan den, som har forsømt en frist eller et retsmøte og derved er blitt avskaaret fra en proceshandling, kræve opreisning mot forsømmelsen og ny frist eller nyt retsmøte fastsat, hvis han gjør det sandsynlig, at forsømmelsen ikke kan lægges ham eller hans lovlige stedfortræder eller procesfuldmægtig til last, eller hvis særlige omstændigheter ellers taler for opreisning og forsømmelsen ikke er forsætlig.

Som selvforskyldt kan en forsømmelse betragtes, naar parten eller hans lovlige stedfortræder eller procesfuldmægtig har undlatt at begjære forlængelse av en frist før dens utløp eller omberømmelse eller utsættelse av et retsmøte, skjønt han visste om hindringen og hadde anledning til at fremsætte begjæringen.

§ 154. Begjæring om opreisning maa fremsættes senest en maaned, efterat der blev anledning til det, eller hvis den oprindelige frist er kortere, inden en frist av samme længde som den. Mot forsømmelse av denne frist gives ikke opreisning.

Naar tre aar er gaat, efterat en dom eller kjendelse er avsagt, kan opreisning ikke mer gives mot oversittelse av fristen til anke, kjæremaal eller opfriskning.

§ 155. Begjæring om opreisning fremsættes gjennom processkrift eller i retsmøte. Begjæringen maa opgi de omstændigheter, som den grundles paa, og de bevis, som skal gjøre den sandsynlige.

Samtidig maa den forsømte proceshandling foretages, hvis der er anledning til det. Er et retsmøte forsømt, og opreisningsspørsmålet blir avgjort i et senere retsmøte, kan den videre behandling av saken fortsættes i dette møte.

§ 156. Begjæringen avgjøres ved kjendelse av den ret, som har saken, eller som proceshandlingen skulde foretages for. Retten avgjør, om den anden part skal høres før avgjørelsen.

Blir opreisning git, kan avgjørelsen ikke angripes ved kjæremaal eller anke uten paa det grundlag, at der efter loven ikke er adgang til at gi opreisning.

§ 157. Begjæring om opreisning har ikke opsættende virkning, medmindre retten ved kjendelse beslutter at stanse

saken, indtil begjæringen er avgjort. Dette kan retten beslutte, 13 aug.
hvis den finder det utvilsomt, at der er grund til opreisning, Nr. 5.
eller hvis uoprettelig tap ellers kunde voldes.

§ 158. Blir opreisning git, sættes saken tilbake i samme stilling som før forsømmelsen.

Utgiftene ved forhandling om begjæringen og ved rettergang, som har tapt sin betydning ved opreisningen, falder den til last, som har begjært opreisning, medmindre motparten ved sit forhold har fremkaldt forsømmelsen.

9de kapitel.

Forkyndelser og meddelelser.

§ 159. Forkyndelser og de meddelelser, som gives i anledning av en retssak, skal foregaa efter reglerne i dette kapitel, hvis ikke andet er bestemt ved lov eller følger av forholdets art.

§ 160. Det, som skal forkyndes, maa foreligge skriftlig. Det maa være underskrevet og datert, hvis det ikke bare er bilag til et andet skrift.

Et eksemplar av skriftet eller en avskrift av det maa efter reglerne i §§ 162—185 overgives til den, det skal forkyndes for, eller stilles til raadighet for ham. Har nogen ret til at ta imot forkyndelse for flere uten at være deres fælles proccesfuldmægtig, skal han ha et eksemplar eller en avskrift for hver av dem.

§ 161. Den, som lar en forkyndelse utføre, bør skaffe de nødvendige eksemplarer eller avskrifter. Gjør han det ikke, skal den, som utfører forkyndelsen, ta de avskrifter, som trænges.

§ 162. Alle eksemplarer av skriftet maa være forsynt med en bevidnelse om, at de er likelydende, og alle avskrifter med en bevidnelse om, at de er rigtige. Bevidnelsen maa være git av en offentlig tjenestemand eller en sakfører.

Retsskriver, notarius og steynevidne pligter at gi bevidnelse, naar nogen kræver det.

§ 163. Det skrift, som skal forkyndes, kan overgives i lukket omslag. Omslaget maa være forsynt med en bevidnelse, som angir, hvem som lar forkyndelsen utføre, og det, som ellers er nødvendig for at betegne skriftet, hvis ikke forkyndelsen foregaar gjennom anbefalt brev efter § 178. Bevidnelsen gives av en offentlig tjenestemand eller en sakfører, og omslaget lukkes med hans segl. § 162 andet led faar anvendelse.

§ 164. Telegraf og telefon kan i den utstrækning, Kongen bestemmer, brukes til at meddele det, som skal forkyndes, til den, som skal utføre forkyndelsen.

13 aug. Brukes telegraf, skal avsenderen sørge for, at telegrammet
 Nr. 5. fra mottagerstationen blir telegrafert tilbake til avsenderstationen
 til kontrol (kollationering). Brukes telefon, skal mottageren
 skrive op meddelelsen og derefter telefonere den tilbake til
 kontrol. Overensstemmelsen bevidnes av en offentlig tjeneste-
 mand eller en sakfører baade paa det telegraferte eller tele-
 fonerte skrift og paa den telegraf- eller telefonmeddelelse, som
 blir utfærdiget.

Den meddelelse, som er utfærdiget, betragtes derefter som
 en bekræftet avskrift av det telegraferte eller telefonerte skrift.

§ 165. Forkyndelse kan altid utføres av et stevnevidne.

Istedenfor stevnevidne kan offentlige myndigheter bruke en
 tjenestemand ved politiet, naar det gjelder forkyndelse i straffe-
 saker. Hvis det er nødvendig for at vinde tid, kan offentlige
 myndigheter i andre saker la forkyndelse utføre ved en, som
 retten har bemyndiget til det. Om dem, som saaledes utfører
 forkyndelser, gjelder det, som er bestemt om stevnevidner.

§ 166. Stevnevidner pligter at utføre forkyndelser, naar
 en offentlig myndighet kræver det. Hvis ophold kan undgaaes,
 pligter de at utføre forkyndelser ogsaa utenfor sin kreds.

Efter begjæring av andre er stevnevidnerne pligtige til at
 utføre forkyndelser indenfor sin kreds, naar forkyndelsen efter
 lovgivningen er nødvendig og det, som begjæres forkyndt, er i
 lovlig stand. Forlanges ellers meddelelser, som ikke strider
 mot lov eller ærbarhet, forkyndt ved stevnevidner, kan de ikke
 negte at utføre forkyndelsen, medmindre den vil være til hinder
 for andre forretninger, eller meddelelsen aabenbart er uten
 retslig betydning. Negter et stevnevidne at utføre en forkyn-
 delse, kan spørsmålet forelægges for stedets herreds- eller byret
 eller for den ret, som har saken.

§ 167. Paa helligdage eller utenfor almindelig dagstid
 bør forkyndelsen ikke foregaa uten nødvendighet.

§ 168. Forkyndelsen skal saavidt mulig foregaa for ved-
 kommende personlig, helst paa hans bopæl eller stadige arbeids-
 sted. Foregaar den for ham personlig, er den gyldig, hvor-
 somhelst han træffes.

§ 169. Træffes han ikke selv paa bopæl eller stadig
 arbeidssted, kan forkyndelsen foregaa for en voksen person av
 samme husstand, som er tilstede der.

Paa bopælen kan forkyndelsen ogsaa foregaa for den, han
 bor hos, eller for en voksen person av dennes husstand. Like-
 ledes kan forkyndelsen foregaa for huseieren eller en, som paa
 hans vegne fører tilsyn med huset, om de bor der.

Paa arbeidsstedet kan forkyndelsen tillike foregaa for
 arbeidsherren eller en arbeidsformand eller, om det er et kontor,
 for en betjent, som er ansat der.

§ 170. For en forretningsdrivende, som har fast forretningssted, kan forkyndelsen altid foregaa paa forretningsstedet, hvis saken reiser sig av forretningen. Træffes han ikke selv, kan forkyndelsen foregaa for en betjent, som er ansat der. 13 aug. Nr. 5.

Hvis ikke noget fast forretningssted kan paavises, kan forkyndelsen foregaa paa det sidste faste forretningssted for en voksen person, som stadig er tilstede der, saafremt der ikke er gaat mer end seks maaneder, siden det sidst blev benyttet.

§ 171. Har en person, som opholder sig her i riket, hverken bopæl eller stadig arbeidssted her, og er han ogsaa forgjæves søkt personlig, kan forkyndelsen foregaa paa hans midlertidige opholdssted for en voksen person av samme husstand eller for den, han opholder sig hos, eller for en voksen person av dennes husstand.

§ 172. Den, som selv er part i saken, kan ikke ta imot forkyndelse for motparten.

§ 173. Det skrift, som stevnevidnet avleverer ved forkyndelsen, forsyner han med en underskrevet paategning om, naar, hvor og for hvem forkyndelsen er foregaaet. Dog er dette ikke nødvendig med indkaldelser til retsmøter, som forkyndes for de indkaldte personlig.

§ 174. Foregaar forkyndelsen for vedkommende personlig, kan han forlange, at stevnevidnet skal læse op skriftet for ham eller si, hvad det indeholder.

Negter han at ta imot skriftet, kan stevnevidnet lægge det igjen eller lægge det ind til avhentning paa rettens kontor eller paa nærmeste poststed eller paa et andet høvelig sted. Stevnevidnet skal saavidt mulig la ham faa vite, hvor han kan faa skriftet, og si ham, at forkyndelsen er lovlig utført til trods for negtelsen. Gjælder det indkaldelse til personlig møte, skal stevnevidnet tillike saavidt mulig meddele ham indholdet av skriftet.

§ 175. Den, som faar noget forkyndt paa en andens vegne efter §§ 169—171, skal uten ophold underrette vedkommende om forkyndelsen og overgi skriftet til ham, hvis han kan gjøre det uten utgift eller særlig besvær. Han skal straks si fra, hvis han vet om noget, som kan være til hinder for, at vedkommende i tide faar underretning.

§ 176. Negter de, som er nævnt i §§ 169—171, at ta imot skriftet paa vedkommendes vegne, eller er de hindret fra at gi underretning, eller findes der ikke nogen, som forkyndelsen kan foregaa for, skal stevnevidnet efterlate i lukket omslag en skriftlig meddelelse om, at skriftet kan hentes paa rettens kontor eller paa nærmeste poststed eller paa et andet høvelig sted.

Er det sted, hvor forkyndelsen foregaar, stengt, eller er det av andre grunde hensigtsmæssig, skal stevnevidnet slaa

13 aug. meddelelsen op paa døren eller anbringe den paa anden iøine-
Nr. 5. faldende maate. Bør der folk i nærheten, bør han tillike underrette etpar av dem om forkyndelsen og opfordre dem til at gjøre vedkommende opmerksom paa den.

§ 177. Om forkyndelsen skal stevnevidnet gi bevidnelse enten paa et eksemplar av det skrift, som er forkyndt, eller paa en avskrift av det eller i et særskilt skrift.

Bevidnelsen skal oplyse, hvem forkyndelsen er foregaat for, og naar og hvor den er utført. Er den ikke foregaat for vedkommende personlig, skal tillike de omstændigheter oplyses, som dens lovlighet avhænger av. Likeledes skal det oplyses, om mottageren har uttalt noget eller stevnevidnet ellers har faat vite noget, som kan ha betydning for spørsmålet, om forkyndelsen er lovlig, eller om vedkommende i tide vil faa skriftet.

Blir bevidnelsen git i særskilt skrift, maa den tillike oplyse, hvem det er, som har latt forkyndelsen utføre, og det, som ellers er nødvendig for at betegne det skrift, som er forkyndt.

§ 178. Naar en forkyndelse efter særskilt lovbestemmelse kan foregaa gjennom anbefalt brev, maa en offentlig tjenestemand indlevere til posten det eksemplar eller den avskrift, som skal overgives til vedkommende. Han gir skriftet eller omslaget paategning om, naar det er indlevert til posten. § 162 sidste led faar tilsvarende anvendelse.

Forkyndelsen ansees for utført to uker efter indleveringen til posten, hvis ikke vedkommende har faat brevet tidligere.

§ 179. Forkyndelse kan foregaa underhaanden, naar den, som skal ha forkyndelsen, gir bevis for, at han har faat skriftet.

Mellem offentlige tjenestemænd og sakførere er en skriftlig erkjendelse bevis nok.

Ellers maa underskriften være bevidnet av en dommer, en retsskriver, en notarius eller et stevnevidne.

Erkjendelsen bør være datert. Skrives den særskilt, bør den tydelig betegne det skrift, som er mottat, og oplyse, hvem det er, som lar forkyndelsen utføre. Denne pligter paa begjæring at gi skriftlig erkjendelse for, at han har latt forkyndelsen utføre.

§ 180. Forkyndelse i utlandet for norske offentlige tjenestemænd, som er ansat der, kan foregaa gjennom deres foresatte.

Forkyndelse for norske militære i tjeneste utenfor rikets grænser foregaar gjennom deres foresatte.

Ellers foregaar forkyndelse for personer, som har kjendt bopæl eller opholdssted i utlandet, paa den maate, som der er hjemlet, eller gjennom vedkommende norske legation eller konsulat, hvis den fremmede lovgivning ikke er til hinder.

Naar begjæring fra en ret er nødvendig for at faa utført en forkyndelse, kan enhver ret utfærdige begjæringen. 13 aug. Nr. 5.

§ 181. Naar en forkyndelse ikke kan foregaa paa nogen av de maater, som foran er nævnt, og heller ikke nogen anden fremgangsmaate er foreskrevet, kan retten bestemme, at en avskrift av det, som skal forkyndes, eller av det væsentligste indhold skal slaas op paa retsstedet tillikemed en meddelelse om, at skriftet kan hentes paa rettens kontor.

Gjælder det et skrift, hvorved sak reises, skal der tillike saavidt mulig paa vedkommendes sidste kjendte opholdssted lægges ned en meddelelse om, at skriftet kan hentes paa rettens kontor. Endvidere skal skriftet helt eller i utdrag rykkes ind i Kundgjørelsestidenden og i et eller flere blad paa hans sidste kjendte bosted eller opholdssted her eller i utlandet. Har retten formodning om, hvor han opholder sig, bør den desuten søke at gi ham underretning gjennem anbefalt brev eller gjennem kundgjørelse i et blad, som er utbredt paa stedet.

I andre særlig vigtige tilfælde bør retten bestemme, at den samme fremgangsmaate skal følges.

En forkyndelse efter denne paragraf ansees for utført, naar fire uker er gaat efter opslaget paa retsstedet, hvis ikke retten har fastsat et længere tidsrum, eller den person, som forkyndelsen gjælder, melder sig tidligere for retten og tar imot skriftet.

§ 182. Om forkyndelsen skal den, som har forlangt den, i tide faa meddelelse, ledsaget av de dokumenter, som hører til.

Har forkyndelse ikke kunnet foregaa, skal han uten ophold faa meddelelse om det, som er foretat, og om grunden til, at forkyndelsen ikke har kunnet utføres.

Er det skrift, som skal avleveres, lagt ind til avhentning paa et offentlig kontor, skal dette gi meddelelse, hvis skriftet blir hentet.

§ 183. Selv om der har været feil ved iverksættelsen av en forkyndelse, er den lovlig, naar det avleverte skrift er kommet frem til rette vedkommende. I saa fald ansees forkyndelsen for utført paa det tidspunkt, da han bevislig har faat skriftet.

§ 184. Naar den, som skal ha en forkyndelse, ikke har kjendt bopæl eller opholdssted, pligter politiet at foreta undersøkelse, hvis en ret forlanger det.

§ 185. Er en forkyndelse ikke foregaaet for vedkommende personlig, og ligger der stor vekt paa, at den kommer rigtig frem, bør han søkes underrettet om forkyndelsen, hvis det kan gjøres i tide.

§ 186. Naar noget skal meddeles, og loven ikke paabyr

13 aug. forkyndelse, skal meddelelsen gives paa den maate, som i Nr. 5. hvert tilfælde findes hensigtsmæssigst.

Bevidnelse av en offentlig myndighet eller vedkommendes skriftlige erkjendelse er bevis for, at meddelelsen er git. Motbevis er ikke utelukket.

§ 187. Meddelelse, som gives til vedkommende personlig i et retsmøte om indholdet av retsboken, træder istedenfor forkyndelse, hvis ikke andet er bestemt ved lov. Dog skal vedkommende spørges, om han forlanger en skriftlig gjengivelse; i saa fald meddeles denne om mulig inden 24 timer.

§ 188. Naar en offentlig myndighet forlanger det, skal postvæsenet sørge for, at brev, som gjælder retssaker, blir bragt til adressaten, selv om brev ellers ikke bringes om til adressaterne paa vedkommende sted.

§ 189. Telegraf kan brukes til at avgi skriftlige meddelelser, begjæringer og erklæringer til retten efter nærmere bestemmelse av Kongen.

§ 190. Nærmere regler om forkyndelser og meddelelser kan Kongen gi.

§ 191. For staten er det statsministeren eller vedkommende departementschef, som tar imot forkyndelser og meddelelser; for en amtskommune er det amtmanden; for andre kommuner er det ordføreren.

For offentlige indretninger og for stiftelser, sparebanker, foreninger, selskaper eller boer mottages forkyndelser og meddelelser av den, som styrer deres anliggender eller, hvis de styres av flere i forening, av styrets formand. Er der ingen formand, kan de rettes til ethvert medlem av styret.

Disse bestemmelser gjælder ikke, hvis andet er bestemt ved lov.

§ 192. Den, som har prokura eller anden almindelig fuldmagt til at vareta fuldmagtsgiverens anliggender, kan ta imot forkyndelser og meddelelser paa hans vegne i retssaker, som falder indenfor fuldmagtens omraade.

§ 193. Naar en part har git almindelig procesfuldmagt for en sak, kan forkyndelser og meddelelser i denne sak rettes til procesfuldmægtigen, hvis ikke andet er bestemt ved lov.

Forkyndelser og meddelelser om anke, fornyet behandling ved lagmandsret eller kjæremaal mot avgjørelser, som avslutter en sak eller en selvstendig del av en sak, eller om opfriskning eller gjenoptagelse kan ikke rettes til procesfuldmægtigen, medmindre procesfuldmagten uttrykkelig hjemler det eller tillike bemyndiger til at foreta de nævnte rettergangsskridt. Det samme gjælder om forkyndelser og meddelelser i anledning av fuldbyrdelse av en dom eller kjendelse.

§ 194. Har nogen git en anden fuldmagt til at ta imot

forkyndelser og meddelser i sit sted, kan forkyndelser og med- 13 ang.
delelser rettes til fuldmægtigen, naar det gjælder saker, som Nr. 5.
parterne har fri raadighet over. Viser det sig eller gir om-
stændighetene grund til at tro, at en forkyndelse ikke paa
denne maate er naadd frem til fuldmagtsgiveren, bør retten
underrette ham om forkyndelsen, hvis det kan gjøres i tide.

I saker, som parterne ikke har fri raadighet over, kan saa-
dan fuldmagt bare gives, hvis retten godkjender det. Godkjen-
delsen kan naarsomhelst tilbakekaldes.

§ 195. Hvis en part ikke her i riket har bopæl eller
fast arbeidssted eller forretningssted, hvor forkyndelse kan fore-
gaa efter reglerne i §§ 168, 169 og 170 første led, og han
heller ikke har en procesfuldmægtig, som har bopæl eller kon-
tor paa retsstedet eller i nærheten av det, kan retten, om nød-
vendig gjennom forkyndelse, paalægge ham at opgi inden en
fastsat frist en person, som er bosat paa retsstedet eller i nær-
heten av det, til hvem forkyndelser og meddelelser under saken
kan rettes. Rettens beslutning kan ikke angripes ved kjæremaal
eller anke.

Forpligtelsen varer, til saken er avgjort ved retskraftig
dom. Etterkommer han ikke forpligtelsen, kan forkyndelse fore-
gaa gjennom anbefalt brev til hans sidste kjendte adresse, og
forkyndelsen ansees da for utført, naar brevet er indlevert til
posten.

§ 196. Naar en part eller hans lovlige stedfortræder eller
procesfuldmægtig eller nogen anden, som forkyndelser og med-
delelser kan rettes til efter §§ 191, 192, 194 eller 195, skifter
bopæl under en sak, maa hans nye bopæl meldes for retten.
Undlates det, kan forkyndelse foregaa paa hans tidligere bopæl
etter § 176, medmindre hans nye bopæl paa forhaand er kjendt,
eller der vites at være anledning til at forkynde paa stadig
arbeidssted.

§ 197. I straffesaker faar bestemmelse i §§ 193—196
bare anvendelse paa den private saksøker og den fornærmede,
som har sluttet sig til forfølgningen.

10de kapitel.

Rettergangsstraffer og ansvar i anledning av retssaker.

§ 198. Den, som under et retsmøte forstyrrer forhand-
lingen eller kommer med upassende uttalelser eller utilbørlige
personlige angrep eller forøvrig krænker domstolens værdighet,
eller som ikke lyder et paabud fra retten eller dens formand,
kan straffes med bøter.

Det samme gjælder den, som i et processkrift kommer

13. aug. med fornærmelser mot retten eller med andre usømmelige uttalelser.

Nr. 5. Straf efter denne paragraf er ikke til hinder for, at gjerningen forfølges paa sedvanlig maate, men kommer i betragtning ved strafutmaalingen.

§ 199. Med bøter straffes den, som bevirker eller medvirker til, at noget, som er forhandlet i retsmøte for lukkede dører, og som skal holdes hemmelig, blir kjendt for uvedkommende, eller at noget blir gjengit offentlig i strid med forskriftene i § 131.

§ 200. En offentlig tjenestemand, procesfuldmægtig, retslig medhjælper eller privat antat forsvarer, som gjør sig skyldig i forsømmelig eller andet utilbørlig forhold under rettergang eller tvangsfuldbyrdelse, kan straffes med bøter og helt eller delvis ilægges erstatning til den skadelidende.

Staten indestaar for det erstatningsansvar, som ilægges en offentlig tjenestemand. Dog hefter staten ikke overfor sigtede for det ansvar, som en offentlig forsvarer paadrar sig, naar han er opnævnt efter begjæring av sigtede uten at være fast antat for retskredsen.

§ 201. Finder en høiere ret, at den lavere ret har begaaet en aapenbar feil i avgjørelsen, kan den paalægge den skyldige dommer helt eller delvis at utrede de økede omkostninger, som derved er voldt.

§ 202. En part, som aapenbart uten grund har anlagt et søksmaal eller latt det komme til søksmaal eller erklært anke eller begjært opfriskning eller gjenoptagelse, kan straffes med bøter.

Det samme gjelder en hjelpeintervenient, lovlig stedfortræder, procesfuldmægtig eller retslig medhjælper. Hvis det ikke er oplyst, hvem ansvaret paahviler av dem, som har myndighet til at beslutte i en kommunes, en forenings, et selskaps, en stiftelses, en sparebanks eller et bos anliggender, kan bøterne ilægges parten selv.

Straf av bøter kan ogsaa ilægges en part, hjelpeintervenient, lovlig stedfortræder, procesfuldmægtig eller retslig medhjælper, naar han under et søksmaal ved falske eller aapenbart intetsigende paastande eller paaskud eller ved anden uredelighet har søkt at hindre sakens rette opplysning eller at trekke den utilbørlig i langdrag.

Disse bestemmelser gjelder ikke den sigtede i en sak, som angaar straf, og heller ikke paatalemyndigheten.

§ 203. Den, som aapenbart uten grund har erklært kjæremaal, kan straffes med bøter. Hvis kjæremaalet efter loven har opsættende virkning, kan det ogsaa paalægges ham helt

eller delvis at erstatte de omkostninger, som er voldt ved ut-sættelsen. § 202 andet led faar tilsvarende anvendelse. 13 aug. Nr. 5.

§ 204. Har en part mot bedre vidende bevirket indledning av tvangsfuldbyrdelse, som ikke gjælder straf, kan han ilægges straf av bøter. Det samme gjælder, hvis han ved falske eller aapenbart intetsigende paastande eller paaskud eller ved anden uredelighet har søkt at hindre fuldbyrdelsessakens rette opplysning eller at uthale eller lægge hindringer i veien for fuldbyrdelsen. § 202 andet led faar tilsvarende anvendelse.

§ 205. Uteblir et vidne uten gyldig forfald, eller har det forsømt at melde sit forfald i tide, eller forlater det retsstedet uten tilladelse, før møtet er slut, kan det straffes med bøter og paalægges helt eller delvis at erstatte de omkostninger, som er voldt.

Har vidnet faat ny indkaldelse eller opfordring til at møte, og det uteblir igjen, kan det ilægges straf og erstatningsansvar én gang til.

Like med uteblivelse uten gyldig forfald regnes det, at et vidne maa vises bort, fordi det er beruset.

§ 206. Negter et vidne at avgi forklaring eller at avlægge ed eller forsikring, og det ikke opgir nogen grund eller bare opgir en grund, som er forkastet ved retskraftig kjendelse, kan det straffes med bøter og paalægges helt eller delvis at erstatte de omkostninger, som er voldt.

Straf og erstatningsansvar kan ikke ilægges mer end to ganger, om negtelsen gjentages i samme sak eller overfor væsentlig samme bevisgjensstand.

§ 207. Undlater eller negter et vidne at etterkomme et paalæg fra retten om at undersøke regnskapsbøker, brev eller lignende eller at gjøre og ta med sig optegnelser, regnes det like med uteblivelse.

§ 208. Negter en sakkyndig eller en retstolk at overta hvervet, og han ikke opgir nogen grund eller bare opgir en grund, som er forkastet ved retskraftig kjendelse, eller uteblir han fra et retsmøte uten gyldig forfald eller uten at melde sit forfald i tide, eller forlater han retsstedet uten tilladelse, før møtet er slut, eller gjør han sig skyldig i andet forsømmelig eller utilbørlig forhold, kan han straffes med bøter og paalægges helt eller delvis at erstatte de omkostninger, som er voldt.

§ 209. Undlater nogen, som ikke er part, at etterkomme et paalæg fra retten om at fremlægge eller gi adgang til skriftlige bevis eller andre ting, og han ikke opgir nogen grund eller bare opgir en grund, som er forkastet ved retskraftig kjendelse, kan han ilægges straf og erstatningsansvar efter samme regler som for negtet vidnesbyrd.

13 aug. § 210. Straf og erstatningsansvar efter §§ 205, 206,
 Nr. 5. 207 og 209 kan ogsaa ilægges parter og lovlige stedfortrædere, naar de efter lov om rettergangsmåten for tvistemaal §§ 115—117 eller § 320 sidste led pligter at møde, avgi forklaring, ed eller forsikring, eller naar de efter samme lovs § 258 sidste led eller § 237 pligter at fremlægge eller gi adgang til skriftlige bevis eller andre ting. Uteblivelse i strid med tvistemaalsslovens § 115 eller § 116 medfører dog ikke saadant ansvar, hvis uteblivelsesdom avsiges.

§ 211. Dersom vidner, sakkyndige og retstolker ved retsstridig adfærd under rettergang eller tvangsfuldbyrdelse volder en part omkostninger i andre tilfælde, end §§ 205—209 nævner, kan de paalægges at svare erstatning helt eller delvis.

§ 212. Negter nogen, som er nævnt i §§ 169—171, at ta imot forkyndelse paa en andens vegne, eller undlader han at gjøre det, som paaligger ham efter § 175, kan han straffes med bøter og paalægges helt eller delvis at erstatte de omkostninger, som er voldt.

§ 213. Naar det ikke gjælder dommere, kan enhver ret, som har med saken at gjøre, ilægge straf og erstatning efter dette kapitel uten særskilt søksmaal eller tiltale. I de tilfælde, som er nævnt i § 200, kan domstolen ogsaa ilægge bøter efter andre straffebestemmelser.

Dommere kan ilægges saadant ansvar av høiere ret uten særskilt søksmaal eller tiltale.

Hvis de forseelser, som er nævnt i § 200 og §§ 205—212, er begaaet ved en anden ret end den, som har hovedsaken til behandling, kan det overlates til den at ilægge erstatningsansvar.

Spørsmål om ansvar i anledning av tvangsfuldbyrdelse kan bringes ind for stedets herreds- eller byret, hvis tvangsfuldbyrdelsen gjælder straf paa person, og ellers for den herreds- eller byret, som efter loven om tvangsfuldbyrdelse er namsret i saken.

§ 214. Straf og erstatning til det offentlige og erstatning til sigtede i en sak, som angaar straf, ilægges retten av eget tiltak eller efter begjæring, men andet erstatningsansvar bare efter begjæring fra den skadelidende. Avgjørelsen træffes i dommen eller i den kjendelse, som avslutter saken, eller naar det ikke gjælder §§ 201—203, ved særskilt kjendelse under saken.

Ogsaa efter sakens slutning kan ansvarsspørsmålet avgjøres uten særskilt søksmaal eller tiltale, naar det gjælder retsstridig forhold av en procesfuldmægtig, retslig medhjælper eller privat forsvarer overfor parten, og begjæring fremsættes senest en maaned efter sakens slutning.

Spørsmål om ansvar for retsstridig adfærd eller forsømmelse under tvangsfuldbyrdelse kan bringes ind senest en måned, efterat fuldbyrdelsen er avsluttet eller indstillet. 13 aug. Nr. 5.

Ogsaa i de to sidstnævnte tilfælde træffes avgjørelsen ved kjendelse.

§ 215. Før nogen blir ilagt straf eller erstatning uten særskilt søksmaal eller tiltale, skal han saavidt mulig faa anledning til at uttale sig. Dette gjelder dog ikke straf efter § 202 første og andet led og § 203 og straf eller erstatning paa grund av uteblivelse.

Kjendelse, som ilægger en fraværende ansvar for uteblivelse, kan omgjøres, naar begjæring fremsættes inden 2 uker.

§ 216. Hvis ansvarsspørsmålet ikke uten vanskelighet eller ophold kan bli tilstrækkelig oplyst uten særskilt søksmaal eller tiltale, kan retten undlate at avgjøre det.

Handles der om straf eller erstatning til det offentlige, kan retten i saa fald gjøre indberetning til paatalemyndigheten. Det samme gjelder, hvis der er spørsmål om ansvar, som retten ikke kan ilægge efter reglerne i dette kapitel.

Hvis ansvarsspørsmålet ikke blir reist paa den maate, som er nævnt i § 214, eller hvis det ikke blir avgjort, kan det gjøres til gjenstand for særskilt sak i andre tilfælde, end §§ 202 og 203 nævner.

§ 217. Avgjørelser, som ilægger straf eller erstatning paa den maate, dette kapitel tillater, eller som forkaster en begjæring om at ilægge erstatning eller straf i andre tilfælde, end §§ 202 og 203 nævner, kan paakjæres. Hvis saken er avgjort ved dom, er bevisbedømmelsen i hovedsaken bindende for kjøremaalsretten.

Bringes hovedsaken ind for høiere ret, kan denne helt eller delvis ophæve straffen eller erstatningen, hvis dette følger av utfaldet i ankesaken eller av rettens avgjørelse av retsspørsmål eller av dens bedømmelse av bevisligheterne i saken, naar de kan prøves av den høiere ret.

Paakjæres en kjendelse, som ilægger nogen straf, fordi han har negtet at etterkomme en retsavgjørelse, kan kjøremaalsretten ogsaa prøve rigtigheten av den avgjørelse, som ikke er etterkommet.

11te kapitel.

Om sakførere.

§ 218. Tilladelse til at utøve sakførervirksomhet gives av vedkommende regjeringsdepartement.

Den kan bare gives til mænd og kvinder, som er norske statsborgere og har fylt 23 aar, og som godtgjør ved paalidelig vidnesbyrd, at de har ført en hæderlig vandel.

13 aug. Har ansøkerens bo været under konkursbehandling, eller
 Nr. 5. er konkursaapning negtet, fordi boet ikke hadde midler til at dække omkostningene, kan han ikke faa tilladelse uten at godtgjøre, at gjælden er ordnet ved betaling, eftergivelse eller opfyldt akkord, eller at den er faldt bort paa anden maate.

§ 219. For at faa tilladelse til at være sakfører ved andre retter end Høiesteret maa ansøkeren godtgjøre, at han har juridisk embedseksamen med bedste eller næstbedste karakter.

Ved lagmandsrettene kan en sakfører ikke optræde, uten at han i mindst to aar efter embedseksamen har været i virksomhet som sakfører eller autorisert fuldmægtig hos sakfører, som dommer eller dommerfuldmægtig eller som retsskriver. Erklæring om, at sakføreren har godtgjort dette, utfærdiges av vedkommende regjeringsdepartement.

§ 220. For at faa tilladelse til at være sakfører ved Høiesteret maa ansøkeren godtgjøre:

1. at han har juridisk embedseksamen med bedste karakter;
2. at han i mindst 3 aar derefter har været i virksomhet som sakfører eller autorisert fuldmægtig hos sakfører, som dommer eller dommerfuldmægtig, som retsskriver eller som universitetslærer eller universitetsstipendiat i retsvidenskap, derav mindst et aar som sakfører eller to aar som sakførerfuldmægtig.

Endvidere maa han paa tilfredsstillende maate ha avlagt prøve for Høiesteret ved at utføre tre mundtlige saker, derav mindst to civile, den ene for den ankende og den anden for den indstevnte part.

Den, som vil avlægge prøve, maa sende Høiesterets formand erklæring fra vedkommende regjeringsdepartement om, at han kan faa tilladelse, hvis han bestaar prøven. Desuten maa han godtgjøre, at han er antatt til at utføre mindst to civile saker som de nævnte, i hvilke sakførere ved Høiesteret har meldt sig som møtende for den anden part.

Avgjørelsen av, om prøven er bestaat, træffes av alle faste høiesteretsdommere, som har været med i paadømmelsen av de saker, ansøkeren har utført. Bevidnelse om, at prøven er bestaat, utfærdiger Høiesterets formand.

Den ansøker, som ikke bestaar prøven, kan ikke faa adgang til at avlægge ny prøve, før to aar er gaatt fra rettens avgjørelse. Mer end to ganger kan ingen avlægge prøve.

§ 221. Enhver sakfører har ret til at ha en autorisert fuldmægtig til at optræde for sig i rettergang. Fuldmægtigen kan ikke optræde for Høiesteret eller ved hovedforhandling for lagmandsret.

Autorisationen gives av vedkommende regjeringsdeparte-

ment. Betingelserne er, at fuldmægtigen har juridisk embeds- eksamen med bedste eller næstbedste karakter og godtgjør ved 13 aug.
Nr. 5.
paalidelig vidnesbyrd, at han har ført en hæderlig vandel.

§ 222. Embedsmænd i dømmende stilling, retsskrivere og amtmænd, fuldmægtiger og betjenter hos dem og tjenestemænd ved paatalemyndigheten og politiet kan ikke utøve sakførervirksomhet. Denne bestemmelse gjelder ikke sakførere, som er opnævnt til tjeneste i en saadan stilling for kortere tid eller i en enkelt sak.

Kongen bestemmer, om nogen anden offentlig tjeneste skal være til hinder for at utøve sakførervirksomhet.

§ 223. En sakfører kan ikke møte som procesfuldmægtig, naar hans egtefælle eller forlovede eller nogen, som han er i slekt eller svogerskap med i op- eller nedstigende linje eller sidelinjen saa nær som søskende, sitter som enedommer eller som eneste retskyndige dommer i retten.

Denne bestemmelse gjelder ikke, naar sakføreren har aapnet kontor i embedskredsen, før dommeren blev ansat, eller før denne lov blev utfærdiget.

§ 224. Enhver sakfører skal melde til amtmanden, hvor han har kontor, og naar han flytter det til en anden kommune eller slutter at ha kontor.

§ 225. Enhver sakfører pligter at føre bøker, som gir fuld oversigt over hans forretningsførsel. Bøker og forretningspapirer maa opbevares i 10 aar. Nærmere forskrifter kan Kongen gi.

§ 226. Taper en sakfører sin norske statsborgerret, eller blir han sat under vergemaal, eller kommer hans bo under konkursbehandling, træder hans sakføretilladelse ut av kraft, indtil han faar sin statsborgerret eller myndighet igjen, eller indtil hans gjæld blir ordnet ved fuld betaling, eftergivelse eller opfyldt akkord eller falder bort paa anden maate.

Hvis sakføreren konkurs ikke er voldt ved et forhold, som gjør ham uværdig til eller virker nedbrytende paa den tillid, som er nødvendig for hans stilling, kan vedkommende regjeringsdepartement efter ansøking gi ham ret til at benytte sin sakføretilladelse til trods for konkursen.

§ 227. Straffelovens §§ 324 og 325 faar tilsvarende anvendelse paa sakførere og sakførerfuldmægtiger.

Kommer en sakfører eller en sakførerfuldmægtig under offentlig tiltale for en forbrydelse eller forseelse, som kan medføre tap av hans sakføretilladelse, kan vedkommende regjeringsdepartement bestemme, at tilladelsen skal træde ut av kraft, indtil saken er endelig avgjort.

§ 228. For hver sakføretilladelse betales til statskassen 25 kroner.

13 aug.

Nr. 5.

Slutningsbestemmelse.

Tiden for denne lovs ikrafttræden fastsættes ved særskilt lov.

Ti har Vi antat og bekræftet, likesom Vi herved antar og bekræfter samme som lov, under Vor haand og rikets segl.

Git paa Kristiania slot den 13 august 1915.

Haakon.

(L. S.)

Gunnar Knudsen.

Hesselberg.

13 aug.

Nr. 6.

Lov**om rettergangsmaaten for tvistemaal.**

Vi Haakon, Norges Konge, gjør vitterlig:

at Os er blit forelagt Stortingets beslutning, av 5 august 1915 saalydende:

Første del.**Almindelige bestemmelser.****1ste kapitel.****Saklig domsmyndighet.**

§ 1. Forliksrådet kan, naar en av parterne forlanger det, avsi dom:

1. i tvistemaal om faste eiendommers grænser, om servitut over fast eiendom og om erstatning for skade paa fast eiendom; tvistgjenstandens værdi maa dog ikke være over 1 000 kroner.
2. i tvistemaal om andre formueskrav, naar tvistgjenstandens værdi ikke er over 250 kroner.

Naar klageren forlanger det, kan forliksrådet avsi dom i gjældssaker, saafremt tvistgjenstandenes værdi ikke er over 1 000 kroner, og indklagede enten uteblir eller møter og uttrykkelig erkjender sin forpligtelse til at betale hovedstolen, men forlik dog ikke oppnaaes.

I andre saker kan forliksraadet avsi dom, naar begge parter møter og forlanger dom, og forliksraadet samtykker. 13 aug.
Nr. 6.

De saker, som er nævnt i § 273, kan ikke i noget tilfælde paadømmes av forliksraadet.

§ 2. Under herreds- eller byretten hører:

1. behandlingen av tvistemaal i første instans, hvis ikke andet er bestemt ved lov;
2. anke i tvistemaal, som er paadømt eller forlikt i forliksraadet;
3. kjæremaal mot kjendelser og beslutninger av forliksraadet i tvistemaal.

§ 3. Under lagmandsretten hører:

1. anke i tvistemaal, som er behandlet ved herreds- eller byret eller ved andre domstoler, som sættes med enedommer eller bare har én retskyndig dommer;
2. kjæremaal mot kjendelser og beslutninger i tvistemaal av de domstoler, som er nævnt under nr. 1.

§ 4. Tvistemaal kan bringes ind for lagmandsretten istedenfor herreds- eller byretten, naar begge parter forlanger det.

Dette gjælder dog ikke:

1. naar kravet angaar faste eiendommers grænser, servitut over fast eiendom eller erstatning for skade paa fast eiendom;
2. naar kravet angaar en formuesværdi, som ikke er over 250 kroner.

§ 5. Under Høiesterets kjæremaalsutvalg hører kjæremaal mot kjendelser og beslutninger, som avgives i tvistemaal av lagmandsrettene eller av overordentlige domstoler med flere retskyndige medlemmer.

§ 6. Under Høiesteret hører anke i tvistemaal, som er behandlet ved lagmandsrettene eller ved overordentlige domstoler med flere retskyndige medlemmer.

§ 7. Krav, som utspringer av rettergangen eller av motpartens forhold under saken til den ting eller ret, saken gjælder, saaledes erstatningskrav mot motpart eller procesfuldmægtig og krav paa godtgjørelse for utlæg eller arbeide, kan altid bringes ind for den ret, som behandler eller har behandlet hovedsaken, naar dette ikke er Høiesteret (jfr. § 368).

§ 8. Er rettens domsmyndighet avhængig av tvistgjensstandens værdi, fastsættes værdien efter forskriftene i §§ 9—15 til det beløp, som den antages at utgjøre paa det tidspunkt, da saken ved forliksklage eller stevning kommer ind for domstolen, eller for krav, som blir bragt ind senere, paa det tidspunkt, da de bringes ind.

§ 9. Flere krav, som gjøres gjældende i ett søksmaal

13 aug. mot samme eller forskjellige saksøkte, lægges sammen ved be-
Nr. 6. regningen av tvistgjenstandens værdi.

Krav og motkrav lægges ikke sammen.

§ 10. Som tvistgjenstand regnes hele det krav, saken gjælder, ikke bare hovedstolen, men ogsaa renter eller frugter og erstatning for misligholdelse eller avsavn, uten hensyn til, om kravet er omtvistet eller erkjendt, om det er tat med fra først av eller senere bragt ind i saken.

Dog medregnes ikke saksomkostninger og andre krav, som utspringer av rettergangen eller avsavnet under den.

§ 11. Gjælder søksmaalet en stedsevarig ret til periodiske ydelser, regnes værdien til det femogtyvedobbelte av den aarlige ydelse.

Gjælder det periodiske ydelser paa livstid eller ubestemt tid, regnes værdien til det tidobbelte av den aarlige ydelse.

Er tiden for ophoret bestemt paa forhaand, lægges ydelserne sammen; men værdien regnes aldrig til mer end det femogtyvedobbelte av den aarlige ydelse.

§ 12. Værdien av en bruksret eller servitut over fast eiendom bestemmes efter den værdi, retten har for rettighets-haveren, men efter værdiformindskelsen for eiendommen, hvis den er større.

§ 13. Gjælder saken en panteret eller anden tinglig sikkerhetsret for en fordring, lægges fordringens størrelse til grund, men det beløp, som gjenstanden gir sikkerhet for, hvis det er mindre.

§ 14. Gjælder saken pengekrav, skal saksøkeren altid kræve et bestemt beløp, eller ialfald opgi et bestemt beløp som yttergrænse. Gjælder saken andre formueskrav, skal han værdsætte tvistgjenstanden i penger.

Naar tvistgjenstandens værdi skal beregnes efter § 11, og de aarlige ydelser er av forskjellig størrelse, skal saksøkeren i fornødent fald opgi et bestemt beløp som det aarlige gjennemsnit.

Erklærer han sig villig til at ta imot et pengebeløp istedenfor en anden ydelse, kan tvistgjenstanden ikke værdsættes høiere end pengebeløpet.

§ 15. Ved fastsættelsen av værdien legger retten saksøkerens opgave til grund, hvis den stemmer med de regler, som her er git, og ikke er paatagelig uriktig. Finder retten det paakrævet, kan den opta bevis for værdien ogsaa forut for hovedforhandlingen.

Er retten domsmyndig uten hensyn til tvistgjenstandens værdi, naar saksøkte samtykker, behøver den ikke av eget tiltak at prøve saksøkerens værdsættelse.

En avgjørelse om, at tvistgjenstandens værdi ikke er til

hinder for at ta saken under behandling, kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke uten paa det grundlag, at lovens regler er tilsidesat. 13 aug. Nr. 6.

§ 16. Er hovedforhandlingen begyndt, skal saken som regel fremmes, selv om retten finder, at den efter reglerne om tvistgjenstandens værdi ikke er domsmyndig.

Paa grund av feil ved avgjørelsen av tvistgjenstandens værdi kan dommen ikke kjendes ugyldig.

2det kapitel.

Stedlig domsmyndighet.

I. Det almindelige verneting.

§ 17. Alle søksmaal kan anlægges ved saksøktes hjemting, naar ikke et særlig verneting er paabudt.

For den, som staar under vergemaal her i riket, træder vergens hjemting istedenfor hans eget, undtagen naar verge opnevnes efter § 39.

§ 18. Hjemting har enhver i den retskreds, hvor han har bopæl. Har nogen bopæl i flere kredser, har han hjemting i dem alle.

§ 19. Den, som ikke har paaviselig bopæl, hverken i indlandet eller i utlandet, har hjemting i den retskreds, hvor han opholder sig, naar stevningen forkyndes.

Har han heller ikke kjendt opholdssted i riket, træder retten paa hans sidste kjendte bopæl eller opholdssted indenlands istedenfor hjemtinget, naar saken gjælder en forpligtelse, som han har paadrat sig her i riket, eller som han skal opfylde her.

§ 20. Norske statsborgere, som opholder sig utenlands i norsk statstjeneste, har hjemting i rikets hovedstad, hvis de ikke fremdeles har bopæl et andet sted i riket. Det samme gjælder norske statsborgere, som ledsager saadanne tjenestemænd.

§ 21. Staten, kommuner, offentlige indretninger, stiftelser, sparebanker, foreninger og selskaper har hjemting der, hvor styret har sit sæte eller sidst hadde sit sæte. Kan ikke noget saadant sted paavises, skal hjemtinget være det samme som for den person, stevningen skal forkyndes for.

Boer har hjemting i den retskreds, hvor de behandles.

II. Særlige verneting.

§ 22. Søksmaal om faste eiendommers grænser, om servitut over fast eiendom eller om erstatning for skade paa fast eiendom maa reises i den retskreds, hvor eiendommen ligger.

Ligger eiendommen eller den del, saken gjælder, i flere Norsk Lovtidende, 1ste avd. 1915. Nr. 38. 4

13 aug. retskredser, eller gjælder saken flere sammenstøtende eiendom-
Nr. 6. me i forskjellige retskredser, eller er det usikkert, hvilken
retskreds eiendommen ligger i, fordi grænserne er omtvistet, har
saksøkeren valget mellem disse kredser.

§ 23. Ved den faste eiendoms verneting kan anlægges:

1. søksmaal om eiendomsretten til fast eiendom, om tinglige rettigheter i fast eiendom eller om forpligtelsen til at stifte, overdra eller bringe til ophør eiendomsret eller andre saadanne rettigheter;
2. søksmaal om erstatning for ekspropriation av fast eiendom;
3. søksmaal om skatter eller andre regelmæssig tilbakevendende ydelser, som hviler paa fast eiendom, og andre søksmaal mot eieren eller besidderen som saadan;
4. søksmaal om personlig ansvar for pantgjæld i fast eiendom, naar det forenes med søksmaal til dækning av eiendommen, og begge søksmaal er rettet mot samme saksøkte.

Regelen i § 22 andet led faar tilsvarende anvendelse.

§ 24. Søksmaal om en forpligtelse, som saksøkte har paadrat sig og skal opfylde i en retskreds, hvor han ikke har bopæl, kan reises der, hvis han opholder sig i retskredsen, naar stevningen forkyndes.

§ 25. Den, som er forpligtet efter et haandskrift, ved hvilket opfyldelse i en bestemt retskreds uttrykkelig er vedtat, kan saksøkes paa opfyldelsesstedet.

§ 26. Enhver, som er forpligtet efter en veksel eller check, kan saksøkes paa betalingsstedet.

§ 27. Den, som driver handel, fabrik, haandverk, rederi eller anden forretning fra et fast forretningssted og avslutter retshandler umiddelbart fra dette, kan saksøkes paa forretningsstedet, naar søksmaalet reiser sig av forretningen.

Har forretningen en avdeling under særskilt styre i en anden retskreds, kan søksmaalet anlægges der, naar det reiser sig av avdelingens virksomhet.

Er forretningen eller avdelingen nedlagt eller flyttet fra retskredsen, kan saken fremdeles anlægges der i løpet av de første seks maaneder.

§ 28. Den, som driver fabrik, haandverk, jordbruk eller anden bedrift, kan saksøkes paa driftsstedet av arbeidere og andre, som er ansat ved driften, naar søksmaalet reiser sig av arbeidsforholdet.

Er bedriften nedlagt eller flyttet fra retskredsen, kan saken fremdeles anlægges der i løpet av de første seks maaneder.

§ 29. Søksmaal om erstatning eller opreisning paa grund

av en skadegjørende handling kan anlægges i den retskreds, 13 aug.
hvor handlingen er foretat eller den umiddelbare virkning Nr. 6.
indtraadt.

§ 30. Søksmaal om arverettigheter eller andre fordringer mot arvinger som saadanne kan anlægges ved den avdødes sidste almindelige vernetting, saafremt skiftet ikke er sluttet eller seks maaneder ikke er forløpet efter dødsfaldet, eller saafremt der er flere arvinger, som hefter én for alle og alle for én.

§ 31. Søksmaal mot en reder som saadan kan reises i den retskreds, hvor skibet har sit hjemsted.

Søksmaal mot skibsfører eller mannskap om forpligtelser, som er paadrat i tjenesten, og søksmaal mot skibsføreren om en sjøfordring kan reises i den retskreds, hvor skibet ligger i havn, naar stevningen forkyndes.

§ 32. Mot den, som ikke har hjemting her i riket, kan søksmaal om formueskrav reises i enhver retskreds, hvor han har en formuesgjenstand, eller hvor den gjenstand, kravet gjælder, befinder sig paa den tid, da stevningen forkyndes.

Bestaar gjenstanden i en fordring, som ikke knytter sig til gjældsbrief, ansees den for at være paa det sted, hvor den saksøktes skyldner har bopæl, og om fordringen er sikret ved pant, ogsaa paa det sted, hvor pantet er.

Anvendelsen av disse regler kan indskrænkes ved overenskomst med fremmed stat.

§ 33. Naar flere skyldnere er forpligtet i fællesskap (solidarisk eller for dele), og forpligtelserne hviler paa de samme eller væsentlig likeartede faktiske og retslige grunde, kan de saksøkes under ett i enhver retskreds, hvor nogen av dem har sit almindelige vernetting, hvis der ikke er adgang til at anlægge saken ved et fælles særlig vernetting.

Kautionister og andre subsidiært forpligtede kan saksøkes sammen med hovedskyldneren ved hans almindelige vernetting; men hovedskyldneren kan ikke saksøkes ved de subsidiært forpligtedes vernetting.

§ 34. I de tilfælde, som er nævnt i §§ 65, 74, 81, 84 og 417 sidste punktum, eller hvor kravet er av den art, som er nævnt i § 56 nr. 1 og 2, kan søksmaalet reises eller bringes ind ved vernettinget for den sak, det slutter sig til, hvis ikke et andet vernetting er paabudt.

§ 35. Søksmaal om krav, som utspringer av rettergangen eller av motpartens forhold under saken til den ting eller ret, saken gjælder, saaledes erstatningskrav mot motpart eller procesfuldmægtig og krav paa godtgjørelse for utlæg eller arbeide, kan reises ved den ret, som behandler eller har behandlet hovedsaken.

13 aug.

Nr. 6.

III. Vedtat verneting.

§ 36. Hvis ikke et verneting efter loven er ufravikelig, kan saksøkte vedta et andet verneting enten for et bestemt søksmaal eller for de søksmaal, som utspringer av et bestemt retsforhold. Vedtagelsen kan gjælde enhver ret, som efter sakens beskaffenhet er domsmyndig.

Paa samme maate kan det ogsaa avtales, at adgangen til at vælge mellem flere verneting skal være begrenset.

3dje kapitel.

Procesdygtighet.

§ 37. Istedenfor en umyndig part træder vergen. Reises sak mot den umyndige om midler, som staar under overformynderiet, skal forliksklagen og stevningen tillike forkyndes for overformynderiet.

Er den, som er umyndig paa grund av ungdom, over 16 aar, kan vergen ikke uten hans samtykke reise sak, hvis det gjælder hans personlige tjeneste- eller arbeidsforhold eller rettigheter, som utspringer av dem. Mot hans uttrykkelig uttalte vilje kan vergen heller ikke reise sak til indtale av erstatning eller opreisning for en legemsfornærmelse eller ærekrænkelse, som er tilføiet ham.

§ 38. En mindreaarig kan ikke reise sak, uten at han først har raadført sig med sin kurator.

Er den saksøkte mindreaarig, skal forliksklagen og stevningen tillike forkyndes for hans kurator.

Kurator kan efter forskriftene i §§ 75—77 træde ind i saken, slik som den staar ved indtrædelsen, og derefter utøve partsrettigheter paa den mindreaariges vegne ved siden av ham selv. De proceshandlingar, som kurator foretar, kommer den mindreaarige til gode, selv om de strider mot hans egne proceshandlingar.

Naar kurator er traadt ind, skal alle forkyndelser og meddelelser til den mindreaarige ogsaa rettes til kurator.

§ 39. Har den umyndige ingen verge eller den mindreaarige ingen kurator, eller er vergen eller kurator forhindret, skal en opnævnes i anledning av søksmaalet. Er der fare ved opphold, kan han midlertidig opnævnes av retten.

§ 40. En utlænding, som er procesdygtig efter sit hjemlands lov, kan selvstændig reise og ta imot søksmaal her i riket.

Er en utlænding procesdygtig efter norsk lov, kan søksmaal reises mot ham, selv om han ikke er procesdygtig efter sit hjemlands lov. Han kan ogsaa selv reise søksmaal, hvis

ikke motparten gjør innsigelse, fordi han mangler procesdygtig- 13 aug.
het etter sit hjemlands lov. Nr. 6.

For en fremmed umyndig eller mindreaarig, som ikke staar under vergemaal eller kuratel her i riket, skal retten midlertidig opnævne verge eller kurator, naar der er fare ved ophold, eller naar der skal reises søksmaal mot ham ved norsk domstol, og det ikke ved rimelig undersøkelse har kunnet erfares, hvem som er hans verge eller kurator.

§ 41. Naar der er grund til at anta, at en part ikke er procesdygtig, eller at den, som reiser sak eller saksøkes paa en saadan parts vegne, ikke er hans lovlige stedfortræder, eller at bestemmelseerne i § 37 andet led, eller i § 38 første, andet eller fjerde led er tilsidesat, skal retten av eget tiltak ta hensyn til det.

Kan spørsmålet ikke løses med det samme, eller paa staaes det, at mangelen kan avhjælpes, kan retten utsætte avgjørelsen. Proceshandling, som ikke kan opsættes uten fare eller ulempe, kan foretages; men de blir ugyldige, hvis de nødvendige opplysninger ikke bringes tilveie eller mangelen ikke avhjælpes.

§ 42. Hvis ikke en enkelt person har eneret til at foreta proceshandling for et selskap, en forening, en sparebank, en stiftelse eller en offentlig indretning, kan de bare foretages ved en procesfuldmægtig eller ved et medlem av styret, som dette har opnævnt til stedfortræder i saken.

4de kapitel.

Procesfuldmægtiger.

§ 43. Parterne kan foreta proceshandling enten selv eller ved fuldmægtig, hvis ikke loven bestemmer noget andet.

Som procesfuldmægtig for en part kan paa ethvert trin av saken bare én person gjøre tjeneste.

At en part bruker procesfuldmægtig, utelukker ikke, at han selv optræder ved siden av fuldmægtigen.

§ 44. Som procesfuldmægtig for Høiesteret under mundtlig hovedforhandling eller skriftlig ankebehandling kan bare høiesteretssakførere brukes.

Som procesfuldmægtig under forberedelsen av høiesteretsaker og i søksmaal for lagmandsret og for herreds eller byret kan foruten sakførere brukes enhver, som er fast ansat i partens tjeneste, eller som styrer eller tar del i styrelsen av partens anliggender, samt egtefælle, eller personer, som er i slekt eller svogerskap i op- eller nedstigende linje eller i sidelinjen saa nær som søskendebarn, naar de er fuldmyndige og ikke

13 aug. fradømt stemmeret i offentlige anliggender. Retten kan for Nr. 6. den enkelte sak av særlige grunde tillate, at en anden fuldmyndig person brukes. Beslutningen kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke.

I andre tilfælde kan enhver, som er fuldmyndig, brukes som procesfuldmægtig, naar han ikke er fradømt stemmeret i offentlige anliggender. Dog skal retten tilbakevise ham, hvis han søker erhverv ved at optræde for andre i rettergang eller er ansat som betjent hos nogen, som gjør det. Rettens beslutning kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke.

§ 45. En sakfører, som er antat til procesfuldmægtig, er overfor sin part forpligtet til selv at møte under hovedforhandling, naar ikke andet er avtalt; proceshandlingener utenfor hovedforhandling kan han foreta ved en anden.

Hvis sakføreren faar forfald og ikke i tide kan indhente bestemmelse fra parten, kan han ogsaa overdra utførelsen av hovedforhandling til en anden.

En procesfuldmægtig, som ikke er sakfører, kan bare overdra sit hverv til en anden, naar det særlig er avtalt, eller han faar forfald og ikke i tide kan indhente bestemmelse fra parten.

§ 46. Enhver procesfuldmægtig skal fremlægge skriftlig fuldmagt, hvis ikke parten avgir erklæring om fuldmagtsforholdet til retsboken. Like med skriftlig fuldmagt regnes det, at fuldmagten er meddelt gjennom telegraf eller telefon, naar forskriftene i lov om domstolene § 164 er fulgt.

Fuldmagten forblir hos retten i original eller i en avskrift, som er bekræftet av retten eller en offentlig tjenestemand eller sakfører.

Kommer retten i tvil, om fuldmagten er egte eller gyldig, kan den forlange, at fuldmagten skal bekræftes for notarius, eller foreta, hvad den ellers finder hensigtsmæssig for at bringe saken paa det rene.

Er ikke fuldmagtsforholdet tilstrækkelig godtgjort, kan saksbehandlingen fremmes, hvis utsættelse vilde medføre skade; men retten maa ingen beslutning fatte, som den ikke selv kan gjøre om.

Regjeringsadvokaten behøver ikke at fremlægge procesfuldmagt, naar han optræder i denne stilling.

Rettens beslutninger efter denne paragraf kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke.

§ 47. I kraft av almindelig procesfuldmagt for saken kan procesfuldmægtigen:

1. anlægge og ta imot søksmaal og motsøksmaal, ta imot interventionssøksmaal, godkjende og frafalde paastande og

foreta alle andre proceshandling, som hører med til sakførselen i instansen; 13 aug.
Nr. 6.

2. erklære kjæremaal mot procesledende kjendelser og beslutninger;

3. ta imot de saksomkostninger, som er tilkjendt parten.

§ 48. Indskrænkninger i omfanget av en almindelig procesfuldmagt har ikke bindende virkning overfor retten og motparten, medmindre de gjælder godkjendelse eller frafaldelse av paastande.

Istedenfor almindelig procesfuldmagt kan der gives fuldmagt til at foreta enkelte bestemte proceshandling.

Fuldmægtigens erkjendelser og andre faktiske anførsler er ikke bindende for parten, naar han selv paa stedet gjør indsigelse.

§ 49. En procesfuldmagt kan til enhver tid tilbakekaldes. Men overfor retten og motparten har tilbakekaldelsen først virkning, naar den er blit dem meddelt.

Om parten dør, kommer under konkurs eller taper eller erhverver retslig handleevne, har ikke det til følge, at procesfuldmagten ophører.

§ 50. En procesfuldmægtig har ret til at træde tilbake fra fuldmagtsforholdet. Men han pligter at utføre det, som ikke kan utstaa, uten at parten utsættes for tap. Tilbake-trædelsen maa meddeles i saa god tid som mulig. Hvis den ikke er fyldestgjørende begrundet i partens forhold, har procesfuldmægtigen ikke krav paa større godtgjørelse, end parten kan betale uten øket utgift.

Overfor retten og modparten har tilbaketrædelsen først virkning, naar den er blit dem meddelt.

§ 51. Som retslig medhjælper ved siden av en part, som selv varetar sit tarv, kan en anden optræde, naar han kunde være procesfuldmægtig.

Ved siden av en procesfuldmægtig kan en sakfører eller en, som har betingelserne for at faa sakføretilladelse, optræde som retslig medhjælper, men for Høiesteret bare en anden høiesteretssakfører.

Det, som den retslige medhjælper fremfører, ansees som fremført av parten, hvis det ikke paa stedet blir motsagt.

§ 52. Den godtgjørelse, som tilkommer en procesfuldmægtig, kan saavel parten som procesfuldmægtigen begjære fastsat av retten, naar intet andet er avtalt mellem dem. Fastsettelsen finder sted efter reglerne i § 179, 1ste led.

Er ikke begjæring om rettens bestemmelse fremsat inden sakens slutning, kan spørsmålet fremdeles avgjøres ved rettens kjendelse, naar begjæring herom fremsættes inden en maaned efter slutningen.

Mot avgjørelsen kan kjæremaal ikke anvendes.

13 aug.

Nr. 6.

5te kapitel.

Søksmaalets gjenstand og virkningene av saksanlæg.

§ 53. Før et krav er forfaltt, kan det ikke bringes ind for domstolene med paastand om fuldbyrdelsesdom undtagen i følgende tilfælde:

1. naar der er særlig grund til at frygte for, at saksøkte vil unddra sig fra at opfylde sin forpligtelse i rette tid;
2. naar det gjælder tillægskrav til et forfaltt hovedkrav, saasom renter indtil betaling sker, eller erstatning, som utspringer av det omstridte retsforhold;
3. naar det gjælder periodiske ydelser, hvorav en termin er forfaltt, og de fremtidige terminer ikke er avhængige av nogen motydelse;
4. naar kravet er betinget av, at et andet krav, som saksøkeren paastaar dom for i samme sak, ikke blir opfyldt.

Er kravet heller ikke forfaltt ved domsavsigelsen, fastsætter dommen den betingelse, som maa indtræde, eller den tidsfrist, som maa forløpe, før den kan fuldbyrdes.

§ 54. Har saksøkeren en retslig interesse av, at det blir fastsat ved dom, at et retsforhold eller en rettighet er til eller ikke er til, eller at et dokument er egte eller uegte, kan han reise søksmaal med paastand om fastsættelsesdom, selv om fuldbyrdelsesdom endnu ikke kan erhverves.

§ 55. Flere krav mot samme saksøkte kan saksøkeren, hvis ikke andet er bestemt ved lov, gjøre gjældende i én sak, naar kravene kan bringes ind for samme ret og behandles i samme procesformer.

En ulovlig forening av flere krav ophæves ved kjendelse.

§ 56. Motsøksmaal kan saksøkte reise, efterat stevningen er forkyndt, ved at fremsætte motkrav med paastand om selvstændig dom i samme retssak:

1. naar det staar i sammenhæng med saksøkerens krav eller med, forsvaret mot det;
2. naar det helt eller delvis kan bringes i motregning mot saksøkerens krav.

I alle tilfælde er det en betingelse, at motkravet kan bringes ind for samme ret og behandles i samme procesformer.

§ 57. Naar saksøkte reiser motsøksmaal, faar de regler, som gjælder om saksøkeren, tilsvarende anvendelse paa ham i motsøksmaalet, hvis ikke andet er bestemt ved lov.

Er motsøksmaalet lovlig reist, kan det fremmes til doms, selv om hovedsøksmaalet falder bort.

§ 58. Søksmaal og motsøksmaal kan ændres ved inddragning av:

1. krav paa fastsættelsesdom efter § 54, naar søksmaalet eller forsaret helt eller delvis avhænger av forholdet, og dette er omtvistet under saken; 13 aug. Nr. 6.
2. krav, som staar i sammenhæng med et indbragt krav, naar det blir gjort sandsynlig, at inddragningen har sin grund i omstændigheter, som først senere er indtraadt eller blit parten bekjendt;
3. krav, som utspringer av rettergangen eller av motpartens forhold under saken til den ting eller ret, saken gjælder.

Men inddragningen kan bare foretages, hvis de nye krav kan bringes ind for samme ret og behandles i samme procesformer.

§ 59. Saalænge stevningen ikke er forkyndt, kan saksøkeren ogsaa inddra andre nye krav, som kan bringes ind for samme ret og behandles i samme procesformer.

Efterat stevningen er forkyndt, kan enhver av parterne inddra saadanne krav, hvis motparten samtykker eller retten finder, at han ikke har rimelig grund til at motsætte sig inddragningen.

§ 60. Enhver av parterne kan utvide sin paastand med hensyn til samme krav.

§ 61. Saksøkeren kan utvide saken til flere saksøkte i henhold til § 68, ogsaa efterat stevningen er forkyndt.

§ 62. Ændringer efter §§ 56, 58, 59 og 60 kan foretages uten særskilt stevning.

Enhver ændring av saken eller paastanden enten fra saksøkerens eller fra saksøktes side bør foretages saa tidlig som mulig.

I motsat fald kan retten ved kjendelse beslutte at sætte ændringen ut av betragtning, naar den er forsinket i den hensigt at forhale saken eller overrumple motparten, eller naar den anden part forlanger det, og saken ellers vilde bli betragtelig forsinket.

En beslutning om at tillate en ændring kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke.

§ 63. Et krav er tvistgjenstand fra det tidspunkt, da forliksklage er kommet ind til forliksraadet eller stevning til retten. Reises et krav under saken, blir det tvistgjenstand fra det tidspunkt, da det fremsættes.

Kravet vedblir at være tvistgjenstand, indtil saken retskraftig er avgjort, hævet eller avvist.

Naar et krav er henvist fra forliksraadet til retten, opfører det at være tvistgjenstand, hvis ikke stevning er kommet ind til retten senest to maaneder efter henvisningen.

§ 64. Reises en anden sak mellem de samme parter om samme tvistgjenstand, skal retten av eget tiltak avvise den.

13 aug. § 65. Overdrar saksøkeren den ting eller ret, saken
 Nr. 6. gjælder, har erhververen ret til at overta saken i hans sted
 slik, som den da staar. Overdragelse fra saksøktes side gir
 derimot ikke erhververen ret til at overta saken uten samtykke
 av saksøkeren. I begge tilfælde kan overdragerens motpart
 dra erhververen ind i saken gjennom et processkrift, som kort
 angir sakens gjenstand og stilling, og som retten lar forkynde.

Fortsættes saken mellem de oprindelige parter, blir dom-
 men bindende ogsaa for erhververen.

Ved disse forskrifter gjøres ingen indskrænkning i den
 borgerlige rets regler til gunst for den, som har erhvervet ret-
 tigheter i god tro.

§ 66. De virkninger, som efter den borgerlige ret følger
 av, at søksmaal er reist, regnes fra det tidspunkt, da forliks-
 klage eller stevning er forkyndt for saksøkte, eller da det er
 meddelt ham, at kravet er fremsat under saken, hvis ikke
 andet er bestemt ved lov. Dog avbrytes en frist allerede der-
 ved, at forliksklage eller stevning er kommet ind eller
 kravet fremsat under saken.

Hvis søksmaalet blir avvist paa grund av uforsætlige feil,
 eller hvis det ellers ender uten dom, blir disse virkninger
 fremdeles i kraft, naar kravet reises paany senest tre maaneder,
 efterat kjendelsen blev forkyndt for saksøkeren, hvis ikke andet
 er bestemt ved lov.

§ 67. Saksøkeren kan ikke frafalde saken uten tillike at
 opgi selve kravet, efterat stevningen er forkyndt for saksøkte
 eller et senere indbragt krav meddelt ham, medmindre saksøkte
 samtykker eller paastaar søksmaalet avvist eller har undlatt at
 ta til gjennæle ved møte eller forberedende indlæg.

Frafaldelse av saken maa erklæres mundtlig for dommeren
 eller gjennom processkrift og skal av retten forkyndes for sak-
 søkte, hvis stevningen er eller blir forkyndt eller det senere
 indbragte krav meddeles saksøkte. Trænges samtykke av sak-
 søkte, opfordrer retten ham til at uttale sig inden en frist, som
 retten sætter. Gjør han ikke indvending, ansees han for at
 samtykke.

Saksøkeren kan ikke i noget tilfælde reise ny sak, før
 han har betalt de saksomkostninger, som maatte være tilkjendt
 saksøkte.

6te kapitel.

Procesfællesskap og tredjemands indtræden i saken.

§ 68. Søksmaal, som kan bringes ind for samme ret og behand-
 les i samme procesformer, kan reises av flere saksøkere eller
 mot flere saksøkte i fællesskap:

1. naar de paastaar sig berettiget eller paastaaes forpligtet i fællesskap (solidarisk eller for dele);
2. naar de faktiske og retslige grunde for de fremsatte krav er de samme eller væsentlig likeartet;
3. naar særskilt lovforskrift hjemler forening av søksmaalene.

13 aug.
Nr. 6.

§ 69. Vil nogen av parterne, om han taper, gjøre krav gjældende mot en tredjemand, kan han dra dette krav ind i saken, saalænge den ikke er optat til doms i første instans, hvis kravet kan bringes ind for samme ret og behandles i samme procesformer.

Er saken først paadømt av forliksraadet, gjælder det samme i anden instans.

§ 70. Ogsaa ellers kan søksmaal fra flere saksøkere eller mot flere saksøkte forenes, naar ingen av parterne reiser indsigelse, og søksmaalene kan bringes ind for samme ret og behandles i de samme procesformer.

§ 71. En ulovlig forening av flere søksmaal ophæves ved kjendelse.

§ 72. Flere saksøkere eller saksøkte, som optræder under én sak, er indbyrdes uavhengige, hvis ikke sakens art eller særlige lovbestemmelser medfører noget andet. De bevis, som føres, skal tillægges betydning for dem alle.

Maa der efter retsforholdets art gives samme eller overensstemmende dom for flere procesfæller, kommer den enes proceshandling alle til gode, selv om de strider mot deres egne proceshandling.

§ 73. De forkyndelser og meddelelser, som efter loven maa rettes til motparten, naar en part foretar rettergangsskridt under behandlingen i instansen, skal rettes til alle andre parter i saken, hvis der er flere.

§ 74. Vil nogen, som staar utenfor en sak, gjøre krav paa den ting eller ret, saken gjælder, i strid med den ene eller begge parter, kan han reise interventionssøksmaal, rettet mot begge parter, ved den domstol, hvor hovedsaken er bragt ind i første instans, saalænge den ikke er retskraftig avgjort.

Er saken først paadømt av forliksraadet, gjælder det samme i anden instans.

§ 75. Den, som har en retslig interesse i, at den ene av parterne vinder, kan optræde som hjelpeintervenient til støtte for denne part paa ethvert trin i saken, saalænge den ikke er retskraftig avgjort.

§ 76. Hjelpeintervention erklæres for retten muntlig eller gjennom processkrift. Intervenienten maa bestemt opgi den interesse, han har.

Retten gir begge parter meddelelse snarest mulig.

§ 77. Blir retten til hjelpeintervention bestridt, avgjøres

13 aug. spørsmålet ved kjendelse. Saalænge intervenienten ikke er Nr. 6. avvist, maa han faa adgang til at være med.

En kjendelse, som tillater intervention, kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke.

§ 78. Hjelpeintervenienten træder ind i retssaken slik, som den staar ved indtrædelsen. Til støtte for den part, han hjælper, kan han anvende angreps- og forsvarsmidler, føre bevis og foreta andre proceshandlinger, dog ikke begjære gjenop-tagelse. Hans proceshandlinger har virkning for parten, hvis de ikke kommer i strid med dennes egne proceshandlinger. § 73 faar tilsvarende anvendelse.

Naar begge parter samtykker, kan intervenienten træde ind som part istedenfor den, han hjælper.

§ 79. Hvis avgjørelsen i en sak er retslig bindende for hjelpeintervenienten i forhold til motparten, har han samme stilling som en part efter § 72 andet led.

Det samme gjelder, naar fuldbyrdelse av dommen vilde medføre et umiddelbart retsindgrep for hjelpeintervenienten, og han vedtar, at avgjørelsen i saken skal være bindende for ham.

§ 80. Naar en part efter loven skal gi tredjemand varsel om et søksmaal, lar han forkynde et processkrift, som kort angir grunden til varslingen og sakens gjenstand og stilling. Hermed kan ogsaa forbindes en opfordring til at træde ind i saken som hjelpeintervenient.

Paa samme maate kan en part ogsaa ellers gaa frem, naar han mener, at han kan gjøre ansvar gjældende mot en tredjemand eller er utsat for ansvarskrav fra en tredjemand, om han taper saken.

Den, som er blit varslet om et søksmaal, kan selv paa samme maate varsle andre, som staar i samme stilling til ham.

§ 81. Vil saksøkte ikke indlate sig paa saken, fordi det bare er paa en andens vegne, han besidder den ting eller utøver den tinglige ret, saken gjelder, kan han opfordre den anden til at overta saken og til at erklære for retten inden en frist, som den fastsetter, om han er villig til at gjøre det.

Opfordringen maa fremsættes i første instans og senest i det første retsmøte, saksøkte indkaldes til, eller naar frist er git til skriftlig tilsvaer, før tilsvaersfristen er ute. Opfordringen fremsættes gjennom et processkrift, som kort angir retssakens gjenstand og stilling. Retten lar opfordringen forkynde og meddeler gjenpart til saksøkeren.

Erklæringen kan avgives muntlig eller gjennom processkrift. Retten gir begge parter meddelelse snarest mulig.

Indtil erklæringsfristen er utløpet, kan saksøkte negte at indlate sig paa saken.

§ 82. Naar den, som har faat opfordringen, undlater at

erklære sig eller er uvillig til at overta saken, kan han ikke gjøre ansvar gjældende mot besidderen i anledning av sakens utfald, eller fordi besidderen har etterkommet saksøkerens paa-stand, medmindre han godtgjør, at retsforholdet mellem ham og besidderen eller andre særlige omstændigheter medfører noget andet. 13 aug. Nr. 6.

§ 83. Hvis den, som har faat opfordringen, overtar saken, træder besidderen ut. Men avgjørelsen med hensyn til den ting eller ret, saken gjælder, er bindende for ham og kan fuldbyrdes mot ham.

Hvis krav, som er uavhengige av retsforholdet mellem den tilkaldte og besidderen, er gjort gjældende mot sidstnevnte, fortsættes saken for saa vidt mot ham.

§ 84. Naar flere vil gjøre gjældende enten samme pengekrav eller pengekrav, som gjensidig utelukker hverandre, og en av dem reiser sak, kan saksøkte opfordre den eller de andre til at træde ind i saken og til at gi svar til retten inden en frist, som den fastsetter.

Forskriftene i § 81 andet, tredje og fjerde led faar tilsvarende anvendelse.

Den, som ikke etterkommer opfordringen, kan ikke senere gjøre sit krav gjældende mot saksøkte, om han betaler til saksøkeren, medmindre saksøkte paa grund av særlige omstændigheter burde ha latt være at betale til saksøkeren.

Etterkommes opfordringen, skal saksøkte træde ut av saken, naar han nedlægger i retten det største beløp, som der handles om. Saken fortsættes i saa fald angaaende spørsmålet om, hvem beløpet tilkommer, mellem den oprindelige saksøker og den eller dem, som har fremsat kravene.

7de kapitel.

Almindelige regler om saksbehandlingen.

§ 85. Domstolene kan ikke gaa utenfor de paastande, som er fremsat, undtagen naar der handles om forhold, som parterne ikke har fri raadighet over.

§ 86. Det paaheviler parterne at gjøre rede for de faktiske forhold og bevis, som er av betydning for avgjørelsen.

Retten bør dog sørge for, at parternes anførsler blir saa klare og fuldstændige som mulig, og den kan selv iverksætte bevisoptagelser og undersøkelser i den utstrækning, som § 190 hjemler. Naar parterne ikke har fri raadighet over et forhold, skal retten av eget tiltak sørge for alle de opplysninger, som er nødvendige for at sikre en riktig avgjørelse.

§ 87. Under sakens gang bør retten gi baade parterne og andre den veiledning, som kræves for at forebygge eller

13 aug. rette feil og forsømmelser i rettergangen. Navnlig bør den gi
Nr. 6. opplysning om adgangen til at angripe dens avgjørelser.

§ 88. Hvis en part, som møter uten procesfuldmægtig, ikke kan fremstille sin sak paa en forstaaelig maate, men han indgaar paa senere at møte ved procesfuldmægtig, skal retten gi ham en kort utsættelse. Vil han ikke gaa ind paa det, ansees han for at utebli.

Denne bestemmelse faar tilsvarende anvendelse paa procesfuldmægtiger, hvis ikke parten selv er tilstede og i stand til at vareta sit tarv.

§ 89. Er en part, som ikke har procesfuldmægtig, hindret fra selv at møte, ansees forfaldet for gyldig, naar hindringen har været uforutseelig eller forøvrig er av saadan art, at procesfuldmægtig ikke i tide kunde antages.

Er en procesfuldmægtig hindret fra at møte, ansees forfaldet for gyldig, naar hindringen har været uforutseelig eller forøvrig er av saadan art, at utførelsen av saken ikke i tide kunde overdrages en anden.

§ 90. Er en indkaldelse til retsmøte ikke forkyndt for parten personlig, ansees han for at ha gyldig forfald, naar han ikke i tide har faat vite om indkaldelsen, og det ikke skyldes uagtsomhet fra hans side. Dog gjælder dette ikke indkaldelse gjennom offentlig kundgjørelse.

§ 91. Indsigelser mot fremme av saken eller mot enkelte rettergangsskridt maa parterne fremsætte, saasnant der under saksbehandlingen blir anledning til det.

I motsat fald sættes indsigelsen ut av betragtning, hvis ikke retten av eget tiltak maa ta hensyn til den omstændighet, indsigelsen grundes paa, eller parten gjør sandsynlig, at han ikke har visst om den, og at dette ikke er hans skyld.

Saalænge hovedforhandling ikke er berammet, kan dog en part, som ikke har møtt ved sakfører, fremsætte indsigelse mot fremme av hele saken, selv om indsigelsen ikke er gjort gjældende under saksforberedelsen.

§ 92. Avhænger domstolens adgang til at behandle saken av samtykke fra motparten, ansees det for git, naar han har møtt og forhandlet uten at fremsætte indsigelse. Forskriften i § 91 sidste led faar tilsvarende anvendelse.

§ 93. Spørsmaal om at avvise saken bør som regel avgjøres, før saksbehandlingen gaar videre. Dog kan retten gjøre undtagelse, navnlig naar spørsmålet helt eller delvis avhænger av selve det forhold, saken gjælder.

Spørsmaal om at avvise saken kan under saksforberedelsen behandles enten i det møte, som er bestemt til personlig avhørelse av parterne, eller i et særskilt retsmøte, som parterne indkaldes til. Der kan ogsaa berammes særskilt hovedforhand-

lingsmøte til behandling av spørsmålet. Paa grund av uteblivelse fra et retsmøte, som bare er bestemt til behandling av et spørsmål om avvisning, kan der ikke avsiges uteblivelsesdom. 13 aug. Nr. 6.

Rettens beslutninger efter denne paragraf kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke.

§ 94. Hvis ikke andet er bestemt ved lov, er de beslutninger om at fremme saken, som er truffet under saksforberedelsen, ikke bindende ved hovedforhandlingen, medmindre de er stadfæstet av kjæremaalsretten.

§ 95. Naar en avvisningspaastand er forkastet under hovedforhandlingen, skal forhandlingen om saken selv fremmes uten utsættelse, hvis ikke retsmøtet paa forhaand er begrenset til avvisningsspørsmålet.

§ 96. Retten kan ved kjendelse utsætte behandlingen av en sak, naar det særlig er bestemt ved lov, og ellers naar retten finder det nødvendig. At parterne er enige om utsættelse, er ikke avgjørende.

Utsættelse efter begjæring av en part maa ikke besluttet, uten at der saavidt mulig er git den anden part adgang til at uttale sig. Mot negtelse av at utsætte kan kjæremaal ikke anvendes.

Utsættelse bør saavidt mulig gives paa bestemt tid.

§ 97. Uforsætlige feil, som hindrer fremme av saken, bør tillates avhjulpet. Hvis ikke andet er bestemt ved lov, kan retten i dette gjemed utsætte et retsmøte eller fastsette en frist til at rette et processkrift, som er indgit i rette tid.

§ 98. Retten kan forene flere saker til fælles forhandling og i tilfælde fælles avgjørelse, naar derved behandlingen kan lettes eller paaskyndes, og ialfald den ene part er den samme i alle saker.

Retten kan bestemme, at der skal forhandles særskilt om et eller fler av de krav, som er forenet i én sak, eller om selvstændige tvistepunkter vedkommende samme krav.

Rettens beslutninger efter denne paragraf kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke.

§ 99. Retten kan paa ethvert trin av saken forsøke mægling mellem parterne.

Kommer forlik i stand, faar reglerne i §§ 285—287 tilsvarende anvendelse, dog saaledes at anken gaar fra herreds- eller byretten, til lagmandsretten og fra lagmandsretten til Høiesteret.

§ 100. Naar et søksmaal falder bort eller hæves uten dom, skal retten av eget tiltak uttale det i kjendelse.

13 aug.
Nr. 6.

8de kapitel.

Stansning av saksbehandlingen.

§ 101. Naar en part dør, stanser saken, hvis han ikke har procesfuldmægtig med almindelig procesfuldmagt.

Arvingene eller styret i dødsboet kan ta saken op ved at melde det til retten, som lar meldingen forkynde for motparten.

Motparten kan forlange, at retten igjen bringer saken i gang overfor arvingene eller dødsbostyret. Forlangendet fremsætter han gjennom et processkrift, som kort angir sakens gjenstand og stilling, og som retten lar forkynde.

§ 102. Naar en part taper sin retslige handleevne, eller naar hans lovlige stedfortræder dør eller fratræder, stanser saken, hvis den ikke utføres av en procesfuldmægtig med almindelig procesfuldmagt.

Rette vedkommende kan ta saken op ved at melde det til retten, som lar meldingen forkynde for motparten.

Motparten kan forlange, at retten igjen bringer saken i gang. Forlangendet fremsætter han gjennom et processkrift, som kort angir sakens gjenstand og stilling, og som retten lar forkynde for rette vedkommende.

§ 103. Blir saksøkerens bo tat under konkursbehandling, faar § 102 tilsvarende anvendelse paa søksmaal om krav, som hører til konkursboets masse, selv om saken utføres av en procesfuldmægtig med almindelig procesfuldmagt.

Er sak reist mot konkursskyldneren om krav, som saksøkeren agter at gjøre gjældende mot konkursboet, kan han inndra boet som part i saken gjennom et processkrift, som kort angir sakens gjenstand og stilling, og som retten lar forkynde.

§ 104. Avbrytes domstolens virksomhet ved krigstilstand eller av andre grunde, stanser saken.

Blir en part avskaaret fra forbindelse med domstolen, kan retten stanse saken ved kjendelse, selv om den utføres av en procesfuldmægtig med almindelig procesfuldmagt.

Retten bringer saken i gang igjen ved kjendelse enten av eget tiltak eller efter forlangende av en part.

§ 105. Parterne kan avtale, at en sak skal stanse i seks maaneder eller længere. Avtalen er virksom fra det tidspunkt, da retten har faat melding om den fra parterne. Blir meldingen git av en procesfuldmægtig, skal parten selv underrettes om stansningen og følgerne av den.

Naar parterne er enige, kan forhandlingen tages op igjen, før den avtalte tid er utløpet, men ikke før seks maaneder er gaat.

Saken fortsættes, naar den stansningstid, som er vedtat 13 aug.
eller lovbestemt, er utløpet, hvis en part da kræver det. Nr. 6.

§ 106. Beslutning om at stanse en sak efter §§ 308, 309, 311, 340 eller 377 træffes ved kjendelse. Parterne selv underrettes om stansningen og følgerne av den, ogsaa naar de har procesfuldmægtig.

Saken kan ikke kræves foretat paany før om seks maa-
neder. Derefter kan hver av parterne kræve, at saken skal
fortsættes.

§ 107. Naar utfaldet av en sak helt eller delvis avhæn-
ger av et retsforhold, som foreligger til avgjørelse i et andet
søksmaal eller for en anden myndighet, kan retten ved kjen-
delse stanse behandlingen av saken eller vedkommende del av
den, indtil avgjørelsen er truffet.

Det samme gjelder, naar nogen av parterne begjærer stans-
ning for at faa en bindende avgjørelse av et saadant retsfor-
hold, saafremt avgjørelsen ikke kan træffes i samme sak.

Hvis der opstaar mistanke om en strafbar handling, og
avgjørelsen av spørsmålet, om den er forøvet, vil kunne ha
væsentlig betydning for saken, kan retten stanse saken ved
kjendelse, indtil avgjørelsen foreligger.

§ 108. Naar en sak er stanset efter § 107 bringer ret-
ten den igjen i gang ved kjendelse.

I det tilfælde, som er nævnt i § 107, andet led, kan ret-
ten fastsætte en frist for parten til at bringe retsforholdet ind
til avgjørelse, og hvis fristen oversittes, kan den fremme saken
igjen.

Ogsaa ellers kan den fremme saken uten at vente paa den
avgjørelse eller den begivenhet, som gav grund til stansningen,
hvis det viser sig, at den ikke kommer eller ialfald ikke kom-
mer inden den tid, som var forutsat, og navnlig naar dette
skyldes vedkommende parts feil.

§ 109. Saalænge en sak er stanset, kan ingen proces-
handlinger foretages uten i henhold til det 20de kapitel. Fri-
stene stanser sit løp. Lovbestemte frister begynner et nyt
løp fra forkyndelsen av den kjendelse eller det processkrift,
som igjen bringer saken i gang; andre avbrutte frister fast-
settes paany. Tidligere indkaldelser taper sin betydning.

At saken stanser, er ikke til hinder for, at retten træffer
og avlæser avgjørelser paa grundlag av en partsforhandling,
som er avsluttet før stansningen.

§ 110. Er en sak stanset efter §§ 101, 102, 103, 105
eller 106, og ingen av parterne forlanger at faa den i gang
igjen inden to aar efter stansningen, skal retten hæve saken
ved kjendelse. Efter utløpet av dette tidsrum kan den bare
bringes i gang som ny sak.

13. aug.

Nr. 6.

9de kapitel.

Partserklæringer og parternes personlige avhøring og møtepligt.

§ 111. Enhver av parterne skal gi en fuldstændig og utvetydig fremstilling av saken overensstemmende med sit kjendskap til den og svare paa de spørsmåal, som retten stiller til ham om saksforholdet.

En part har altid ret til at svare paa nye faktiske anførsler fra motparten, naar de kan være av betydning for saken.

§ 112. De spørsmåal, som retten stiller til en part i retsmøte, skal han svare paa med det samme.

Under saksforberedelsen maa dog retten gi henstand med besvarelsen, naar parten begjærer det for at indhente oplysninger, og dette ikke fremtræder som aapenbart paaskud.

Under hovedforhandlingen kan en part ikke faa henstand for at indhente oplysninger, uten naar det gjælder nye sider av saksforholdet, eller naar han av andre særlige grunde ikke kan gi svar med det samme.

§ 113. Er parten personlig tilstede i retsmøtet, skal han, hvis retten forlanger det, selv svare paa de spørsmåal, som den stiller til ham.

Under forklaringen kan han ikke raadføre sig med nogen. Til støtte for sin hukommelse kan han bruke skriftlige optegnelser om tal og lignende opgaver og om, hvilke punkter forklaringen skal omfatte.

Saa vel hans procesfuldmægtig som motparten kan begjære yderligere spørsmåal forelagt ham.

§ 114. Før en part, som møter personlig for retten, avgir fremstilling av saksforholdet eller uttaler sig om det, skal retten foreholde ham det ansvar, som følger av uriktig forklaring og forsikring paa ære og samvittighet.

Naar en parts personlige forklaring er avgitt under hovedforhandlingen, eller naar det er meningen at bruke den under hovedforhandling, skal den som regel bekræftes med forsikring paa ære og samvittighet.

Dog kræves i regelen ikke forsikring, hvis parten endnu ikke har fylldt 15 aar eller paa grund av forstandssvækkelse eller mangelfuld utvikling ikke kan ha nogen klar forstaaelse av forsikringens betydning.

Retten skal ikke motta forsikring av en part, naar hans forklaring paa grund av dens indhold eller av andre grunde maa ansees for særlig upaalidelig.

En beslutning om ikke at motta forsikring kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke. En beslutning, hvorved en

part paalægges at avgi forsikring, kan bare parten selv paa- 13 aug.
kjære. Nr. 6.

§ 115. Om parternes pligt til at møte personlig efter indkaldelse fra retten gjælder de samme regler som for vidner, dog ikke § 203 første led og § 210 første, andet og tredje led. Indkaldelse til personlig møte forkyndes for parten personlig, ogsaa naar han har procesfuldmægtig.

Hvis parten ikke pligter at møte for den ret, som har saken, og han heller ikke vedtar at møte frivillig, eller hvis retten efter omstændighetene finder, at hans møte vilde være forbundet med uforholdsmæssig besvær eller omkostning, kan han avhøres ved en anden ret efter reglerne i det 16de kapitel.

§ 116. Forskriftene om parternes møtepligt og personlige avhøring gjælder ogsaa deres lovlige stedfortrædere.

Har styret for offentlige indretninger, stiftelser, sparebanker, foreninger, selskaper eller boer flere medlemmer, kan retten indkalde en eller flere. Den kan ogsaa overlate til styret at vælge, hvem som skal møte.

§ 117. De regler, som gjælder om vidner, kommer helt ut til anvendelse:

1. paa procesfæller, naar det gjælder omstændigheter, som ikke vedkommer deres egen stilling i saken;
2. paa konkursskyldneren i saker, som angaar konkursmassen, naar han ikke er part.

§ 118. Personlig forklaring av partens egetfælle i tvistemål, som vedkommer deres fællesbo, og av hjelpeintervenienter i det tilfælde, som omhandles i § 79, kan bare kræves og mottages efter de regler, som gjælder for parter.

10de kapitel.

Processkrifter.

§ 119. Det, som parterne har at anføre utenfor retsmøterne, skal de fremsætte gjenhem processkrift, hvis ikke loven gir dem adgang til at henvende sig muntlig til retten.

Naar retten faar en muntlig henvendelse istedenfor processkrift, skal den straks sætte den op som processkrift og undertegne det sammen med parten.

Sakførere maa altid bruke processkrift.

§ 120. Ethvert processkrift maa være underskrevet. Det bør nævne:

1. domstolen, sakens nummer, parternes og i tilfælde deres lovlige stedfortræderes navn, stilling, bopæl og processtilling og parternes procesfuldmægtiger;
2. de bilag, som følger med, og om de er i original eller avskrift.

13. aug. § 121. Indeholder et processkrift paastande eller be-
 Nr. 6. gjæringer, bør de omstændigheter, som de grundes paa, kort
 og bestemt anføres. Hvis en anførsel kræver bevis eller sand-
 synliggjørelse, bør ogsaa bevismidlerne opgives efter reglerne i
 § 188.

§ 122. Processkrifter, som skal tjene til at forberede en
 mundtlig forhandling (forberedende indlæg), bør i kort og be-
 stemt form indeholde:

1. de paastande, som parten agter at fremsætte under den
 mundtlige forhandling, og de omstændigheter, han støtter
 dem paa;
2. udtalelse om motpartens paastande eller erklæringer og om
 de omstændigheter og bevis, som motparten har opgit som
 støtte for dem;
3. opgave efter reglerne i § 188 over de bevis, som parten
 agter at føre til støtte for sine egne anførsler eller mot
 de anførsler, som han bestrider.

Utdragninger av rets- og bevisspørsmåal maa de forbere-
 dende indlæg ikke indeholde i større utstrækning end nødven-
 dig for at forklare sammenhængen.

§ 123. Processkrifter indleveres til retten, hvis ikke an-
 det er bestemt. Skal skriftet meddeles til andre eller forkyn-
 des for andre, sørger retten for det og fastsætter i tilfælde en
 frist, inden hvilken det maa besvares.

Av processkrifter og bilag, som skal forkyndes eller med-
 deles, indleveres saa mange eksemplarer eller bekræftede av-
 skrifter, at der kan bli ett tilbake paa rettens kontor.

Er et bilag vidløftig, kan en kort indholdsangivelse træde
 istedenfor avskrift, naar det tilføies, at bilaget ligger til eftersyn
 paa rettens kontor, og retten samtykker.

Har retten sat op processkriftet, sørger den ogsaa for de
 nødvendige avskrifter.

§ 124. Har en part eller hans lovlige stedfortræder eller
 procesfuldmægtig faat originale bilag til gjennemsyn, maa han
 gi dem tilbake inden en uke, hvis ingen anden frist blir sat.
 Oversittes fristen, kan retten ved kjendelse paalægge ham at
 utlevere dem. Kjendelsen kan ikke paakjæres.

11te kapitel.

Retsbøker.

§ 125. I ethvert retsmøte føres der bok over forhand-
 lingen.

Retsboken skal angi:

1. retten, tiden og stedet for retsmøtet, dommernes, retsskrive-

rens, retsvidnernes og parternes navn og sakens nummer 13 aug.
og gjenstand; Nr. 6.

2. om parterne møter personlig, hvem som møter for dem, navnene paa de vidner og sakkyndige, som har møtt, og de dokumenter og bevisgjenstande, som er fremlagt.

Forhandlingenes gang nedtegnes efterhvert. Navnlig maa det kunne sees, om de former, loven foreskriver, er iagtatt.

§ 126. I retsboken indføres fuldstændig:

1. parternes paastande og de erklæringer, som ændrer sakens gjenstand eller indeholder en uttrykkelig godkjendelse av motpartens paastand eller en del av den;
2. paastande, begjæringer og indsigelser, som gjælder saksbehandlingen og fremsættes i retsmøtet, naar de ikke blir frafaldt eller straks tatt til følge, og de enten er av betydning for avgjørelsen eller forlanges indført;
3. opgave over de bevis, som parterne har tilbudt eller ført;
4. retslige avgjørelser, som blir truffet eller avlæst i retsmøtet, og paalæg, som blir git av retten eller dens formand.

Naar det, som her er nævnt, indeholdes i skrifter, som vedlægges, eller i en tidligere retsbok, er det nok at ta ind en henvisning. Møter en part ved sakfører, kan retten kræve, at de paastande og begjæringer, han fremsætter, skal settes op skriftlig for at vedlægges retsboken.

§ 127. Utenfor hovedforhandlingen skal de forklaringer, som parter, vidner eller sakkyndige avgir i retsmøte, indføres i retsboken og efterhvert læses op til vedtagelse, hvis ikke andet er bestemt. De tilføielser og rettelser, som blir gjort ved oplæsningen, føres ind. Indrømmelser og andre særdeles vigtige uttalelser bør gjengives ordret. Uvedkommende eller betydningsløse enkeltheter utelates.

Naar en forklaring helt eller delvis stemmer med det, som den samme eller en anden person tidligere har forklart i retsmøte, kan retten henwise til den tidligere forklaring og læse den op til vedtagelse.

§ 128. Under hovedforhandlingen kan retten beslutte, at forklaringer, som blir avgit av parter, vidner og sakkyndige, skal indføres i retsboken efter reglerne i § 127:

1. naar det viser sig, at hovedforhandlingen maa utsættes saa længe, at ellers ny avhøring vil kunne bli nødvendig;
2. naar retten antar, at ny avhøring i tilfælde av anke der ved kan undgaaes, og indføringen kan foregaa uten væsentlig at forstyrre forhandlingens gang;
3. naar den antar, at forklaringen i tilfælde av anke ikke mer vilde kunne erholdes, eller at ny avhøring maatte foregaa utenfor hovedforhandlingen;

13 aug. 4. naar ellers særlige grunde gjør det ønskelig, og navnlig
 Nr. 6. naar det kommer an paa ordlyden.

Har en, som er avhørt, ikke hat noget at forklare om saken, bør dette nævnes.

§ 129. Naar mistanke opstaar om, at en forklaring er falsk, bør ogsaa punkter, som er uten betydning for saken, indføres fuldstændig, hvis de kan være av betydning ved bedømmelsen av forklaringens troværdighet.

§ 130. Efter nærmere regler, som Kongen gir, kan forklaringer optages med hurtigskrift eller ved mekaniske midler istedenfor at føres ind i retsboken.

§ 131. Naar granskning utføres utenfor hovedforhandlingen, indtages i retsboken en fuldstændig redegjørelse for granskningen. Navnlig anføres, om der forekommer spor eller merker, som man bør være opmerksom paa.

Er der spurt om slutninger paa grundlag av granskningen, skal der tillike gjøres rede for den maate, resultatet er vundet paa. Meningsforskjell anføres.

Punkter, som der ikke er spurt om, tages med, hvis de skjønnes at være av betydning.

Hvis det kan være av væsentlig betydning, bør fotografier, tegninger, planer og arids erhverves.

§ 132. Ved granskning under hovedforhandlingen kan retten anvende reglerne i § 131:

1. naar det viser sig, at hovedforhandlingen maa utsættes saa længe, at ellers ny granskning vil kunne bli nødvendig;

2. naar retten antar, at ny granskning i tilfælde av anke der ved kan undgaaes;

3. naar den antar, at ny granskning i tilfælde av anke vil kunne bli frugtesløs eller mangelfuld, fordi gjenstanden er utsat for forandring.

§ 133. Retsboken læses op i retsmøtet eller forelægges for parterne.

Finder retten, at noget bør rettes, gjør den det ved en tilføielse eller randbemerkning. Naar en part, en dommer eller et retsvidne forlanger noget rettet, men det blir negtet, kan negtelsen kræves nedtegnet.

Retsboken underskrives av dommerne, retsskriveren og retsvidnerne.

At paabudte former er iagttatt, kan bare bevises ved retsboken. Motbeviser ikke utelukket.

§ 134. Dokumenter, som blir fremlagt i retten, forsynes med paategning om fremlæggelsen.

Retsskriveren tar vare paa dokumenterne.

§ 135. Parterne har ret til paa rettens kontor at undersøke retsbøker og dokumenter, som vedkommer saken, og kan

forlange utskrifter av dem. Det samme gjælder tredjemand, 13. aug.
naar begge parter samtykker, eller han godtgjør, at det har Nr. 6.
retslig interesse for ham.

Enhver kan kræve utskrift av retsbøger, som er ført i
retsmøter for aapne dører, eller i retsmøte for lukkede dører,
naar offentliggjørelse senere er tillatt.

Disse regler gjælder ikke retsbøger, som føres over rettens
raadslagninger og stemmegivninger.

Negter en retsskriver at forevise retsbøger eller dokumen-
ter eller gi utskrift av dem, kan begjæringen forelægges for
retten til avgjørelse ved kjendelse.

§ 136. Kongen kan gi almindelige forskrifter om indret-
ningen av retsbøkene og om opbevaring og tilintetgjørelse av
retsbøger og dokumenter.

12te kapitel.

Domme, kjendelser og andre retslige beslutninger.

§ 137. Domme er de beslutninger av retten, som helt
eller delvis avgjør det krav, som er gjenstand for et tviste-
maal.

Andre beslutninger er kjendelser, naar loven kalder dem
saa, eller naar de avslutter saken eller en selvstændig del av
saken.

§ 138. Har retten flere medlemmer, skal den holde raad-
slagning og stemmegivning, før den avsier dom, saafremt de
ikke straks blir enige om avgjørelsen.

I skriftlige ankesaker skal den dommer, som først faar
saken tilsendt, utarbeide utkast til dom eller kjendelse. Til
dette utkast knytter de andre dommere sine uttalelser om av-
gjørelsen. Er der meningsforskjel, kan saken sendes om paany.
Derefter følger raadslagning og stemmegivning.

§ 139. Raadslagningen og stemmegivningen i andre ret-
ter end Høiesteret foregaar for lukkede dører.

Formanden leder forhandlingene, stiller spørmaalene og
tæller op stemmerne. Avstemningen er muntlig. I skriftlige
ankesaker foregaar den i den orden, hvori saken har været
sendt om til dommerne. Ellers foregaar den i den orden, som
bestemmes ved lodtrækning, dog saaledes at formanden altid
stemmer sidst. Er der meningsforskjel om spørmaalsstillingen
eller om utfaldet av avstemningen, avgjøres den av retten. Over
stemmegivningen føres bok.

Den dommer, som har stemt for at avvise en sak eller for
at ophæve en avgjørelse paa grund av feil i saksbehandlingen,
men er blit overstemt, skal ta del i de følgende avstemninger,
som saken gir anledning til.

13. aug. § 140. Adgang til at overvære raadslagningen og stemmegivningen har bare retsskriveren og protokolføreren. Dog kan rettens formand gi særlig tilladelse til andre, som af hensyn til sin juridiske utdannelse eller av lignende grunde ønsker at være tilstede.

§ 141. I Høiesteret foregaar raadslagningen efter reglerne i §§ 139 og 140. Det samme gjelder stemmegivningen i skriftlige ankesaker.

I saker, som har været behandlet mundtlig, foregaar stemmegivningen offentlig i den orden, som bestemmes ved lodtrækning. Dog skal formanden altid stemme sist og tilkaldte dommere efter de faste. Enhver av dommerne begrunder i korthet den domsslutning, han stemmer for. Meningsforskjel om utfaldet av stemmegivningen avgjøres av retten. § 139 sidste led gjelder ogsaa for stemmegivningen i disse saker.

§ 142. Enhver avgjørelse træffes med stemmeflerhet, hvis ikke andet er bestemt ved lov. Naar stemmerne staar likt, gjør formandens stemme utslaget.

Er der fler end to meninger, naar pengebeløp eller andre størrelser skal fastsættes, og ingen har stemmeflerhet, lægges stemmerne for høiere beløp eller størrelser sammen med stemmerne for de nærmest følgende, til der blir flertal.

§ 143. En dom, som skal være grundet paa mundtlig forhandling, kan bare fældes av de dommere, som har overværet forhandlingen.

Maa en ny dommer indtræde, gjentages den mundtlige forhandling, dog kan det, som tidligere er tilført retsboken, brukes, hvis ikke andet er bestemt ved lov.

§ 144. En dom skal indeholde:

1. betegnelse av retten, dommernes navn og tid og sted for domsavsigelsen;
2. betegnelse av parterne og i tilfælde deres loylige stedfortrædere med navn, stilling, bopæl og processtilling samt betegnelse av deres procesfuldmægtiger;
3. en kort fremstilling av sakens gjenstand med parternes paastande; naar det hensigtsmessig lar sig gjøre, kan den henvise til skrifter, som er fremlagt, eller tilførsler til retsboken, men det, som henvisningen omfatter, maa da tages med i utskrifter av dommen;
4. avgjørelsesgrunde; de maa bestemte og uttømmende angide det saksforhold, som retten bygger sin avgjørelse paa;
5. domsslutning.

Har retten flere medlemmer, er det formanden, som avfatter domsslutningen. Hvis ikke retten bestemmer noget andet, skriver han ogsaa domsgrundene.

Dommen underskrives av den eller de dommere, som har tatt del i paadømmelsen. 13. aug. Nr. 6.

§ 145. Domsgrundene skal i alle tilfælde oplyse, om dommen er enstemmig, eller hvis det ikke er tilfældet, hvilke av rettens medlemmer er uenige i domsslutningen, og hvilke punkter uenigheten gjælder.

Den eller de dommere, som ikke er enige i domsslutningen eller domsgrundene, kan kræve indtatt i disse en redegjørelse for sin mening.

§ 146. Naar en dom, som straks blir retskraftig, eller som kan fuldbyrdes, før den er blit retskraftig, paalægger nogen en ydelse eller handling, skal dommen fastsætte en frist for opfyldelsen. Domme, som ikke gaar ut paa pengebetaling, skal ogsaa ellers fastsætte en opfyldelsesfrist, naar retten finder, at ankefristen ikke gir saksøkte tid nok til at opfylde paalægget.

For pengebetalinger skal fristen være tre dage i de saker, som er nævnt i lov om domstolene § 143 nr. 5 og 7 og i denne lovs § 274 nr. 6 og 7, men ellers to uker.

I andre tilfælde sættes saa lang frist, som antages nødvendig til at opfylde dommen. Gaar den ut paa at overgi besiddelsen av fast eiendom eller paa at foreta noget, som ikke kan utføres uten saksøktes medvirkning, tages særlig hensyn til hans personlige forhold.

Opfyldelsesfristen regnes fra den dag, da dommen blir retskraftig, men fra forkyndelsen, hvis den straks blir retskraftig eller gir adgang til foregrepet fuldbyrdelse.

§ 147. Naar en dom paalægger nogen at undlate en handling eller at finde sig i at en handling foretages, og det ansees nødvendig eller rimelig, at han faar nogen tid til at indrette sig efter dommen, kan den fastsætte en frist efter reglerne i § 146 tredje og fjerde led.

§ 148. Naar en dom gaar ut paa andet end betaling av penger, kan retten paa begjæring bestemme, at den kan fuldbyrdes, før den er blit retskraftig, hvis særlige omstændigheter taler for det, og navnlig, hvis saksøkte er dømt, fordi han har godkjendt saksøkerens paastand eller er uteblit. Bestemmelsen maa sætte som betingelse, at saksøkeren før fuldbyrdelsen stiller sikkerhet, og den kan ikke træffes, naar saksøkte gjør sandsynlig, at han vilde lide en uoprettelig skade, om fuldbyrdelsen blev foregrepet. Retten kan ogsaa gi saksøkte adgang til at avverge fuldbyrdelsen ved at stille sikkerhet.

Begjæringen maa fremsættes, før den forhandling, som gaar forut for dommen, er slut. Bestemmelsen med betingelser tages ind i domsslutningen. Hvis retten finder det hensigts-

13. aug. mæssig, kan begjæringen gjøres til gjenstand for særskilt for-
 Nr. 6. handling og avgjøres ved tillægsdom.

§ 149. Høiere retter kan i sine domsgrunde henholde sig til tidligere domme i saken.

I muntlige høiesteretssaker behøver dommen ikke at gi nogen fremstilling av sakens gjenstand eller avgjørelsesgrundene utover det, som er nødvendig for at fastslaa, hvad dommen har avgjort.

§ 150. Naar flere krav er reist i én sak, og et av dem er modent til paadømmelse tidligere end de andre, kan det paadømmes særskilt. Paadømmelsen av samme krav kan deles, naar motparten har godkjendt en del av kravet.

Hvis motregning er paastaat, kan krav og motkrav ikke paadømmes særskilt. Dog kan et krav efter gjeldsbrev forlanges paadømt særskilt, naar hverken motregning paa forhaand er vedtat eller krav og motkrav utspringer av samme retsforhold, og domsavsigelsen vilde forsinkes ved samlet paadømmelse.

Rettens beslutninger efter første led kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke uten paa det grundlag, at lovens regler er tilsidesat. Det samme gjelder beslutning om samlet paadømmelse av krav og motkrav efter andet led.

§ 151. Naar et retsforhold, som er grundlag for et omtvistet krav, er bragt ind i saken med paastaand paa fastsettelsesdom, kan retten paadømme det særskilt, naar det er modent til avgjørelse.

Retten kan beslutte, at den videre behandling utsættes, indtil avgjørelsen blir retskraftig.

Rettens beslutninger efter denne paragraf kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke uten paa det grundlag, at lovens regler er tilsidesat.

§ 152. Dommen bør avsiges umiddelbart efter, at saken er optat til doms. I ethvert tilfælde maa den avsiges inden en uke, hvis ikke andet er bestemt ved lov.

§ 153. Dommen avsiges i retsmøte. Tar flere dommere del i paadømmelsen, skal de alle være tilstede.

Blir dommen avsagt i det retsmøte, hvori hovedforhandlingen sluttes, foregaar domsavsigelsen ved avlæsning av dommen. For domsgrundenes vedkommende kan en muntlig fremstilling av det væsentlige indhold træde istedenfor oplæsning.

Blir dommen ikke avsagt i det nævnte retsmøte, behøver den ikke at avlæses.

§ 154. Rettens formand sørger for, at dommen blir forkyndt for parterne.

Uteblivelsesdom mot saksøkte forkyndes ikke for saksøke-

ren, hvis han har frafaldt forkyndelse. I saa fald skal dog retten gi ham meddelelse om domsavsigelsen. 13 aug. Nr. 6.

§ 155. Retten er bundet ved sin avgjørelse, naar dommen er avlæst eller, hvis den ikke avlæses, naar den er underskrevet.

§ 156. Er der i dommen skrivefeil eller regnefeil eller andre aapenbare urigtigheter eller utelatelser, skal retten selv eller den høiere ret, som faar saken, rette dem av eget tiltak.

§ 157. Er der ellers i domsgrundene urigtigheter, uklarheter, motsigelser eller ufuldstændigheter, kan de rettes efter begjæring av den ene part, og efterat den anden er hørt. Begjæringen maa fremsættes inden to uker. Den skal snarest mulig avgjøres av de samme dommere, som har avsagt dommen. Dog behøver ikke domsmændene at tilkaldes, medmindre nogen av parterne forlanger det.

§ 158. Rettelser efter §§ 156 og 157 foregaar ved særskilt tilførsel i retsboken. Der henvises til dem ved randbemerkning paa vedkommende sted.

Alle avskrifter, som er utlevert, skal kræves tilbake for enten at rettes eller byttes om med nye.

Forskriftene i § 154 faar tilsvarende anvendelse.

§ 159. Mot beslutninger efter §§ 156—158 kan kjæremaal bare erklæres paa det grundlag, at rettelsen gaar videre, end loven hjemler.

Er rettelse efter § 157 begjært, løper ingen ankefrist, før sporsmaalet er avgjort. Er anke erklært, skal ankedomstolen underrettes om begjæringen.

Er rettelse foretat efter § 157, løper en ny ankefrist.

§ 160. Er noget, som skulde være avgjort ved dommen, ikke tat med, kan tillægsdom avsiges efter reglerne i §§ 157 og 158.

Hovedforhandlingen tages op igjen, hvis det er nødvendig.

§ 161. En dom er retskraftig, naar den ikke uten opreisning eller tilladelse kan angripes gjennom anke eller begjæring om opfriskning. Avgjør dommen flere selvstændige krav, bedømmes retskraften særskilt for hvert krav.

Med retskraften indtræder alle de følger av dommen, som ikke kræver nogen fuldbyrdelse.

Retskraftens virkning for parterne indtræder dog ikke i noget tilfælde, før forkyndelse eller meddelelse efter § 154 er foregaat.

§ 162. Angripes en retskraftig dom ved anke eller ved begjæring om opfriskning eller gjenoptagelse, kan den ret, som dommen bringes ind for, ved kjendelse beslutte, at retskraften foreløbig skal bortfalde.

13. aug. 1906. Rettens beslutninger efter denne paragraf kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke.

§ 163. Reises der nyt søksmaal om et krav, som er avgjort ved retskraftig dom, skal retten avvise det av eget tiltak.

Krav, som uten motsøksmaal paastaes bragt i motregning, er bare retskraftig avgjort for det beløp, som efter dommen skal bringes i motregning.

§ 164. Kjendelser skal ha grunde. Desuten faar §§ 138—143, 145—150, 152 og 153 tilsvarende anvendelse, hvis der er anledning til det. Opfyldelsesfristen regnes fra forkyndelsen.

Rettens formand lar en kjendelse forkynde for parterne eller dem, som den angaar, naar de kan paakjære kjendelsen, eller naar den aapner adgang til tvangsfuldbyrdelse mot dem eller efter sin art er bestemt til at bringes til deres kundskap. Det samme gjælder, naar nogen, som kjendelsen angaar, kræver forkyndelse.

Procesledende kjendelser kan omgjøres av den ret, som har avsagt dem, hvis ingen erhvervet ret er til hinder. Forøvrig faar §§ 155—162 tilsvarende anvendelse paa kjendelser.

§ 165. Paa retslige beslutninger, som ikke er domme eller kjendelser, faar §§ 138—143, 145 og 152 tilsvarende anvendelse, hvis der er anledning til det.

Beslutninger, som enten avslaar en begjæring eller efter sin art er bestemt til at bringes til en fraværendes kundskap, meddeles paa den maate, som findes hensigtsmæssig. Skriftlig meddelelse kan altid kræves.

En beslutning kan omgjøres av den ret, som har avsagt den, hvis ingen erhvervet ret er til hinder. Forøvrig faar §§ 155—162 tilsvarende anvendelse.

§ 166. Har retten flere dommere, og de ikke er samlet til møte, kan formanden træffe avgjørelser, som ikke efter sin art hører til hovedforhandlingen eller paadømmelsen, hvis ikke andet er bestemt ved lov.

§ 167. Ved overenskomst med fremmed stat kan det vedtages, at retskraftige avgjørelser av utenlandske domstoler om borgerlige krav skal ha retskraft her i riket, naar der var verneting for saken i vedkommende land efter den norske rets regler om verneting i tvistemaal, og avgjørelsen ikke er i strid med ærbarhet eller norske ufravikelige retsregler.

Utenlandsk verneting skal dog ikke anerkjendes efter § 25, § 31, andet led, § 32 eller § 33 eller efter § 34, forsaavidt angaar de tilfælde, som er nævnt i § 56 nr. 1 og 2, eller efter § 74 eller § 417 sidste punktum. Heller ikke anerkjendes utenlandsk verneting for slike søksmaal, som § 23 nr. 1 nævner.

En utenlandsk retsavgjørelse kan ikke tillægges retskraft mot en norsk statsborger, som ikke har indlatt sig i processen, naar indkaldelse ikke er forkyndt for ham selv personlig gjennom vedkommende utenlandske myndighet eller av norsk myndighet overensstemmende med norsk lov. 13 aug. Nr. 6.

Under hvilke betingelser utenlandske retsavgjørelser i eigenskapssaker og nedstamningssaker skal ha retskraft her i riket, bestemmes ved særskilt lov.

§ 168. Ved overenskomst med fremmed stat kan det ogsaa vedtages, at en utenlandsk dom, som har retskraft her i riket og efter den utenlandske ret gir adgang til tvangsfuldbyrdelse, skal kunne fullbyrdes her efter dom av norsk domstol. Det samme gjelder andre utenlandske retsavgjørelser og offentlige forlik.

Sak til erhvervelse av fullbyrdelsesdom reises ved herreds- eller byretten paa det sted, hvor saksøkte har sit almindelige verneting, eller hvor han kan saksøkes efter reglerne i § 32 eller § 36. Retten prøver ikke rigtigheten av den utenlandske retsavgjørelse. Forøvrig faar den norske rets regler anvendelse paa saksbehandlingen og paa fullbyrdelsesdommen.

Ved overenskomst som i første led nævnt kan det bestemmes, at fullbyrdelsesdom for saksomkostninger, som ved dom eller anden retsavgjørelse er ilagt en saksøker eller intervensient, kan gives efter skriftlig begjæring, uten at parterne høres.

13de kapitel.

Saksomkostninger.

§ 169. De utgifter, som efter lovgivningen er forbundet med et rettergangsskridt, utredes av den part, som forlanger det, eller i hvis interesse retten beslutter at foreta det. Foretages et rettergangsskridt efter forlangende av begge parter eller efter beslutning av retten i begges interesse, hefter de solidarisk.

§ 170. De utgifter, som er nævnt i § 169, betaler parterne, før rettergangsskridtet blir foretat, saafremt ikke andet er bestemt ved lov. Kan utgiftene ikke beregnes paa forhånd, nedlægger de hos retten et beløp, som efter dens skjønn er tilstrækkelig.

Retten kan dog tillate, at rettergangsskridt, som den finder paakrævet, foretages uten forutgaat betaling eller nedleggelse, naar den antar, at parten ikke er i stand til straks at betale eller nedlægge beløpet, og opsættelse vilde medføre skade eller væsentlig ulempe. Kræver et saadant rettergangsskridt utbetalinger, kan pengene foreløbig lægges ut av det offentlige.

13. aug. Det offentlige krav efter denne paragraf kan drives ind
Nr. 6. ved utpantning efter opgave fra retten.

§ 171. Naar et rettergangsskridt er foretaget efter begjæring av begge parter eller efter beslutning av retten i begges interesse, skal de utgifter, som efter lovgivningen er forbundet med det, endelig paahvile hver av parterne med like beløb, hvis det ikke paalægges den ene at erstatte motparten saksomkostninger.

§ 172. Taper den ene part saken fuldstændig, skal det paalægges ham at erstatte motparten hans saksomkostninger.

Undtagelse kan dog gjøres, hvis saken var saa tvilsom, at der var fyldestgjørende grund for den tapende part til at la den komme for retten, eller hvis de omstændigheter, som utfaldet berodde paa, uten hans egen skyld først under hovedforhandlingen er blit ham bekjendt, eller hvis det helt eller delvis kan lægges den vindende part til last, at det er kommet til sak.

§ 173. Hvis sak er reist, uten at saksøkte ved sit forhold har git rimelig grund til det, og han uten unødig opsættelse godkjender kravet og tilbyr den ydelse, som kræves, skal det paalægges saksøkeren at erstatte hans saksomkostninger.

§ 174. Naar en sak dels vindes og dels tapes, bærer hver av parterne sine omkostninger.

Retten kan dog paalægge en av parterne at erstatte den anden en del av hans saksomkostninger eller endog paalægge ham saksomkostningene i det hele. Særlig gjælder dette, naar det bare er i tvistepunkter av liten betydning, han har vundet saken, eller naar han ikke har vundet mer, end han vilde ha faat ved at ta imot et forlikstilbud, som den anden har fremsat, eller naar det fremgaar av omstændighetene, at retssaken eller de væsentlige utgifter er voldt ved de tvistepunkter, hvori han har tapt.

§ 175. Blir saken avvist, eller ender den ellers uten dom, skal det paalægges saksøkeren at erstatte saksøktes omkostninger, medmindre utfaldet skyldes omstændigheter, som ikke kan lægges ham til last, eller retten paa grund av retsspørsmaalets tvilsomhet, finder grund til at fritta ham for erstatningspligten.

Blir saken hævet, fordi forpligtelsen er faldt bort ved efterfølgende omstændigheter, kan saksøkeren tilkjendes omkostningene hos saksøkte.

Hæves saken ved forlik, bærer hver av parterne sine omkostninger, hvis ikke forliket indeholder noget andet.

§ 176. Naar saksomkostninger skal erstattes en part, skal erstatningen omfatte alle de omkostninger, han har hat med saken, forsaavidt de efter rettens skjøn var nødvendige for at

faa saken betryggende utført. Har en part ført saken mot 13. aug.
bedre vidende, kan han ilægges erstatning for alle motpartens Nr. 6.
omkostninger uten hensyn til, om de har været nødvendige.

Særskilt bevisførsel om saksomkostningene tillates ikke. Til veiledning for retten kan parterne fremlægge en opgave over sine utgifter og det arbeide, saken har medført.

§ 177. Har den ene part ved retsstridig adfærd under saken eller ved forsømmelse voldt den anden utgifter, kan retten paalægge ham at erstatte disse uten hensyn til sakens utfald.

Har en part utilbørlig trukket en sak i langdrag eller gjort den utilbørlig vidtløftig, kan han paa samme maate ilægges erstatning til motparten for den skade og ulempe, som antages voldt.

§ 178. Er der flere parter i en sak eller foruten parterne hjelpeintervenienter, faar reglerne ovenfor tilsvarende anvendelse.

Retten fordeler saksomkostningene, naar flere skal utrede dem, og avgjør, om de skal hefte solidarisk. Solidarisk ansvar paalægges, naar de hefter solidarisk med hensyn til tvistgjensstanden, og kan i ethvert fald paalægges for saksomkostninger, som ikke overstiger, hvad den enkelte maatte ha utredet, om der ikke hadde været procesfællesskap eller hjelpeintervention.

Omkostningene efter § 177 paalægges bare den part, som har voldt dem.

§ 179. Om saksomkostningene træffer retten avgjørelse i dommen eller i den kjendelse, som avslutter saken. Hvis dommen eller kjendelsen bare gjælder en del av saken, og retten finder, at den ikke kan avgjøre omkostningsspørsmålet særskilt for denne del, kan avgjørelsen opsættes til den dom eller kjendelse, som avslutter hele saken.

Saksomkostninger tilkjendes bare, naar parten kræver det eller indleverer opgave over sine rettergangsutgifter.

§ 180. Den, som forgjæves har anvendt anke eller kjæremaal, ilægges omkostningene ved behandlingen av saken i den høiere instans, medmindre retten paa grund av særlige omstændigheter finder at burde fritta ham for erstatningspligten.

Forøvrigt faar i høiere instans de regler, som er git ovenfor i dette kapitel, anvendelse paa alle omkostninger, som er paaløpet i saken eller den del av den, som avgjøres i ankeinstansen.

§ 181. Spørsmålet om ilæggelse og ansættelse av saksomkostninger kan bare prøves av høiere ret, naar saken selv bringes ind for den.

Dog kan kjæremaal erklæres paa det grundlag, at omkostningsspørsmålet er avgjort i strid med loven. Hvis saken er

13. aug. avgjort ved dom, er kjæremaalsretten bundet ved den under Nr. 6. ordnede rets bedømmelse av sakens bevisligheter.

§ 182. En saksøker, som ikke bor her i riket, pligter paa saksøktens forlangende at stille saadan sikkerhet, som retten fastsætter ved kjendelse, for de saksomkostninger, som maatte bli ham ilagt. Sikkerhet kan dog ikke kræves i forliksraadet, ved motsøksmaal, i vekselsaker eller i egteskapssaker.

Forlangendet maa fremsættes senest i det første retsmøte, som saksøkte indkaldes til, eller om frist er git til skriftlig tilsvær, for tilsvarsfristen er ute. Mot en saksøker, som har erklært anke, maa det fremsættes senest inden utløpet av den frist, som er nævnt i § 370. Blir sikkerheten ikke stillet i rette tid, avvises saken.

Naar grunden er faldt bort, kan retten paa begjæring gi kjendelse for, at sikkerheten skal gives tilbake.

Kjæremaal mot en kjendelse, som paalægger sikkerhetsstillelse eller gaar ut paa, at sikkerhet skal gives tilbake, har opsættende virkning.

Denne paragraf er ikke til hinder for, at andre regler kan vedtages ved overenskomst med fremmed stat.

Anden del.

Bevis.

14de kapitel.

Almindelige regler om bevis og bevisforsel.

§ 183. Naar ikke andet er bestemt ved lov, avgjør retten efter en samvittighetsfuld prøvelse av hele forhandlingen og bevisforselen, hvilket saksforhold den skal lægge til grund for dommen.

§ 184. Omstændigheter, som motparten indrømmer under saken, trenger ikke bevis, naar parterne har fri raadighet over sakens gjenstand.

Undlater en part at møte personlig efter indkaldelse fra retten eller at følge en opfordring fra retten til at forklare sig om motpartens anførsler eller at avgi en paalagt forsikring, avgjør retten efter en prøvelse av samtlige omstændigheter, hvilken betydning det skal tillægges.

§ 185. Har en part indrømmet en omstændighet, som er anført av motparten, men gjort tilføielser, som ophæver eller indskrænker betydningen av indrømmelsen, avgjør retten efter omstændighetene, om indrømmelsen kan benyttes anderledes end udelt.

Tilbakekalder en part sin tidligere indrømmelse, avgjør

retten likeledes efter en prøvelse av samtlige omstændigheder, 13 aug.
om tilbagekaldelsen bør tillægges betydning. Nr. 6.

§ 186. Kjendsgjæringer, som er vitterlige, eller som retten umiddelbart har iagttaget under saken, trænger ikke bevis.

Det, som har en lovsformodning for sig, trænger ikke bevis. Motbevis kan føres, hvis ikke loven uttrykkelig utelukker det.

Avhænger en avgjørelse av, om en strafbar handling er øvet, er retten bundet ved en retskraftig fældende dom i straffesaken.

§ 187. De bevis, som er ført, blir fælles for alle parter. Erfalder en part at føre et bevis, han har tilbudt, kan en anden part føre det, hvis det kan gjøres med det samme.

§ 188. Den part, som vil føre bevis, skal tilby sine bevismidler ved processkrift eller mundtlig for retten, saasnant han faar anledning, og paa en saadan maate, at det tydelig fremgaar, hvilke omstændigheter han agter at godtgjøre ved de enkelte bevismidler.

Er det nødvendig, bør han desuten uttale sig om, hvorledes han finder, at bevisene bør føres, og fremsætte begjæringer, som staar i forbindelse hermed.

§ 189. Retten kan negte at la et tilbudt bevis bli tilveiebragt eller ført:

1. naar det ikke kommer saken ved;
2. naar det angaar omstændigheter, som er vitterlige, erkjendt eller fuldt bevist;
3. naar det aapenbart ikke har nogen beviskraft;
4. naar retten finder det paakrævet, at beviset føres paa en anden maate end tilbudt;
5. naar bevisførselen betragtelig vilde opholde saken, og parten enten forsætlig eller av grov uagtsomhet har undlatt at fremme den tidligere;
6. naar bevisførselen vilde medføre et ophold, som ikke staar i rimelig forhold til bevisets antagelige betydning.

Under hovedforhandlingen kan retten ogsaa sætte ut av betragtning bevilstbud, som ikke er fremsat, saasnant der blev anledning til det, hvis fremsættelsen er forsinket i den hensigt at forhale saken eller overrumple motparten, eller hvis den anden part forlanger det og saken ellers vilde bli betragtelig forsinket. En beslutning om at tillate nye bevis kan ikke angripes ved kjøremaal eller anke.

Under hovedforhandlingen besluttet negtelse av at tilveiebringe eller føre bevis ved kjendelse.

§ 190. Retten kan av eget tiltak beslutte bevisførsel, som den finder paakrævet for avgjørelsen av saken.

Har parterne fri raadighet over saken, kan dog vidneførsel

13 aug. eller bruk av skriftlige bevis ikke besluttet, naar begge parter Nr. 6. erklærer sig imot det.

§ 191. Retssætninger trenger ikke bevis. Retten skal av eget tiltak undersøke og anvende dem. Dog kan retten tillate bevisførsel om retssætninger; og naar det gjælder stedlig sedvaneret eller fremmed ret, kan den forlange, at parterne skal skaffe nærmere opplysninger.

§ 192. Er der tvist om størrelsen av en skade eller forøvrig om en værdsættelse, og bevis for beløpet enten ikke lar sig føre eller vilde være forbundet med uforholdsmæssig vanskelighet, træffer retten avgjørelsen efter eget skjønn. Den kan negte parterne at føre yderligere bevis, naar den finder det, som er oplyst, tilstrækkelig til at træffe en avgjørelse.

§ 193. Bevisførsel, som tar sigte paa at svække eller styrke en parts eller et vidnes troværdighet i sin almindelighet, maa bare foregaa paa den maate og i den utstrækning, som retten tillater. Den bør negtes, naar de opplysninger, som tilsigtes, ikke er av væsentlig betydning. Motbevis maa altid tillates.

Bevidnelser om parters eller vidners gode eller slette navn og rygte maa ikke brukes.

Rettens beslutninger efter denne paragraf kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke uten paa det grundlag, at lovens regler er tilsidesat.

§ 194. Er der processuelle feil ved en bevisoptagelse og grund til at tro, at de væsentlig formindsker dens paalidelighet, kan retten la den gjenta, hvis det kan gjøres uten uforholdsmæssig ulempe.

§ 195. Bevisførsel foregaaar umiddelbart for den dømmende ret, hvis ikke retten i henhold til denne lov beslutter at la bevis opta utenfor hovedforhandlingen, eller en bevisoptagelse allerede er foregaaet, og den dømmende ret ikke finder grund til at gjenta den.

Hvis en vidneforklaring, som ikke er avgitt under hovedforhandlingen, kan gjentages, og ingen av de omstændigheter foreligger, som er nævnt i § 220 nr. 2, 3, 4 eller 6, kan dog enhver av parterne kræve, at vidnet skal avhøres under hovedforhandlingen.

§ 196. En bevisoptagelse, som er foretat i en anden sak, kan bare brukes, hvis saken er ført mot samme part, eller hvis motparten samtykker eller bevisoptagelsen ikke lar sig gjenta.

En bevisoptagelse, som er foretat utenfor retssak, kan bare brukes, hvis motparten har været tilstede under bevisoptagelsen eller er uteblit fra den uten gyldig forfald, eller hvis han samtykker eller bevisoptagelsen ikke lar sig gjenta.

Forøvrig gjælder ogsaa i disse tilfælde forskriftene i 13 aug. § 195. Nr. 6.

§ 197. Utenretslige forklaringer eller erklæringer, som andre end opnævnte sakkyndige har avgitt i anledning av saken, kan bare brukes, naar retslig avhørelse ikke kan foretages, eller naar motparten samtykker.

§ 198. Naar loven kræver, at noget skal gjøres sandsynlig, avgjør retten, hvilke bevis den finder at burde ta imot.

15de kapitel.

Vidner og vidneførsel.

§ 199. Pliktig til at møte som vidne ved hovedforhandling for lagmandsret er enhver, som bor eller opholder sig indenfor en saadan afstand fra retsstedet, at han ikke har længer reise til det end 600 km. med jernbane eller 300 km. med dampskib eller 100 km. paa anden maate eller en tilsvarende veilængde dels paa den ene maate og dels paa den anden.

Ved hovedforhandling for herreds- eller byret og ved retsmøter paa aasted gjælder halvdelen av disse veilængder som grænse for møtepligten.

I ethvert tilfælde pligter et vidne at møte indenfor det tinglys, hvor det bor eller opholder sig, eller utenfor tinglyset paa et fast retssted for dette, eller naar avstandene ikke er længer end en femtedel av dem, som er nævnt i første led.

Naar retten finder det magtpaaliggende, at et vidne møter under hovedforhandling eller under retsmøte paa aasted, og det ikke pligter at møte efter disse regler, kan den efter ansøking fra en av parterne utvide møtepligten.

Vidnerne har ret til godtgjørelse efter særskilt lov.

§ 200. Retten indkalder vidnerne gjennom forkyndelse av vidnestevning.

Vidnestevningen skal indeholde vidnets navn eller, om navnet er ukjent, en saa nøiagtig betegnelse av dets person som mulig. Den skal angi saken og øiemedet med indkaldelsen, domstolen, retsstedet og møtetiden, henvise til ansvaret for uteblivelse og gi en kort forklaring om reglerne for vidnegodtgjørelse.

Saavidt mulig bør vidnerne faa mindst én dags varsel i de saker, som er nævnt i lov om domstolene § 143 nr. 4—8, og ellers en ukes varsel.

Folk, som er tilstede paa retsstedet eller i nærheten, kan retten paalægge at fremstille sig uten ophold for at avgi vidnesbyrd. Møtende vidner kan den paalægge at komme igjen senere.

13 aug. § 201. Indkaldes et mandskap, som gjør tjeneste ved
Nr. 6. opsat militær avdeling, skal hans foresatte underrettes.

Indkaldes en fange eller nogen, som ellers er berøvet friheten, skal gjenpart av vidnestevningen sendes den myndighet, som avgjør, om han kan fremstilles.

Indkaldes et barn under 14 aar, forkyndes stevningen for dets foresatte, som i saa fald har ansvaret for, at den efterkommes.

§ 202. Retten kan paalægge vidnet at ta med sig dokumenter eller andre ting, som det pligter at fremlægge. Den kan ogsaa paalægge vidnet at undersøke regnskapsbøker, brev eller lignende, som det uten særlig besvær har adgang til, og at gjøre optegnelser efter dem og ta disse med i retten.

§ 203. Retten kan under særlige omstændigheter bestemme, at et vidne, som uteblir uten gyldig forfald, skal afhentes til samme eller et senere retsmøte.

Møter et vidne beruset, kan retten bestemme, at det skal holdes i fængslig forvaring, til det blir ædru.

§ 204. Retten maa ikke ta imot vidnesbyrd:

1. om hemmelige underhandlinger, raadslagninger eller beslutninger i saker, som har betydning for rikets sikkerhet eller rettigheter i forhold til en anden stat, medmindre Kongen gir tilladelse;
2. om spørsmål, som vidnet ikke kan svare paa uten at krænke taushetspligt, som efter lov eller anden gyldig bestemmelse paahviler vidnet som offentlig tjenestemand, medmindre vedkommende myndighet gir tilladelse.

Tilladelse maa ikke negtes, medmindre vidnesbyrdet vilde kunne utsætte staten eller almene interesser for skade. Hvis ikke tilladelsen bestemmer noget andet, skal vidnesbyrdet bare meddeles retten og parterne i møte for lukkede dører og under paalæg av taushetspligt.

§ 205. Uten samtykke av den, som har krav paa hemmeligholdelse, maa retten ikke ta imot vidnesbyrd av prester i statskirken og andre anerkjendte troessamfund, sakførere, forsvare i straffesaker, læger, apotekere og jordmødre om noget, som er betrodd dem i deres kald, undtagen naar de efter lov er pligtige til at aapenbare det.

Det samme gjælder underordnede og medhjelpere, som i stillings medfør er kommet til kundskap om det, som er betrodd de nævnte personer.

§ 204 sidste punktum faar tilsvarende anvendelse.

§ 206. Uten samtykke av den, som har krav paa hemmeligholdelse, maa retten heller ikke ta imot vidnesbyrd om indholdet av forhandlinger eller forklaringer, som retten har paalagt de tilstedeværende taushet om efter § 204 andet led,

§ 205 tredje led, § 209 sidste punktum eller lov om domstolene § 130. Bestemmelsen i § 205 andet led faar tilsvarende anvendelse. 13 aug. Nr. 6.

§ 207. En parts egtefælle, slegtninger i ret op- eller nedstigende linje og søskende kan negte at avgi vidnesbyrd om det, som er meddelt dem av parten.

Det samme gjælder en parts forlovede, fosterforældre og fosterbarn, naar retten saa beslutter.

Det som er bestemt om egtefæller, gjælder ogsaa, hvis egteskapet er opløst.

§ 208. Ethvert vidne kan negte at svare paa et spørgsmaal, naar det kan forudsættes, at svaret vil utsætte vidnet eller dets egtefælle eller slegtninger i ret op- eller nedstigende linje, søskende eller nogen, som er likesaa nær i svogerskap, for straf eller tap av den borgerlige agtelse.

Retten kan frit vidnet for at svare paa spørgsmaal, som paa saadan maate berører dets forlovede, fosterforældre eller fosterbarn.

Det, som er bestemt om egtefæller, gjælder ogsaa, hvis egteskapet er opløst.

§ 209. Et vidne kan likeledes negte at svare paa et spørgsmaal, naar de ikke kan svare uten at aapenbare en forretnings- eller driftshemmelighet.

Retten kan dog beslutte, at vidnesbyrd skal avgives, naar den efter avveining av de stridende interesser finder det paa-krævet. I saa fald kan retten tillike bestemme, at vidnesbyrddet bare skal meddeles den selv og parterne i møte for lukkede dører og under paalæg av taushetspligt.

§ 210. Naar vidnesbyrd bare ønskes om spørgsmaal, som vidnet ikke kan svare paa uten tilladelse, bør vidnet som regel ikke indkaldes, saalænge tilladelsen ikke er git.

Indkaldes et vidne, som har ret til helt at negte forklaring om det forhold, det skal spørges om, kan retten i stevningen tilføie, at fremmøte er unødvendig, hvis vidnet er bestemt paa at negte at forklare sig.

Melder et vidne tidsnok før retsmøtet, at det vil negte at avgi forklaring, skal retten tilbakekalde stevningen, hvis den finder negtelsen grundet.

Begjæres et barn under 10 aar eller en sindssyk avhørt som vidne, avgjør retten, om der er tilstrækkelig grund til det. Avgjørelsen kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke.

§ 211. Antar retten, at et vidne, som blir kaldt frem, ikke har ret til at avgi vidnesbyrd i saken eller til at svare paa et spørgsmaal, eller at det efter § 207 eller § 208 kan negte at gjøre det, skal den gjøre opmerksom paa det, før den tar imot forklaring.

13 aug. Paastaar et vidne, at det ikke har ret eller pligt til at
 Nr. 6. avgi vidnesbyrd, maa det gjøre grunden sandsynlig. I mangel
 av andet bevis er det nok, at vidnet bekræfter den med ed.

Har nogen, som kunde ha negtet vidnesbyrd, begyndt at
 avgi forklaring, kan han allikevel senere negte at forklare sig.

§ 212. Enhver part avhører de vidner, som er indkaldt
 efter hans begjæring. Naar han er færdig med at avhøre et
 vidne, kan motparten avhøre det videre, og derefter kan yder-
 ligere spørsmål fra begge sider rettes til vidnet, hvis rettens
 formand tillater det.

Vidner, som retten av eget tiltak har indkaldt, avhøres av
 rettens formand, hvis han ikke finder grund til at overlate
 avhøringen til parterne.

Rettens formand skal i ethvert tilfælde vise tilbake spørs-
 maal, som ikke kommer saken ved, og han skal selv overta
 avhøringen, naar han eller retten finder, at den foregaar paa
 en utilfredsstillende maate.

Naar en part forlanger det, skal rettens formand avhøre
 vidnerne for ham.

Istedenfor selv at avhøre et vidne kan rettens formand
 overlate avhøringen til et andet medlem av retten.

En beslutning om, hvem som skal avhøre et vidne, kan
 ikke angripes ved kjæremaal eller anke.

§ 213. Retten kan beslutte, at en part eller hans lovlige
 stedfortræder eller procesfuldmægtig skal gaa ut, mens et vidne
 avhøres, naar der er særlig grund til at frygte for, at vidnet
 ikke vil gi en uforbeholden forklaring i hans nærvær. Naar
 han kommer ind igjen, skal retten gjøre ham bekjendt med det,
 som er foretat i mellemtiden.

§ 214. Selv om avhøringen ikke foretages av rettens
 formand, kan han rette spørsmål til vidnerne, baade til nær-
 mere opklaring av de punkter, de er spurt om, og til videre
 opplysning av saken. Ønsker en av de andre dommere et
 spørsmål forelagt, kan formanden overlate til ham selv at
 spørge vidnet.

§ 215. Vidnerne avhøres enkeltvis, og de bør ikke uten
 tilladelse av retten høre paa andres forklaringer eller de for-
 handlinger, som gaar forut for avhøringen. Er et vidnes for-
 klaring i strid med andre forklaringer eller bevis i saken, kan
 det foreholdes vidnet. Vidnerne kan stilles mot hverandre, naar
 deres forklaringer staar i strid.

Spørsmål og svar fremføres mundtlig; men det kan tillat-
 tes vidnet at bruke skriftlige optegnelser, efterat det er bragt
 paa det rene, hvem som har avfattet dem, og naar og i hvilket
 øiemed det er gjort.

§ 216. Før avhøringen skal rettens formand formane

vidnet til at si den rene og fulde sandhet og intet fordølge, 13 aug.
saaledes som det er i stand til at bekræfte med sin ed, og Nr. 6.
foreholde vidnet det ansvar, som falsk forklaring og falsk ed
fører med sig.

Dernæst spør han vidnet om navn, alder, stilling og bopæl. Naar det er opfordring til det, spør han ogsaa om dets forhold til parterne og om andre omstændigheter, som kan ha indflydelse paa bedømmelsen av vidnesbyrdet.

§ 217. Vidnet opfordres til i sammenhæng at forklare det, som det vet om gjenstanden for bevisførselen. Derefter kan særskilte spørsmaal stilles. Vidnet maa tilholdes at opgi kilden til sin kundskap. Spørsmaalene maa ikke uten nødvendighet være formet slik, at de lægger vidnet svaret i munden.

Skal en person eller ting forevises et vidne til gjenkjendelse, opfordres det først til at gi en saa nøiagtig beskrivelse som mulig.

§ 218. Vidnesbyrd skal som regel bekræftes med ed, naar det er avgitt under hovedforhandlingen, eller naar det er meningen at bruke det under hovedforhandling.

Dog kræves ikke ed, hvis retten finder vidnesbyrdet aapenbart betydningsløst, og i regelen ikke, hvis begge parter frafalder edfæstelse. Heller ikke edfæstes vidner, som ikke har fylt 15 aar, eller som paa grund av forstandssvækkelse eller mangelfuld utvikling ikke kan ha nogen klar forstaaelse av edens betydning.

Retten kan la være at edfæste vidner, som kunde ha krævet sig fritat for at avgi vidnesbyrd efter § 207 eller § 208, eller hvis vidnesbyrd paa grund av dets indhold eller av andre grunde maa ansees for særlig upaalidelig.

En beslutning om ikke at edfæste et vidne under hovedforhandlingen kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke. En beslutning, som paalægger et vidne at avlægge ed, kan bare vidnet selv paakjære.

§ 219. Vidner, som hører til et troessamfund, hvis bekjendelse ikke tillater ed, skal under samme ansvar, som om ed var avlagt, paa ære og samvittighet forsikre, at de har sagt den rene og fulde sandhet og intet fordulgt. Det samme gjælder enhver, som vægrer sig for at avlægge ed, fordi det strider mot hans religiøse opfatning, eller fordi han ikke tror paa en almægtig og alvidende Gud.

Bestemmelserne i § 216 første led og § 218 faar tilsvarende anvendelse.

16de kapitel.

Vidneførsel utenfor hovedforhandlingen.

§ 220. Utenfor hovedforhandlingen kan vidneførsel bare foretages:

- 13 aug. 1. naar retten under særlige omstændigheder finder, at det er
Nr. 6. av betydning allerede under saksforberedelsen at faa kjend-
skap til et vidnes forklaring;
2. naar det er ønskelig, at vidnet avhøres paa aastedet og
den dømmende ret ikke vil bli sat der eller begi sig
derhen;
3. naar der paa grund av sygdom, forestaaende bortreise eller
lignende er fare for, at vidnet ikke vil kunne føres under
hovedforhandlingen, eller naar vidnet paa grund av syg-
dom, alderdomssvakhet eller lignende maa avhøres i sit
hjem eller i nærheten av det, og den dømmende ret ikke
vil begi sig derhen;
4. naar vidnet bor eller opholder sig i utlandet eller paa et
saa fjernt sted i riket, at det ikke pligter at møte for den
dømmende ret, eller at det vilde være forbundet med
uforholdsmæssig ulempe for vidnet at møte frem;
5. naar det av andre grunde vilde være forbundet med
ulempe at avhøre vidnet under hovedforhandlingen, og
parterne er enige om at la vidnet føres utenfor hovedfor-
handlingen;
6. naar det vilde være uforholdsmæssig kostbart at avhøre
vidnet under hovedforhandlingen, og ingen av parterne er-
klærer sig villig til at bære de økede utgifter uten hen-
syn til, hvilket utfald saken faar;
7. naar hovedforhandlingen skal foregaa for lagmandsretten
som ankeinstans, og parterne er enige om at la vidnet
føres utenfor hovedforhandlingen.

§ 221. Beslutning om vidneførsel utenfor hovedfor-
handlingen træffes ved kjendelse av den ret, som har saken til
behandling. Er der fare ved ophold, kan beslutningen træffes
av enhver ret, som har befatning med saksforberedelsen, eller
som i tilfælde skal lede vidneførselen.

Gjælder det vidneførsel ved en anden ret, skal kjendelsen
eller retsanmodningen nævne de omstændigheter, som skal be-
vises; desuten skal den gi en saadan oversigt over saken, som
antages nødvendig for at sette den anden ret i stand til at
lede vidneførselen.

§ 222. Vidner, som føres utenfor hovedforhandlingen,
skal i det tilfælde, som § 220 nr. 2 nævner, avhøres paa
aastedet og ellers som regel ved herreds- eller byretten, paa
sit bosted eller opholdssted.

Vidnet kan føres for den dommer, som leder saksforbere-
delsen, eller for en dommer, som den dømmende ret opnævner
blandt sine medlemmer, naar avhøringen kan foregaa paa et
sted, hvor vidnet efter § 199 pligter at møte, eller hvor det
har vedtat at møte.

§ 223. Den ret eller dommer, som skal lede vidneførselen, fastsætter tid og sted, indkalder vidnerne og varsler parterne. Hvis vidneførselen ikke taaler opsættelse, kan den fremmes, selv om parterne ikke kan varsles. 13 aug. Nr. 6.

Retten kan av eget tiltak avhøre andre vidner, naar omstændighetene gir opfordring til det, og en utsættelse vilde være til ulempe.

Vidneførselen fremmes, selv om begge parter uteblir.

Den kan fuldstændiggjøres ved ny avhøring, hvis en part gjør sandsynlig, at han ved gyldig forfald har været hindret fra at møte, eller hvis han ikke er blitt varslet, eller hvis retten ellers finder det paakrævet.

§ 224. Den dømmende ret er ikke bundet av vidnedommerens beslutninger om, at et vidne ikke skal avlægge vidnesbyrd, ed eller forsikring.

Er det en høiere ret, som har hovedsaken, kan den ved kjendelse gjøre beslutningen om og paalægge vidnedommeren at fremme vidneførselen eller at kræve ed eller forsikring av vidnet. Er det ikke en høiere ret, kan den anvende kjøremaal.

En indsigelse, som er forkastet av den dømmende ret, kan ikke fremsættes paany for vidnedommeren.

§ 225. Opstaar der under vidneførselen spørsmål, som vidnedommeren ikke har myndighet til at avgjøre, foreligger han dem for den ret, som har hovedsaken.

§ 226. Retsboken over vidneførselen oversendes til den ret, som har hovedsaken. Parterne underrettes straks om mottagelsen.

Er der mangler ved vidneførselen, skal den ret, som har hovedsaken, sørge for at faa dem rettet paa hensigtsmæssigste maate, hvis en part forlanger det, eller hvis retten av eget tiltak kan beslutte vidneførsel.

17de kapitel.

Granskning.

§ 227. Granskning foretar den dømmende ret sely, hvis den kan gjøre det uten særlig uleilighet.

Naar der paa grund av gjenstandens beskaffenhet er fare ved ophold, eller naar der er grund til at frygte for, at en utsættelse vil medføre betragtelig tidsspilde, kan den dommer, som forbereder saken, beslutte at foreta granskning til bruk under hovedforhandlingen.

I ethvert tilfælde kan han foreta granskning, naar det er nødvendig for saksforberedelsen, eller naar gjenstanden er tilstede.

§ 228. Naar retten finder, at granskningen kræver særlig kyndighet, tilkalder den sakkyndige efter reglerne i det 18de

13 aug. kapitel. Ved værdsættelser, som ikke kræver særlig sakkundskap, kan den la retsvidnerne avgi skjøn.

Retsvidnerne tar del i granskning, som ikke foretages av den dømmende ret. Er sakkyndige tilkaldt, gjør de tillike tjeneste som retsvidner.

§ 229. Skal der foretages granskning av fast eiendom eller av en ting, som ikke uten særlig uleilighet kan bringes frem til retsstedet, kan den dømmende ret overlate granskningen til to eller flere av sine medlemmer eller til herreds- eller byretten paa aastedet. Overlates granskningen til medlemmer av retten, opnævnes den ene til formand.

I saker for herreds- eller byretten om faste eiendommers grænser skal altid hele den dømmende ret foreta granskning paa aastedet, hvis nogen av parterne forlanger det.

§ 230. Naar gjenstandens art gjør det hensigtsmessig, kan retten helt eller delvis overlate granskningen eller redegjørelsen for resultatene til de sakkyndige alene.

Om erklæringer, som de sakkyndige avgir alene, gjelder reglerne i §§ 244—247.

§ 231. Beslutning om at la granskning utføre av nogen anden træffes ved kjendelse. Den skal nævne gjenstanden og øiemedet og gi de opplysninger, som antages paakrævet til fremme av granskningen.

Overdrages utførelsen til en anden ret eller enkelte dommere i forening med sakkyndige, kan den besluttende ret enten selv opnævne de sakkyndige eller overlate opnævnelsen til vedkommende ret eller dommere.

Overdrages utførelsen til en anden ret, kan denne tilkalde sakkyndige i ethvert tilfælde, hvor den finder det paakrævet.

Faar en sakkyndig forfald, kan den forrettede dommer alltid selv tilkalde en anden isteden.

§ 232. Skal en ret eller enkelte dommere forestaa granskningen, fastsetter formanden tid og sted, indkalder sakkyndige og vidner og varsler parterne. Er der fare ved ophold, kan dog forretningen fremmes uten varsel til parterne. Granskningen fremmes, selv om ingen av parterne møter.

§ 233. Er en granskning overlatt til sakkyndige alene, gaar de frem paa den maate, som de finder tjenligst, hvis retten ikke har git dem nærmere forskrifter. Over forretningen føres bok efter forskriftene i § 131.

Ønsker de sakkyndige opplysninger fra parter eller andre, kan de henvende sig til retten. De kan ogsaa selv indhente opplysninger; men disse maa da enten gives skriftlig og i saa fald vedlægges boken over granskningen, eller de maa gives i et møte, som begge parter i tide er varslet om, og i saa fald tages ind i boken.

Retten fastsætter en frist for granskningen og underretter 13 aug.
parterne om fristen. Nr. 6.

§ 234. Opstaar der spørgsmaal, som den ret eller de dommere eller sakkyndige, som utfører granskningen, ikke selv har myndighed til at afgjøre, eller mangler der oplysninger, som de ikke selv kan indhente, henvender de sig til den ret, som har overdrat granskningen til dem.

Dog kan granskningen utvides til ting eller punkter, som der ikke er spurt om, naar omstændighetene gir opfordring til det, og utsættelse vilde være til ulempe eller væsentlig øke omkostningene.

§ 235. Naar granskning er utført utenfor hovedforhandling, skal den bok, som er ført, og de erklæringer, som er avgitt, oversendes til den ret, som har begjært forretningen. Parterne underrettes straks om mottagelsen.

§ 236. Finder retten det paakrævet, kan den avkræve dem, som har utført granskningen, nærmere oplysninger eller begjære forretningen gjenoptat eller la en ny granskningsforretning utføre eller selv foreta granskning.

§ 237. Bestemmelserne i §§ 250—260 om forpligtelsen til at fremlægge skriftlige bevis gjælder, saa langt de passer, ogsaa om forpligtelsen til at fremlægge eller gi adgang til andre ting, som retten beslutter at undergi granskning, eller som en part paaberoper som bevis.

18de kapitel.

Sakkyndige.

§ 238. Enhver, som er pliktig til at vidne i saken, er efter opnævnelse av retten pliktig til at gjøre tjeneste som sakkyndig.

Dog bør retten saavidt mulig frita den, som paaviser, at han ikke kan gjøre tjeneste uten betydelig ulempe for sig selv eller de forretninger, som paahviler ham.

Før retten opnævner nogen, som ikke er fast sakkyndig, bør den som regel spørge ham, om han er villig. Erklærer han sig uvillig, bør han ikke opnævnes, hvis der er anledning til at opnævne en anden.

Sakkyndige har ret til godtgjørelse efter særskilt lov.

§ 239. Der bør i regelen være mindst to sakkyndige, hvis ikke parterne er enige om bare at kræve én.

I paatrængende tilfælde, eller naar det gjælder spørgsmaal av mindre vigtighet, eller naar det vilde være forbundet med særlig vanskelighet eller ulempe eller med uforholdsmæssige omkostninger at skaffe flere sakkyndige, er én tilstrækkelig.

13 aug. Retten kan opnævne nye sakkyndige ved siden av de først
 Nr. 6. opnævnte, hvis den finder det paakrævet.

Rettens beslutninger efter denne paragraf kan ikke paa-
 kjæres.

§ 240. Hvor sakkyndige er fast opnævnt for visse arter
 av spørsmåal, gjør de tjeneste, hvis ikke særlige omstændig-
 heter er til hinder eller gjør det utilraadelig, eller parterne er
 enige om at begjære opnævnt andre, som er villige.

Ellers skal retten fortrinsvis ta de sakkyndige blandt dem,
 som i offentlig stilling eller som næring utøver en videnskap,
 kunst eller anden virksomhet, som forutsætter den særlige kyn-
 dighet, retten trenger, eller blandt dem, som er opført i de
 utvalg, hvorav skjønsmænd skal tages efter lov om domstolene
 § 79.

Naar hensynet til kyndighet eller uhildethet gjør det nød-
 vendig, kan retten opnævne sakkyndige utenfor utvalgene eller
 utenfor retskredsen. Skal sakkyndige opnævnnes utenfor embeds-
 kredsen, kan rettens formand henvende sig til vedkommende ret.

§ 241. Før sakkyndige opnævnnes, skal retten gi parterne
 anledning til at uttale sig, hvis det lar sig gjøre uten ufor-
 holdsmæssig opphold. Begjærer begge parter de samme sakkyn-
 dige opnævnt, skal retten som regel ta begjæringen til følge,
 naar de, som er foreslaat, erklærer sig villige.

§ 242. Den, som er i et av de tilfælde, som er nævnt i
 lov om domstolene § 106, skal ikke opnævnnes som sakkyndig.
 Retten skal tilbakekalde opnævnelsen, naar det opplyses, at den
 opnævnte er i et saadant tilfælde, eller at han av andre grunde
 er hindret fra at gjøre tjeneste.

Gjør parterne eller den sakkyndige selv gjældende saa-
 danne utelukkelsesgrunde, som er nævnt i lov om domstolene
 § 108, eller anfører den sakkyndige omstændigheter, som bør
 fritta ham for at gjøre tjeneste, skal retten ta hensyn til be-
 gjæringen, naar den fremsættes saa snart som mulig, og andre
 sakkyndige kan opnævnnes.

Har en part begjært en sakkyndig utelukket, træffes av-
 gjørelsen ved kjendelse. Blir utelukkelse besluttet, kan kjendel-
 sen ikke angripes ved kjæremaal eller anke.

§ 243. Meddelelser fra retten til de sakkyndige om op-
 nævnelsen, om frister for avgivelse av erklæring, om indkaldelse
 til retsmøte og andet gives paa den maate, som retten finder
 hensigtsmæssig.

Retten bør gi de sakkyndige underretning om de spørs-
 måal, som skal forelægges dem, i saa god tid, at de kan for-
 bereede sig paa svaret.

§ 244. De sakkyndige avgir i regelen skriftlig erklæring
 enten i forening eller hver for sig.

De kan ogsaa indkaldes til at gi mundtlig forklaring for den dømmende ret enten istedenfor at avgi skriftlig erklæring eller for at utrede den nærmere. De er pligtige til at møte, naar de er fast opnævnt, eller veilængden ikke er større end den, som er nævnt i § 199. 13 aug. Nr. 6.

Naar skriftlig erklæring er avgit av et fast kollegium, kan det ikke kræves, at flere av dets medlemmer skal møte end én for hver av de meninger, det maatte ha delt sig i. Kollegiet vælger selv de medlemmer, som skal møte.

§ 245. Retten kan avkræve de sakkyndige yderligere forklaring, enten skriftlig eller gjennom avhøring, naar den finder det nødvendig.

§ 246. De sakkyndige avhøres efter de regler, som gjelder for vidner. Dog kan de i almindelighet være tilstede saavel under hinandens som under andres forklaringer. Paa forlangende kan det tillates dem at raadføre sig indbyrdes og at rette spørmaal til parter og vidner.

§ 247. De sakkyndige skal med ed bekræfte, at de har utført eller vil utføre sit hverv samvittighetsfuldt og efter bedste overbevisning. Dog kræves i regelen ikke ed, hvis begge parter frafalder edfæstelse.

Fast opnævnte sakkyndige kan henholde sig til den ed, de én gang har avlagt.

Tar de sakkyndige del i en retslig granskning efter § 228, avlægger de eden, før forretningen begynder. Blir de avhørt, avlægger de eden efter forklaringen. Er det uvisst, om de vil bli avhørt, kan de indkaldes til et retsmøte for at bekræfte sin skriftlige erklæring med ed.

I de tilfælde, som er nævnt i § 219, kan en forsikring paa ære og samvittighet træde istedenfor ed.

§ 248. Personer, som parterne fremstiller for retten til avhøring som sakkyndige uten opnævnelse, avgir forklaring efter samme regler som vidner.

19de kapitel.

Skriftlig bevis.

I. Fremlæggelsen.

§ 249. Naar en part paaberoper sig et skriftlig bevis, som er i hans egen besiddelse, bør han fremlægge det i retten.

Blir beviset paaberopt i et processkrift, bør det vedlægges i original eller i bekræftet avskrift. Naar der senere skal forhandles mundtlig om beviset, er dog en ubekræftet avskrift tilstrækkelig, og hvis motparten kjender beviset, kan en kort angivelse av indholdet træde istedenfor avskrift til ham.

§ 250. Er ellers et skriftlig bevis i en parts besiddelse,

13 aug. kan det kræves fremlagt, naar det ikke indeholder noget, som
 Nr. 6. parten efter reglerne om vidnesbyrd vilde være utelukket fra
 eller fritat for at gi forklaring om.

Under enhver omstændighed kan det kræves, at han fremlægger skriftstykker, som han overfor motparten efter den borgerlige ret pligter at utlevere eller fremlægge. Pligten til at fremlægge skriftstykker, som er oprettet for at fastsætte retsforholdet mellem parterne, omfatter ogsaa deres skriftlige forhandlinger derom og skriftstykker, som har været fremlagt eller brugt i fællesskap under forhandlingene.

§ 251. Har nogen, som ikke er part, et skriftlig bevis i sin besiddelse, kan det kræves fremlagt:

1. naar besidderen overfor en part, som kræver eller samtykker i fremlæggelsen, vilde være pligtig til at utlevere eller fremlægge skriftstykket efter reglerne i § 250 andet led;
2. naar skriftstykket har betydning som bevis og ikke indeholder noget, som besidderen efter reglerne om vidnesbyrd vilde være utelukket fra eller fritat for at avgi forklaring om.

§ 252. Skriftlige bevis maa saavidt mulig fremlægges i original eller i bekræftet afskrift. Retten kan altid beslutte, at originalen skal fremlægges, naar den kan skaffes tilveie. Er originalen utydelig eller vanskelig at læse, bør den, som paaberoper sig skriftet, lægge ved en afskrift.

Naar et skrift delvis er af et indhold, som fritar for fremlæggelse, eller naar bare en del af skriftet har betydning for saken, kan retten la den del, som skal fremlægges, avskrive; det øvrige skal da holdes hemmelig. Med vedkommendes samtykke kan skriftet isteden nedlægges paa rettens kontor og parterne der gjøre sig bekendt med den del af skriftet, som skal fremlægges.

Er det vanskelig eller overveiende betænkelig at fremlægge et skriftlig bevis for selve den dømmende ret, eller har besidderen et berettiget krav paa at beholde skriftstykket i sit verje, kan retten beslutte, at beviset skal fremlægges for et av rettens medlemmer eller for herreds- eller byretten paa stedet i et retsmøte, som parterne varsles til. Retten kan la ta en afskrift, som følger saken.

§ 253. Naar en part forlanger, at et skriftlig bevis skal fremlægges, skal han saavidt mulig opgi indholdet av det og selv fremlægge en afskrift, om han har nogen.

Finder retten, at et skriftlig bevis bør fremlægges, gir den besidderen paalæg om det. Før retten utfærdiger paalægget, bør den gi ham anledning til at uttale sig, naar den finder grund til det.

Retten kan ogsaa i forbindelse med paalægget opfordre ham til at opgi grunden, hvis han ikke vil efterkomme det. 13 aug. Nr. 6.

§ 254. Paastaar den, som opgives at besidde skriftstykket, at han ikke har det, eller at han ikke kan finde det, eller at han ialfald ikke kan finde det uten uforholdsmæssig besvær, eller kræver han sig fritat for at fremlægge skriftet eller for at fremlægge det anderledes end i avskrift eller til gjennemsyn, avgjør retten spørsmålet ved kjendelse.

Dog kan besidderen motsætte sig, at hans pligt til at fremlægge skriftstykket blir avgjort paa denne maate, hvis den avhænger av et omtvistet retsforhold.

§ 255. Vil nogen, som har faat paalæg om at fremlægge et skriftlig bevis under hovedforhandlingen, negte at gjøre det, bør han i saa god tid som mulig fremsætte indsigelse og opgi de grunde, han støtter den paa.

§ 256. Før retten avsiger kjendelse, skal den gi sakens parter og i tilfælde den, som opgives at besidde skriftstykket, adgang til at uttale sig og fremføre de bevis, som lar sig tilveiebringe uten uforholdsmæssig ophold. Den kan indkalde saavel parterne som andre til avhøring, de sidste som vidner.

§ 257. Hvis nogen, som ikke er part, undlater at etterkomme et paalæg om at fremlægge et skriftlig bevis, og han enten ikke opgir nogen grund eller bare opgir en grund, som er forkastet ved retskraftig kjendelse, kan retten i særdeles vigtige tilfælde avsi kjendelse om at anvende tvangsfuldbyrdelse. Dette gjælder saavel, naar utleveringen negtes, som naar besiddelsen negtes, uagtet det er overveiende sandsynlig, at skriftet er i den opgivne persons verge.

§ 258. Hvis en part, som er pliktig til at fremlægge et skriftlig bevis, har undlatt at gjøre det eller forsætlig har gjort fremlæggelsen umulig, avgjør retten efter en prøvelse av samtlige omstændigheter, hvilken betydning det skal tillægges. I det tilfælde, som er nævnt i § 251 nr. 1, gjælder det samme, naar en part negter samtykke til fremlæggelse, skjønt han ikke efter reglerne om vidnesbyrd vilde være utelukket fra eller fritat for at avgi forklaring.

Handles der om forhold, som en part ikke har fri raadighet over, faar § 257 tilsvarende anvendelse.

§ 259. Besidder en parts egtefælle et skriftlig bevis, kan egtefællen i tvistemaal, som vedkommer det felles bo, paalægges at fremlægge beviset efter de samme regler og med samme virkning som parten selv.

§ 260. Kunde det være til skade eller særlig uleilighet, om et skrift kom bort, beholder retten det efter fremlæggelsen i sit verge eller lar det opbevare paa anden betryggende maate.

13 aug. Naar det ikke længer trænges, kan den berettigede forlange Nr. 6. det utlevert.

Ogsaa tidligere kan et skrift leveres tilbage, naar den, det tilhører, forpligter sig til at fremlægge skriftet paany, om det kræves.

Har retten mistanke om falsk, beholder den skriftet i sit verge, hvis ikke paatalemyndigheten kræver det utlevert.

II. Egthetsspørsmaalet.

§ 261. Dokumenter, som efter sin form og sit indhold fremstiller sig som offentlige, formodes at være egte og uforfalsket.

Er der særlig grund til at tvile paa, at dokumentet er egte eller uforfalsket, har den, som paaberoper sig dokumentet, bevisbyrden.

Er dokumentet udstedt av en utenlandsk myndighet, avgjør retten, om det skal formodes at være egte.

Undersøkelse av egtheten foretar retten av eget tiltak.

§ 262. Et privat dokument, som er egenhändig underskrevet med navn, og hvis indhold ikke gir særlig grund til mistanke, avgir fuldt bevis for, at indholdet skriver sig fra den, som har underskrevet dokumentet. Motbevis er ikke utelukket.

§ 263. Er der strid, om et skrift er egte, og skriftsammenligning skal foretages, kan de nødvendige skriftprøver kræves fremlagt efter de samme regler som andre skriftlige bevis.

Den, hvis haandskrift der er spørsmål om, kan retten paalægge at skrive med sedvanlig haandskrift nogen opgivne sætninger i rettens eller en dommers overvær. Negter han, faar de regler, som er git om negtelse av partsforklaring og vidnesbyrd, tilsvarende anvendelse.

Rettens paalæg efter andet led kan ikke angripes ved kjøremaal eller anke.

III. Beviskraft.

§ 264. Indenlandske offentlige dokumenter, som er utfærdiget av rette myndighet, avgir fuldt bevis for det, de bevidner, naar de er bestemt til at avgi saadant bevis. Motbevis er ikke utelukket.

Er et offentlig dokument bestemt til at avgi fuldt bevis for noget, som tjenestemanden ikke selv har erfart i tjenestens medfør, formodes det, som efter dokumentet er oplyst, at være rigtig, saalænge ingen særlig grund taler imot det.

§ 265. Utenlandske offentlige dokumenter avgir under

samme vilkaar fuldt bevis, hvis det, som de bevidner eller op- 13 aug.
lyser, ogsaa efter de regler, som gjælder her i riket, egner sig Nr. 6.
til bevis gennem erklæring av vedkommende myndighet.

Hvis ikke andet er avtalt ved overenskomst med fremmed stat, kan dog retten undlate at tillægge utenlandske offentlige dokumenter fuld beviskraft, naar der er særlig grund til tvil. Motbevis er ikke utelukket.

§ 266. Retten bedømmer efter en prøvelse av samtlige omstændigheter, om det formindsker beviskraften, at et dokument er uregelmæssig i form eller indhold eller av andre grunde mistænkelig.

20de kapitel.

Bevisoptagelse utenfor retssak.

§ 267. Bevisoptagelse kan foregaa utenfor retssak, naar der er grund til at frygte for, at bevis for kjendsgjæringer av retslig betydning ellers vilde gaa tapt, eller at det vilde bli særlig vanskelig at føre det.

Bevisoptagelse om mangler eller feil ved en ting eller om beskadigelse av en ting kan ogsaa ellers foregaa efter begjæring av den, som paastaar, at han kan gjøre ansvar gjældende mot nogen eller er utsat for, at ansvar blir gjort gjældende mot ham selv.

§ 268. Begjæring om bevisoptagelsen fremsættes muntlig eller ved processkrift for herreds- eller byretten paa det sted, hvor de, som skal avhøres, bor eller opholder sig, eller hvor en ting skal granskes.

§ 269. Begjæringen maa opgi de omstændigheter, som skal godtgjøres ved bevisoptagelsen, og redegjøre for de grunde, som berettiger til at opta beviset utenfor retssak.

Motparten opgives, hvis det kan gjøres. Som motpart betragtes den eller de, mot hvem en paastand agtes fremsat med støtte i bevisoptagelsen, eller overfor hvem bevisoptagelsen ellers antages at kunne faa umiddelbar betydning.

§ 270. Begjæringen avgjøres ved kjendelse. Tillates bevisoptagelse, skal kjendelsen nævne de bevis, som skal optages, og oimedet med bevisoptagelsen.

Før bevisoptagelse tillates, skal motparten høres, hvis en motpart er kjendt, og der ikke er fare ved ophold.

En kjendelse, som tillater bevisoptagelse, kan ikke paa-
kjæres.

§ 271. Retten utfører bevisoptagelsen efter de almindelige regler om bevisoptagelse utenfor hovedforhandling, saa langt de passer.

Motparten eller hans lovlige stedfortræder skal indkaldes,

13 aug. hvis der ikke er fare ved ophold. Kan det ikke gjøres, men
 Nr. 6. motparten har en fuldmægtig paa stedet eller i nærheten, skal han om mulig indkaldes. Kan heller ikke det gjøres, skal motparten eller hans fuldmægtig snarest mulig underrettes om bevisoptagelsen.

Har ingen kunnet indkaldes paa motpartens vegne, eller kan motparten endnu ikke opgives, kan retten av eget tiltak opnævne en sakfører for ham paa bevisoptagerens bekostning.

Tredje del.

Saksbehandlingsens enkelte led.

21de kapitel.

Mægling og dom i forliksraadet.

I. Mægling.

§ 272. Den, som vil reise søksmaal, maa først indkalde sin motpart til mægling i forliksraadet, hvis ikke andet er bestemt ved lov.

§ 273. Mægling i forliksraadet foretages ikke:

1. i egteskapsaker;
2. i saker om nedstamning;
3. i saker mot offentlige myndigheter eller tjenestemænd om offentlige tjenestehandlinger eller erstatning for saadanne;
4. i saker om gyldigheten av en voldgiftsdom;
5. i saker, som anlægges for at faa fuldbyrdelsesdom for en utenlandsk retsavgjørelse eller et utenlandsk offentlig forlik.

§ 274. Mægling er ikke nødvendig:

1. naar saksøkte eller hans lovlige stedfortræder ikke har kjendt bopæl, fast arbeidssted eller forretningssted her i riket, og han heller ikke har en fuldmægtig, som har kjendt bopæl her og kan indgaa forlik paa hans vegne;
2. naar forkyndelse kan foregaa ved offentlig kundgjørelse;
3. naar krav eller motkrav bringes ind mellem de samme parter, efterat stevning i saken er forkyndt;
4. i saker om arrest eller andre midlertidige forføininger;
5. i vekselsaker;
6. i saker om retsforhold, som hører under sjøfartsloven;
7. i saker mellem handlende om retshandler, som for begge parter vedkommende er foretat i eller for deres bedrift.

Som handlende ansees enhver, som gaar ind under lov om handelsregistre m. v. av 17 mai 1890 § 35 bokstav a.

Hvis saksøkeren kræver forliksmægling i de saker, som her er nævnt, gjelder reglerne om mægling og dom i forliksraadet ogsaa for dem.

§ 275. Den ret, som søksmaalet bringes ind for i første instans, paaser, at lovens forskrifter om mægling er fulgt. 13 aug. Nr. 6.

Retten kan fremme saken uten mægling i forliksraadet, naar der kan være grund til tvil om, hvorvidt mægling er nødvendig.

Naar saksøkte har faat anledning til at uttale sig, og retten derefter godkjender en mægling som lovlig eller fremmer saken uten mægling, kan avgjørelsen ikke omgjøres og ikke angripes ved kjæremaal eller anke.

§ 276. Vernetingsreglerne i 2det kapitel faar tilsvarende anvendelse.

§ 277. Forliksklagen maa indeholde parternes navn og en kort forklaring om sakens gjenstand. Den indgives til forliksraadets formand gjennom processkrift eller mundtlig.

Formanden fastsetter tid og sted for behandling av klagen og utfærdiger indkaldelse til parterne. I indkaldelsen fastsetter han ogsaa det varsel, som klagen og indkaldelsen maa forkyndes med. Varslet sættes saa langt, som formanden finder passende. Paa landet maa det mindst være fem dage og i byene mindst to dage. Forskriftene i lov om domstolene §§ 145, 193 og 194 kommer ikke til anvendelse. Klageren sørger for forkyndelsen.

Hvis klagen indeholder en bestemt paastand, og klageren kan kræve dom i forliksraadet, om indklagede uteblir, skal det i indkaldelsen uttrykkelig siges, at dom i saa fald kan bli avsagt paa grundlag av klagerens fremstilling av sakens sammenheng.

Parterne kan ogsaa møte frivillig uten indkaldelse.

§ 278. Parterne eller deres lovlige stedfortrædere pligter at møte personlig, naar de ikke har gyldig forfald eller bor utenfor kredsene. Gjælder saken et formueskrav, kan dog en part altid møte ved sin egtefælle, søn eller datter eller ved en, som er fast ansat i hans tjeneste.

Stiftelser, selskaper, sparebanker, foreninger og boer kan alltid møte ved et medlem av styret. Staten, kommuner og offentlige indretninger kan alltid møte ved fuldmægtig.

§ 279. Som forliksfuldmægtig kan ikke brukes nogen, som ikke er fuldmyndig, eller som er fradømt stemmeret i offentlige anliggender.

Sakførere og deres fuldmægtiger og betjenter kan ikke møte som forliksfuldmægtiger. Det samme gjælder folk, som uten at være sakførere søker erhverv ved at optræde for andre i rettergang, og betjenter hos dem.

Forliksfuldmagten maa være skriftlig og lyde paa en bestemt person. I saker om pengekrav er en forliksfuldmagt fra indklagede ugyldig, naar den er utstedt, før klage kunde ind-

13 aug. gives. Like med skriftlig fuldmagt regnes en fuldmagt, som Nr. 6. er git efter reglerne i lov om domstolene § 164.

Forliksfuldmægtigen kan bare overdra sit hverv til en anden, naar fuldmagten særlig hjemler det, eller han faar forfald og ikke i tide kan indhente bestemmelse fra parten.

§ 280. Uteblir klageren fra mæglingen, skal saken u-sættes, hvis det er oplyst eller sandsynlig, at han har gyldig forfald, men ellers avvises.

Uteblir indklagede, skjønt han er lovlig varslet, kan klageren forlange saken utsat eller henvist til retten. Han kan ogsaa forlange dom av forliksraadet, naar betingelserne efter § 289, jfr. § 288, er tilstede.

Uteblir en part, uten at det er oplyst eller sandsynlig, at han har gyldig forfald, eller har en uteblivende part forsømt i tide at underrette forliksraadet og den anden part om sit forfald, kan den møtende part kræve sig tilkjendt erstatning for møtet.

Som uteblit ansees ogsaa den part, som møter ved fuldmægtig i strid med § 279, eller som fjerner sig eller paa grund av sin optræden blir fratatt ordet eller utvist, før mæglingen er sluttet. Det samme gjælder den part, som møter ved fuldmægtig i strid med § 278, hvis forlik ikke opnaaes.

§ 281. Møter parterne, mottar forliksraadet deres forklaringer. Er der fremdeles uklare punkter, kan forliksraadet selv foreta granskning og, naar begge parter samtykker, ta imot forklaringer av andre.

Finder forliksraadet under behandlingen av en sak, at det ikke med nytte kan mægle, før det har foretatt granskning paa aastedet, kan hver av parterne kræve aastedsbehandling.

§ 282. Har parterne eller de, som møter for dem, raadighet over saken, og forliksraadet finder at kunne gjøre sig op en bestemt mening om, hvad ret eller billighet tilsiger, bør det søke at bringe i stand forlik i overensstemmelse dermed.

Mot overdrevne og aapenbart uberettigede krav og mot bestridelse av aapenbart velgrundede paastande bør det kraftig advare.

§ 283. Over møtet føres retsbok overensstemmende med § 125 andet led, jfr. § 133.

Forlikstilbud og erkjendelser indføres bare, naar det kræves av den, som har avgitt dem. Andre anførsler eller forklaringer indføres ikke.

Ingen andre end parterne har ret til at undersøke retsboken og forlange utskrift av den.

§ 284. Forliksmæglingen foregaar for lukkede dører. Hvad parterne under mæglingen har erkjent, tilbudt eller ved-

tat, kan bare bevises av retsboken. Motbevis er ikke ute- 13 aug.
lukket. Nr. 6.

Forlikssraadet medlemmer har taushetspligt i den utstrækning, som følger av disse regler.

§ 285. Kommer forlik i stand, skal det føres ind i retsboken og underskrives av parterne. Forlikssraadet paaser, at forliket blir klart og tydelig avfattet og i tilfælde indeholder bestemmelse om tiden for opfyldelsen.

Kommer forlik ikke i stand, erklæres mæglingen avsluttet. Gaar saken ikke over til domsbehandling i forlikssraadet, skal den paa forlangende henvises til retten.

§ 286. Forliket har virkning som en retskraftig dom.

Dog kan en part gjennom anke faa forliket ophævet:

1. naar det angaar noget, som parterne ikke retsgyldig kan slutte overenskomst om, eller som der ikke kan gives dom for;
2. naar det av andre grunde er ugyldig som overenskomst;
3. naar det er tvetydig eller selvmotsigende;
4. naar der har været feil i saksbehandlingen, og det er sandsynlig, at dette har paavirket forlikets indhold til skade for den ankende.

§ 287. Anken gaar til herreds- eller byretten. Bestemmelserne i 25de kapitel om anke til lagmandsret faar tilsvarende anvendelse. Dog skal anken erklæres for herreds- eller bydommeren. Ankefristen regnes fra forliksslutningen. Nogen værdigrænse gjælder ikke. Anken avgjøres ved kjendelse, og saken kan ikke hjemvises eller henvises efter §§ 386 eller 387.

I forbindelse med ankesaken kan enhver av parterne bringe ind til paadømmelse det krav, som forliket angaar.

II. Dom i forlikssraadet.

§ 288. Naar en sak er bragt ind til mægling, og forlik ikke kommer i stand, kan dom kræves i forlikssraadet med de begrænsninger, som følger av § 1. Begjæringen maa fremføres i klagen eller under behandlingen av saken i forlikssraadet.

Domsforhandlingen skal begynde i samme møte, hvori mæglingen sluttes. Den foregaar offentlig, hvis ikke andet besluttet med hjemmel i lov.

Sakførere og deres fuldmægtiger og betjenter kan ikke møte som procesfuldmægtiger eller retslige medhjelpere.

§ 289. Uteblir klageren fra domsforhandlingen, og det ikke er oplyst eller sandsynlig, at han har gyldig forfald, skal saken avvises eller, hvis indklagede forlanger det, henvises til retten. Er det oplyst eller sandsynlig, at klageren har gyldig forfald, skal saken utsættes eller, hvis indklagede forlanger det, henvises til retten.

13 aug. Uteblir indklagede, kan klageren forlange saken utsat eller
 Nr. 6. henvist til retten. Han kan ogsaa forlange, at forliksraadet av-
 siger uteblivelsesdom paa grundlag av den fremstilling av sa-
 kens sammenhæng, som er git i klagen, hvis den har indeholdt
 en bestemt paastand, og indklagede ved indkaldelsen er gjort
 opmerksom paa denne følge av uteblivelsen. Fremstillingen i
 klagen kan dog ikke lægges til grund, hvis den strider mot
 vitterlige kjendsgjæringer. Dommen skal betegne sig som ute-
 blivelsesdom.

Uteblivelsesdom avsiges ikke, hvis indkaldelsen ikke er
 forkyndt for indklagede personlig eller paa hans bopæl eller
 stadige arbeidssted, medmindre han har samtykket i, at saken
 allikevel paadømmes. Det samme gjælder, hvis det er oplyst
 eller sandsynlig, at han har gyldig forfald. Uteblivelsesdom,
 avsiges heller ikke, hvis indklagede mangler fri raadighet over
 sakens gjenstand.

Bestemmelserne i § 341 faar tilsvarende anvendelse.

§ 290. Forliksraadets formand sørger for, at saken blir
 utredet uten unødig vidtloftighet, og uten at uvedkommende
 omstændigheter trækkes ind, og at den saavidt mulig blir ført
 til ende uten avbrytelse.

§ 291. Domsforhandlingen er muntlig. Oplæsning kan
 ikke træde istedenfor fri muntlig fremstilling.

Møter begge parter, opfordres først klageren og derefter
 indklagede til at fremsætte og begrunde sine paastande og til
 at uttale sig om motpartens paastande.

Formanden bør ved spørsmaal og andre henvendelser til
 parterne sørge for, at deres anførsler blir saa klare og fuld-
 stændige som mulig. Antar han, at der foreligger nogen om-
 stændighet, som forliksraadet av eget tiltak maa ta hensyn
 til, skal han gi parterne anledning til at uttale sig.

Ogsaa de andre medlemmer av forliksraadet kan rette
 spørsmaal til parterne, naar de finder det paakrævet.

§ 292. Pliktig til at møte som vidne under domsforhand-
 lingen i forliksraadet efter indkaldelse fra dette overensstem-
 mende med reglerne i 15de kapitel er enhver, som bor eller
 oppholder sig i forliksraadskredsen. Forøvrig kan forklaringer
 av vidner saavel som forklaringer av parter og sakkyndige
 bare mottages, naar de avgives frivillig. Ed eller forsikring
 paa ære og samvittighet kan forliksraadet ikke ta imot. Heller
 ikke kan det paalægge nogen, som ikke er part, at fremlægge
 eller gi adgang til skriftlige bevis eller andre ting.

Skal skriftlige bevis læses op, gjør en av forliksmændene
 det. Det kan ogsaa tillates den bevisførende selv at læse
 dem op.

Naar bevisførselen er slut, har enhver av parterne ret til at faa ordet to ganger. Som regel faar klageren ordet først. Nr. 6.

§ 293. Naar en sak, som behandles paa aastedet, ikke er tilstrækkelig oplyst, kan forliksraadet efter forlangende av en part utsætte den én gang i saa lang tid, som det finder nødvendig.

Ellers maa en sak ikke utsættes uten samtykke fra begge parter eller i henhold til § 289.

§ 294. Saken paadømmes ikke, men skal paa forlangende henvises til retten:

1. naar begge parter frafalder kravet paa dom;
2. naar indklagede paastaar selvstændig dom for motkrav, som gaar ut over den begrænsning, som er fastsat i § 1 andet led, og klageren eller forliksraadet negter samtykke til, at motkravet paadømmes;
3. naar indklagede efter § 81 negter at indlate sig paa saken;
4. naar forliksraadet finder, at saken er saa vanskelig eller saa litet oplyst, at den ikke egner sig til at paadømmes i forliksraadet.

§ 295. I retsboken indføres bare det, som er bestemt i § 125 andet led og § 126. Dog skal partserklæringer, som indeholder erkjendelser av motpartens anførsler, føres ind, naar han forlanger det, eller forliksraadet finder særlig grund til det.

§ 296. Naar uteblivelsesdom er avsaagt av forliksraadet, kan den uteblevne kræve opfriskning efter reglerne i 24de kapitel.

§ 297. Anke over en dom, som er avsaagt av forliksraadet, gaar til herreds- eller byretten. Bestemmelserne i 25de kapitel om anke til lagmandsret faar tilsvarende anvendelse. Dog skal anken erklæres for herreds- eller bydommeren. Nogen værdigrænse gjelder ikke. Saken kan ikke hjemvises eller henvises efter §§ 386 eller 387.

III. Kjæremaal.

§ 298. Mot forliksraadets avgjørelser kan kjæremaal bare anvendes:

1. naar de negter at fremme en sak til mægling eller dom eller avviser, utsætter eller stanser den eller negter at henvise den til retten eller avviser en opfriskningsbegjæring;
2. naar de angaar straf- eller erstatningsansvar i anledning av saken eller saksomkostninger.

Kjæremaalet gaar til herreds- eller byretten og erklæres for forliksraadets formand.

13 aug.

Nr. 6.

22de kapitel.

Stevning og saksforberedelse.

§ 299. Naar forliksraadet har henvist en sak til retten, maa stevning være indgit til herreds- eller byretten inden et aar fra henvisningsdagen; ellers maa saken paany bringes ind til forliksmægling. Stevningen indgives gennem processkrift eller mundtlig.

§ 300. Stevningen maa være underskrevet og indeholde:

1. betegnelse av domstolen, tinglaget og parterne og i tilfælde deres lovlige stedfortrædere;
2. en bestemt angivelse av det krav, som saksøkeren gjør gjældende, og de omstændigheter, han støtter det paa;
3. den paastand, han nedlægger;
4. angivelse av de omstændigheter, som bestemmer vernetin- get, domstolen og dens sammensætning, hvis det ikke fremgaar av det, som ellers er anført.

Tillike bør stevningen indeholde:

5. angivelse av parternes og deres lovlige stedfortræderes stilling, bopæl og processtilling og i tilfælde saksøkerens procesfuldmægtig;
6. opgave over de bevis, som saksøkeren agter at føre, efter reglerne i § 188;
7. det, saksøkeren har at anføre om sted, tid og varsel for hovedforhandlingen og om tilkaldelse av domsmænd;
8. opgave over bilag og om disse følger i original eller i avskrift.

Utredning av rets- og bevisspørsmål maa stevningen ikke indeholde i større utstrækning end nødvendig for at forklare sammenhængen.

§ 301. Finder dommeren, at han av eget tiltak maa negte at fremme saken, gjør han saksøkeren opmerksom paa det. Hvis mangelen ikke blir rettet, avviser han saken.

Finder han, at stevningen er ufuldstændig eller uklar, eller at søksmaalsgrunden aapenbart ikke kan hjemle paastanden, bør han gjøre saksøkeren opmerksom paa det.

§ 302. Naar dommeren fremmer saken, sørger han først for en forberedende behandling enten gjennom personlig møte av parterne for retten eller gjennom skriftveksling, eftersom den ene eller den anden fremgangsmaate passer bedst.

Hvis nogen av parterne ikke pligter at møte for retten og heller ikke vedtar at møte frivillig, eller hvis møte av begge parter paa samme tid og sted vilde være forbundet med uforholdsmæssig ulempe eller omkostning, vælger dommeren skriftlig forberedelse. Naar han finder det magtpaaliggende at faa per-

sonlig forklaring, kan dog den ene eller begge parter indkaldes til særskilt avhøring for samme eller en anden ret. 13 aug. Nr. 6.

Saksforberedelsen har til maal saavidt mulig at skaffe tilveie de nødvendige betingelser for, at hovedforhandlingen kan føres til ende uten utsættelse.

§ 303. Beslutter dommeren at indkalde parterne til personlig møte, fastsetter han tid og sted for retsmøtet og lar indkaldelse forkynde for parterne. Stevningen forkyndes samtidig for saksøkte. I indkaldelsen til ham skal det uttrykkelig siges, at hvis han uteblir, vil dom kunne bli avsagt paa grundlag av saksøkerens fremstilling av sakens sammenheng. Videre tilkjendegives det saksøkte, at dersom han har indsigelser at gjøre mot fremme av saken, maa han fremsætte dem i møtet. Saksøkeren skal i indkaldelsen underrettes om, at der kan avsiges frifindelsesdom, hvis han uteblir.

Fristen bør som regel ikke være længer end tre uker.

Parterne kan ogsaa møte frivillig for dommeren uten indkaldelse.

§ 304. Møter begge parter, avgir de sine forklaringer i nærvær av hinanden.

Naar forklaringene fra begge sider er avsluttet, fører dommeren ind i retsboken en kort gjengivelse av, hvad hver part har forklart i saken. Gjengivelsen læses op til vedtagelse og forelægges parten til underskrift.

Parterne har ret til at ha med sig procesfuldmægtig.

§ 305. Hvis saksøkte godkjender saksøkerens paastand, eller hvis saksøkeren frafalder sit krav, kan saken straks optages til doms.

Hovedforhandling kan foregaa i samme møte, naar begge parter forlanger det, og de er enige om at overlate uoverensstemmelserne til dommerens avgjørelse enten uten bevisførsel eller efter en bevisførsel, som foregaar med det samme.

§ 306. Blir saken ikke paadømt efter § 305, opfordrer dommeren parterne til at tilby sine bevis efter reglerne i § 188 og til at uttale sig om hinandens bevistilbud. Skriftlige bevis bør fremlægges med det samme.

Er en part ikke forberedt paa at gi fullstændig bevisopgave, kan han fullstændiggjøre sin opgave ved et processkrift, som retten derefter meddeler motparten.

Likeledes skal parterne si fra, om de kræver domsmænd tilkaldt, hvis dette avhænger av parterne, og de ikke før har uttalt sig om det.

§ 307. Uteblir en part, og det er oplyst eller sandsynlig, at han har gyldig forfald, skal saken, enten motparten møter eller ikke, utsættes til yderligere forberedelse, eller hovedforhandling berammes.

13 aug. Dog fremmes forhandlingen, hvis der møter procesfuld-
Nr. 6. mægtig for den, som antages at ha forfald. Procesfuldmægtigen har da ret til at avgi fremstilling og stille spørsmåal paa sin parts vegne. Ogsaa i dette tilfælde kan retten utsætte saken til yderligere forberedelse, naar motparten begjærer det, eller retten finder det magtpaaliggende at faa forklaring av parten selv.

§ 308. Er det ikke oplyst eller sandsynlig, at den part, som uteblir, har gyldig forfald, og motparten møter, kan han forlange, at saken skal fremmes til avsigelse av uteblivelsesdom, saafremt det ved indkaldelsen er meddelt den uteblevne, at saa kan ske. Saksøkte kan ogsaa forlange saken avvist eller stanset. Hvis begjæring om uteblivelsesdom, avvisning eller stansning ikke fremkommer, skal saken utsættes til yderligere forberedelse, eller hovedforhandling berammes.

Var den uteblevne indkaldt til særskilt møte efter § 302 andet led, og den anden part ikke paa forhaand har fremsat begjæring som nævnt i foregaaende led, skal retten gi ham en frist til det. Begjæringen kan fremsættes i processkrift eller muntlig. For saksøkerens vedkommende kan den ledsages av en nærmere begrundelse av paastanden.

§ 309. Uteblir begge parter, uten at det er oplyst eller sandsynlig, at nogen av dem har gyldig forfald, skal saken stanses.

§ 310. En møtende part kan alltid avgi sin fremstilling, selv om motparten uteblir.

En utskrift av hans fremstilling skal da meddeles den uteblevne.

§ 311. Utsættes saken til yderligere forberedelse, kan dommeren indkalde parterne til nyt møte eller opfordre saksøkte til at gi skriftlig tilsvaer.

Naar den nye indkaldelse eller opfordringen til at gi skriftlig tilsvaer ikke efterkommes, og gyldig forfald ikke er oplyst eller sandsynlig, skal saken stanses, hvis ikke den part, som første gang møtte, kræver avvisning eller uteblivelsesdom.

§ 312. En part ansees for uteblit, ogsaa naar han møter, men ganske undlater at forhandle eller naar han fjerner sig eller paa grund av sin optræden blir fratat ordet eller utvist, før forhandlingen er slut.

For selvstændige dele av saken, hvis behandling allerede er avsluttet, er det uten betydning, om en part senere uteblir.

§ 313. Beslutter dommeren skriftlig saksforberedelse, skal stevningen forkyndes for saksøkte med tilkjendegivende om, at han inden en bestemt frist enten maa gi tilsvaer i et forberedende indlæg eller møte personlig for dommeren og gi tilsvaer, og at der ellers kan avsiges dom paa grundlag av saksøke-

rens fremstilling av sakens sammenheng. Desuten tilkjendegives det saksøkte, at dersom han har indsigelser at gjøre mot fremme av saken, maa han fremsætte dem i tilsvaret. 13 aug. Nr. 6.

Videre gjøres han opmerksom paa, at han i tilsvaret bør si fra, om han har noget at anføre om tid, sted og varsel for hovedforhandlingen, og om han kræver domsmænd tilkaldt, hvis dette avhænger av parterne.

Fristen bør som regel ikke være længer end tre uker.

§ 314. Hvis saksøkte i tilsvaret godkjender saksøkerens paastand, avsiges dom paa dette grundlag.

Ellers skal tilsvaret meddeles saksøkeren.

§ 315. Hvis saksøkte ikke før utløpet av fristen har git noget tilsvar, og det ikke er oplyst eller sandsynlig, at han har været hindret ved gyldig forfald, kan saksøkeren forlange, at saken skal optages til avsigelse av uteblivelsesdom, saafremt det i forbindelse med opfordringen til at gi tilsvar er meddelt, at saa kan ske.

Har saksøkeren ikke paa forhaand forlangt uteblivelsesdom, skal dommeren gi ham en frist til at gjøre det. Han kan fremsætte sit forlangende gjennom processkrift eller mundtlig og samtidig gi en nærmere begrundelse av paastanden.

§ 316. Forlanger saksøkeren ikke uteblivelsesdom, skal der enten gives nyt paalæg om tilsvar eller berammes hovedforhandling.

Hvis saksøkte, uten at gyldig forfald er oplyst eller sandsynlig, undlater at etterkomme et fornyet paalæg om tilsvar, og saksøkeren fremdeles undlater at begjære uteblivelsesdom, skal hovedforhandling berammes.

§ 317. Hvis særlige omstændigheter gjør det nødvendig, kan dommeren, før hovedforhandlingen berammes, beslutte, at yderligere forberedelse skal foregaa gjennom processkrifter eller personlig møte. Processkriftene meddeles motparten.

En part kan ogsaa uten paalæg indgi yderligere forberedende indlæg. Retten skal saavidt mulig meddele indlægget til motparten.

§ 318. Saasnart dommeren finder, at saken er tilstrækkelig forberedt, fastsetter han tid og sted for hovedforhandling. Han lar indkaldelse forkynde for parterne og gir dem paalæg om at ta med skriftlige bevis og andre bevisgjenstande, som de vil paaberope sig.

I indkaldelsen skal det uttrykkelig staa, at der kan avsiges dom overensstemmende med § 344, hvis nogen av parterne uteblir.

Blir det nødvendig, kan hovedforhandlingen omberammes.

§ 319. Hvis hovedforhandlingen skal foregaa paa en fast retsdag, berammes den for herredsrettens vedkommende med

13 aug. mindst to ukers varsel, for byrettens vedkommende med mindst Nr. 6. én ukes varsel. Ellers berammes hovedforhandlingen med et varsel av omkring tre uker for herredsretten og to uker for byretten.

I de saker, som er nævnt i lov om domstolene § 143 nr. 4—7; kan fristene innskærpes til tre dage, i særlig paa-trængende tilfælde endog til én dag. Er begge parter tilstede, kan saken ogsaa besluttet foretatt med det samme.

§ 320. Dommeren sørger snarest mulig for at forberede bevisførselen.

Har parterne møteplikt, innkalder han dem til personlig møte ved hovedforhandlingen, hvis han ikke finner det unød-vendig eller uforholdsmessig besværlig for dem.

Begjærer den ene part, at den anden skal innkalles, bør som regel begjæringen tas til følge, naar der er lovlig ad-gang til det; men den, som har fremsatt begjæringen, plikter da ogsaa selv at møte.

§ 321. Finner dommeren, at et bevis bør optages forut for hovedforhandlingen, sørger han for, at det blir gjort.

Er hovedforhandling ikke berammet, oppsettes som regel berammelsen, til bevisoptagelsen er avsluttet.

§ 322. Skal en sak behandles ved lagmandsrett som første instans, faar ovenstaaende regler tilsvarende anvendelse, dog med følgende ændringer:

Paaestevningen og forberedelsen foregaar ved lagmandsret-tens faste stæder for lagmanden eller en lagdommer.

Hovedforhandlingen berammes som regel med et varsel av mindst én maaned; men hvis lagmandsting paa fast retsdag holdes tidligere, kan den berammes med et varsel av ikke un-der to uker.

23de kapitel.

Hovedforhandlingen.

§ 323. I herreds- og byrettene skal to domsmænd være med under hovedforhandlingen:

1. i saker, som behandles ved fast eiendoms verneting;
2. i saker om retsforhold, som hører under sjøfartsloven;
3. i andre saker, naar nogen av parterne forlanger det eller ret-ten finner det ønskelig.

Dog tilkalles ikke domsmænd i vekstelsaker, som be-handles efter de særlige forskrifter i 31te kapitel, eller i saker, som anlægges for at faa fuldbyrdelsesdom for en utenlandsk retsav-gjørelse eller et utenlandsk offentlig forlik.

§ 324. I lagmandsretten skal fire domsmænd være med under hovedforhandlingen, naar de betingelser foreligger, som er nævnt i § 323.

I vidtløftige saker kan lagmanden bestemme, at en vara- 13 aug.
mand skal overvære forhandlingene for at tiltræde retten, om Nr. 6.
nogen av domsmændene faar forfald.

§ 325. Naar særlig kyndighet i handel, sjøvæsen, haand-
verk eller bygningsvæsen er av betydning for saken, og særlige
utvalg av domsmænd er oprettet, skal domsmændene saavel ved
herreds- eller byret som ved lagmandsret tages av de særlige
utvalg, naar nogen av parterne forlanger det eller retten finder
det ønskelig.

I andre tilfælde kan fagkyndige domsmænd opnævnes efter
§ 88 i lov om domstolene.

§ 326. Skal et enkelt av flere krav behandles med fag-
kyndige domsmænd, kan ikke de andre krav forenes med det
til én sak, uten naar kravene staar i indbyrdes sammenhæng
eller helt eller delvis kan bringes i motregning. I saa fald
behandles de alle med fagkyndige domsmænd.

Skal ellers enkelte av flere forenede krav behandles med
domsmænd, andre ikke, behandles de alle med domsmænd.

§ 327. Rettens formand sørger for, at saken blir utredet
uten unødig vidtløftighet, og uten at uvedkommende omstændig-
heter trækkes ind, og at den saavidt mulig blir ført til ende
uten avbrytelse.

§ 328. Er der indkaldt parter til personlig avhøring, vid-
ner eller sakkyndige, bør formanden, før forhandlingen begyn-
der, bringe paa det rene, om de er tilstede. Mangler nogen,
sørger formanden saavidt mulig for, at han kommer tilstede
saa snart, at saken ikke av den grund maa utsættes.

Det, som her er bestemt, faar tilsvarende anvendelse med
hensyn til dokumenter og andre bevisgjenstande.

§ 329. Hovedforhandlingen er mundtlig. Oplæsning kan
ikke træde istedenfor fri mundtlig fremstilling.

Skriftstykker, som parterne paaberoper sig under sine frem-
stillinger og utredninger, kan de bare læse op, naar der ligger
vegt paa ordlyden.

§ 330. Møter begge parter, skal formanden først opfordre
saksøkeren og derefter saksøkte til at fremstille sin sak for
retten. Parterne skal da fremsætte og begrunde sine paastande,
opgi de bevis, som de støtter sig til, paavise betydningen av
de tilbudte bevis, naar det trænges, og uttale sig om motpar-
tens anførsler.

§ 331. Rettens formand bør ved spørmaal og andre
henvendelser til parterne sørge for, at deres uttalelser blir saa
klare og fuldstændige som mulig.

Finder han, at de kommer i strid med de forberedende
indlæg eller med anførsler, som er indtat i retsbok, eller med
noget, som er retten vitterlig, gjør han opmerksom paa det. I

13 aug. tilfælde kan han beslutte, at forklaringer, som tidligere er av Nr. 6. git, eller andre skriftstykker skal læses op.

Antar han, at der foreligger nogen omstændighed, som retten av eget tiltak maa ta hensyn til, skal han gi parterne anledning til at uttale sig.

Ogsaa de andre dommere kan rette spørsmaal til parterne, naar de finder det paakrævet.

§ 332. Er en part selv tilstede, kan rettens formand avhøre ham personlig, saasnart saken er fremstillet fra begge sider. Som regel gjør han det, før vidner og sakkyndige avhøres.

§ 333. Skal skriftlige bevis læses op, er det retsskrivervren eller en dommer, som gjør det. Det kan ogsaa tillates den bevisførende selv at læse dem op.

Hvis retten finder det tilstrækkelig, kan en dommer gjengi det væsentlige indhold av skriftet. Paastaar en part, at gjengivelsen i noget væsentlig punkt avviker fra indholdet, kan han forlange, at skriftet skal læses op.

§ 334. Naar bevisførselen er slut, har enhver av parterne ret til at faa ordet to ganger. Som regel faar saksøkeren ordet først.

§ 335. Anførsler, som ikke fremkommer i rette tid, kan retten ved kjendelse beslutte at sætte ut av betraktning, naar fremsættelsen er forsinket i den hensigt at forhale saken eller overrumple motparten, eller naar den anden part forlanger det, og saken ellers vilde bli betraktelig forsinket.

En beslutning om at tillate nye anførsler kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke.

§ 336. Blir saken utsat til et nyt retsmøte, bør rettens formand saavidt mulig træffe alle de forføininger, som kræves, forat forhandlingen skal kunne føres til ende i det nye retsmøte.

Han kan saaledes fastsætte en frist, inden hvilken parterne bør gi de nødvendige meddelelser, indkalde parterne til personlig møte, beslutte bevisoptagelse, henstille til parterne at sørge for bevis og paalægge dem at fremlægge dokumenter eller andre bevisgjenstande.

Finder en anden av dommerne, at saadanne forholdsregler bør træffes, og retsformanden ikke er enig, kan han kræve spørsmålet avgjort av den samlede ret.

§ 337. Ved den nye forhandling skal det, som er foretat i det tidligere retsmøte, gjentages i saa stor utstrækning, som nogen av dommerne finder nødvendig for at faa saken riktig oplyst.

§ 338. Rettens formand erklærer forhandlingen sluttet og saken optat til doms, naar retten finder, at saken eller den særskilte del av saken, som forhandlingen gjælder, er moden

til at paadømmes. Før dommen er avsagt, bør hovedforhandling i en ny sak som regel ikke paabegyndes. 13 aug. Nr. 6.

Staar endnu en bevisoptagelse igjen, kan forhandlingen allikevel sluttet, hvis parterne gir avkald paa at forhandle om beviset efter optagelsen, eller hvis retten finder en saadan forhandling aapenbart overflødig. I dette tilfælde regnes fristen for domsavsigelsen fra det tidspunkt, da bevisoptagelsen er avsluttet, eller hvis den ikke er foretat for den dømmende ret, fra det tidspunkt, da den har faat retsboken over bevisoptagelsen.

§ 339. Retten kan gjenopta en sluttet forhandling, naar den finder det paakrævet for at tilveiebringe en erklæring, opplysning eller utredning, hvis betydning den ikke tidligere har været opmerksom paa.

Har forhandlingen været begrenset til enkelte tvistepunkter, kan den ogsaa gjenoptages, naar retten finder det paakrævet at utstrække forhandlingen til andre tvistepunkter.

§ 340. Uteblir en part, og det er oplyst eller sandsynlig, at han har gyldig forfald, skal saken utsættes, medmindre den anden part møter, og den uteblevne har samtykket i, at uteblivelsesdom avsiges.

Uteblir den ene part, uten at det er oplyst eller sandsynlig, at han har gyldig forfald, og den anden part møter, kan han forlange, at saken skal fremmes til avsigelse av uteblivelsesdom. Saksøkte kan ogsaa forlange avvisning av søksmaalet. Hvis begjæring om uteblivelsesdom eller avvisning ikke fremkommer, skal saken stanses. Dog kan retten paa begjæring gi saksøkeren utsættelse, naar det er nødvendig, fordi han vil rette eller utfylde sin saksfremstilling. Rettelsen eller utfyllingen gjøres i processkrift eller muntlig og meddeles av retten til saksøkte.

Uteblir begge parter, uten at det er oplyst eller sandsynlig, at nogen av dem har gyldig forfald, skal saken stanses.

§ 341. En part ansees for uteblit, ogsaa naar han møter, men ganske undlater at forhandle.

Det samme gjælder, naar en part fjerner sig eller paa grund av sin optræden blir fratat ordet eller utvist, før hovedforhandlingen er avsluttet, eller naar han uteblir fra et møte, som forhandlingen er utsat til. Dog kan retten bestemme, at forhandlingen skal fortsættes og saken paadømmes uten hensyn til hans fravær eller utelukkelse fra forhandlingen, hvis der er grund til at anta, at hans forhold er forsættlig, og retten ikke finder det nødvendig for at faa saken oplyst, at han fremdeles er tilstede.

Før selvstændige dele av saken, hvis behandling allerede er avsluttet, er det i ethvert tilfælde uten betydning, at en part senere uteblir.

13 aug. § 342. Uteblivelsen er ikke til hinder for, at bevishand-
 Nr. 6. linger kan fremmes efter reglerne om bevisoptagelse utenfor hovedforhandlingen.

§ 343. Naar en sak i uteblivelsestilfælde utsættes, skal indkaldelse til det nye retsmøte altid forkyndes for den uteblevne, hvis han ikke første gang er indkaldt gjennom offentlig kundgjørelse.

24de kapitel.

Uteblivelsesdom og opfriskning.

§ 344. Naar uteblivelsesdom avsiges, fordi saksøkeren er uteblit, skal den gaa ut paa frifindelse.

Naar uteblivelsesdom avsiges, fordi saksøkte er uteblit eller ikke har git tilsvaer inden den fastsatte tid, legger retten saksøkerens fremstilling av sakens sammenheng til grund for dommen, forsaavidt den er meddelt saksøkte og ikke strider mot vitterlige kjendsgjærninger.

En dom, som blir avsagt i henhold til denne paragraf, betegnes i dommen selv som uteblivelsesdom.

§ 345. Uteblivelsesdom avsiges ikke, hvis den uteblevne part mangler fri raadighet over sakens gjenstand. Er det saksøkte, som er uteblit, kan saken fremmes til doms efter de almindelige regler.

§ 346. Er uteblivelsesdom avsagt, kan den uteblevne forlange opfriskning.

Begjæringen fremsættes skriftlig eller mundtlig for retten senest inden en maaned. I processkriftet bør den uteblevne tillike fremkomme med alt, som fra hans side trænges, forat der straks kan skrives til hovedforhandling.

Den, som forlanger opfriskning, maa godtgjøre, at han har betalt de saksomkostninger, som er ilagt ham ved uteblivelsesdommen, eller nedlægge disse i retten. Dog kan han fritages for det, naar han sandsynliggjør, at uteblivelsen skyldes gyldig forfald.

§ 347. Finder dommeren, at en begjæring om opfriskning er for sent fremsat, eller at han av eget tiltak maa negte at fremme den av andre grunde, gjør han opmerksom paa det og avgir i fornødent fald kjendelse om avvisning.

Fremmer han begjæringen, gir han den part, som har forlangt opfriskning, bevidnelse om det og meddeler samtidig motparten det processkrift, som indeholder begjæringen. Hvis dommeren finder, at saken er tilstrækkelig forberedt, skal hovedforhandling berammes.

I lagmandsretssaker faar § 322 andet led tilsvarende anvendelse.

§ 348. Stemmer avgjørelsen i opfriskningssaken med den 13 aug. tidligere avgjørelse, skal denne stadfæstes. I motsat fald skal Nr. 6. den nye avgjørelse erklære uteblivelsesdommen for ophævet.

§ 349. Alle omkostninger ved opfriskningssaken, som ikke av særlige grunde paahviler nogen anden, bæres av den uteblevne, selv om dommen blir forandret til gunst for ham.

Heller ikke de omkostninger, som er ilagt ham ved uteblivelsesdommen, blir han fri for av den grund, at dommen forandres til gunst for ham.

Finder retten, at uteblivelsesdommen er avsagt med urette, eller godtgjøres det, at uteblivelsen skyldes gyldig forfald, som ikke i tide har kunnet oplyses, gjelder de almindelige regler om saksomkostninger for begge behandlinger.

§ 350. Hvis ogsaa opfriskningssaken ender med uteblivelsesdom overfor den part, som har forlangt opfriskningen, maa han for at faa ny opfriskning godtgjøre, at den nye uteblivelse ikke kan lægges ham til last. Som selvforskyldt betragtes en forsømmelse, ogsaa naar der ikke er begjært forlængelse av en frist før dens utløp eller omberømmelse eller utsættelse av et retsmøte, skjønt parten eller hans lovlige stedfortræder eller procesfuldmægtig visste om hindringen og hadde anledning til at fremsætte begjæringen.

Opfriskningsbegjæringen maa i dette tilfælde indeholde oplysning om grunden til uteblivelsen.

§ 351. Blir en begjæring om opfriskning avvist paa grund av en feil, som kan rettes, fastsætter retten en kort frist for ny begjæring, hvis det ikke maa antages, at feilen er forsættelig, eller hvis ikke frist til at rette den er git paa forhaand efter § 97. Saadan ny frist kan retten ikke gi mer end én gang, medmindre særlige omstændigheter taler for det. En beslutning om at gi ny frist kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke.

§ 352. Den uteblevne part kan ta begjæringen om opfriskning tilbake, indtil hovedforhandlingen i opfriskningssaken begynner, og naar motparten samtykker, indtil den slutter. Men han er da i ethvert fald avskåret fra at forlange ny opfriskning.

Tilbaketagelsen kan erklæres gjennom processkrift eller muntlig for dommeren. Dommeren lar den forkynde for motparten.

§ 353. Anke kan den uteblevne part bare erklære paa grund av feil i retsanvendelsen eller i saksbehandlingen. Erklærer han anke, er derved opfriskning frafaldt. Bestemmelserne i § 346 sidste led og § 349 andet og tredje led faar tilsvarende anvendelse.

Naar en begjæring om opfriskning fremsættes, før anke-

13 aug. fristen er ute, stanser fristens løp. Hvis begjæringen blir av-
Nr. 6. vist eller tat tilbake, begynner for motparten en ny ankefrist.

§ 354. Har den uteblevnes motpart erklært anke, skal ankesaken ved kjendelse stanses, naar den uteblevne part har fremsat begjæring om opfriskning, og begjæringen er tat til følge.

Fjerde del.

Anke, kjøremaal og gjenoptagelse.

25de kapitel.

Anke til lagmandsret og Høiesteret.

§ 355. Gjenstand for selvstendig anke er domme og de kjendelser, for hvilke det særskilt er bestemt, at de kan paaankes.

I tilslutning til anke over en dom eller en kjendelse kan en part ogsaa paaanke procesledende kjendelser, som gaar forut for den.

Procesledende avgjørelser kan ikke paaankes eller brukes som ankegrund, naar de efter sin art eller efter særlig lovbestemmelse er uangripelige.

§ 356. Anke til lagmandsret kan ikke fremmes uten tilladelse av lagmanden, naar saken angaar en formuesværdi, som ikke overstiger 250 kroner. Denne værdigrænse gjælder dog ikke, naar saken angaar fast eiendom eller en servitut.

§ 357. Anke til Høiesteret kan bare grundes paa feil i retsanvendelsen eller i saksbehandlingen.

Til retsanvendelsen hører ogsaa fortolkningen av viljeserklæringer og likeledes bedømmelsen av sedvaners tilværelse og indhold, naar en kjendsgjernings retslige betydning avhænger derav.

Tilladelse av Høiesterets kjøremaalsutvalg er nødvendig, naar saken angaar en formuesværdi, som ikke overstiger 1000 kroner.

§ 358. Ved bestemmelsen av ankegjensstandens værdi er det tidspunkt avgjørende, da ankeerklæringen kommer ind til retten.

Ved beregningen skal krav og paastande, som ikke er paakjendt i underinstansen, og det, som er tilkjendt den ankende part, holdes utenfor. Ved anke til forandring medtages heller ikke de krav eller dele av krav, som er tilkjendt den anden part, og som ankepaastanden ikke bestrider.

Værdien av en bruksret eller en servitut over fast eien-

dom beregnes efter den værdi, den har for rettighetshaveren, hvis det er han, som anker, men efter værdiformindskelsen for eieren, hvis eieren anker. 13 aug. Nr. 6.

Forøvrig kommer bestemmelserne i §§ 9, 10, 11, 13, 14, 15 og 16 til anvendelse, dog saaledes, at det er den ankende part, som skal foreta de værdsættelser, § 14 nævner.

§ 359. Tilladelse til anke uten hensyn til ankegjensstandens værdi kan som regel bare gives, naar avgjørelsen har betydning utenfor den foreliggende sak, eller naar saken har væsentlig betydning for den ankende part utover den formuesværdi, som den angaar. Hvis anken er aapenbart grundløs eller lider av mangler, som maa lede til avvisning, skal tilladelse negtes.

Ansøknin om tilladelse fremsættes i forbindelse med ankeerklæringen og oversendes tillikemed sakens akter til lagmanden eller til kjæremaalsutvalgets formand. Efterat ansøknin er avgjort, sendes alle sakens dokumenter tilbake til den ret, hvis avgjørelse angripes.

Retten s bestemmelser efter denne paragraf kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke.

§ 360. Fristen for anke til lagmandsret er to maaneder og for anke til Høiesteret tre maaneder, hvis ikke andet er bestemt ved lov.

Blir en anke avvist paa grund av en feil, som kan rettes, fastsætter retten en kort frist for ny ankeerklæring, hvis det ikke maa antages, at feilen er forsætlig, eller hvis ikke frist til at rette den paa forhaand er git efter § 97. Saadan ny frist kan retten ikke gi mer end én gang, medmindre særlige omstændigheter taler for det. En beslutning om at gi ny frist kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke.

Retten skal av eget tiltak paase, at anken er erklært i rette tid.

§ 361. Retten til at anke kan gyldig frafaldes. Det kan ogsaa gjøres paa forhaand, naar frafaldelsen er gjensidig. I dette tilfælde kan dog anke erklæres paa grund av de feil, som er nævnt i § 384 nr. 1—6.

Frivillig opfyldelse uten forbehold ansees som frafaldelse av retten til at anke.

§ 362. Naar den ene part anker til forandring i avgjørelsens indhold, faar ogsaa den anden part ret til at paaanke avgjørelsen, selv om han har frafaldt sin ankeret eller oversittet ankefristen eller mangler selvstændig ankeret paa grund av ankegjensstandens værdi. Saadan motanke maa erklæres inden den frist, som retsformanden fastsætter efter § 370.

Kommer hovedanken ikke til avgjørelse, falder ogsaa mot-

13 aug. anken bort, hvis den ikke opfylder betingelserne for en selv-
Nr. 6. stændig anke.

§ 363. Hvis anken grundes paa, at nogen, som ikke er part, urettelig er fritat for at avgi forklaring, ed eller forsikring eller for at fremlægge eller gi adgang til skriftlige bevis eller andre ting, skal han forsaavidt ansees som part i ankesaken.

§ 364. Ankeerklæring indgives til den ret, hvis avgjørelse angripes, enten gennem processkrift eller mundtlig.

En ankeerklæring, som fremsættes gennem processkrift, maa være underskrevet eller medunderskrevet av en sakfører.

§ 365. Ankeerklæringen maa indeholde:

1. betegnelse av ankedomstolen, parterne og i tilfælde deres lovlige stedfortrædere;
2. betegnelse av den dom eller kjendelse, som paaankes;
3. en bestemt erklæring om, hvilke dele av avgjørelsen anken rettes mot, og en kort angivelse av de enkelte feil ved saksbehandlingen eller avgjørelsen, som anken grundes paa;
4. den paastand, som nedlægges;
5. angivelse av de omstændigheter, som er avgjørende for adgangen til anke og for domstolens sammensætning, hvis det ikke fremgaar av det, som ellers er anført.

Tillike bør ankeerklæringen indeholde:

6. angivelse av parternes og deres lovlige stedfortræderes stilling, bopæl og processtilling og i tilfælde den ankende parts procesfuldmægtig;
7. en kort angivelse av de omstændigheter og bevis, som ankegrundene agtes godtgjort ved. Paaberoper den ankende part omstændigheter eller bevis, som ikke tidligere er gjort gjældende, bør dette særlig fremhæves, og han bør tillike angi, hvad han agter at godtgjøre ved de nye bevis, og hvorledes han finder, at de bør føres;
8. det, som den ankende part har at anføre om sted, tid og varsel for ankeforhandlingen og om tilkaldelse av domsmænd;
9. opgave over bilag, og om disse følger i original eller i avskrift.

Utredninger av rets- og bevissspørsmål maa ankeerklæringen ikke indeholde i større utstrækning end nødvendig for at forklare sammenhængen.

§ 366. Ved anke til lagmandsret kan paastanden med hensyn til et paakjendt krav bare utvides, naar det gjøres sandsynlig, at utvidelsen er begrundet i omstændigheter, som er indtraadt eller først blit parten bekjendt efter hovedforhandlingen, eller naar motparten samtykker.

Krav, som ikke er paakjendt i dommen, kan bare fremsættes, naar de utspringer av ankesaken eller av motpartens forhold efter hovedforhandlingen til den ting eller ret, saken gjælder. Hvis ikke andre procesregler er til hinder, kan dog sakens gjenstand ændres derved, at ankeerklæringen inddrar:

13 aug.
Nr. 6.

1. krav paa fastsættelsesdom efter § 54, naar det gjælder et forhold, som er omtvistet under saken og kan være avgjørende for anken;
2. krav, som staar i sammenhæng med et indbragt krav, naar det gjøres sandsynlig, at ændringen er begrundet i omstændigheter, som er indtraadt eller først blit parten bekjendt efter hovedforhandlingen, eller naar motparten samtykker;
3. krav, som bare fremsættes til motregning, naar det gjøres sandsynlig, at de enten er opstaat eller først blit parten bekjendt efter hovedforhandlingen, eller naar motparten samtykker.

§ 367. Naar anke til lagmandsret er erklært, kan en ændring av anken med hensyn til krav, paastand eller ankegrunde bare foretages, hvis den forkyndes samtidig med ankeerklæringen, eller hvis motparten samtykker.

Dog kan altid inddrages krav, som utspringer av ankesaken eller av motpartens forhold efter ankeerklæringen til den ting eller ret, saken gjælder.

En ændring kan ogsaa foregaa ved, at der istedenfor den gjenstand, som oprindeligt er krævet, fremsættes fordring paa dens værdi eller en anden ydelse, naar det gjøres sandsynlig, at ændringen er begrundet i omstændigheter, som er indtraadt eller først blit parten bekjendt efter ankeerklæringen. Det samme gjælder om utvidelse av paastanden med hensyn til et fremsat krav.

Reglerne i § 62 andet og tredje led faar tilsvarende anvendelse.

§ 368. Ved anke til Høiesteret kan krav, som ikke er paakjendt i den underordnede instans, bare fremsættes, naar de utspringer av ankesaken. Med hensyn til et paakjendt krav kan der ikke fremsættes videregaaende paastande end de, som er gjort gjældende i den underordnede instans.

En ændring av ankepaastanden eller ankegrundene kan bare foretages, hvis den forkyndes samtidig med ankeerklæringen, eller hvis motparten samtykker. Dog kan krav, som utspringer av ankesaken, altid inddrages, naar reglerne i § 62 andet led, jfr. tredje led, følges.

§ 369. Finder formanden for den ret, som mottar ankeerklæringen, at anken er for sent fremsat, eller at ankedomstolen av eget tiltak maa negte at fremme den av andre

13 aug. grunde, gjør han opmerksom paa det. Men hvis ikke anke-
Nr. 6. erklæringen blir tat tilbake, skal han allikevel behandle saken
paa vanlig maate.

§ 370. Rettens formand gir den ankende part bevidnelse om, at anke er erklært, og lar uten ophold ankeerklæringen forkynde for motparten. Er anketilladelse indhentet, skal den samtidig forkyndes. Formanden tilkjendegir motparten, hvad han har at iagttta efter § 371, og fastsetter en frist, som i regelen ikke bør være lenger end tre uker, inden hvilken tilsvaret i tilfælde bør indgives.

Tillike gjøres han opmerksom paa, at han inden samme frist bør si fra, hvis han har noget at anføre om sted, tid og varsel for ankeforhandlingen og om tilkaldelse av domsmænd.

§ 371. Hvis motparten vil imøtegeaa anken med omstændigheter eller bevis, som ikke tidligere er gjort gjældende, bør han inden tilsvarsfristen enten i et forberedende indlæg eller mundtlig for rettens formand meddele disse omstændigheter eller bevis og oplyse, hvad han agter at godtgjøre ved dem, og hvorledes han antar, at bevisene bør føres.

Har han indsigelser at gjøre mot fremme av anken, maa han fremsætte dem, før tilsvarsfristen er ute.

§ 372. Efter utløpet av tilsvarsfristen oversendes alle sakens akter til ankedomstolen.

Hvis nogen del av akterne fremdeles trænges ved den underordnede ret, træder avskrifter isteden.

Er tilsvar inkommet, skal det meddeles den ankende part.

§ 373. Ankesakens akter gjennomgaaes først av et fast medlem av ankedomstolen. Efter indstilling fra ham kan anken avgjøres uten ankeforhandling:

1. naar anken lider av slike feil, at den maa avvises;
2. naar den avgjørelse, som angripes, lider av ugyldighetsgrunde, som retten av eget tiltak maa tillægge virkning.

Ved anke til Høiesteret er det kjæremaalsutvalget, som træffer disse avgjørelser. Er utvalget ikke enstemmig, skal saken henvises til ankeforhandling.

§ 374. Blir anken ikke avgjort efter § 373, fastsetter rettens formand tid og sted for den mundtlige ankeforhandling og lar indkaldelse forkynde for parterne med en frist av mindst tre uker. I paatrængende tilfælde kan han sette en kortere frist.

Hvis anken gir anledning til det, opfordrer han parterne til at si fra snarest mulig, dersom de vil fremsætte yderligere begjæring med hensyn til bevisførselen, og gir dem paalæg om at ta med sig skriftlige bevis og andre bevisgjenstande, som de vil paaberope sig.

I indkaldelsen skal uttrykkelig staa, at dom eller kjen- 13 aug.
delse vil kunne avsiges efter reglerne i § 381, hvis nogen av Nr. 6
parterne uteblir.

§ 375. Rettens formand sørger for at forberede bevis-
førsel og partsavhørelse under ankeforhandlingen efter reglerne
i §§ 320 og 321.

Bevisoptagelse kan foregaa forut for ankeforhandlingen
etter samme regler som bevisoptagelse forut for hovedforhand-
ling i første instans.

Behandles saken ved Høiesteret, avhøres parter og vidner
og foretages granskning altid paa den maate, som er foreskre-
vet for partsavhørelse og bevisoptagelse utenfor hovedforhand-
lingen. Sakkyndige kan ogsaa avhøres umiddelbart for Høie-
steret.

§ 376. Har en part efter § 157, jfr. § 164, begjært
rettelse av grundene til den paaankede avgjørelse i et punkt,
som ogsaa er angrepet ved anken, utsættes ankeforhandlingen,
til begjæringen er avgjort.

§ 377. Paa ankeforhandlingen faar de regler, som gjæl-
der om hovedforhandlingen i første instans, tilsvarende anven-
delse, hvis ikke andet er bestemt.

§ 378. Av parterne faar først den, som har erklært anke,
ordet. Har de begge erklært anke, avgjør rettens formand,
hvem som skal tale først.

Den avgjørelse som angripes, og andre akter læses op,
hvis det er nødvendig.

Under ankeforhandlingen for Høiesteret kan retten av-
skjære videre forhandling, naar den ankende part har hat ordet,
og retten enstemmig finder, at det, han har anført, er utilstræk-
kelig til at begrunde hans ankepaastand. Har hver av par-
terne hat ordet én gang, kan retten likeledes avskjære videre
forhandling, hvis den enstemmig finder, at det, som allerede er
anført, er avgjørende til fordel for den part, som næste gang
skulde ha ordet.

§ 379. Naar anken gjælder baade saksbehandlingen og
avgjørelsens indhold, skal som regel anken over saksbehandlin-
gen behandles først og avgjøres særskilt.

Blir den tat til følge, bortfalder forhandlingen om avgjø-
relsens indhold, hvis ikke § 388 kommer til anvendelse.

§ 380. Naar anken bare gjælder saksbehandlingen eller
retsanvendelsen, kan rettens formand etter begjæring av begge
parter bestemme, at saken skal gaa over til skriftlig behand-
ling.

Den skriftlige behandling ledes av den dommer, som først
har gjennomgaat sakens akter. Han fastsætter fristene for
indlæg og meddeler indlæggene til motparten. Mer end to
indlæg fra hver side tillates ikke.

13 aug. Efterat skriftvekslingen er forbi, sender rettens formand
Nr. 6. saken om til de dommere, som skal ta del i domsavsigelsen.
Retten kan derefter anordne en mundtlig slutforhandling.

Dommen bør avsiges i det møte, hvor raadslagning og stemmegivning er foregaat, hvis ikke noget er til hinder. I ethvert fald maa den avsiges inden en uke derefter.

Lagmandsretten tiltrædes ikke av domsmænd, naar den behandler en ankesak efter reglerne i denne paragraf.

§ 381. Naar uteblivelsesdom avsiges, fordi den ankende part er uteblit, skal den avgjørelse, som er paaanket, stadfæstes.

Naar uteblivelsesdom avsiges, fordi den anden part er uteblit, skal den ankende parts fremstilling av sakens sammenheng lægges til grund for avgjørelsen, forsaavidt den under ankesaken er meddelt den uteblevne part og ikke strider mot vitterlige kjendsgjæringer. Forøvrig lægges fremstillingen i den paaankede avgjørelse til grund.

Avgjøres anken ved uteblivelseskjendelse, gjælder reglerne om dom i uteblivelsestilfælde ogsaa for kjendelsen.

Bestemmelserne i § 344 sidste led og i §§ 345—354 om opfriskning faar tilsvarende anvendelse, enten anken avgjøres ved dom eller kjendelse. Er kjendelsen gjenstand for kjæremaal, faar bestemmelserne om anke i §§ 353 og 354 tilsvarende anvendelse paa kjæremaalet.

§ 382. Den ankende part kan ta anken tilbage, indtil ankeforhandlingen begynder, og naar motparten samtykker, indtil den er slut. Men han er da avskaaret fra ny anke.

Tilbaketagelsen kan han erklære gjennem processkrift eller mundtlig for dommeren. Dommeren skal la den forkynde for motparten.

§ 383. Ankedomstolen prøver den paaankede avgjørelse i den utstrækning, hvori den er lovlig paaanket.

Viser det sig, at der i den paaankede del av avgjørelsen er nogen feil av den art, som er nævnt i § 384 nr. 1—6, eller som ellers ikke kan avhjælpes ved parternes samtykke, skal retten av eget tiltak tillægge feilen virkning. Dette gjælder ogsaa andre dele av saken, som feilen sees at omfatte.

§ 384. Feil i saksbehandlingen kan bare komme i betragtnig, naar retten finder det sandsynlig, at de kan ha virket bestemmende paa avgjørelsens indhold.

Følgende feil skal ubetinget tillægges virkning:

1. at den dømmende ret ikke var lovlig besat; dog tillægges det ikke ubetinget virkning, at en sak feilagtig er paa-dømt med domsmænd; det samme gjælder, hvis den er paa-dømt med domsmænd av det almindelige utvalg istedenfor av det særlige eller med opnævnte domsmænd isteden-

for uttrukne, og feilen ikke gjøres gjældende som anke- 13 aug.
grund; Nr. 6.

2. at avgjørelsen er truffet av en ret, som ikke engang med samtykke fra motparten er domsmyndig i saken;
3. at saken ikke hører under domstolene;
4. at saken allerede er retskraftig avgjort;
5. at avgjørelsen lider av selvmotsigelse, tvetydigheter eller feil, som hindrer prøvelsen av anken, naar dette ikke kan rettes paa den maate, som er nævnt i § 156;
6. at nogen, som ved avgjørelsen er behandlet som part, enten ikke er lovlig indkaldt eller har hat gyldig forfald; dette gjælder dog ikke, hvis han har vedtat avgjørelsen eller undlater at paaberope sig feilen i ankeinstansen, skjønt han er lovlig repræsentert i eller indkaldt til denne.

De feil, som er nævnt under nr. 1—6, tillægges virkning, selv om ankesaken forøvrig ikke kan fremmes, fordi motparten ikke er lovlig indkaldt.

§ 385. Lider den paaankede avgjørelse av feil, som tillægges virkning efter § 384, skal avgjørelsen ved kjendelse ophæves helt eller delvis. Det samme gjælder saksbehandlingen, forsaavidt ogsaa den rammes av ophævelsesgrunden.

Kjendelsen er gjenstand for anke.

§ 386. Ophæves den paaankede avgjørelse, fordi saken urettelig er behandlet av den underordnede ret, skal saken til- like avvises fra den.

Naar den paaankede avgjørelse ellers helt eller delvis op- hæves paa grund av feil i saksbehandlingen, skal saken hjem- vises til ny behandlig eller paadømmelse av den underordnede ret, saafremt nogen av parterne har begjært det.

Ankedomstolen kan ogsaa bestemme, at hovedforhandlin- gen helt eller delvis skal gjentages, selv om den ikke rammes av ugyldighetsgrunden. Denne bestemmelse kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke.

§ 387. Istedenfor at hjemvise saken til den samme ret, kan ankedomstolen av eget tiltak henvise den til en anden ret, naar medlemmene av den første er ugilde.

Det samme kan den gjøre efter begjæring av en part, naar det av særegne grunde maa ansees uhensigtsmessig at hjemvise den til første ret.

Har den underordnede ret flere avdelinger, kan ankedom- stolen bestemme, at saken skal behandles ved en anden avde- ling end den, som har truffet avgjørelsen.

Rettens beslutninger efter andet og tredje led kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke.

§ 388. Lagmandsretten kan istedenfor at avvise saken

13 aug. fra den underordnede ret eller hjemvise eller henvise den til Nr. 6. en underordnet ret selv opta saken til hovedforhandling:

1. naar begge parter begjærer det, og saken i henhold til § 4 kunde være bragt ind for lagmandsretten som første instans;
2. naar en av paterne av vegtige grunde begjærer, at lagmandsretten skal overta paadømmelsen av en sak, som i overordnet instans hører under den, og det ikke er betænkelig av hensyn til motparten.

§ 389. De begjæringer, som er nævnt i §§ 386—388, kan fremsættes indtil slutningen av den forhandling, som gaar forut for kjendelsen om at ophæve avgjørelsen.

§ 390. Naar der bare er anket over saksbehandlingen, men ingen ugyldighetsgrunde foreligger, forkastes anken ved kjendelse.

Er der anket baade over saksbehandlingen og over avgjørelsens indhold, og det særskilt avgjøres, at ugyldighetsgrunde ikke foreligger, forkastes anken over saksbehandlingen ved kjendelse.

Er den paaankede avgjørelse angrepet med hensyn til sit indhold, og den ikke ophæves av ugyldighetsgrunde eller i henhold til § 392, avsiges dom, hvorved den paaankede avgjørelse enten stadfæstes eller helt eller delvis forandres.

Kjendelse, som forkaster en anke over saksbehandlingen, er gjenstand for anke.

§ 391. Høiesteret er under sin prøvelse av saksbehandlingen ikke bundet ved avgjørelser, som er truffet i anledning av kjøremaal.

§ 392. Fraviker Høiesteret den retsopfatning, som ligger til grund for den paaankede avgjørelse, skal som regel ny dom avsiges, naar de nødvendige forutsætninger er tilstede. Er det ikke tilfældet, skal avgjørelsen ophæves ved kjendelse, og saken hjemvises til den underordnede ret.

§ 393. Naar saken er avgjort av ankedomstolen, sendes sakens akter tilbake til første instans med utskrift av avgjørelsen. Ankedomstolen sørger for, at den blir forkyndt eller meddelt parterne overensstemmende med § 154 eller § 164.

§ 394. Er saken hjemvist eller henvist til underordnet ret, skal denne av eget tiltak fremme saken, hvis den ikke blir frafalt. Paaankes den kjendelse, hvorved ankedomstolen har ophævet avgjørelsen, maa saken utsættes, til anken er avgjort.

Under den nye behandling skal retten følge den retsopfatning, som ligger til grund for ankedomstolens avgjørelse. I de tilfælde, som er nævnt i § 392, begrænses saken overensstemmende med § 383 første led og §§ 366 og 367.

§ 395. At den paaankede avgjørelse er ophævet paa

grund av feil i saksbehandlingen, er ikke til hinder for, at de bevis og erklæringer, som foreligger, brukes ved den nye paa- dommelse, hvis de ikke selv lider av feil, som berøver dem deres beviskraft eller gyldighet.

26de kapitel.

Kjæremaal.

§ 396. Mot retslige avgjørelser, som ikke kan gjøres til gjenstand for anke eller brukes som ankegrund, kan enhver, som derved rammes, anvende kjæremaal, hvis ikke avgjørelsen efter sin art eller efter særskilt lovbestemmelse er uangripelig.

§ 397. Kjendelser og beslutninger under hovedforhandlingen kan ikke paakjæres av parterne uten i følgende tilfælde:

1. naar de avviser saken eller hæver, stanser eller utsætter den, eller naar de forkaster en avvisningspaastand i tilfælde, hvor retsmøtet paa forhaand er begrenset til avvisningsspørsmålet;
2. naar de angaar straf-, omkostnings- eller erstatningsansvar eller tredjemands pligt til at avgi forklaring, ed eller forsikring, at fremlægge eller gi adgang til skriftlige bevis eller andre ting eller at gjøre tjeneste som sakkyndig.

§ 398. Kjæremaalsfristen er to uker, hvis ikke andet er bestemt.

Kjæremaal fra den, som er paalagt at avgi forklaring, ed eller forsikring, at fremlægge eller gi adgang til skriftlige bevis eller andre ting eller at gjøre tjeneste som sakkyndig, maa erklæres straks, hvis vedkommende er tilstede i retten, men ellers inden tre dage.

Er et paalæg fra retten etterkommet uten innsigelse, kan kjæremaal ikke erklæres.

§ 399. Kjæremaal erklæres for den ret, hvis avgjørelse angripes, enten muntlig eller gjennom processkrift.

Finder retten kjæremaalet grundet, skal den forandre sin avgjørelse, hvis der er adgang til det. Ellers oversender den erklæringen med de tilhørende dokumenter uten opphold til kjæremaalsretten.

Finder retten, at der ikke er adgang til kjæremaal, eller at det er forsent erklært, skal den gjøre den kjærende oppmerksom paa det, men saken oversendes dog, hvis ikke kjæremaalet blir tat tilbake.

Senest ved oversendelsen gir retten motparten meddelelse om kjæremaalet, hvis nogen har optraadt som motpart eller kan betragtes som motpart.

§ 400. Kjæremaal har ikke opsættende virkning, uten naar loven bestemmer det, eller den ret, hvis avgjørelse angripes, eller kjæremaalsretten beslutter det.

13 aug. Kjæremaal fra den, som er paalagt at avgi forklaring, ed
 Nr. 6. eller forsikring, at fremlægge eller gi adgang til skriftlige bevis eller andre ting eller at gjøre tjeneste som sakkyndig, har opsættende virkning for ham.

§ 401. Den kjærende og andre, som kjæremaalet har betydning for, kan indgi skriftlig uttalelse om saken. Det samme kan den ret, hvis avgjørelse er angrepet.

Paaberopes kjendsgjerninger, som ikke tidligere er anført, skal uttalelsen altid fremsendes gjennom den nævnte ret. Retten gir da motparten meddelelse om dens indhold og ledsager den med de bemerkninger, den finder føie til.

§ 402. Kjæremaalsretten kan indhente yderligere opplysninger, og efter begjæring av parterne eller med hjemmel av § 190 kan den beslutte bevisoptagelse. Denne foregaar efter reglerne for bevisoptagelse utenfor hovedforhandling.

§ 403. Kjæremaalet avgjøres ved kjendelse uten mundtlig forhandling.

Bestemmelserne i §§ 384—395 faar tilsvarende anvendelse, saa langt de passer.

§ 404. Lagmandsrettens avgjørelse av et kjæremaal kan ikke paakjæres videre uten i følgende tilfælde:

1. naar den avviser en sak fra den underordnede ret, fordi saken ikke hører under norsk domsmyndighet, eller fordi den allerede er retskraftig avgjort;
2. naar kjæremaalet gjælder saksbehandlingen ved lagmandsretten.

27de kapitel.

Gjenoptagelse.

§ 405. En sak, som er avgjort ved retskraftig dom, kan kræves gjenoptat til ny prøvelse, hvis nogen av de dommere, som har tat del i behandlingen av saken, efter loven var utelukket fra dommerstillingen eller ugild, og der er grund til at anta, at hans deltagelse har været av betydning for avgjørelsen.

Gjenoptagelse kan dog ikke kræves av en part, som har gjort feilen gjældende i samme instans eller gjennom anke eller kjæremaal, eller kunde ha gjort det, eller som har vedtat dommen, uagtet han kjendte feilen.

§ 406. Naar nogen, som ved dommen er behandlet som part, ikke har avgit møte, og han enten ikke har været lovlig indkaldt eller har hat gyldig forfald, kan han kræve gjenoptagelse. Har han undlatt at benytte opfriskning eller anke, skjønt han hadde adgang til det, eller har han vedtat dommen, kan han dog ikke kræve gjenoptagelse.

§ 407. Gjenoptagelse kan endelig kræves:

1. naar en dommer eller retsskriver, som har tat del i be- 13 aug.
handlingen av saken, eller motparten eller hans lovlige Nr. 6.
stedfortræder eller procesfuldmægtig har gjort sig skyldig
i en strafbar handling med hensyn til saken, og der er
grund til at anta, at dette har hat indflydelse paa avgjø-
relsen;
2. naar partens lovlige stedfortræder eller procesfuldmægtig
har gjort sig skyldig i en forsætlig strafbar handling med
hensyn til saken, og dette aapenbart har hat indflydelse
paa avgjørelsen;
3. naar en sakkyndig eller en retstolk eller et vidne har avgit
falsk forklaring, eller et dokument, som er brukt under
saken, er falsk eller forfalsket, og der er grund til at anta,
at dette har hat indflydelse paa avgjørelsen;
4. naar en tidligere avgjørelse, som var bindende for dommen,
falder bort uten at erstattes av en ny, som i det punkt,
det gjælder, er av samme indhold;
5. naar der skaffes frem en ældre dom, som retskraftig har
avgjort saken;
6. naar der opplyses en ny kjendsgjærning eller skaffes frem
et nyt bevis, som alene eller i forbindelse med det, som
tidligere er fremført, aapenbart maatte ha medført en anden
avgjørelse.

Gjenoptagelse efter denne paragraf kan bare kræves av den part, som gjenoptagelsesgrunden har været til skade for. Og han maa gjøre sandsynlig, at han ikke har kjendt til vedkommende omstændighet og hat adgang til at gjøre den gjældende under behandlingen av saken i samme instans eller gennem anke eller kjæremaal, og at han uten egen skyld er forblit ubekjendt med den eller blit hindret fra at gjøre den gjældende.

§ 408. Begjæring om gjenoptagelse maa fremsættes inden tre maaneder, efterat parten har faat vite om den omstændighet, han grunder begjæringen paa. Grunder han begjæringen paa en strafbar handling, kan den fremsættes inden tre maaneder, efterat den skyldige er fældet ved retskraftig dom. § 360 andet led faar tilsvarende anvendelse.

Naar fem aar er gaat, efterat dom i en sak er avsagt, kan begjæring om gjenoptagelse ikke lenger fremsættes. Mot forsømmelse av denne frist gives ikke opreisning.

Den, som kræver gjenoptagelse, maa gjøre sandsynlig, at begjæringen er fremsat i rette tid.

§ 409. Begjæringen fremsættes for den ret, som har avsagt den angrepne dom. Angripes domme, som er avsagt i flere instanser, fremsættes begjæringen for den ret, som har dømt i øverste instans.

13 aug.

Nr. 6.

Begjæringen om gjenoptagelse maa fremsættes gjennom processkrift, hvis den gjælder en høiesteretsdom eller lagmandsrettsdom; ellers kan den fremsættes gjennom processkrift eller mundtlig. En begjæring, som fremsættes gjennom processkrift, maa være underskrevet eller medunderskrevet av en sakfører.

§ 410. Begjæringen maa indeholde:

1. betegnelse av domstolen, parterne og i tilfælde deres lovlige stedfortrædere;
2. betegnelse av den angrepne dom;
3. en bestemt erklæring om, hvilke dele av dommen angripes, og angivelse av de grunde, begjæringen støttes paa, og de bevis, som agtes ført til støtte for den;
4. den paastand, som nedlægges;
5. angivelse av de omstændigheter, som viser, at begjæringen er fremsat i rette tid og ellers er lovlig, og bevisene for dem;
6. angivelse av de omstændigheter, som er avgjørende for domstolens sammensætning, hvis det ikke fremgaar av det, som ellers er anført.

Tillike bør skriftet indeholde det, som er bestemt i § 300 nr. 5, 7 og 8.

Utredninger av rets- og bevisspørsmaal maa begjæringen ikke indeholde i større utstrækning end nødvendig for at forklare sammenhængen.

§ 411. Er der til støtte for begjæringen paaberopt en grund, som er nævnt i § 405, eller at en dommer eller retsskriver har gjort sig skyldig i en strafbar handling, maa ingen dommer eller retsskriver, som berøres av den grund, som er paaberopt, ta del i behandlingen.

§ 412. Finder retten det aapenbart, at begjæringen er for sent fremsat, eller at den ikke er lovformelig, avviser den begjæringen. Finder retten det aapenbart, at den grund, som angives, er ulovhjemlet, eller at de omstændigheter eller bevis, som paaberores, er utilstrækkelige, forkaster den begjæringen.

Ellers kan retten enten straks henvisse begjæringen til hovedforhandling eller foreløbig beslutte bevisoptagelse.

Er som grund angitt et strafbart forhold, uten at der foreligger dom eller er reist forfølgning, kan retten henstille til paatalemyndigheten at indlede undersøkelse, og den kan av eget tiltak utsætte saken, til undersøkelsen er avsluttet.

Et strafbart forhold, som vedkommende er frifundet for, kan ikke paaberores, hvis frifindelsen er grundet paa en beneggende avgjørelse av skyldspørsmålet.

§ 413. Retten træffer sin avgjørelse efter § 412 uten forhandling. I lagmandsret og Høiesteret skal den dommer, som først har gjennomgaat sakens akter, avgi indstilling.

Ved Høiesteret træffer kjæremaalsutvalget avgjørelsen. Til 13 aug. avisning eller forkastelse efter § 412 første led kræves, at Nr. 6. utvalget er enstemmig.

Regelen i § 166 kommer ikke til anvendelse, undtagen naar retten foreløbig beslutter bevisoptagelse.

En beslutning om henvisning til hovedforhandling kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke.

§ 414. Er begjæringen om gjenoptagelse henvist til hovedforhandling, skal rettens formand uten ophold la beslutningen forkynde for motparten. Forøvrig faar reglerne i §§ 370 og 371 tilsvarende anvendelse.

Saken behandles og avgjøres overensstemmende med reglerne for ankesaker, forsaavidt disse er anvendelige.

Retten prøver av eget tiltak, om gjenoptagelsesbegjæringen er lovlig, og om den opgivne grund foreligger.

Foregaar gjenoptagelsen i ankeinstans, kommer reglerne i §§ 392 og 394 til anvendelse.

§ 415. Overfor kjendelser, som er avsagt av Høiesteret eller Høiesterets kjæremaalsutvalg, eller som er gjenstand for selvstendig anke eller gaar ut paa at avvise eller hæve en sak, kan gjenoptagelse kræves efter reglerne for domme.

Femte del.

Særlige rettergangsmaater.

28de kapitel.

Egteskapssaker.

§ 416. Saker om et egteskaps ugyldighet, bestaaen eller opløsning kaldes egteskapssaker.

§ 417. En egteskapssak kan bare reises av parterne i egteskapet, naar ikke andet følger av næste led.

Sak om et egteskaps ugyldighet av grunde, som virker uavhengig av parternes vilje, eller om et egteskaps bestaaen kan ogsaa paatalemyndigheten reise. Sak om et egteskaps ugyldighet paa grund av tidligere egteskap kan ogsaa reises av egtefællen i dette.

Blir en egteskapssak reist av den ene egtefælle, stevnes den anden som motpart. Blir saken reist av nogen anden, stevnes begge egtefæller som motparter. Blir en sak om ugyldighet paa grund av tidligere egteskap reist av en anden end egtefællen i dette egteskap, skal ogsaa denne stevnes som part.

§ 418. I alle egteskapssaker har paatalemyndigheten ret til at optræde for at varetå de offentlige interesser. Retten skal gi den meddelelse om saken.

13 aug. I de tilfælde, som er nævnt i § 417 andet led, eller
Nr. 6. naar et egteskap er kjendt ugyldig eller opløst, kan paataalemyndigheten ogsaa erklære anke og begjære gjenoptagelse.

Ellers kan indtræden i saken bare tillates efter § 425.

§ 419. I egteskapssaker er parterne procesdygtige uten hensyn til alder. Procesdygtig er ogsaa den, som er sat under vergemaal, naar det ikke har sin grund i aandssvakhet eller sindssygdом. Er den umyndige part selv procesdygtig, indtar vergen samme stilling som en kurator.

Søksmaal, som sigter til at faa et egteskap erklært ugyldig, kan ogsaa reises av vergen for den, som er umyndig paa grund av ungdom.

§ 420. Hvis saksøkte i en egteskapssak ikke har hjemting i riket, men saken allikevel hører under norsk domsmyndighet, kan den anlægges i den retskreds, hvor egtefællerne hadde sin sidste fælles bopæl, eller hvor saksøkeren har bopæl.

Blir saken reist av det offentlige eller av egtefællen i et tidligere egteskap mot begge egtefæller, kan den anlægges i den retskreds, hvor en av egtefællerne kunde være saksøkt.

§ 421. Tvistemaal om et egteskaps ugyldighet, bestaaen og opløsning kan forenes til én sak saavel fra saksøkerens side som ved søksmaal.

Likeledes kan paastande, som gjælder ordningen av de formues- eller familieforhold, som staar i forbindelse med egteskapssaken, behandles under denne.

Ellers kan en egteskapssak ikke forenes med tvistemaal om andre retsforhold.

§ 422. I saker om opløsning av et egteskap eller om et egteskaps ugyldighet av grunde, hvis virkning avhænger av en parts forlangende, skal dommeren under saksforberedelsen foreta mægling, dersom begge parter da kan indkaldes til møte paa samme tid.

§ 423. Retten opnævner av eget tiltak en procesfuldmægtig for saksøkte, hvis denne er uteblit eller ikke har avgit tilsvaret under saksforberedelsen eller er uteblit fra hovedforhandlingen.

§ 424. En retskraftig dom i en egteskapssak virker for og mot alle og lægges til grund i alle forhold, hvor spørsmålet om egteskapets bestaaen eller ikke-bestaaen er av betydning.

Er et egteskap opløst eller erklært ugyldig eller ikke bestaaende, er opreisning og gjenoptagelse utelukket, hvis nogen av egtefællerne har indgaat nyt egteskap, før beslutningen om opreisning eller henvisning til hovedforhandling er forkyndt.

§ 425. Dør en part, før dom er avsagt i en sak om hans eget egteskap, hæves saken, hvis den gjælder opløsning

av egteskapet. Gjælder den egteskapets ugyldighet eller bestaaen, kan den fortsættes saavel av som mot den avdødes barn eller arvinger, saafremt avgjørelsen har retslig betydning. 13 aug. Nr. 6.

Dør parten, efterat dom er avsagt, kan under samme betingelse anke og gjenoptagelse anvendes av eller mot barnene eller arvingene, hvis dommen gaar ut paa oppløsning av egteskapet, eller saken gjælder dets ugyldighet eller bestaaen.

Er der efter dette flere søksmaals- eller ankeberettigede, maa alle de indtrædende gjøre sine paastande gjældende i forening. Har en enkelt traadt ind i saken, kan de andre slutte sig til.

§ 426. I saker, som reises for at faa et egteskap erklært ugyldig eller oppløst, kan retten efter begjæring av en part ved kjendelse tillate, at det egteskabelige samliv ophæves, saa længe saken varer. I forbindelse dermed kan retten træffe midlertidig bestemmelse om underholdningsbidrag til egtefælle og barn og om anbringelsen av barnene.

29de kapitel.

Saker om nedstamning.

§ 427. Sak til fastsettelse av, om et slegtskap bestaar eller ikke bestaar, kan bare reises mellem dem, som paastaaes beslegttet i ret op- og nedstigende linje.

Sak til fastsettelse av farskap kan ogsaa barnets mor reise.

Saken maa altid reises mot den eller dem, som paastaaes beslegttet i nærmeste grad, og bare naar ingen saadan er i live, kan den anlægges mot fjernere.

§ 428. Sak til fralæggelse av en egtemands farskap til hustruens barn kan ikke andre end egtemanden selv reise. Saken maa være reist senest seks maaneder, efterat han fik kjendskap til fødselen, og den maa rettes saavel mot moren som mot barnet.

§ 429. I søksmaal om nedstamning har paatalemyndigheten ret til at optræde og til at anvende anke og gjenoptagelse overfor dommen for at vareta de offentlige interesser. Retten skal gi paatalemyndigheten meddelelse om saken. Hvis nogen av parterne uteblir, underrettes paatalemyndigheten.

Er søksmaal reist mellem personer, som paastaaes fjernere beslegttet, har livsarvingene efter en nærmere beslegttet avdød ret til at træde ind i saken og anvende anke og gjenoptagelse overfor dommen for at vareta sit tarv.

Ellers kan indtræden i saken bare tillates efter § 433.

§ 430. For en, som er umyndig paa grund av ungdom, men over 16 aar, eller for en, som er sat under vergemaal av

13 aug. andre grunde end aandssvakhet eller sindssygdом, kan ikke
 Nr. 6. vergen reise søksmaal om nedstamning uten samtykke av myndlingen.

§ 431. Søksmaal om nedstamning kan ikke forenes med tvistemaal om andre forhold eller andre krav, uten naar disse er en følge av nedstamningen eller av søksmaalet.

§ 432. En retskraftig dom i en nedstamningssak virker for og mot alle og lægges til grund i alle forhold, hvor spørsmålet, om slegtskapet bestaar eller ikke bestaar, er av betydning.

Er søksmaal reist mellem personer, som paastaaes fjernere beslegtet, har dommen ikke virkning mot den nærmere beslektedes livsarvinger, uten naar de har været varslet om saken eller er indtraadt i den.

Det samme gjælder om den, som selv gjør krav paa forældrestilling eller paa at være den person, hvis nedstamning der handles om.

§ 433. Dør nogen av parterne, før dom er avsagt, kan saken fortsættes av eller mot den eller dem, som da er hans nærmeste slegtninger i ret ned- eller opstigende linje.

Dør nogen av parterne, efterat dom er avsagt, kan anke og gjenoptagelse anvendes baade av dem, som er nævnt i første led, og av den avdødes arvinger eller bo, naar dommen berører deres interesser.

Er der efter dette flere søksmaals- eller ankeberettigede, maa alle de indtrædende gjøre sine paastande gjældende i forening. Har en enkelt traadt ind i saken, kan de andre slutte sig til.

§ 434. Om fastsættelser av farskapen til et barn, som er født utenfor egteskap, gjælder, hvad derom særskilt er bestemt.

30te kapitel.

Saker om offentlige tjenestehandlinger.

§ 435. Bestemmelserne i dette kapitel kommer til anvendelse paa saker, som anlægges mot offentlige myndigheter eller tjenestemænd om:

1. deres forpligtelser i den offentlige tjeneste eller lovmæssigheten av deres avgjørelser i tjenestens medfør;
2. erstatningskrav enten mot dem selv eller mot staten, en kommune eller en offentlig indretning i anledning av rettsstridig forhold i tjenesten.

Bestemmelserne faar ikke anvendelse paa forhold av utelukkende privatretslig art.

§ 436. I anledning av retslige avgjørelser kan der ikke reises søksmaal av den slags, som § 435 nr. 1 nævner.

Det samme gjælder erstatningskrav efter § 435 nr. 2, 13 aug. saalænge den retslige avgjørelse ikke er ophævet eller forandret, Nr. 6. eller tjenestemanden ved dom er kjendt skyldig i strafbart forhold ved avgjørelsen.

Forøvrig avhænger adgangen til at reise søksmaal efter § 435 av den derom gjældende lovgivning.

§ 437. Reises saken mot et medlem av Høiesteret eller lagmandsretten, hører den under Høiesteret. Saksbehandlingen foregaar efter de regler, som gjælder for lagmandsretten i første instans, saa langt de passer.

Reises saken mot et medlem av herreds- eller byretten, hører den under lagmandsret.

§ 438. Sak mot staten, en kommune eller en offentlig indretning efter § 435 nr. 2 kan anlægges der, hvor sak anlægges eller kunde være anlagt mot vedkommende offentlige myndighet eller tjenestemand.

§ 439. Retten gir av eget tiltak meddelelse om saken til den foresatte i tjenesten, naar der er nogen foresat.

Den foresatte har ret til at optræde i saken og til at anvende anke og gjenoptagelse og begjære opfriskning av offentlige hensyn.

§ 440. I de tilfælde, som er nævnt i § 435 nr. 1, skal dommen bare fastsette, om der bestaar nogen pligt til at foreta, undlate eller ophæve den omtvistede tjenestehandling.

31te kapitel.

Vekselsaker.

§ 441. Vekselsaker er:

1. saker, som anlægges mot akseptanter av trukne veksler eller utstedere av egne veksler for at faa betaling, eller mot trassenter eller endossenter av veksler for at gjøre vekselregres gjældende paa grund av manglende betaling;
2. saker, som anlægges mot akseptanter av trukne veksler eller utstedere av egne veksler for at faa sikkerhet for ikke betryggende aksept, eller mot trassenter eller endossenter av veksler for at faa sikkerhet eller i det tilfælde, som er nævnt i veksellovens § 29, betaling paa grund av manglende eller ikke betryggende aksept;
3. saker, som anlægges mot den, som har tegnet borgen (aval) paa en veksel, til indtale av hans vekselretslige forpligtelse.

§ 442. I vekselsaker kommer ved herreds- og byret følgende særlige forskrifter til anvendelse, hvis ikke saksøkeren i stevningen erklærer, at saken anlægges som almindelig tvistemaal.

13 aug. Anlægges en veksel sak ved lagmandsret som første instans
 Nr. 6. i henhold til § 4, kommer altid de almindelige rettergangsregler til anvendelse.

§ 443. Dommeren berammer straks hovedforhandling, hvis ikke saksøkeren forlanger saksforberedelse.

Fristen ved indkaldelse til hovedforhandling er én dag, hvis ikke dommeren av tvingende grunde fastsætter en længere frist.

Omberømmelse eller utsættelse av hensyn til saksøktets forsvar bør ikke uten tvingende grund beslattes for længere tid end en uke, medmindre saksøkeren samtykker.

§ 444. Motsøksmaal er utelukket. Men saksøkte kan bringe i motregning:

1. krav, som motparten erkjender;
2. krav, som støtter sig paa, at der er voldt saksøkte skade ved forsømmelse med at gi underretning efter vekselovens § 45, jfr. §§ 20, 30, 42 og 75.

§ 445. Foruten motregningskrav efter § 444 kan saksøkte gjøre gjældende mot vekselkravet:

1. indsigelser, som angaar selve vekselens indretning og indhold eller den fremgangsmaate, som er nødvendig for at holde vekselfordringen vedlike, eller andre betingelser, som i vekseloven er sat for at gjøre vekselretten gjældende;
2. indsigelser, som gaar ut paa, at saksøkte ikke var myndig til at forpligte sig efter vekslers, da han skrev under, eller at underskriften er falsk, eller at vekselens indhold er forfalsket, efterat han skrev under;
3. indsigelser, som ellers vedkommer hans vekselretslige forpligtelse overfor saksøkeren;

§ 446. Hvis saksøkte har andre indsigelser mot vekselkravet end de, som er nævnt i §§ 444 og 445, og han fremsætter dem under vekselaken istedenfor at gjøre dem gjældende ved særskilt søksmaal, kan saksøkeren forlange, at de foreløbig sættes ut av betragtning, og at vekselkravet paadømmes særskilt uten hensyn til dem.

Saken fortsættes derefter i de almindelige rettergangsformer til avgjørelse av spørsmålet, om indsigelserne begrunder nogen forandring i den tidligere avgjørelse, og til indtale av det, som saksøkte i den anledning maatte ha at kræve hos saksøkeren.

§ 447. Er sak reist til betaling av en bortkommet veksel, efterat den er mortifisert eller mortifikationsstevning indgit, gjælder ingen indskrænkning i saksøktets almindelige adgang til at fremsætte indsigelser og heller ikke de særlige regler for omberømmelse og utsættelse i § 443 tredje led.

§ 448. Fristen for domsavsigelse er tre dage, naar dom ikke kan avsiges med det samme.

I dommen fastsettes en opfyldelsesfrist av tre dage.

13 aug.

Ankefristen er én maaned.

Nr. 6.

§ 449. Har en vekselsak i første instans været behandlet efter de særlige forskrifter i dette kapitel, kommer ogsaa i høiere instans reglerne i §§ 444—448 til anvendelse. Retten skal paaskynde behandlingen mest mulig.

§ 450. I vekselsaker kan opreisning eller gjenoptagelse ikke anvendes til skade for en part, som har været i god tro, naar parten i mellemtiden helt eller delvis har tapt sine vekselretslige krav mot tredjemand eller ikke kan gjøre dem gjældende, fordi tiden er for kort.

§ 451. I saker, som anlægges mot utsteder eller endosserer av en check til regres for manglende betaling, kommer forskriftene om vekselsaker til anvendelse.

32te kapitel.

Voldgift.

§ 452. Parterne kan enes om at la en retstvist avgjøre ved voldgift, naar de har fri raadighet over det, som er gjenstand for tvisten. Under samme betingelse kan parterne enes om, at fremtidige retstviser, som maatte opstaa av et bestemt retsforhold, skal avgjøres ved voldgift.

Voldgiftsavtalen maa indgaaes skriftlig. Har parterne indlatt sig paa forhandling for voldgiftsretten, er det dog uten betydning, at avtalen ikke er skriftlig indgaaet.

Uten samtykke fra motparten kan en retstvist ikke bringes ind for domstolene, naar den efter avtale skal avgjøres ved voldgift.

§ 453. Hvervet som voldgiftsmand er frivillig, hvis ikke andet er bestemt ved lov. Den, som har paatat sig hvervet, kan træde tilbake, naar han har en antagelig grund.

Folk, som ikke er fuldmyndige, eller som er fradømt stemmeret i offentlige anliggender, kan ikke være voldgiftsmænd.

§ 454. Naar ikke andet er bestemt i voldgiftsavtalen, sammensættes voldgiftsretten av tre medlemmer, saaledes at hver av parterne vælger én voldgiftsmand og voldgiftsmændene en tredje som forinand.

Hvis nogen, som er valgt, dør eller ikke kan eller vil overta hvervet eller fratræder, vælges paa samme maate andre isteden.

§ 455. Hvis nogen, som har ret til at vælge voldgiftsmand, undlater at foreta valg, eller hvis voldgiftsmændene ikke kan bli enige om valget av formand, kan i mangel av anden

13 aug. avtale enhver av parterne og i tilfælde ogsaa enhver av voldtægtsmændene kræve, at herreds- eller byretten skal foreta valget.

§ 456. Hvis nogen, som blir valgt, er utelukket fra at være voldtægtsmand eller ute av stand til at utføre hvervet betryggende, eller er ugild efter reglerne for dommere eller hindret ved forfald, som kan skjønnes at bli langvarig, kan parterne fremsætte indsigelse mot valget for herreds- eller byretten, som ved kjendelse avgjør, om voldtægtsmanden skal fratræde. Det samme gjelder, hvis en voldtægtsmand senere kommer i noget saadant tilfælde.

Indsigelsen bør fremsættes, saasart dertil er anledning, og den er avskaaret, hvis parten har valgt voldtægtsmanden eller indlatt sig paa forhandling for voldtægtsretten, skjønt han kjendte til den omstændighet, som vilde begrunde indsigelse.

§ 457. Undlater en voldtægtsmand uten antagelig grund at utføre sit hverv, eller opholder han utilbørlig behandlingen eller paadømmelsen av saken, kan enhver av parterne kræve, at herreds- eller byretten ved kjendelse skal paalægge ham at fremme saken uten unødig opphold. Trækkes den fremdeles i langdrag, kan enhver av parterne kræve rettens kjendelse for, at den eller de skyldige voldtægtsmænd skal fratræde og tilplichtes at erstatte den skade, som er voldt ved deres forhold.

§ 458. Voldtægtsavtalen falder bort, hvis den ikke bestemmer noget andet:

1. naar valget av voldtægtsmænd ved avtalen er gjort avhængig av enighet mellem parterne, og enighet ikke opnaaes;
2. naar bestemte personer ved avtalen er utset til voldtægtsmænd, og nogen av dem dør eller ikke kan eller vil overta hvervet eller fratræder.

Enhver av partene kan bringe spørsmålet, om avtalen er faldt bort, ind for herreds- eller byretten, som avgjør det ved kjendelse.

§ 459. Indeholder voldtægtsavtalen regler om fremgangsmaaten, skal voldtægtsretten følge dem, hvis det ikke er ugjørlig av retslige eller faktiske grunde.

Forøvrig bestemmer voldtægtsretten selv fremgangsmaaten, hvis ikke noget særlig er bestemt.

I ethvert tilfælde skal den følge reglerne i §§ 460—462.

§ 460. Før avgjørelsen maa voldtægtsretten gi parterne adgang til at uttale sig.

§ 461. Voldtægtsretten kan indkalde parterne til personlig avhøring og opfordre vidner eller sakkyndige til frivillig at møte for den og avgi forklaring. Men den kan ikke anvende tvangsmidler eller straf, og den kan heller ikke ta imot ed eller forsikring paa ære og samvittighet.

§ 462. Finder voldgiftsretten det nødvendig at faa bevisoptagelse ved retten, gjælder derom reglerne i lov om domstolene §§ 44 og 45 og anden del i denne lov. Dog skal den ret, som foretar bevisoptagelse, ogsaa avgjøre sporsmaal, som efter de almindelige regler skulde avgjøres av den dømmende ret.

13 aug.
Nr. 6.

§ 463. I voldgiftsrettens avgjørelser maa alle voldgiftsmænd ta del, og avgjørelsen træffes med stemmeflerhet, hvis ikke andet er bestemt. Staar stemmerne likt ved domsavsigelsen, træder voldgiftsavtalen ut av kraft, hvis ikke andet er bestemt.

§ 464. Voldgiftsdommen skal begrundes, hvis nogen av parterne har forlangt det. Den skal underskrives av alle voldgiftsmænd.

Den har samme virkning som en retskraftig dom, hvis ikke parterne i voldgiftsavtalen har forbeholdt sig indankning for en ny voldgiftsret. Paalægger voldgiftsdommen en ydelse eller handling, bør den fastsætte en opfyldelsesfrist efter de regler, som gjælder for domme.

Bestemmelserne i §§ 155—158 og 160 faar tilsvarende anvendelse.

§ 465. Voldgiftsretten sørger for, at voldgiftsdommen blir meddelt parterne. Møter de ikke personlig ved avsigelsen, gir den meddelelsen snarest mulig i anbefalt brev. Meddelelsen ansees i sidstnevnte tilfælde for git to uker efter indleveringen til posten, hvis ikke vedkommende har faat brevet tidligere.

Voldgiftsretten skal ogsaa sende et underskrevet eksemplar av dommen til herreds- eller byretten til opbevaring i rettens arkiv.

§ 466. Er indankning for en ny voldgiftsret forbeholdt, er ankefristen to maaneder, regnet fra meddelelsen om voldgiftsdommen, hvis ikke andet er avtalt. Blir anke erklært, faar bestemmelserne i dette kapitel tilsvarende anvendelse paa den nye voldgiftsret og den nye behandling.

Frivillig opfyldelse av voldgiftsdommen uten forbehold ansees som frafaldelse av retten til anke.

§ 467. En voldgiftsdom er ugyldig i den utstrækning, ugyldighetsgrunden medfører:

1. naar den angaar noget, som voldgiftsavtale ikke kunde slutes om;
2. naar nogen av voldgiftsmændene efter loven var utelukket fra at gjøre tjeneste;
3. naar domsslutningen er selvmotsigende eller tvetydig, og det ikke kan rettes paa den maate, som er foreskrevet i § 156;
4. naar dommen gaar ut paa noget, som strider mot lov eller ærbarhet.

13 aug. § 468. Efter paastand av en part er voldgiftsdommen
 Nr. 6. likeledes ugyldig:

1. naar der ikke foreligger nogen gyldig aftale om voldgift;
2. naar voldgiftsretten har gaat ut over grænserne for sit hverv;
3. naar lovbestemte eller særlig avtalte forskrifter om fremgangsmaaten er tilsidesat, og det er sandsynlig, at feilen har hat indflydelse paa utfaldet;
4. naar nogen av voldgiftsmændene var ugild efter lov om domstolene § 106.
5. naar nogen av de ophævelsesgrunde, som er nævnt i § 407, foreligger.

Ugyldighet kan ikke paastaaes av den, som har forsømt at gjøre indsigelse før voldgiftsdommen, eller som har vedtatt dommen, uagtet han kjendte til ugyldighetsgrunden.

Ugyldighet efter nr. 1, 2 og 3 kan heller ikke paastaaes av den, som frivillig og uten forbehold har opfylldt voldgiftsdommen.

Ugyldighet efter nr. 3 og 5 kan bare paastaaes av den, som ugyldighetsgrunden har været til skade for.

§ 469. Foreligger en ugyldighetsgrund, kan parterne ved dom faa voldgiftsavgjørelsen ophævet.

I de tilfælde, som er nævnt i § 468 nr. 2 og 3, maa saken være reist inden tre maaneder, efterat parten fik vite om voldgiftsdommen. I de tilfælde, som er nævnt i § 468 nr. 4 og 5, maa den være reist inden de frister, som er bestemt i § 408 første led.

Naar tre aar er gaat efter avsigelsen, kan der ikke i noget tilfælde reises sak til ophævelse av voldgiftsdommen. Mot forømmelse av denne frist gives ikke opreisning.

Saksøkeren maa gjøre sandsynlig, at saken er reist i rette tid.

§ 470. Saalænge voldgiftsdommen ikke er opfylldt, kan de ugyldighetsgrunde, som er nævnt i § 467 og § 468 nr. 1, gjøres gjældende, uten at der trænges dom til ophævelse av voldgiftsdommen.

§ 471. Parterne kan ikke med bindende virkning frafalde retten til at gjøre gjældende ugyldighetsgrunde, som de ikke har kjendskap til.

§ 472. Naar §§ 455—458, 465 og 469 taler om retten, menes den herreds- eller byret, som parterne lovlig har vedtatt, eller i mangel av saadan aftale en herreds- eller byret, som retstvisten kunde været bragt ind for, hvis søksmaal skulde reises paa det tidspunkt, da rettens medvirkning begjæres.

Den domstol, som saaledes først har faat med en voldgifts-sak at gjøre, skal ogsaa behandle alle de senere spørsmaal i

samme voldgiftssak, som bringes ind for retten, og ta imot det eksemplar av voldgiftsdommen, som er nævnt i § 465. 13 aug. Nr. 6.

Før retten avsiger kjendelse i noget tilfælde, som ovenfor er nævnt, skal den saavidt mulig gi den eller dem, som spørsmålet gjælder, anledning til at uttale sig mundtlig eller skriftlig. Det samme gjælder, naar retten beslutter at foreta valg i henhold til § 455.

§ 473. Hvis ikke andet er bestemt, faar reglerne i dette kapitel ogsaa anvendelse paa voldgift, som iverksettes i henhold til lov.

Slutningsbestemmelse.

Tiden for denne lovs ikrafttræden fastsættes ved særskilt lov.

Ti har Vi antat og bekræftet, likesom Vi herved antar og bekræfter samme som lov, under Vor haand og rikets segl.

Git paa Kristiania slot den 13 august 1915.

Haakon.

(L. S.)

Gunnar Knudsen.

Hesselberg.

LOV

om tvangsfuldbyrdelse.

13 aug.
Nr. 7.

Vi Haakon, Norges Konge, gjør vittlerlig:

at Os er blit forelagt Stortingets beslutning, av 29 juli 1915 saalydende:

Første del.

Almindelige bestemmelser.

1ste kapitel.

Indledning.

§ 1. Tvangsfuldbyrdelse, som ikke gjælder straf paa person, foregaar efter reglerne i denne lov, hvis ikke andet er bestemt.

§ 2. De bestemmelser, som er git i lov om rettergangsmaaten for tvistemaal første, anden og fjerde del, faar tilsva-

13 aug. rende anvendelse under fuldbyrdelsen, hvis dertil er anledning Nr. 7. og ikke andet følger av denne lov.

§ 3. Tvangsgrundlag er:

1. dom eller kjendelse av en domstol eller anden myndighet, som kan træffe dømmende avgjørelser;
2. forlik, som ifølge lovgivningen har doms virkning;
3. vedtat forelæg i straffesaker og beslutning, hvorved en offentlig myndighet i lovhjemlede tilfælde ilægger en disciplinærstraf eller en tvangsmulkt;
4. voldgiftsdom, som er avsagt efter reglerne i lov om rettergangsmaaten for tvistemaal kapitel 32;
5. krav, som efter lovgivningen har utpantningsret;
6. gjeldsbrev, naar underskriften er bekræftet av en norsk notarius, lensmand, namsmand eller forliksmænd, og det lyder paa en bestemt pengesum og indeholder vedtagelse av, at gjelden kan inddrives uten søksmaal, hvis den ikke betales til forfaldstid. Er gjeldsbrevet utstedt til en bank eller anden indretning, hvis plan er fastsat ved lov eller godkjendt av Kongen, er det nok, at utstederens underskrift er bekræftet av to vitterlighetsvidner;
7. bodmeribrev efter reglerne i lov om sjøfarten av [20 juli 1893 § 185;
8. krav, som er sikret ved pant, naar loven gir adgang til umiddelbar fuldbyrdelse;
9. skriftlig overenskomst om leie av hus, husrum eller anden fast eiendom, saafremt den indeholder vedtagelse av, at leietageren skal kunne kastes ut uten søksmaal, naar leietiden er ute, eller naar leiesummen ikke er betalt til forfaldstid.

2det kapitel.

Grundlagets tvangskraft.

§ 4. En dom kan ikke kræves fuldbyrdet, før den er blit retskraftig, hvis ikke andet er bestemt i dommen selv, i tilægsdom eller i kjendelse efter § 6.

Lyder dommen paa betaling av penger, kan dog saksøkeren uten særskilt bestemmelse forlange avsætning, forsaavidt saksøkte ikke stiller sikkerhet.

§ 5. Naar en dom, som er retskraftig, eller som kan kræves fuldbyrdet, før den er blit retskraftig, angripes ved anke eller ved begjæring om opfriskning eller gjenoptagelse, kan den ret, som dommen bringes ind for, paa begjæring beslutte, at fuldbyrdelsen midlertidig helt eller delvis skal utsættes mot eller uten sikkerhet fra saksøktes side, eller at fuldbyrdelse bare skal kunne foregaa, hvis saksøkeren stiller sikkerhet. Retten kan

ogsaa beslutte, at tvangsforretninger, som alt er foretat, skal op- 13 aug.
hæves mot sikkerhet. Nr. 7

Avgjørelsen træffes ved kjendelse og kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke.

Blir dommen bragt ind for en anden ret end Høiesteret, kan saksøkte under samme sak kræve tilbake det, som han paa grund av dommen har ydet til saksøkeren.

§ 6. Naar en dom, som gaar ut paa andet end betaling av penger, og som ikke kan kræves fuldbyrdet, før den er blit retskraftig, angripes ved anke eller ved begjæring om opfriskning eller gjenoptagelse, kan den ret, som dommen bringes ind for, under de betingelser, som er fastsat i lov om rettergangsmaaten for tvistemaal § 148, paa begjæring foreløbig tillægge dommen foregrepet tvangskraft.

Avgjørelsen træffes ved kjendelse og kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke.

§ 7. Hvis en dom, som gaar ut paa andet end betaling av penger, fuldbyrdes, før den er blit retskraftig, og den deretter blir forandret eller ophævet, kan saksøkte kræve erstatning for al skade, han har lidt derved, at foregrepet fuldbyrdelse er foretat paa et grundlag, som forsaavidt senere er faldt bort. Paa samme maate kan han kræve erstatning for de opofrelser, han har maattet gjøre for at hindre foregrepet fuldbyrdelse.

Er dommen bragt ind for en anden ret end Høiesteret, kan erstatningen indtales under samme sak, hvorved den første dom angripes.

§ 8. En kjendelse kan ikke kræves fuldbyrdet, før den er lovlig forkyndt.

Kjæremaal har ikke opsættende virkning, uten naar loven bestemmer det eller den ret, hvis forføining angripes, eller kjæremaalsretten beslutter det. Ved en saadan beslutning faar reglerne i § 5 tilsvarende anvendelse.

Bestemmelserne i foregaaende led faar tilsvarende anvendelse, naar en kjendelse angripes ved anke eller begjæring om opfriskning.

§ 9. En kjendelse, som ilægger straf, kan ikke fuldbyrdes før den er blit retskraftig.

Dog kan en kjendelse, som ilægger straf for negtelse av at avgi forklaring, ed eller forsikring, at fremlægge eller gi adgang til skriftlige bevis eller andre ting eller at gjøre tjeneste som sakkyndig, fuldbyrdes, før den er blit retskraftig, saafremt forpligtelsen til at utføre det, som negtelsen gjælder, er retskraftig avgjort.

§ 10. Et forlik kan kræves fuldbyrdet, saasnt det efter sit indhold er forfalt, uten at nogen forkyndelse er nødvendig.

13 aug. Paaankes forliket til ophævelse, faar bestemmelse i § 5
 Nr. 7. tilsvarende anvendelse.

§ 11. Om adgangen til at kræve fuldbyrdelse av vedtat forelæg og beslutning om disciplinærstraf eller tvangsmulkt gjælder de regler, som følger av vedkommende særlige love.

§ 12. En voldgiftsdom kan ikke kræves fuldbyrdet, før den er lovlig meddelt og upaaankelig.

Er sak reist til ophævelse av voldgiftsdommen, faar bestemmelserne i § 5 tilsvarende anvendelse.

§ 13. Før fuldbyrdelse kan kræves paa grundlag av et saadant gjældsbevis, som § 3 nr. 6 handler om, maa saksøkeren efter forfald la paakrav forkynne for saksøkte med underretning om, at gjælden vil bli inddrevet uten søksmaal, saafremt den ikke betales inden en frist, som ikke maa være kortere end to uker fra forkyndelsen. Dette paakrav kan ikke paa forhaand frafalles.

Hvis saksøkte ikke har kjendt opholdssted i riket, og han heller ikke i gjældsbeviset har oppgit en fuldmægtig, som er bosatt her og bemyndiget til at ta imot paakrav, kan fuldbyrdelse kræves uten paakrav to uker etter forfald.

En bank eller anden indretning, hvis plan er fastsat ved lov eller godkjendt av Kongen, kan selv foreta forkyndelsen gjennom anbefalt brev, naar den skal foregaa paa et sted, hvor postvesenet sørger for ombæring av brev til adressaterne. Den kan selv indlevere brevet til posten og gi de paategninger og bevidnelser, som er foreskrevet i lov om domstolene § 178.

§ 14. Fuldbyrdelse kan ikke i noget tilfælde kræves før forfaldstid.

Forfalder kravet først etter en bestemt tidsfrist, eller er der i tvangsgrunnlaget sat en oppfyldelsesfrist, maa saksøkeren, før fuldbyrdelse kan kræves, godtgjøre, at fristen er utløpet.

Er kravet betinget av en forutgaaende kjendsgjerning, som det paahviler saksøkeren at bevise, maa han, før fuldbyrdelse kan kræves, godtgjøre, at kjendsgjerningen er indtraadt.

Hvis kravet er betinget av en samtidig motydelse fra saksøkerens side, er det tilstrækkelig, at den blir lovlig tilbudd, før nogen tvangsforretning paabegyndes, eller at han da godtgjør, at mottagelsen er forsinket av saksøkte.

Grundlaget er tvangskraftig, naar fuldbyrdelse kan kræves.

§ 15. Indvendinger, som gjælder selve det krav, som er fastsat ved en dom, kjendelse eller voldgiftsdom eller ved et forlik, kan gjøres gjældende mot fuldbyrdelsen, naar de støtter sig til omstændigheter, som er opstaat saa sent, at de ikke kunde være paaberopt før avgjørelsen, eller hvis det gjælder forlik, opstaat etter forliksslutningen.

§ 16. Motregning kan under fuldbyrdelsen bare forlanges,

naar motkravet er erkjendt eller retskraftig avgjort og betingelserne for motregning forøvrig er tilstede. 13 aug. Nr. 7.

§ 17. Hvis begjæring om fuldbyrdelse ikke er fremsat inden to aar, efterat grundlaget blev tvangskraftig, kan ingen tvangsforretning paabegyndes, før saksøkeren gjennom forkyndelse har varslet saksøkte med en frist av mindst to uker. Hvis ingen tvangsforretning er paabegyndt to aar, efterat varslet er forkyndt, eller hvis en paabegyndt fuldbyrdelse er utsat paa ubestemt tid, og saksøkeren først to aar efter utsættelsen kræver den fortsat, maa han gjenta varslingen.

Varsel kan undlates, hvis saksøkte ikke har kjendt oppholdssted i den by eller det herred, hvor fuldbyrdelsen skal foregaa. Er grundlaget et gjældsbevis, gjælder det ikke, hvis der i gjældsbeviset er oppgit en fuldmægtig, som er bosat i byen eller herredet og bemyndiget til at ta imot varsel.

Forskriftene i § 13 sidste led faar tilsvarende anvendelse.

3dje kapitel.

Namsmyndighetene.

§ 18. Tvangsfuldbyrdelsen hører under namsretten og namsmanden.

Namsret er herreds- eller byretten.

Namsmand er paa landet lensmanden, naar ikke andet er bestemt. I byene, og hvor det ellers er paakrævet, ansættes særskilte namsmænd. Er der flere namsmænd paa samme sted, fastsetter namsretten fordelingen av forretningene mellem dem.

Til utpantning for skatter og andre offentlige avgifter kan der antages særskilte namsmænd.

§ 19. Namsretten utfører de tvangsforretninger, som loven har lagt under den, eller som den av særlige grunde beslutter at overta selv. Den avgjør alle begjæringer og indvendinger, som fremsættes under fuldbyrdelsen og gjælder dens fremme eller fremgangsmaaten ved utførelsen.

Hører fuldbyrdelsen under namsmanden, paahviler det namsretten at træffe de avgjørelser om fuldbyrdelsens fremme eller fremgangsmaaten ved utførelsen, som loven særskilt har lagt under den, og desuten at avgjøre klager over namsmandens forføininger.

§ 20. Namsmanden utfører de tvangsforretninger, som ikke retten utfører.

Det paahviler ham at avgjøre alle begjæringer og indvendinger, som fremsættes under fuldbyrdelsen og gjælder dens fremme eller fremgangsmaaten ved utførelsen, hvis ikke loven særskilt har lagt avgjørelsen under namsretten. En avgjørelse, som paahviler namsmanden, kan han ikke henskyte til namsretten.

13 aug. Forklaringer av parter, vidner og sakkyndige kan nams-
 Nr. 7. manden bare ta imot, naar de avgives frivillig. Ed eller forsikring paa ære og samvittighet kan han ikke ta imot. Heller ikke kan han paalægge nogen, som ikke er part, at fremlægge eller gi adgang til bevisgjenstande.

§ 21. Namsmyndighet i det enkelte tilfælde er, naar ikke loven særskilt bestemmer noget andet, namsretten i det domsogn og namsmanden paa det sted, hvor en tvangsforretning skal foregaa eller har foregaat.

Parterne kan ikke vedta en anden namsmyndighet end den lovbestemte.

§ 22. Om namsmænds ugildhet gjelder de samme regler, som er foreskrevet for retsskrivere ved lov om domstolene §§ 110—113 og 118—121.

§ 23. Ved tvangsforretninger skal et vidne være tilstede. Ved utpantninger tilkaldes dog ikke vidne, uten naar særlige omstændigheter antages at gjøre det paakrævet. Ved tvangsauktioner over fast eiendom tilkaldes to vidner.

Som vidne kan brukes enhver, som er over 18 aar og ikke fradømt stemmeret i offentlige anliggender.

Skal der under en tvangsforretning foretages skjøn eller værdsættelse, som kræver særlige kundskaper, bør der tilkaldes et vidne, som har dem. Ansees det paakrævet, kan to saadanne vidner tilkaldes.

Lov om domstolene §§ 103 og 105 faar tilsvarende anvendelse.

4de kapitel.

Almindelige regler om fuldbyrdelsen.

§ 24. Namsmyndighetene bør under fuldbyrdelsens gang gi parterne og andre interesserte den veiledning, som er nødvendig for at forebygge eller rette feil og forsømmelser.

§ 25. Begjæringer og indvendinger, som vedkommer fuldbyrdelsen, kan fremsættes skriftlig eller mundtlig. Den mundtlige begjæring eller indvending skal nedtegnes.

§ 26. Begjæringen om en tvangsforretning skal fremsættes gjennom processkrift eller mundtlig og i sidste tilfælde av namsmyndigheten sættes op som processkrift.

Den skal indeholde:

1. saksøkerens og saksøktes navn og bopæl;
2. bestemt betegnelse av kravet og tvangsgrundlaget; gaar kravet ut paa penger, skal beløpet med tillægskrav opgives saa nøiagtig som mulig;
3. de opplysninger og dokumenter, som ellers er nødvendige for at bedømme, om der er adgang til tvangsfuldbyrdelse,

eller som har betydning for berømmelsen og utførelsen av 13 aug.
forretningen. Saksøkeren behøver ikke at fremlægge be- Nr. 7.
vidnelse for, at tvangsgrundlaget ikke er angrepet.

§ 27. Er tvangsgrundlaget en dom, vedlægges bekræftet
utskrift av dommen. Dog er utskrift av domsslutningen til-
strækkelig, hvis fuldbyrdelse bare kræves for pengebeløb, som
er bestemt angit i dommen. Naar en domsslutning henviser til
en foregaaende dom, maa bekræftet utskrift av dens domsslut-
ning vedlægges.

Er grundlaget en kjendelse, faar det, som er bestemt om
domme, tilsvarende anvendelse.

Forlik vedlægges i utskrift, bekræftet av vedkommende
myndighet. Det samme gjælder forelæg og beslutning om disci-
plinærstraf eller tvangsmulkt, som ikke vedlægges i original.

Er grundlaget en voldgiftsdom, vedlægges enten et eksem-
plar, som er underskrevet av voldgiftsmændene, eller en utskrift,
som er bekræftet av vedkommende ret.

Er grundlaget et gjældsbrief eller bodmeribrev, maa det
vedlægges i original eller i bekræftet avskrift.

§ 28. Begjæringen fremsættes for namsmanden, hvis ikke
andet er bestemt ved lov.

§ 29. Begjæringen fremsættes for namsretten:

1. naar grundlaget er en voldgiftsdom eller et bodmeribrev;
2. naar fuldbyrdelse kræves overfor nogen anden end den,
som i grundlaget uttrykkelig er nævnt som forpligtet.

§ 30. Beslutning om, hvorvidt begjæringen kan tages til
følge, skal fattes saa snart som mulig.

Beslutningen fattes, uten at saksøkte høres. Dog kan der
etter omstændighetene gives ham anledning til at uttale sig,
hvis det kan gjøres uten skadelig forhaling:

1. naar grundlaget er en voldgiftsdom;
2. naar kravet er betinget av en forutgaaende kjendsgjærning,
som det paahviler saksøkeren at bevise;
3. naar fuldbyrdelse kræves overfor nogen anden end den,
som i grundlaget uttrykkelig er nævnt som forpligtet.

Hvis begjæringen ikke tilfredsstiller lovens forskrifter, eller
hvis der ikke er lovlig adgang til at ta begjæringen til følge,
skal saksøkeren underrettes saa snart som mulig.

§ 31. Negter namsmanden at ta begjæringen til følge,
pligter han, hvis det forlanges, at gi skriftlig avslag og at rede-
gjøre i korthet for grundene.

§ 32. Blir begjæringen tat tilfølge, foretar namsmyndig-
heten av eget tiltak de videre skridt til at fremme forretningen,
hvis ikke loven bestemmer noget andet.

Saksøkeren underrettes om berømmelsen. Hvis ikke loven
foreskriver noget andet, bør ogsaa saksøkte saavidt mulig under-

13 aug. rettes om berammelsen senest dagen før forretningen, saafremt
 Nr. 7. han har kjendt opholdssted i den by eller det herred, hvor den skal foretages. Opholder han sig ikke der, men han har sin familie eller kjendt fuldmægtig paa stedet, bør denne underrettes paa samme maate. Underretning til saksøkte kan undlates, naar den vilde medføre skadelig forhaling, eller naar saksøkeren forlanger det av grunde, som findes antagelige.

§ 33. Tvangsforretninger skal ikke uten paatrængende nødvendighet foretages paa helligdage eller utenfor almindelig dagtid.

§ 34. Hvis der er grund til at frygte for, at en tvangsforretning vil forstyrre den regelmæssige eller forsvarlige drift av et samfærdselsmiddel, som er aapent for almenheten og drives av stat eller kommune eller med offentlig tilladelse eller understøttelse, bør den ikke foretages, uten at amtmanden eller kommunestyret er underrettet mindst to uker i forveien.

Den myndighet, som berammer forretningen, skal gi underretning, hvis ikke saksøkeren allerede har gjort det.

§ 35. Kan saksøkeren ikke kræve fullbyrdelse uten at stille sikkerhet, eller vil saksøkte, naar han har lovlig adgang til det, avverge fullbyrdelsen ved at stille sikkerhet, maa sikkerheten stilles senest, naar fullbyrdelsen skal iverksettes.

Er sikkerhetens art og størrelse ikke fastsat ved retslig beslutning eller ved overenskomst mellem parterne, træffer vedkommende namsmyndighet bestemmelse om det.

§ 36. Naar denne lov ikke foreskriver noget andet, bør fullbyrdelsen ikke utsættes, medmindre utsættelsen findes nødvendig av hensyn til en parts eller en anden interesserts tarv, eller naar den begjæres av saksøkeren og ikke strider mot andres tarv. Utsættelsen kan gjøres avhengig av sikkerhetsstillelse, og de skridt, som er nødvendige for at sikre, at fullbyrdelsen ikke forspildes, kan altid foretages.

Utsættelse bør saavidt mulig gives paa bestemt tid.

Er fullbyrdelsen utsat paa ubestemt tid, fortsættes den ikke uten begjæring fra saksøkeren, hvis ikke andet er bestemt ved lov.

§ 37. Saksøkte er pliktig til paa opfordring at gi de opplysninger om sine formuesforhold, som er nødvendige, forat fullbyrdelsen kan fremmes.

I den utstrækning, som ansees nødvendig til fremme av fullbyrdelsen, kan den, som styrer forretningen, kræve adgang til saksøktes bolig og til at undersøke hans rum og gjemmer.

Naar adgang negtes eller ingen er tilstede, som kan aapne, eller naar utførelsen av en tvangsforretning møter motstand, har den, som styrer forretningen, ret til at bruke den nødvendige magt og kan kræve hjelp av politiet. Er noget brutt op,

skal det lukkes igjen saa godt som gjørlig, saafremt ikke sak- 13 aug.
søkte er tilstede eller nogen, som det paaligger at vareta hans Nr. 7.
tarv.

Ved utførelsen av fuldbyrdelsen bør der vises al den skaan-
sel og varsomhet, som omstændighetene tillater.

§ 38. Under tvangsforretningen skal begjæringen med til-
hørende dokumenter fremlægges og forsynes med paategning om
fremlæggelsen. Er grundlaget et gjældsbrief eller bodmeribrev,
maa det altid fremlægges i original. Alle vedkommende gives
anledning til at gjøre sig bekjendt med de fremlagte dokumenter.

§ 39. Retsmøter under fuldbyrdelsen og andre møter til
forhandling om eller utførelse av tvangsforretninger er ikke of-
fentlige, uten naar loven bestemmer det.

Adgang til at være tilstede har enhver, hvis ret berøres
av det, som skal foretages.

Dersom nogen vækker forstyrrelse eller opfører sig usøm-
melig, kan han fjernes.

§ 40. Enhver tvangsforretning indføres i en bok med an-
førsel av sted og tid, navnene paa parterne og andre, som har
optraadt under forretningen, og dens gjenstand og væsentlige
gang. Av boken maa det fremgaa, om de foreskrevne former er
iagttaaet. Særlig bemerkning skal gjøres om betaling, som under
fuldbyrdelsen blir ydet av eller for saksøkte. Boken underskri-
ves av den, som styrer forretningen, og av vidnerne, naar saa-
danne er tilkaldt.

§ 41. Hvis tvangsgrundlaget helt eller delvis er ophævet
eller erklært ugyldig eller dets fastsettelse av kravet forandret
ved retskraftig dom eller kjendelse, skal namsretten paa begjæ-
ring avsige kjendelse for, at en paabegyndt fuldbyrdelse ind-
stilles eller begrænses, og at tvangsforretninger, som er foretat,
ophæves, saalangt grundlaget er faldt bort.

Er grundlaget en dom, som kan kræves fuldbyrdet, før den
er blit retskraftig, og den helt eller delvis blir ophævet
eller forandret enten med hensyn til saken selv eller med hen-
syn til bestemmelsen om tvangskraften, gjælder det samme, selv
om den nye avgjørelse ikke er blit retskraftig.

§ 42. En tvangsforretning taper sin virkning uten op-
hævelsesbeslutning, naar saksøkeren fyldestgjøres, eller kravet
ellers falder bort, eller den ret, som er vundet ved forretnin-
gen, frafaldes. Saksøkte kan dog kræve forretningen uttrykke-
lig ophævet ved kjendelse av namsretten.

Hvis ikke andet er bestemt ved lov, skal namsretten end-
videre gi kjendelse for, at en paabegyndt fuldbyrdelse indstilles
og foretagne tvangsforretninger ophæves:

1. naar saksøkeren kræver det eller samtykker eller tar be-
gjæringen om fuldbyrdelse tilbake;

13 aug. 2. naar saksøkte i anledning av foregrepet fuldbyrdelse stiller
 Nr. 7. en sikkerhet, som kunde ha avverget fuldbyrdelsen, og derfor kræver indstilling;

3. naar det er overveiende sandsynlig, at fortsættelse eller gjennomførelse av fuldbyrdelsen ikke vil medføre noget utbytte, som overstiger omkostningene.

§ 43. Hvis fuldbyrdelse er foretat i større omfang end nødvendig, skal namsretten paa begjæring ved kjendelse begrænse den og ophæve tvangsforretninger, som er foretat, saa langt det paakræves.

Dette gjælder ogsaa, naar fuldbyrdelsens omfang paa grund av avbetaling paa saksøkerens krav eller andre efterfølgende omstændigheter viser sig at bli større end nødvendig.

§ 44. Namsmanden kan paa egen haand indstille en paa-begyndt fuldbyrdelse og ophæve tvangsforretninger, som ikke er besluttet av retten:

1. naar saksøkte forlanger det under de betingelser, som er nævnt i § 42 første led;
2. naar saksøkeren forlanger det eller samtykker eller tar begjæringen om fuldbyrdelse tilbake.

5te kapitel.

Om forhandlinger og avgjørelser under fuldbyrdelsen.

§ 45. Namsmyndighetene kan av eget tiltak indhente uttalelser fra den ene eller begge parter eller andre interesserte og opfordre dem til at skaffe de nødvendige bevis, hvis ikke andet følger av § 30 andet led.

Naar namsmyndighetene indhenter uttalelser, og ikke andet er bestemt ved lov, kan uttalelserne avgives skriftlig eller muntlig, og uten at de interesserte behøver at faa anledning til at gjøre sig bekjendt med dem før avgjørelsen. Om muntlige uttalelser behøves ingen anden optegnelse end en kort bemerkning om det, de gaar ut paa.

Skal uttalelsen avgives inden en fastsat frist, og dette for-sømmes, faar § 46 tilsvarende anvendelse.

§ 46. Uteblir en part eller en anden interessert, som er lovlig indkaldt til et retsmøte til muntlig forhandling, er ute-blivelsen ikke til hinder for, at forhandlingen kan fremmes og lægges til grund for avgjørelsen.

Gjælder forhandlingene en begjæring, som er fremsat forut, kan den, som uteblir, uten at gyldig forfald er oplyst eller sandsynlig, behandles, som om han hadde samtykket i begjæringen, saafremt tilkjendegivende herom og det væsentlige indhold av begjæringen er meddelt i indkaldelsen, og ikke andet er be-stemt ved lov.

§ 47. Utsættes et retsmøde, som er bestemt til mundtlig 13 aug.
forhandling, avhørelse av parter eller andre eller til fremsættelse Nr. 7.
eller behandling av begjæringer eller indvendinger, behøver den,
som er uteblit til trods for lovlig indkaldelse, ikke at under-
rettes om den nye møtetid. Er der grund til at anta, at han
ikke i tide har faat vite om indkaldelsen, bør han dog saavidt
mulig underrettes.

§ 48. Begjæringer og indvendinger, som fremsættes under
en tvangsforretning, som namsmanden styrer, skal han avgjøre
snarest mulig og som regel med det samme.

Er avgjørelsen ikke truffet under en forretning, eller er
nogen, som den gjælder, ikke tilstede, skal den snarest mulig
meddeles paa hensigtsmæssig maate, hvis den indeholder avslag
paa en fremsat begjæring eller efter sin art er bestemt til at
bringes til den fraværendes kundskap.

§ 49. Den, som er misfornøiet med namsmandens avgjø-
relse eller handlemaate, kan klage til namsretten, saalænge
tvangsfuldbyrdelsen ikke er avsluttet.

Klagen kan ikke fremsættes senere end tre maaneder efter
den beslutning eller handling, som klagen gjælder. Namsretten
kan gi opreisning under de samme betingelser, som om avgjø-
relsen var truffet under rettergang.

Klagen kan fremsættes for namsmanden, som uten ophold
forelægger den for retten med de nødvendige dokumenter og
oplysninger.

Findes klagen grundet, skal retten avhjelpe den, naar der-
til er anledning, og i tilfælde gi namsmanden anvisning eller
paalæg. Hvis retten i henhold til § 52 beslutter at opheve
en tvangsforretning, kan den bestemme, at beslutningen skal
iverksættes uten sikkerhet, saafremt forretningen er aapenbart
ulovlig.

§ 50. Skal namsretten avgjøre en tvist mellem parterne
eller mellom en part og tredjemand, træffer den avgjørelsen ved
kjendelse.

§ 51. Før namsretten avsiger en kjendelse, skal den saa-
vidt mulig gi motparten anledning til at uttale sig, enten mundt-
lig eller skriftlig.

Naar der ikke er tvist, kan meddelelse om kjendelsen gives
paa den maate, som retten i ethvert tilfælde finder hensigts-
mæssig.

§ 52. Indtil namsretten kan avgjøre en fremsat begjæring
eller indvending, kan den, naar omstændighetene taler for det,
ved kjendelse beslutte, at fuldbyrdelsen midlertidig helt eller
delvis skal utsættes mot eller uten sikkerhet fra saksøktes side,
eller at fuldbyrdelse bare skal kunne foregaa, hvis saksøkeren
stiller sikkerhet. Retten kan ogsaa beslutte at tvangsforretnin-

13 aug. ger, som er foretat, skal ophæves mot sikkerhet. Gjælder tvisten tredjemands ret, kan tvangsforretninger, som er foretat, efter omstændighetene ophæves uten sikkerhet. Den foreløbige beslutning kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke.

I den avgjørelse, hvorved namsretten forkaster en indvending mot fuldbyrdelsen, kan retten bestemme, at saalænge avgjørelsen ikke er blit retskraftig, kan fuldbyrdelsen ikke fortsettes eller bare fortsættes mot sikkerhet. Gaar en avgjørelse ut paa at ophæve tvangsforretninger, som er foretat, kan den ikke iverksettes, før den er blit retskraftig, uten at sikkerhet stilles, medmindre tvisten gjælder tredjemands ret.

Hvis namsrettens avgjørelse bringes ind for høiere ret, gjælder ogsaa om denne ret det, som ovenfor er bestemt om namsretten.

§ 53. Reiser saksøkte indvending mot fremme av fuldbyrdelsen, efterat begjæringen om fuldbyrdelse er tat til følge, og er det paa grund av retsspørsmaalets art eller de oplysninger, som kræves, hensigtsmæssigst at behandle tvisten i et søksmaals former, kan saksøkte bringe den ind for namsretten gjennem søksmaal, hvis retten samtykker.

Under samme betingelser kan retten efter begjæring fra saksøkeren eller av eget tiltak henvise tvisten til saadan behandling.

Tilsvarende regler gjælder, naar tredjemand paastaar, at han med hensyn til en gjenstand, som rammes av fuldbyrdelsen, har en ret, som vil være til hinder for fuldbyrdelsen eller indskrænke adgangen til fuldbyrdelse.

Før retten gir samtykke eller beslutter henvisning, skal den gi parterne anledning til at uttale sig. Rettens beslutning om at samtykke i eller henvise til søksmaalsbehandling kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke.

§ 54. Skal en tvist under fuldbyrdelsen behandles som søksmaal, fastsetter namsretten en frist for saksøkte eller tredjemand til at reise søksmaalet.

Mægling i forliksraadet foretages ikke, og hovedforhandling kan berammes uten saksforberedelse. Men ellers kommer de almindelige regler om søksmaal for herreds- og byret til anvendelse, hvis ikke andet følger av bestemmelseerne i denne lov. Den, som reiser søksmaalet, maa under ett fremsætte alle de indvendinger, som han er i stand til at gjøre gjældende paa det tidspunkt, da søksmaalet reises.

Namsretten kan av eget tiltak beslutte at fremme fuldbyrdelsen uten hensyn til tvisten, hvis fristen for anlæg av søksmaal oversittes, eller hvis avgjørelsen av søksmaalet blir utilbørlig sinket ved feil av den part, som har reist søksmaalet.

Rettens beslutninger efter denne paragraf kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke.

§ 55. Naar en tvist efter §§ 53 og 54 gaar over til be- 13 aug.
handling i søksmaals former, kan desuten det retsforhold, som en Nr. 7.
indvending er bygget paa, bringes ind til selvstændig avgjørelse
under saken.

6te kapitel.

Forskjellige bestemmelser.

§ 56. Forkyndelser, som skal utgaa fra pamsmyndighetene, kan de selv foreta gjennom anbefalt brev, naar forkyndelsen skal foregaa paa et sted, hvor postvæsenet sørger for ombæring av brev til adressaterne, eller naar brevet i det enkelte tilfælde forlanges bragt frem efter lov om domstolene § 188.

§ 57. Naar der er forlangt utskrift av flere utlægs-, av-sætnings- eller arrestforretninger hos samme saksøkte, skal utskriftene gives efter forretningenes tidsfølge. Er forretningene samtidige, skal utskriftene gives paa samme tid.

§ 58. Naar namsmyndighetene eller nogen anden, som er bemyndiget til det, under fuldbyrdelsen tar penger i forvaring eller tar imot indbetalinger, skal de beløp, som ikke trænges straks eller i den nærmeste fremtid, sættes ind i en autorisert sparebank paa saa fordelagtige vilkaar som mulig.

§ 59. Hvis en forføining under fuldbyrdelsen kræver andre utgifter end de lovbestemte, skal den, som har begjært forføiningen, paa forlangende forskudvis stille til raadighet det nødvendige beløp. Gjør han ikke det, kan begjæringen avslaaes eller forføiningen ophæves.

§ 60. Naar ikke andet er bestemt i denne lov, skal saksøkte erstatte saksøkeren de omkostninger, han har hat ved iverksættelse av fuldbyrdelsen, dog kun saa langt, som de har været nødvendige for at gjøre kravet gjældende paa hensigts-svarende maate.

Den, som styrer tvangsforretningen, fastsætter beløpet, og det drives ind sammen med kravet, hvis der er anledning til det.

Har det ikke kunnet gjøres, kan erstatningen kræves fastsat ved kjendelse av namsretten.

Erstatningskravet tapes, hvis det ikke er gjort gjældende inden tre maaneder, efterat fuldbyrdelsen er tilendebragt eller indstillet.

§ 61. Saksøkeren har ikke krav paa erstatning for omkostningene, naar fuldbyrdelsen indstilles, fordi grundlaget er ophævet eller erklært ugyldig, eller fordi dets foregrepne tvangskraft er ophævet.

§ 62. Hvis saksøkte efter lov om rettergangsmaaten for tvistemaal kapitel 13, jfr. nærværende lovs § 2, har krav paa

13 aug. erstatning for andre omkostninger ved fuldbyrdelsen end saadanne, som er voldt ved tvistigheter, fastsættes beløpet ved kjendelse av namsretten. Erstatningskravet tapes, hvis det ikke er gjort gjældende inden tre maaneder, efterat fuldbyrdelsen er tilendebragt eller indstillet.

§ 63. Er retsanmodning fra norsk domstol nødvendig til tvangsfuldbyrdelse, som skal foregaa i et andet land, utgaar anmodning fra den ret, som har avgjort saken i første instans.

Anden del.

Fuldbyrdelse av pengekrav.

7de kapitel.

Utlæg og avsætning.

I. Gjenstanden for utlæg.

§ 64. Utlæg kan tages i enhver formuesgjenstand, som kan sælges, utleies eller undergives bestyrelse av en anden, hvis ikke andet er fastsat ved lov eller anden retsgyldig bestemmelse.

Den, som avhænder en formuesgjenstand mot vederlag fra erhververens side, kan ikke ta forbehold om, at utlæg ikke skal kunne tages i gjenstanden til fyldestgjørelse av erhververens forpligtelser.

§ 65. Hvis nogen paastaar, at løsøre, som ved tillægsforretningen findes i saksøktes besiddelse, helt eller delvis tilhører tredjemand, kan utlæg allikevel tages, naar paastanden ikke blir godtgjort med det samme. Er det gjort sandsynlig, at paastanden er rigtig, kan der gives en kort utsættelse for at fullstændiggjøre beviset. Paastanden indføres i utlægsboken, og tredjemand gives i tilfælde underretning.

Hvis tredjemand besidder løsøre, som tilhører eller paastaas at tilhøre saksøkte, og han ikke er villig til at opgi sin besiddelse, kan utlæg bare tages i saksøktes krav paa at faa tingen overgitt.

Disse bestemmelser gjælder ikke om norsk registrert skib.

§ 66. Utlæg i en formuesgjenstand omfatter, naar ikke andet er bestemt, ogsaa de ting og rettigheter, som i almindelighet uten særskilt avtale gaar ind under en panteret, som er stiftet ved retshandel.

§ 67. Særskilt utlæg kan ikke tages i de enkelte dele, som en formuesgjenstand bestaar av, eller i en brøkdel av gjenstanden, uten naar delen utgjør alt det, saksøkte eier i gjenstanden, eller saksøkerens krav grunder sig paa en ret, som særskilt hviler paa delen.

Heller ikke kan særskilt utlæg tages i gjenstande, som 13 aug.
 efter gjældende ret maa betragtes som tilbehør til en hoved- Nr. 7.
 gjenstand

§ 68. Ved bergverk, fabrik eller andet industrielt anlæg kan saksøkte forlange betragtet som tilbehør til grund og bygninger ogsaa de løse maskiner, indretninger og redskaper, som brukes til driften, og andet inventar, som hører til anlægget. Dette gjælder dog ikke kontorinventar og transportmidler og heller ikke tilbehør, som allerede er beheftet med særskilt utlæg.

En panthaver, som i henhold til lov av 8 juni 1895 § 2 har erhvervet panteret i saadant tilbehør, kan motsætte sig, at særskilt utlæg blir tat i det. Samme ret har den, som tidligere har utlæg i anlægget med saadant tilbehør.

Som industrielt ansees ethvert anlæg, som kommer ind under lovgivningen om tilsyn med arbeide i fabrikker m. v.

§ 69. Særskilt utlæg kan ikke tages i retten til at bruke eller utnytte en formuesgjenstand eller til at oppebære dens frugter eller inntægter, naar der er adgang til at ta utlæg i gjenstanden selv.

I avling paa roten kan aldrig særskilt utlæg tages.

§ 70. Utlæg kan ikke tages i:

1. gangklær, senger, sengklær, kjøkkentøi, symaskine eller andet indbo eller i ovner og komfyrer, som ikke er tilbehør til fast eiendom, alt forsaavidt tingene efter forholdene er nødvendige for saksøkte og hans husstand;
2. levnetsmidler, brændsel og belysningsmidler, som er nødvendige til bruk for saksøkte og hans husstand i de nærmeste otte uker. Hvis et tilstrækkelig forraad av disse ting for fire uker ikke findes hos saksøkte eller paa anden maate er sikret, skal av rede penger undtages det beløp, som trænges til indkjøp herav;
3. efter saksøktes valg to kjøer eller et tilsvarende antal griser, sauer, gjeter, rensdyr eller fjærfæ, saaledes at til en ko regnes at svare to griser, seks sauer eller gjeter, otte rensdyr eller tyve fjærfæ. Likeledes skal undtages fór til de undtagne dyr, til de er fremfødd;
4. de trækdyr, redskaper, materialer, varer, bøker og andre hjelpemidler, som skjønnes at være nødvendige til utøvelsen av den virksomhet, saksøkte og hans husstand ernærer sig ved, til en værdi av 600 kroner;
5. foreskrevet tjenesteklædning og enhver anden ting, som offentlige tjenestemænd, kirkelige tjenestemænd i anerkjendte religionssamfund, militærpersoner og personale ved jernbane-, sporveis-, telegraf- og telefonanlæg, som er aapent for almenheten, maa ha for at kunne utføre sin tjeneste;
6. bøker til bruk for saksøkte eller hans husstand i kirke, ved husandagt, i skole eller ved anden undervisning;

13 aug. 7. regnskaps- og forretningsbøker, familiepapirer, forlovelses-
Nr. 7. ringer, ærestegn og æresgaver;

8. hjælpemidler, som er nødvendige paa grund av legems-
mangler eller sygdom og bestemt til bruk for saksøkte eller
nogen av hans husstand;

9. penger og andre ting, som er ydet til hjelp i trangstil-
fælde av offentlige kasser, stiftelser eller offentlig indsam-
lede midler.

§ 71. Utlæg kan ikke tages i fordring paa:

1. stipendium eller lignende understøttelse, som er tilstaat sak-
søkte i et særskilt giemed;

2. ulykkes-, sygdoms- eller uførhetserstatning, som tilkommer
saksøkte i henhold til lov.

Er fordringen hævet, kan utlæg heller ikke tages i pengene.

§ 72. Utlæg kan ikke tages i uforfalt fordring paa:

1. løn eller anden godtgjørelse for offentlig eller privat ar-
beide;

2. pension, vartpenger, livrente eller anden understøttelse av
en offentlig kasse eller indretning, dog ikke frivillig tegnet
livrente i den Norske Enkekasse;

3. pension, livrente eller anden understøttelse av en privat
selvhjælps- eller understøttelsesforening, naar Kongen har
git særskilt bestemmelse om saadan utlægsfrihet;

4. understøttelse fra en privat selvhjælps- eller understøttelses-
forening, hvis medlemmer efterhaanden indbetaler regel-
mæssige indskud, forsaavidt understøttelsen ikke er større
end, hvad der efter forholdene skjønnes at være nødvendig
for saksøkte og hans familie;

5. anden understøttelse, pension, livrente eller føderaad, hvis
fordringen tjener til avløsning av lovbestemt indskudspligt,
eller hvis den er erhvervet uten vederlag fra saksøktes
side, eller før den gjæld er paadrat, som der søkes ut-
læg for;

6. underholdningsbidrag, som i henhold til lov tilkommer egte-
fælle, barn eller et barns mor;

7. erstatning hos den skadegjørende for skade paa legeme eller
helbred eller for berøvelse av forsørger.

§ 73. Av forfalt fordring paa en løpende indtægt av saa-
dan art som nævnt i § 72 kan saksøkte kræve undtat fra ut-
læg de beløp, som efter forholdene skjønnes nødvendige til hans
og hans families underhold til den dag, da indtægten næste
gang forfalder.

Er den forfaldte fordring hævet, kan han kræve undtat et
tilsvarende beløp i rede penger.

§ 74. Hvis den samlede værdi av de formuesgjenstande,
som blir undtat fra utlæg i henhold til § 70 nr. 1—4 og § 73,

utgjør mindre end 600 kroner. kan en saksøkt, som er familie- 13 aug.
forsørger, ogsaa kræve undtat andre gjenstande, naar værdien Nr. 57.
av dem og de gjenstande, som er nævnt foran, tilsammen ikke overstiger 600 kroner.

§ 75. Uten hinder av bestemmelserne i §§ 70 og 74 kan utlæg tages, naar saksøkeren har panteret eller tilbakeholdsret i gjenstanden for det krav, som søkes fyldestgjort, eller naar kravet utgjør kjøpesummen for den.

Bestemmelsen i § 71 nr. 1 gjelder ikke, naar utlæg søkes for gjæld, som er paadrat i anledning av det øiemed, stipendiet eller understøttelsen er ydet til.

Bestemmelserne i § 70 nr. 2—5 og §§ 71—74 gjelder ikke, naar utlæg søkes for skatter eller andre offentlige avgifter eller for privat erstatningskrav paa grund av forsætlig skadegjørende handling.

Bestemmelserne i §§ 71—74 gjelder ikke, naar utlæg søkes for krav, som grunder sig paa lovbestemt forsørgelsespligt, fattigvæsenets erstatningskrav i saadan anledning eller fattigvæsenets utlæg for saksøkte selv. I disse tilfælde kommer heller ikke § 70 nr. 2—5 til anvendelse, naar saksøkte ikke er familieforsørger.

§ 76. De rettigheter, som er hjemlet ved §§ 69—74, jfr. § 75, kan ikke retsgyldig fraskrives.

II. Utlægsforretningen.

§ 77. Mottar en namsmand flere begjæringar om utlæg hos samme saksøkte eller paalæg derom fra namsretten, skal han fremme forretningene i den rækkefølge, hvori begjæringene eller paalæggene er kommet ind til ham, hvis det kan gjøres, uten at den ene saksøker opholdes i sin ret av grunde, som bare vedkommer en anden saksøker.

Begjæringar og paalæg, som kommer ind paa samme dag, behandles som samtidige.

§ 78. Utlæg skal først søkes der, hvor saksøkte har bopæl, eller hvor han efter loven ansees for at ha bopæl i retslige anliggender.

I gods, som findes paa andet sted, kan utlæg tages:

1. naar saksøkte samtykker;
2. naar der ikke er fundet tilstrækkelig utlæg ved saksøktes bopæl, eller det paa forhaand maa antages givet, at der ikke vil være ubeheftet utlæg at faa ved hans bopæl;
3. naar saksøkte ikke har kjendt bopæl i riket;
4. naar utlæg skal tages i gjenstande, hvori saksøkeren har panteret eller tilbakeholdsret for kravet.

§ 79. Utlægsforretningen holdes der, hvor godset er.

13 aug. Naar parterne er enige, kan dog namsmanden holde utlægs-
 Nr. 7. forretningen paa sit kontor eller et andet sted i kredsen, hvis
 utlæg skal tages:

1. i fast eiendom;
2. i gjenstande, som er utlagt ved en tidligere utlægsforretning, naar namsmanden har utlægsboken eller en bekræftet utskrift av den tilstede;
3. i gjenstande, over hvilke der fremlægges en fortegnelse og værdsættelse, som gaar saaledes i det enkelte, som § 85 kræver, og som saksøkeren ikke gjør insigelse mot.

§ 80. Sokes utlæg i skib eller skibspart, kan utlægsforretningen altid holdes paa rederens bopæl, uten hensyn til hvor skibet er.

Sokes utlægget for rederigjæld, kan utlægsforretningen altid holdes ombord i skibet, eller, hvis utlæg skal tages i skibspart tillike paa den bestyrende reders bopæl.

§ 81. Utlægsforretningen kan fremmes, selv om saksøkeren uteblir.

§ 82. For namsmanden gir utlæg, foretar han en beregning av saksøkerens krav med renter og omkostninger. Deretter opfordrer han saksøkte til at betale i mindelighet.

Hvis saksøkeren ikke møter, har namsmanden ret og pligt til at ta imot betaling eller avdrag og kvittere for beløpet paa saksøkerens vegne.

Hvis saksøkte ikke betaler, skal namsmanden gjøre ham bekjendt med reglerne om, hvad der skal undtages fra utlæg eller kan kræves undtat.

§ 83. Saksøkte har ret til at utpeke, hvad der skal tages utlæg i.

Saksøkeren kan dog negte at ta imot utlæg i fast eiendom eller rettigheter i fast eiendom, naar der findes tjenlig løsøre, og han kan negte at ta imot utlæg i fordringer eller andre rettigheter, hvis der findes andet løsøre, som kan tages. Naar andet gods findes, behøver han heller ikke at ta imot utlæg i omtvistede eller usikre fordringer eller rettigheter eller utlæg i løsøre, som det vilde være særlig vanskelig at bevare eller sælge, eller som andre tidligere har erhvervet en ret over, saafremt utlægget maa staa tilbake for den.

Saksøkeren kan ikke negte at ta imot utlæg i en forfaltt fordring paa ham selv, naar den er erkjendt eller retskraftig avgjort.

Er saksøkerens krav sikret ved pant, kan han altid forlange utlæg i pantet.

§ 84. Hvis saksøkte ikke er tilstede ved utlægsforretningen og heller ikke møter ved fuldmægtig, eller hvis han ingen bestemmelse avgir, antages det, at han vil kræve undtat alt det, som loven gir adgang til.

Namsmanden skal da efter bedste skjøn gjøre undtagelses-^{13 aug.}
retten gjældende og i det hele vareta saksøktes tarv, saavidt ^{Nr. 7.}
mulig efter samraad med hans egtefælle eller andre voksne per-
soner av hans husstand. Hvis ingen saadan person er tilstede
eller er villig til at optræde, bør namsmanden raadføre sig med
hans husvert eller arbejdsgiver, om der er anledning til det,
eller med den, som har gjenstandene i sin besiddelse eller
varetægt.

Særlig skal namsmanden passe paa, at løsøre utlægges for
fast eiendom og mer undværlige ting for mindre undværlige.

§ 85. De formuesgjenstande, som saksøkeren faar utlæg
i, skal namsmanden skrive op og værdsætte, saavidt gjorlig
enkeltvis. Er vidner tilkaldt, tar de del i værdsættelsen.

Naar utlæg blir tat i fast eiendom eller skib med tilbehør,
behøver ikke tilbehøret at opregnes enkeltvis, men kan, enten
i sin helhet eller i avdelinger, sammenfattes under almindelige
betegnelser, som viser tilbehørets art. Ogsaa værdsættelsen kan
foretages samlet for hele tilbehøret eller for de enkelte avde-
linger.

De gjenstande, som blir utlagt eller undtat fra utlæg, skal
værdsættes til det beløb, som det antages, at de kan bringe
ind ved lovlig forfølgning.

Av utlægsboken skal det fremgaa, om lovens bestemmelser
om undtagelse fra utlæg er iagttat.

§ 86. Hvis utlæg blir tat i gjenstande, som er utlagt ved
en tidligere utlægsforretning, og namsmanden har den tidligere
utlægsbok eller en bekræftet utskrift av den tilstede, er det
nok at henvise til den tidligere utlægsforretning.

Hvis der fremlægges en uimotsagt fortegnelse og værd-
sættelse, som gaar saaledes i det enkelte, som § 85 kræver,
kan denne fortegnelse og værdsættelse lægges til grund for ut-
lægget. I andre tilfælde, end § 79 nr. 3 nævner, maa forteg-
nelsen og værdsættelsen uttrykkelig vedtages av saksøkeren.

§ 87. Naar utlæg blir tat i løsøre, bør det saavidt mulig
søkes oplyst, om andre tidligere har utlæg eller anden panteret
eller fortrinsret i gjenstandene. De nødvendige opplysninger ind-
føres i utlægsboken.

§ 88. Forretningen slutter med, at namsmanden erklærer,
at de optegnede gjenstande er utlagt til sikkerhet for saksøke-
rens krav, og uttrykkelig forbyr enhver forføining over dem,
som strider mot saksøkerens ret.

Har saksøkte ikke været tilstede ved utlægsforretningen
og heller ikke hans egtefælle eller nogen, som har fuldmagt til
at optræde paa hans vegne, skal namsmanden uten ophold gi
ham meddelelse om utlægget og om forbudet mot at forføie
over gjenstandene.

13 aug. Hvis utlæg er tat i løsøre, som er i tredjemands besiddelse, gjælder samme regel om underretning til ham.

§ 89. Er utlæg tat i gjældsbrief eller i en anden fordring eller rettighet, som ikke knytter sig til ihændehaver- eller ordrepapir, skal namsmanden, hvis saksøkeren forlanger det, uten ophold gjennom anbefalt brev gi den forpligtede underretning om utlægget og forby ham at betale eller yde til saksøkte.

III. Retsvirkningen av utlægget.

§ 90. Ved utlæg faar saksøkeren panteret i gjenstandene for kravet med omkostninger.

Er utlæg tat i et krav paa overdragelse eller utlevering av en ting, som tredjemand besidder, gaar panteretten over paa tingen selv, naar den overdrages eller utleveres.

§ 91. Fast eiendom med tilbehør forblir i saksøktes besiddelse. Han har ret til at bruke eiendommen og forføie over tilbehøret, saalangt det er forenlig med en forsvarlig drift.

Det samme gjælder norsk registrert skib.

§ 92. Utlagte penger skal namsmanden ta i besiddelse, hvis ikke parterne er enige om at overgi dem til en anden.

Er utlæg tat i et gjældsbrief, ihændehaver- eller ordrepapir eller andet værdipapir, skal namsmanden gi dokumentet paa tegning om utlægget og forvare det, hvis ikke parterne er enige om at overgi det i en andens varetægt.

Namsmanden kan ogsaa ellers ta i besiddelse dokumenter, som tjener til bevis for utlagte fordringer eller rettigheter, og gi dem paa tegning om utlægget.

Er dokumenterne i tredjemands besiddelse, gjælder det, som her er forskrevet om besiddelsestagelse, først fra det tidspunkt, da saksøkte kunde ha krævet dem tilbakelevert.

§ 93. Andet løsøre skal sættes ut av saksøktes besiddelse eller holdes utenfor hans besiddelse, hvis saksøkeren under forretningen eller senere forlanger det, og fuldbyrdelsen gjør det paakrævet.

Tingene skal i saa fald forvares paa stedet under namsmandens segl. Lar det sig ikke gjøre, skal de fjernes og overgives til en paalidelig tredjemand. Finder namsmanden ikke nogen betænkelighet ved det, kan han overgi tingene i saksøkerens forvaring mot eller uten sikkerhet.

Utlagte dyr kan saksøkte forlange fjernet, hvis der ikke av utlagt fôr eller paa anden maate anvises ham det nødvendige til underhold av dyrene.

§ 94. Omkostningene ved forvaring og flytning av utlagte gjenstande eller ved foring av dyr hører med til omkostningene ved fuldbyrdelsen.

Naar gjenstandene efterlates i saksøktes besiddelse eller forvaring, er han uberettiget til enhver bruk eller forføining over dem, som utsætter dem for fare eller forringer deres værdi mer, end sedvanlig bruk av tingene fører med sig.

§ 95. Hvis et skib ved utlægsforretningen ligger i norsk havn eller senere kommer til norsk havn, kan namsmanden efter begjæring av saksøkeren bestemme, at det ikke maa forlate havnen, før tvangsauktion er holdt. I saa fald kan namsmanden opnævne en paalidelig tredjemand til at føre tilsyn med skibet. Skibsdokumenterne skal namsmanden eller tilsynsmanden ta i forvaring. Forbudet meddeles vedkommende toldmyndighet og forkyndes for skibsføreren eller, om der ikke er ansat nogen fører, eller han ikke træffes paa havnstedet, for den bestyrende reder.

Forbudet skal paa forlangende hæves, saafremt tvangsauktion ikke er forlangt inden to uker, efterat der blev lovlig adgang til det, eller saafremt saksøkeren ikke fremmer auktionen med tilbørlig hurtighet.

Disse bestemmelser faar ikke anvendelse paa avsætning, saalænge dommen ikke er blit retskraftig.

§ 96. Er en utlagt fordring eller rettighet sikret ved haandpant, kan saksøkeren kræve, at pantet blir sat ut av saksøktes besiddelse efter reglerne i §§ 92—94.

Dog kan saksøkte i saa fald forlange sikkerhet stillet for det ansvar, som kan opstaa ved en krænkelse av de forpligtelser, han har overfor pantsætteren.

§ 97. Har flere faat utlæg i samme gjenstand, og en anden end den bedst prioriterte forlanger, at den skal sættes ut av saksøktes besiddelse efter reglerne i §§ 92—94 og 96, maa han enten ha samtykke av de bedre prioriterte eller utløse dem eller stille sikkerhet for deres krav.

§ 98. Av utlagt gods kan saksøkeren bare faa dækning derved, at det sælges ved tvangsauktion, hvis ikke loven foreskriver eller tillater en anden fremgangsmaate.

§ 99. Den ret, saksøkeren har erhvervet ved utlæg i andet løsøre end norsk registrert skib, taper han, hvis han ikke har fremsat begjæring om dækning inden tre aar efter utlægsforretningen. Har der ikke været lovlig adgang til det, maa han fremsætte begjæringen inden en maaned, efterat hindringen faldt bort.

Saksøkte kan i tilfælde kræve kjendelse av namsretten for, at utlægsforretningen ophæves, og at han skal gjenindsættes i besiddelsen.

IV. Avsætning.

§ 100. Avsætning foregaar paa samme maate og har samme retsvirkning som utlæg, hvis ikke andet er bestemt ved lov.

13 aug.
Nr. 7.

13 aug.

Nr. 7.

8de kapitel.

Utpantning.

§ 101. Begjæring om utpantning maa fremsættes inden et aar efter forfallsdag, hvis ikke en anden frist er bestemt ved lov. Utpantningsordre fra amtmanden er ikke nødvendig.

§ 102. Utpantning kan ikke kræves, før mindst to uker er gaat, efterat paakrav er forkyndt for saksøkte med underretning om, at gjælden vil bli inddrevet ved utpantning, hvis den ikke blir betalt uten ophold. Offentlige myndigheter kan selv foreta forkyndelsen gjennem anbefalt brev efter reglerne i § 56. Naar nogen anden begjærer utpantning, skal namsmanden sørge for forkyndelsen, hvis ikke saksøkeren har gjort det.

Paakrav kan undlates, hvis saksøkte ikke har kjendt oppholdssted i riket, og naar utpantning søkes for underholdningsbidrag til egtefælle, barn eller et barns mor, eller for toldavgift av varer, som er utlevert, før tolden er betalt.

§ 103. En offentlig kundgjørelse kan træde istedenfor paakrav, naar utpantning søkes for:

1. skatter eller lignende almindelige avgifter til stat eller kommune;
2. præmie for ulykkes-, sygdoms-, uførhets- eller alderdomsforsikring, som er fastsat ved lov, eller kontingent til Norges Brandkasse eller til gjensidig brandforsikringsindretning, hvis plan er stadfæstet av Kongen;
3. ydelser til geistlige embedsmænd og kirkesangere efter lov nr. 1 av 14 juli 1897 §§ 7, 9 og 13.

I kundgjørelsen maa skyldnerne, uten at navn blir nævnt, varsles om, at utpantning vil bli foretat for de skyldige ydelser, hvis de ikke betales inden en bestemt dag. Kundgjørelsen rykkes ind i et blad, som er almindelig læst paa stedet, mindst tre uker før utpantning kan kræves. Paa landet kan den isteden slaas op paa et høvelig sted.

§ 104. Naar utpantning begjæres, maa kravet gjøres sandsynlig og begjæringen ledsages av de opplysninger, som ellers trænges for at avgjøre, om der er adgang til utpantning. Gjælder det saadant auktionskrav, som er nævnt i § 213, maa der fremlægges et bekræftet utdrag av auktionsboken.

§ 105. Utpantning foregaar ellers paa samme maate og har samme retsvirkning som utlæg.

Bestemmelserne i § 32 om underretning til saksøkte paa forhaand faar ikke anvendelse.

§ 106. I de tilfælde, hvor utpantning hittil har været tillatt efter domme eller kjendelser eller efter vedtat forelæg i straffesaker eller beslutning om disciplinærstraf eller tvangs-

mulkt, foregaar fuldbyrdselen før eftertiden ved utlæg efter de 13 aug-
almindelige regler. Nr. 7.

9de kapitel.

Tvangsauktion over fast eiendom.

I. Almindelige bestemmelser.

§ 107. Tvangsauktion over utlagt fast eiendom kan ikke kræves uten samtykke av saksøkte, før der er gaat fire maaneder efter utlægsforretningen paa landet og to i byene, og ikke før grundlaget er blit retskraftig.

§ 108. Naar en fordring ellers er sikret ved pant i fast eiendom, kan panthaveren efter forfaldstid gjennom søksmaal faa adgang til at sette eiendommen til tvangsauktion uten først at ta utlæg.

Søksmaalet rettes mot den, som har tinglyst hjemmel til eiendommen, eller som uten tinglyst hjemmel besidder den som eier.

§ 109. Har panthaveren krav paa en bestemt pengesum, kan han efter forfaldstid sette eiendommen til tvangsauktion uten først at anlægge søksmaal, hvis panteretten er stiftet enten ved skifteutlæg eller ved et tinglyst pantebrev, og utstederens underskrift paa pantebrevet er bekræftet av en norsk notarius, lensmand eller forliksmann eller av to vitterlighetsvidner.

Hvis pantebrevet ikke lyder paa en bestemt sum, maa størrelsen av kravet være fastsat enten i et tvangskraftig grundlag eller ved en skriftlig erkjendelse, som er bekræftet paa ovennævnte maate.

§ 110. For skatter og andre offentlige avgifter av fast eiendom, som har lovbestemt panteret i eiendommen, kan stat og kommune sette eiendommen til tvangsauktion uten først at anlægge søksmaal eller holde utpantning.

Hvis ikke andet er bestemt ved lov, gjælder det samme fordringer, som er stillet like med skatter i pantesikkerhet og inndrivelsesmaate.

§ 111. Hvis saksøkte betaler de lovlige omkostninger og en femtedel av saksøkerens krav med renter og forpligter sig til at betale resten i like store maanedlige avdrag, kan namsmyndigheten, hvis saksøkte forlanger det, utsætte auktionsfølgningen indtil fire maaneder, naar omstændighetene taler for utsættelse. Før namsmyndigheten beslutter utsættelse, bør saksøkeren faa anledning til at uttale sig.

Hvis et avdrag ikke betales i rette tid, bortfalder utsættelsen. Ny utsættelse kan ikke gives.

Disse bestemmelser kommer ikke til anvendelse paa skatter

13 aug. og andre offentlige avgifter til stat og kommune, krav, som er
Nr. 7. stillet like med skatter i pantesikkerhet og inndrivelsesmaate, eller krav, som grunder sig paa lovbestemt forsørgelsespligt.

Rettens beslutninger efter denne paragraf kan ikke paa-
kjæres.

§ 112. Som saksøkt under auktionsforfølgning efter § 110 ansees den, som har tinglyst hjemmel til eiendommen, eller som besidder den som eier.

Ellers ansees som saksøkt den, som eiendommen er utlagt hos, eller overfor hvem der er erhvervet dom eller forlik efter § 108 eller panteret som nævnt i § 109. Men hvis eiendommen før auktionsforfølgningen er gaat over til nogen anden, kan han ansees som saksøkt, og har han tinglyst hjemmel, skal han ansees som saksøkt.

§ 113. Som interessert under auktionen ansees foruten saksøkeren og saksøkte:

1. enhver, som har en tinglyst rettighet i eiendommen eller dens tilbehør eller en rettighet i disse gjenstande, som uten tinglysning er virksom mot tredjemand, og som namsretten har kundskap om;
2. enhver anden, som for namsretten sandsynliggjør, at han har eiendomsret eller en anden rettighet i eiendommen eller i dens tilbehør eller i en heftelse, som hviler paa eiendommen.

§ 114. Mot retslige avgjørelser, som blir avgit under auktionsforfølgningen før beslutningen om stadfæstelse, kan kjæremaal bare anvendes:

1. naar avgjørelsen gaar ut paa, at auktionsbegjæringen tages til følge eller negtes tat til følge, eller paa, at forfølgningen skal indstilles eller utsættes eller derefter fortsættes;
2. naar den gjælder straf-, omkostnings- eller erstatningsansvar eller tredjemands pligt til at avgi forklaring, ed eller forsikring, at fremlægge eller gi adgang til skriftlige bevis eller andre ting eller at gjøre tjeneste som sakkyndig.

§ 115. Hvis der gjennom tvangsauktion søkes dækning i en andelsret i fast eiendom eller i en særskilt matrikulert rettighet, faar reglerne om tvangsauktion over fast eiendom tilsvarende anvendelse.

II. Indledning av auktionen.

§ 116. Begjæring om tvangsauktion over fast eiendom fremsættes for namsretten paa det sted, hvor eiendommen ligger.

Begjæringen skal tilfredsstille forskriftene i § 26, jfr. § 27, og desuten være ledsaget av forslag til auktionsvilkaar.

Saksøkeren bør endvidere gi de opplysninger, han har om

eiendoms-, heftelses- og værdiforhold, som ikke fremgaar av de 13 aug. dokumenter, han fremlægger, eller av det, som er tinglyst. Nr. 7.

§ 117. Blir auktionsbegjæringen tat til følge, skal underretning uten ophold forkyndes for saksøkte med tilkjendegivende om, at auktionen ikke vil bli berammet, hvis han inden en maaned godtgjør, at kravet med renter og omkostninger er avgjort. Ved auktionsforfølgning efter § 110 sættes fristen paa landet til to maaneder.

Forkyndelsen kan undlates, hvis saksøkte ikke har kjendt opholdssted i riket, og han heller ikke har nogen kjendt fuldmægtig her, som kan ta imot forkyndelsen.

Disse bestemmelser gjelder ogsaa, naar en utsat auktionsforfølgning først begjæres fortsat et aar efter sidste utsættelse.

§ 118. Saasnart fristen efter § 117 er utløpet, skal namsretten fastsette tid og sted for auktionen og utfærdige kundgjørelse om den.

Tiden sættes saaledes, at auktionen kan holdes fire uker, efterat kundgjørelsen er indrykket i Kundgjørelsestidende, eller saa snart derefter, som retten finder hensigtsmæssig for at oppnaa et heldig salg.

Auktionen holdes som regel i det herred eller den by, hvor eiendommen ligger. Men den kan ogsaa holdes paa et andet sted i domssognet eller i en tilstøtende by, naar retten finder det tjenlig for et heldig salg eller for at spare omkostninger.

§ 119. Kundgjørelsen skal betegne auktionen som tvangsauktion og indeholde:

1. tid og sted for auktionen;
2. tydelig og nøiagtig betegnelse av den faste eiendom, og hvis tilbehør samtidig skal selges efter § 123 eller § 126, en almindelig betegnelse av tilbehøret;
3. opplysning om, hvem som har begjært auktionen, og hvilke krav den er begjært for.

§ 120. Kundgjørelsen skal rykkes ind én gang i Kundgjørelsestidende og én gang i et blad, som er almindelig læst paa stedet. Indrykningen i Kundgjørelsestidende skal foregaa mindst fire uker før auktionen. Paa landet skal kundgjørelsen endvidere slaas op paa et høvelig sted i det sogn, hvor eiendommen ligger, eller i en by, som støter til vedkommende herred. Herredsstyret kan bestemme, at auktionskundgjørelser ogsaa skal slaas op i et eller to nabosogn. I byene kan bystyret bestemme, at opslag skal brukes.

Finder retten, at yderligere lysing er tjenlig for et heldig salg, kan den træffe bestemmelse derom av eget tiltak eller efter begjæring av en interessert.

§ 121. Auktionen skal omberammes, hvis forskriftene om lysing av auktionen i § 119 eller § 120 første led er tilside-sat og ikke mer kan følges.

13 aug. § 122. Samtidig med, at kundgjørelsen sendes til indryk-
 Nr. 7. ning i Kundgjørelsestidende, skal saksøkeren og saksøkte under-
 rettes i anbefalt brev, hvis de har kjendt opholdssted i riket
 eller kjendt fuldmægtig her, som kan ta imot meddelelsen.

Til andre interesserte gir retten bare meddelelse, hvis det
 er særskilt paabudt ved lov.

§ 123. Hvis nogen, som har panteret i eiendommen med
 prioritet efter saksøkerens krav, tillike i henhold til § 68 eller
 lov av 8 juni 1895 § 2 har pant i tilbehør, som ikke er ind-
 befattet under saksøkerens panteret, kan han kræve, at auktionen
 ogsaa skal omfatte dette tilbehør, enten hans fordring er for-
 faldt eller ikke.

Er der anledning til det, indtages det nødvendige om salg
 av tilbehøret i kundgjørelsen om auktionen over den faste eien-
 dom. Begjæringen maa i ethvert fald fremsættes saa tidlig, at
 saksøkte kan underrettes og salget tillyses efter de regler, som
 gjelder for tvangsauktion over løsøre.

§ 124. I tiden mellem lysingen og auktionen er saksøkte
 pliktig til at gi de interesserte og kjøpelystne adgang til at se
 paa eiendommen og det tilbehør, som skal sælges samtidig.

§ 125. Indstilles auktionen, skal den saavidt mulig av-
 lyses paa hensigtsmæssig maate.

Omberammes auktionen, foregaar lysing og meddelelse efter
 de almindelige regler.

III. Auktionsvilkaarene.

§ 126. Hvis ikke andet blir besluttet, skal auktionen
 ogsaa omfatte det tilbehør, som saksøkeren har pant i efter §
 68 eller lov av 8 juni 1895 § 2, og tilbehøret ropes op sam-
 men med eiendommen.

Hvis dette tilbehør ikke hefter for bedre prioriterte krav,
 og eiendommen er ropt op med tilbehøret, uten at der er op-
 naadd et bud, som er tilstrækkelig til at dække saksøkerens
 krav, kan han forlange, at eiendommen skal ropes op særskilt.

Blir eiendommen solgt uten tilbehøret, kan det sælges
 særskilt enten ved samme auktion eller senere efter de regler,
 som gjelder for tvangsauktion over løsøre.

Hvis der ikke opnaaes noget bindende bud paa eiendom-
 men, eller stadfæstelse blir negtet i henhold til § 158, og der
 heller ikke ved gjentat auktion opnaaes et bud, som dækker
 saksøkerens krav, kan han forlange særskilt salg av tilbehøret
 uten hensyn til, om eiendommen blir solgt.

§ 127. Skal tilbehør sælges efter begjæring av en efter-
 følgende panthaver i henhold til § 123, ropes eiendommen først
 op med tilbehøret og med forpligtelse for kjøperen til utenfor

kjøpesummen at betale de auktionsomkostninger, som særskilt er voldt ved tilbehøret. Opnaaes ikke et bud, som gir noget til dækning av etterpanthaverens fordring, ropes eiendommen op uten tilbehøret. 13^{aug.} Nr. 7.

Hvis tilbehøret blir solgt sammen med eiendommen, og de interesserte ikke kommer overens om fordelingen av kjøpesummen, har saksøkeren samme adgang til dækning av den hele kjøpesum, som om hans panteret tillike hadde omfattet tilbehøret.

§ 128. Hefter der paa eiendommen en forkjøps-, løsnings- eller gjenkjøpsret, bruksret, leieret, servitut, føderaad, livrente eller grundbyrde, som har prioritet foran saksøkerens krav, maa kjøperen overta heftelsen utenfor kjøpesummen.

Har heftelsen prioritet efter eller ved siden av saksøkerens krav, skal eiendommen først ropes op med forpligtelse for kjøperen til at overta heftelsen utenfor kjøpesummen, hvis rettighetshaveren kræver det, eller retten finder grund til det. Opnaaes ikke et bud, som gir fuld dækning for de rettigheter, som har bedre eller samme prioritet, ropes eiendommen op uten forpligtelse for kjøperen til at overta heftelsen.

Er heftelsen uten tinglysning virksom mot tredjemand, maa kjøperen overta den utenfor kjøpesummen, selv om den ikke er oplyst før opropet, hvis ikke en interessert med bedre ret, som dette vilkaar kan skade, uttrykkelig forlanger bestemmelse i andet led anvendt.

§ 129. Panteheftelser, som ikke er forfaltt, naar opropet foregaar, blir fremdeles hvilende paa eiendommen, hvis de dekkes av kjøpesummen.

Er heftelsen opsagt fra nogen av siderne, er det ikke bindende for kjøperen, uten naar det fremgaar av det, som er tinglyst, eller er oplyst, før budet blev avgitt. Det samme gjælder andre omstændigheter, som medfører, at en heftelse forfalder før den tid, som er forutsat.

§ 130. Hvis saksøkte har personlig ansvar for en heftelse, som skal vedbli at hvile paa eiendommen, blir kjøperen personlig ansvarlig for den.

§ 131. Den del av kjøpesummen, som ikke blir avgjort ved overtagelse av heftelser, skal forrentes med fem av hundrede aarlig fra stadfæstelsen. Betalingsfristen skal være mindst fire maaneder fra stadfæstelsen.

§ 132. Utenfor kjøpesummen overtar kjøperen alle forfaldte og løpende terminer av offentlige skatter og avgifter, renter og andre tilbakevendende ydelser, saafremt de hefter paa eiendommen med prioritet foran saksøkerens krav. Betalingsfristen skal være mindst seks uker fra stadfæstelsen.

§ 133. Kjøperen maa utenfor kjøpesummen betale auktionsomkostningene. Hertil regnes dog ikke saksøkerens særlige

13 aug. omkostninger ved tilfølgtagelsen av hans auktionsbegjæring eller
Nr. 7. i anledning av en senere tvist om auktionsforfølgningens fremme.
Forsaavidt saadanne omkostninger kan kræves erstattet, dækkes
de av kjøpesummen med samme prioritet som saksøkerens krav.

Før opropet bør auktionsomkostningenes sandsynlige beløp
opgives.

Auktionsomkostningenes beløp fastsættes av retten. Beta-
lingsfristen er seks uker fra stadfæstelsen.

§ 134. Kjøperen bærer utenfor kjøpesummen ogsaa alle
omkostninger ved tiltrædelsen og overdragelsen av eiendommen
og ved utslettelse av heftelser, som ikke skal vedbli at hefte
paa eiendommen.

§ 135. Vil en kjøper gjøre bruk av betalingsfristene, kan
saksøkte og enhver interessert med forfaltt fordring kræve sik-
kerhet for det, han skal ha. Endvidere maa kjøperen stille sik-
kerhet for auktionsomkostningene, hvis saksøkeren eller saksøkte
forlanger det.

Sikkerheten kan først kræves, naar spørsmålet om antagelse
av budet foreligger, hvis ikke retten av særlige grunde bestem-
mer, at den skal stilles, straks budet er avgitt.

Namsretten avgjør i tilfælde av tvist, om den tilbudte sik-
kerhet er fyldestgjørende.

§ 136. Hvis en interessert forlanger ændringer i eller
tillæg til de lovbestemte auktionsvilkaar, og dette vilde medføre
indgrep i en anden interesserts ret, kræves uttrykkelig samtykke
av ham.

Er det ikke klart, om en forlangt avvikelse medfører saa-
dant indgrep for en interessert, ropes eiendommen op baade med
og uten avvikelsen.

§ 137. Retten kan før auktionen indhente uttalelser fra
de interesserte om auktionsvilkaarene og de heftelser, som hviler
paa eiendommen.

Hvis saksøkerens forslag til auktionsvilkaar ikke stemmer
med loven eller uten nødvendighet indeholder bestemmelser, som
kan svække kjøpelysten, foretar retten de nødvendige ændringer,
før utkastet fremlægges i auktionsmøtet.

§ 138. Auktionsvilkaarene skal tydelig og nøiagtig betegne
den faste eiendom og kort angi det tilbehør, som skal sælges i
forbindelse med eiendommen efter § 123 eller § 126. De skal
indeholde de lovbestemte vilkaar i den utstrækning, de er an-
vendelige, og de ændringer eller tillæg, som retten godkjender.
Skal kjøperen utenfor kjøpesummen overta forkjøps-, løsnings-
eller gjenkjøpsret, bruksret, leieret, servitut, føderaad, livrente
eller grundbyrde, opgives disse rettigheter enkeltvis, hvis de ikke
er virksomme mot tredjemand uten tinglysning.

IV. Auktionssalget.

13. aug.

Nr. 7.

§ 139. Naar det ikke er overdrat til namsmanden efter § 163, holder namsretten auksionsmøtet. Det er i saa fald et retsmøte.

Møtet er offentlig, til opropet slutter.

Uteblir saksøkeren, kan auktionen ikke fremmes. Er det oplyst eller sandsynlig, at han har gyldig forfald, skal auktionen utsættes; i modsat fald skal den indstilles.

§ 140. Dommeren nævner den eiendom, som skal sælges, og oplyser, hvem som har begjært auktionen, og hvilke krav den er begjært for. Han fremlægger til eftersyn de dokumenter, som vedkommer auktionen, og gir de oplysninger, som ellers kan være av betydning.

Dernæst læser han op utkastet til auksionsvilkaar og paapeker i fornødent fald de forandringer, han har gjort i saksøkerens utkast. Efterat de tilstedeværende interesserte har faat adgang til at uttale sig, fastsætter han vilkaarene.

Derefter roper han op eiendommen og opfordrer til bud.

§ 141. Avtale om, at nogen ikke skal by eller bare by til en viss grænse, er ugyldig.

§ 142. Utelukket fra at gjøre bud paa egne eller andres vegne er dommeren og auksionsvidnerne.

Endvidere skal et bud avvises:

1. naar det er avgit av nogen, som ikke har den nødvendige retslige handledygtighet;
2. naar det opgives at være avgit efter fuldmagt, og fuldmagtsforholdet ikke er vitterlig eller straks blir godtgjort;
3. naar byderen ikke straks stiller sikkerhet, uagtet det er paalagt ham.

§ 143. Der er adgang til at by under bud, som allerede er avgit.

Hvis to eller flere falder ind paa en gang med samme bud, skal dommeren opfordre til videre bud. Opnaaes ikke høiere bud, avgjøres det ved lodtrækning, hvilket bud skal behandles som det høieste, hvis ikke saksøkte er tilstede og forlanger, at det ene skal behandles som høieste bud.

§ 144. Ethvert bud, som ikke er avvist, er bindende, indtil namsretten har truffet avgjørelse om stadfæstelse, eller indtil saksøkeren har meddelt, at han ikke antar budet, eller indtil fristen for antagelse er forløpet, uten at budet er antat.

Et bud er ikke lenger bindende, naar auksionsforfølgningen blir indstillet eller utsat eller auktionen omberammet.

§ 145. Opropet skal fortsættes, saa længe der blir avgit bud. Før slutningen skal dommeren gjentagne ganger høit og tydelig kundgjøre det sidste bud og si fra, at opropet vil slutte, hvis ikke flere bud blir avgit. Opropet slutes ved hammerslag.

13 aug. § 146. Er ikke noget bindende bud opnaadd, utsættes
Nr. 7. forfølgningen indtil videre.

§ 147. Er bindende bud git, skal dommeren gi de tilstedeværende interesserte og bydere adgang til at uttale sig om antagelsen og stadfæstelsen.

Dommeren skal gjøre opmerksom paa, at indvendinger kan komme for sent, hvis de ikke blir fremsat i selve auksionsmøtet, og at grunden for enhver indvending maa opgives.

§ 148. Det er saksøkeren, som avgjør, om noget av de bud, som er avgit, skal antages.

Vil han anta et bud, maa han gi namsretten meddelelse om det i auksionsmøtet eller senest fire uker efter.

Namsretten skal i saa fald senest to uker, efterat den har faat meddelelsen, avgjøre, om antagelsen skal stadfæstes.

§ 149. Negter saksøkeren i auksionsmøtet at anta noget av budene, utsættes auksionsforfølgningen indtil videre.

Auktionen kan dog efter forlangende av saksøkeren straks gjenoptages, hvis retten finder, at ikke noget taler imot at fortsætte. Før retten fatter beslutning herom, skal de tilstedeværende interesserte faa anledning til at uttale sig.

§ 150. Antar saksøkeren i auksionsmøtet noget av budene, men indvending blir reist mot stadfæstelsen, eller retten finder, at der kan være spørsmåal for den om at negte stadfæstelse av eget tiltak, gir den straks de tilstedeværende interesserte og bydere anledning til at uttale sig.

Blir stadfæstelse negtet, kan auktionen straks gjenoptages under de betingelser, som er nævnt i § 149; ellers skal auksionsforfølgningen utsættes indtil videre.

Kan spørsmålet om stadfæstelse ikke avgjøres i auksionsmøtet, berammer dommeren et nyt retsmøte, som ikke uten særlig grund bør sættes over en uke senere. Berammelsen meddeles de tilstedeværende, og nogen anden underretning om den trænges ikke.

I det nye møte skal de tilstedeværende interesserte og bydere gjøres bekjendt med indvendinger, kjendsgjæringer og bevis, som er fremkommet efter auksionsmøtet, og faa anledning til at uttale sig.

§ 151. Træffer saksøkeren ikke i auksionsmøtet nogen avgjørelse om antagelse av budene, men indvending blir reist mot stadfæstelse, eller retten finder, at der kan være spørsmåal for den om at negte stadfæstelse av eget tiltak, gir den straks de tilstedeværende interesserte og bydere anledning til at uttale sig.

Antar saksøkeren senere noget av budene, skal retten under samme forutsætning beramme et nytt retsmøte til forhandling om stadfæstelsen, hvis det er nødvendig. Om berammelsen

meddeles saavidt mulig underretning i anbefalt brev til saksøkeren, saksøkte, de interesserte, som maatte ha fremsat indvending, og den byder, hvis bud saksøkeren har antat. 13 aug. Nr. 7.

Hvis saksøkeren ikke antar noget av budene, utsættes auksjonsforfølgningen indtil videre.

§ 152. I retsboken skal de møtende interesserte nævnes. Desuten føres ind alle bydere, hvis bud retten finder, at der kan bli spørsmal om at anta, eller som nogen interessert kræver ført ind, og deres høieste bud. Videre føres ind alle erklæringer, paastande, indvendinger, avgjørelser og andre omstændigheter, som er av betydning for spørsmålet om stadfæstelse eller for en interesserts ret.

Opstaar der tvist om kjendsgjæringer av betydning, som er forefaldt i retsmøtet, skal opplysning straks søkes ved forklaringer av de tilstedeværende, og det nødvendige føres ind i retsboken.

§ 153. Det mindste bud, som kan antages, maa gaa ut paa dækning eller overtagelse av alle rettigheter, som har prioritet foran saksøkerens krav.

§ 154. Av flere bud kan bare det høieste antages, hvis der ikke er lovlig grund til at negte at stadfæste det.

Hvis høieste bud maa negtes antat, uten at grunden til like gjælder det næst høieste bud, kan dette antages, og saaledes videre.

Ingen kan kræve sit bud antat eller at træde ind i en andens bud paa grund av forkjøps-, løsnings- eller gjenkjøpsret.

§ 155. Retten skal av eget tiltak negte stadfæstelse:

1. hvis nogen av forskriftene i § 117, § 119 eller § 120 første led er tilsidesat, og stadfæstelse vilde medføre indgrep i en interesserts ret, dog ikke, hvis den interesserte har møtt ved auktionen uten at reise indvending, eller hvis han har git samtykke til, at auktionen fremmes;
2. hvis retten av nogen anden grund skulde ha indstillet eller utsat auktionen av eget tiltak;
3. hvis nogen av forskriftene om auksjonsvilkaarene er tilsidesat, eller budet ikke stemmer med vilkaarene, og stadfæstelse vilde medføre indgrep i en interesserts ret, dog med de samme undtagelser som nævnt under nr. 1;
4. hvis budet er avgit av nogen, som er utelukket fra at gjøre bud, eller paa en andens vegne uten behørig godtgjort fuldmagt eller av nogen, som efter loven ikke kan erverve eiendommen, og hindringen ikke er faldt bort før stadfæstelsen;
5. hvis antagelsen av budet staar i strid med nogen av forskriftene i § 154, eller hvis det efter de foreliggende opplysninger er tvilsomt, om antagelsen er berettiget efter § 153.

13 aug. § 156. Naar en interessert reiser indvending, skal retten, Nr. 7. foruten av de grunde, som omhandles i § 155, negte stadfæstelse:

1. hvis auktionen av nogen anden grund end der nævnt ikke lovlig kunde fremmes;
2. hvis nogen av forskriftene i § 145 er tilsidesat;
3. hvis en byder urettelig er avvist;
4. hvis budet mangler nogen av de egenskaper, som kræves til en gyldig viljeserklæring;
5. hvis byderen ikke har stillet den sikkerhet, som er paalagt ham.

At indvending reises av en interessert paa de grunde, som er nævnt i nr. 1, 2, 3 og 5, er ikke til hinder for stadfæstelse, naar den ikke vilde medføre indgrep i hans ret.

§ 157. Stadfæstelse skal negtes, naar der til retten kommer ind overbud, dog kun under følgende betingelser:

1. at byderen erklærer, at han vil la overbudet gjælde som bud ved en gjentat auktion, hvis saksøkeren inden otte uker i by og ti uker paa landet efter den forrige auktion begjærer gjentat auktion;
2. at kjøpesummen efter overbudet er mindst fem av hundrede høiere end efter høieste auktionsbud;
3. at der ikke for overbudets vedkommende foreligger lovlig grund til at negte stadfæstelse;
4. at der, før retten træffer sin avgjørelse, blir stillet sikkerhet for overbudet, hvis ikke retten finder det upaakrævet.

Ved tredje gangs eller senere auktion kan stadfæstelse ikke negtes av hensyn til overbud. En auktion ansees ikke som gjentat auktion, naar den er begjært et aar, efterat auktionsforfølgningen sidst blev utsat.

§ 158. Stadfæstelse skal negtes, naar saksøkte eller den senere eier av eiendommen eller en interessert, som ikke faar dækning av budet, eller nogen, som er ansvarlig for en heftelse, som vil bli udækket, reiser indvending, idet han gjør sandsynlig, at budet er altfor lavt i forhold til værdien av eiendommen efter gangbar pris. Rettens beslutning om at negte stadfæstelse kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke.

Retten skal av eget tiltak negte stadfæstelse, naar den finder, at der er et aabenbart misforhold mellem budet og værdien av eiendommen efter gangbar pris. Rettens beslutning kan ikke angripes ved kjæremaal eller anke.

Ved tredje gangs eller senere auktion kan stadfæstelse ikke negtes av ovennævnte grunde. En auktion ansees ikke som gjentat auktion, naar den er begjært et aar, efterat auktionsforfølgningen sidst blev utsat.

§ 159. Ved avgjørelsen av spørsmålet om stadfæstelse er retten ikke bundet ved beslutning eller kjendelse, som den har avgitt tidligere under fuldbyrdelsen.

Det, som er foregaat i retsmøterne, kommer ved avgjørelsen bare i betragtning, naar det fremgaar av retsboken. 13 aug. Nr. 7.

Avgjørelsen træffes ved kjendelse.

§ 160. Blir antagelsen av et auktionsbud stadfæstet, skal kjendelsen snarest mulig forkyndes for saksøkte eller den senere eier av eiendommen og meddeles saksøkeren og kjøperen. Blir stadfæstelse negtet, skal kjendelsen snarest mulig meddeles saksøkeren.

§ 161. Den kjendelse, som avgjør spørsmålet om stadfæstelse, er gjenstand for anke. Ankefristen regnes fra avsigelsen av kjendelsen.

Kjendelsen kan bare paaankes av interesserte, hvis ret den vilde medføre indgrep i, og av den, hvis bud er stadfæstet.

§ 162. Den, som har undlatt i rette tid at fremsætte indvending mot stadfæstelse, kan ikke gjøre indvendingssgrunden gjældende som ankegrund, medmindre han gjør sandsynlig, at han uten egen skyld har manglet kjendskap til den omstændighet, som begrunder indvendingen.

Selv om indvending ikke er fremsat i rette tid, kan anke erklæres, naar retten skulde ha negtet stadfæstelse efter § 155, og feilen antages at ha været til skade for den ankende. Under samme forutsetning skal ankedomstolen ogsaa av eget tiltak tillægge saadanne omstændigheter virkning, naar kjendelsen er paaanket av anden grund.

V. Særregler om auktion over fast eiendom paa landet.

§ 163. Naar namsretten har tat til følge en auktionsbegjæring over fast eiendom paa landet, skal den overdra til namsmanden at forberede og styre auktionsmøtet, hvis ikke saksøkeren forlanger auktionen holdt av retten eller særlige omstændigheter gjør det paakrævet.

Spørsmålet om stadfæstelse avgjøres i alle tilfælde av namsretten. Men ellers faar det, som ovenfor i dette kapitel er foreskrevet om namsretten og dommeren, tilsvarende anvendelse paa namsmanden.

§ 164. Har saksøkeren antat et auktionsbud, sender namsmanden uten ophold en bekræftet utskrift av auktionsboken til retten.

Retten skal snarest mulig og senest tre uker efter mottagelsen avgjøre, om stadfæstelse skal gives eller negtes.

Er der fremsat indvending mot stadfæstelse, kan retten gi de interesserte, som har været tilstede i auktionsmøtet, og de bydere, som spørsmålet vedkommer, adgang til at uttale sig og kan i den anledning gjennom anbefalt brev indkalde dem

13 aug. til et retsmøte. Finder retten, at der kan være grund til av
 Nr. 7. eget tiltak at negte stadfæstelse, skal den saavidt mulig gi de
 nævnte interesserte og bydere anledning til at uttale sig enten
 underhaanden eller i et retsmøte.

VI. Retsvirkningen av auktionssalget.

§ 165. Virkningen av stadfæstelsen indtræder i det øieblik kjendelsen er avsagt.

§ 166. Ved stadfæstelsen blir kjøperen eier av eiendommen og det tilbehør, som er solgt sammen med den, saafremt kjendelsen ikke efter anke blir ophævet.

Tredjemand, som mener at hans eiendomsret var til hinder for auktionen, kan gjøre sin ret gjældende ved søksmaal for de almindelige domstoler, hvis ikke spørsmålet om hans eiendomsret er selvstendig avgjort under fuldbyrdelsen ved dom efter § 55.

§ 167. Fra stadfæstelsen er det kjøperen, som har ret til frugter og indtægter av eiendommen og svarer for dens utgifter, og han kan naarsomhelst tiltræde besiddelsen av den, hvis ikke tredjemands ret er til hinder. Paa grundlag av stadfæstelseskjendelsen kan kjøperen kræve tvangsfuldbyrdelse til fravikelse av eiendommen og utlevering av tilbehør.

Bor saksøkte paa eiendommen, kan namsmanden, hvis det er nødvendig, overlate ham de rum, han trenger for sig og sin husstand, for en tid av indtil en maaned. Hvis saksøkte eller nogen av hans husstand foretar handlinger, som er til skade for eiendommen, kan namsretten paa begjæring avgi kjendelse for, at han skal fjernes, før tiden er ute.

§ 168. Alle heftelser, som ikke blir dekket av kjøpesummen eller er overtat utenfor kjøpesummen, falder bort ved stadfæstelsen, saafremt den ikke blir ophævet.

Hvis et krav efter sin prioritet ikke kan bli fyldestgjort helt ut, dekkes først omkostninger, dernæst renter og endelig hovedstolen.

Kan krav, som har like prioritet, ikke bli fyldestgjort helt ut, nedsættes de i forhold til det samlede beløp av hovedstol, renter og omkostninger.

§ 169. Er forkjøps-, løsnings- eller gjenkjøpsret, bruksret, leieret, servitut, føderaad, livrente eller grundbyrde ikke overtat av kjøperen, skal værdien erstattes av kjøpesummen, saa langt denne rækker. Værdien fastsættes av namsretten, hvis ikke andet er avtalt.

Erstatningen for en ret til bruk eller tilbakevendende ydelser, som er stiftet for en eller flere personers levetid, skal, hvis rettighetshaveren forlanger det, utredes med et kapital-

beløp, som utregnes efter fire av hundrede i aarlig rente og den Norske Enkekasses dødelighetstavler. Hvis han ikke forlanger det, og de interesserte heller ikke kommer overens om noget andet, skal erstatningen utredes med en løpende sum, som svarer til aarsværdien av bruken eller ydelserne. Det samme gjelder andre rettigheter av ubestemt varighet. Erstatningssummen utbetales forskudsvis for hvert fjerdingaar, og rettighetshaveren pligter ikke at betale tilbake, om rettigheten falder bort, før fjerdingaaret er ute.

13 aug.
Nr. 7.

§ 170 Naar der efter § 169 andet led skal utredes en aarlig erstatningssum, kan rettighetshaveren forlange, at der av kjøpesummen skal sættes ind i en autorisert sparebank et beløp, som svarer til det femogtyvedobbelte av aarsbeløpet, og at erstatningen skal utbetales ham av denne kapital og dens renter, indtil rettigheten falder bort. Kan der ikke avsættes et saa stort beløp, utbetales erstatningen, saalænge det avsatte beløp med renter strækker til.

Gjælder det en ret, som er stiftet for en persons levetid, kan enhver interessert, hvis ret berøres herav, forlange, at erstatningen istedenfor at utredes paa denne maate, skal ydes gjennem en livrente, som kjøpes i et livsforsikringsselskap, hvis vedtægter Kongen har godkjendt.

§ 171. Hefter der paa eiendommen et betinget krav, som efter auksionsvilkaarene ikke skal vedbli at hefte paa den, skal der av kjøpesummen, saa langt den rækker, indsættes i en autorisert sparebank det beløp, som er nødvendig for at fyldestgjøre rettighetshaverne, hvis ikke andet er avtalt.

§ 172. Kjøperen kan ikke kræve erstatning av saksøkeren for vanhjemmel eller for mangler ved eiendommen eller tilbehøret, saafremt ingen særlig retsgrund foreligger. Ved tvangsauktion efter utlæg gjælder det samme ogsaa overfor saksøkte.

§ 173. For den del av kjøperens forpligtelser, som skal avgjøres med penger, kan dækning ved forfald søkes gjennem tvangsauktion over eiendommen uten søksmaal, og uten at forskriftene i §§ 111 og 117 kommer til anvendelse.

Auktionskomstninger, som er forfalt, kan drives ind ved utpantning hos enhver, som er ansvarlig for dem.

§ 174. Naar stadfæstelse er git, sørger namsretten uten ophold for, at der tinglyses en erklæring om, at eiendommen er solgt ved tvangsauktion.

Tinglysningen har til følge, at den ret, kjøperen har erhvervet ved stadfæstelsen, gaar foran enhver samtidig eller senere tinglyst retsstiftelse over eiendommen og det solgte tilbehør, forsaavidt den er foretat ved frivillige forføininger av saksøkte eller den, som utleder sin ret fra ham.

Overfor retsstiftelser gjennem utlæg hos saksøkte eller den,

13 aug. som utleder sin ret fra ham, og mot deres konkursbo er kjøperen beskyttet uten tinglysning.

§ 175. Naar stadfæstelseskjendelsen er blit retskraftig, og kjøperen godtgjør, at han har opfyldt sine forpligtelser efter auksionsvilkaarene, kan han forlange auksionsskjøte av namsretten.

Samtidig med tinglysningen av skjøtet skal den erklæring, som er tinglyst efter § 174, utslettes av panteregistret.

§ 176. De heftelser, som er faldt bort ved stadfæstelsen, kan kjøperen uten bevilgning søke mortifisert ved dom.

De kan endvidere kræves avlyst, naar stadfæstelseskjendelsen er opretholdt ved retskraftig dom overfor rettighetshaverne, eller naar opreisningsfristen er forløpet.

10de kapitel.

Tvangssalg av skib og skibsparter.

§ 177. Naar en fordring er sikret ved pant i skib eller part i norsk registrert skib, kan panthaveren efter forfaldstid gjennom søksmaal faa adgang til tvangssalg uten først at ta utlæg.

§ 178. Har en panthaver i norsk registrert skib eller part i norsk registrert skib krav paa en bestemt pengesum, kan han efter forfaldstid søke dækning gjennom tvangssalg uten først at anlægge søksmaal, hvis panteretten er stiftet ved skifteutlæg eller ved et registrert pantebrev, og utstederens underskrift paa pantebrevet er bekræftet av en norsk notarius, lensmand eller forliksmann eller to vitterlighetsvidner.

Hvis pantebrevet ikke lyder paa en bestemt sum, maa størrelsen av kravet være fastsat enten i et tvangskraftig grundlag eller ved en skriftlig erkjendelse, som er bekræftet paa ovennævnte maate.

§ 179. Tvangssalg efter § 178 kan ikke kræves, uten at saksøkte mindst to uker i forveien har faat forkyndt varsel om, at auksionsbegjæring vil bli fremsat, hvis ikke det skyldige beløp betales. Varslet kan ikke paa forhaand frafalles.

Har saksøkte ikke kjendt opholdssted i riket, og har han heller ikke nogen fuldmægtig, som er bosat her og kan ta imot forkyndelsen, kan varsel undlates og dækning kræves to uker efter forfald.

Tilhører kravet en bank eller anden indretning, hvis plan er fastsat ved lov eller godkjendt av Kongen, eller tilhører det stat eller kommune eller midler, som bestyres av det offentlige (fond, legater, stiftelser, arvemidler og lignende), kan vedkommende styre foreta forkyndelsen gjennom anbefalt brev efter reglerne i § 56. Det kan selv indlevere brevet til posten og gi de paategninger og bevidnelser, som er nævnt i lov om domstolene § 178.

§ 180. Naar en panthaver kan kræve tvangssalg av skib 13 aug. uten først at ta utlæg, kan han ogsaa kræve forbud nedlagt Nr. 7. efter § 95.

Naar saadant forbud er nedlagt, kommer §§ 111 og 195 ikke til anvendelse.

§ 181. Paa tvangsauktion over norsk registrert skib faar forøvrig bestemmelse i 9de kapitel tilsvarende anvendelse, hvis ikke andet er bestemt ved lov. Til tinglysning svarer indtegnning i skibsregistret.

§ 182. Bestemmelsen i § 107 om, at tvangsauktion efter utlæg ikke kan kræves før fire eller to maaneder efter utlægsforretningen, gjelder ikke.

Heller ikke gjelder forskriftene i § 117.

§ 183. Auktionen kan holdes paa skibets hjemsted, naar rederen samtykker, eller naar der mindst seks maaneder før auksionslysningen er forkyndt ham opfordring til at føre skibet hjem.

§ 184. Namsretten kan sette fristen for auksionslysningen kortere end bestemt i § 120, naar særlige grunde taler for det.

Foruten i de blade, som nævnes i § 120, skal auktionen lyses i et blad, som særlig er beregnet paa skibsfartsinteresserte. Derimot kræves ikke opslag.

§ 185. Saasart auktionen er besluttet, skal namsretten opfordre rederen og skibsføreren, hvis han er tilstede, til at oplyse, om der hviler sjøpanteret paa skibet, og gi de nødvendige opplysninger om den. Hvis rederen eller skibsføreren deretter undlater at gi opplysning om de sjøfordringer, han kjender til, blir han personlig ansvarlig for dem. I oppfordringen skal retten gjøre ham oppmerksom paa dette.

Er det etter de mottagne opplysninger sandsynlig, at sjøpanteret hviler paa skibet, skal namsretten uten opphold underrette sjøpanthaveren gjennom anbefalt brev og samtidig anmode ham om snarest mulig at melde og begrunde sit krav.

§ 186. Naar en sjøpanthaver ikke har meldt sin fordring for namsretten, før stadfæstelseskjendelsen blir avsagt, kan han ikke paaanke kjendelsen av den grund, at kjøpesummen efter rigtig oppgjør er mindre end det mindste bud, som kunde antages.

§ 187. Tvangssalg av part i norsk skib og tvangssalg av norsk uregistrert skib foregaar efter forskriftene i 11te kapitel, hvis ikke andet er bestemt ved lov.

Tvangsauktion holdes efter saksøkerens valg paa det sted, hvor skibet er, eller paa skibets hjemsted. Gjelder det skibspart, kan auktionen ogsaa holdes paa partrederens bosted.

§ 188. Bestemmelserne i forrige paragraf faar tilsvarende anvendelse paa tvangssalg av utenlandsk skib og skibspart.

Utenlandsk skib, som vilde være registreringspliktig, om det var norsk, kan dog bare selges ved tvangsauktion. Auktio-

13 aug. nen begjæres hos namsretten og forberedes og styres av den.
 Nr. 7. Bestemmelserne i §§ 119, 120 og 184 faar tilsvarende anvendelse. Underretning sendes i anbefalt brev til skibsføreren, om han er tilstede i riket og hans opholdssted kjendt. Kan det gjøres uten skadelig forhaling, sendes underretning ogsaa til registreringsmyndigheten i hjemlandet, hvis skibet er registrert. Saavidt mulig iagttages ogsaa forskriftene i § 185 første punktum og andet led. Betalingsfristen skal være mindst seks uker.

11te kapitel.

Tvangssalg og anden dækning av løsøre.

I. Almindelige bestemmelser.

§ 189. I henhold til avsetning kan tvangssalg eller anden dækning av løsøre ikke kræves, før grundlaget er blit retskraftig, medmindre saksøkte samtykker.

Dækning kan dog kræves tidligere, hvis det er nødvendig for at forebygge væsentlig værdiforringelse eller uforholdsmæssige omkostninger, som ikke saksøkte forskudsvis utreder eller stiller sikkerhet for. Før begjæringen tages tilfølge, skal der gives saksøkte anledning til at uttale sig, hvis det kan gjøres uten skadelig forhaling.

Utbyttet kan ikke uten samtykke av saksøkte utbetales til saksøkeren, før grundlaget er blit retskraftig, og ikke før en maaned efter avsetningen.

§ 190. I henhold til utlæg kan dækningsforfølgning ogsaa iverksettes efter begjæring av saksøkte, naar en fyldestgjørende grund anføres. Dette gjælder, selv om saksøkeren endnu ikke kan kræve dækning.

Før begjæringen tages til følge, skal der gives saksøkeren anledning til at uttale sig, hvis det kan gjøres uten skadelig forhaling.

Uten samtykke av saksøkte kan utbyttet ikke utbetales til saksøkeren, før grundlaget er blit retskraftig, og ikke før en maaned efter utlægsforretningen.

§ 191. Naar en fordring paa en bestemt pengesum er sikret ved haandpant, og panthaveren har besiddelsen, kan han efter forfaldstid søke dækning av pantet uten først at anlægge søksmaal.

Er summen ikke bestemt angit ved pantsættelsen, maa den være fastsat enten i et tvangskraftig grundlag eller ved en skriftlig erkjendelse.

Hvis eieren av pantet er navngit ved pantsættelsen og har kjendt opholdssted i samme by eller herred som panthaveren, kan dækning ikke kræves, uten at eieren mindst to uker i forveien har faat forkyndt varsel om, at dækning vil bli begjært, saafremt det skyldige beløp ikke betales. Panthavere, som har tilladelse til at drive utlaansvirksomhet mot haandpant, kan

isteden varsle skyldnerne gjennom offentlig kundgjørelse, uten at skyldnernes navn nævnes. Kundgjørelsen maa indrykkes i et blad, som er almindelig læst paa stedet, mindst tre uker, før dækning kan kræves. 13 aug. Nr. 7.

§ 192. Har saksøkeren efterfølgende prioritet, kan han ikke kræve dækning uten samtykke av den bedre prioriterte panthaver, medmindre han utløser ham eller stiller sikkerhet for hans krav.

En panthaver maa ta imot utløsning, selv om hans krav ikke er forfalt.

§ 193. Søkes dækning i henhold til utlæg, og begjæringen fremsættes for en anden namsmand end den, som har utført utlægsforretningen, maa en bekræftet utskrift vedlægges. Ellers er det nok at henvise til utlægsforretningen og opgi saksøktes navn og bopæl og tiden for foretagelsen.

§ 194. Naar namsmanden tar til følge en begjæring om dækning, skal han straks underrette saksøkte, hvis denne har kjendt opholdssted i riket.

§ 195. Naar saksøkerens krav utgjør 100 kroner eller derover, kan namsmyndigheten paa begjæring utsætte dækningsforfølgningen indtil fire maaneder, saafremt saksøkte straks betaler de lovlige omkostninger og en femtedel av kravet, dog mindst 50 kroner, med renter og forpligter sig til at betale resten i maanedlige avdrag paa mindst 25 kroner, og saafremt omstændighetene forøvrig taler for utsættelse. Før namsmyndigheten beslutter utsættelse, bør den gi saksøkeren anledning til at uttale sig.

Hvis et avdrag ikke betales i rette tid, bortfalder utsættelsen. Gjentat utsættelse kan ikke gives.

Disse bestemmelser kommer ikke til anvendelse paa skatter og andre offentlige avgifter til stat og kommune, krav, som er stillet like med skatter i pantesikkerhet og inndrivelsesmaate, eller krav, som grunder sig paa lovbestemt forsørgelsespligt. Rettens beslutninger efter denne paragraf kan ikke paakjæres.

§ 196. Den, som har kjøpt ved tvangssalg, kan ikke kræve erstatning av saksøkeren for vanhjemmel eller for mangler ved gjenstanden, saafremt ingen særlig retsgrund foreligger. Ved tvangssalg efter utlæg gjælder det samme ogsaa overfor saksøkte.

§ 197. Ved tvangsauktion kan ingen kræve sit bud antat eller at træde ind i en andens bud paa grund av forkjøps-, løsnings- eller gjenkjøpsret.

Avtale om, at nogen ikke skal by ved tvangsauktion eller ikke kjøpe ved andet tvangssalg eller bare by til en viss grænse, er ugyldig.

II. Om ting.

§ 198. Salg av utlagte ting skal ikke foretages før en maaned efter utlægsforretningen.

13 aug. Dog kan salg foretages tidligere, naar saksøkeren og sak-
Nr. 7. søkte er enige, eller naar det begjæres av en av dem og er
nødvendig for at forebygge væsentlig værdiforringelse eller ufor-
holdsmæssige omkostninger, som ikke saksøkte forskudsvis utre-
der eller stiller sikkerhet for.

§ 199. Salget foregaar i den by eller det herred, hvor
tingene findes. Naar saksøkeren og saksøkte er enige om at la
dem sælge paa et andet sted, skal det gjøres, hvis derved
bedre utbytte kan ventes, eller hvis tingene ikke vites at være
yderligere beheftet.

Namsmanden kan ogsaa ellers beslutte, at en ting skal
sendes til et andet sted for at sælges, hvis derved kan ventes
et væsentlig bedre utbytte, og det ikke er betænkelig at sende
tingen dit. Før han fatter sin beslutning, skal han gi parterne
anledning til at uttale sig, hvis det kan gjøres uten skadelig
forhaling. Forsendelsen foregaar paa saksøktes risiko.

§ 200. Tvangsauktion styres av namsmanden. Han fast-
sætter tid og sted og utsteder kundgjørelse om auktionen.

Tiden skal sættes saaledes, at der blir mindst to uker
mellem den første indrykning av kundgjørelsen i blad og auksions-
dagen. Dog kan tiden sættes kortere i de tilfælde, som er
nævnt i § 198 andet led.

Saavidt mulig skal namsmanden i tide underrette saksøkte
om berammelsen.

§ 201. Kundgjørelsen skal betegne auktionen som tvangs-
auktion og indeholde tid og sted for auktionen og en alminde-
lig angivelse av de ting, som skal sælges. Særlig værdifulde
ting fremhæves.

Kundgjørelsen skal rykkes ind én gang i et blad, som er
almindelig læst paa stedet, og paa landet slaas op paa et hø-
velig sted i sognet. Hvis ikke dette kan gjøres, fordi fristen
er sat kortere end to uker, skal namsmanden saavidt mulig
gjøre auktionen kjendt paa anden hensigtsmæssig maate.

Namsmanden kan beslutte at foreta yderligere lysing og at
utstede auksionskatalog eller lignende fortegnelse.

§ 202. For at undgaa uforholdsmæssige omkostninger kan
namsmanden bestemme, at ting av liten værdi skal sælges uten
særskilt lysing ved en anden tvangsauktion.

§ 203. Auktionen skal omberammes, hvis forskriftene om
auktionens lysing i § 200 andet led eller i § 201 første og
andet led er tilsidesat og ikke mer kan følges.

§ 204. Indstilles auktionen, skal den saavidt mulig avly-
ses paa hensigtsmæssig maate.

Omberammes auktionen, foregaar lysing og meddelelse efter
de almindelige regler.

§ 205. Auktionsvilkaarene oppstilles av saksøkeren. Hvis

de er ulovlige eller tilsidesætter andres tarv, kan namsmanden 13 aug.
forandre dem. Namsmanden oppstiller auksionsvilkaarene, hvis Nr. 7.
saksøkeren ingen har oppstillet, eller hvis der er flere saksøkere,
som ikke kan enes om dem.

Auksionsvilkaarene maa ikke indeholde usedvanlige bestem-
melser, som kan svække kjøpelysten. Betalingsfristen for veder-
heftige kjøpere kan ikke settes kortere end seks uker, hvis
ikke alle interesserte samtykker. For særlig værdifulde gjen-
stande kan namsmanden sette en længere betalingsfrist. Sak-
søkte kan ikke faa tilslag uten at betale straks eller stille sik-
kerhet. Auksionsomkostningenes beløp skal namsmanden fast-
sette efter reglerne i § 133. De dækkes forlods av auksions-
pengene; dog kan saksøkerens tilkommende for auksionsbegjæ-
ring og møte samt opkræverens godtgjørelse paalægges kjøperne
utenfor kjøpesummen.

Auksionsvilkaarene skal namsmanden fastsette og læse op,
før oppropet begynner, og under auksjonen skal de være tilgjæn-
gelige for dem, som ønsker at se dem.

§ 206. Saksøkeren antar med godkjendelse av namsman-
den en paalidelig tredjemand til at opkræve auksionspengene paa
saksøkerens ansvar. Namsmanden kan antages som opkræver.

Har flere saksøkere begjært auksjon, og de ikke er enige
om valget, opnævner namsmanden opkræver.

Opkræveren er som selvskyldner ansvarlig for riktig beta-
ling av auksionspengene.

§ 207. Opkræveren er tilstede ved auksjonen. Han be-
stemmer, om en byder skal faa betalingsfrist, og om tingen straks
skal utleveres til ham eller opbevares for hans regning, til han
betaler.

Hvis en byder uten rimelig grund blir avvist eller negtet
betalingsfrist, og en interessert lider skade ved det, er opkræ-
veren ansvarlig.

§ 208. Auksionsmøtet er offentlig.
Auksjonen kan fremmes, selv om saksøkeren uteblir.

Tingene ropes op enkeltvis, hvis ikke deres art gjør det
nødvendig eller hensigtsmessig at rope dem op under ett eller
i større eller mindre avdelinger. Den orden, som er angitt i en
auksionskatalog eller lignende fortegnelse, bør ikke fravikes uten
særlig grund. Ellers bør saksøktes ønske om ordenen for op-
ropet saavidt mulig følges.

Tingene skal helst være tilstede eller i nærheten, saa de
kjøpelystne har adgang til at gjøre sig bekjent med dem.

§ 209. Før tilslag blir gitt, skal det høieste bud gjentagne
ganger kundgjøres høit og tydelig.

Viser det sig, at to eller flere har gjort det høieste bud,
eller oppstaar der tvist om budet, skal namsmanden oppfordre til

13 aug. videre bud. Nytter ikke det, avgjør han, hvem som skal an-
Nr. 7. sees for høistbydende.

Hvis ikke autionsvilkaarene forbeholder en frist, skal opkræveren straks anta eller forkaste budene. Enhver byder pligter at vedstaa sit bud, til avgjørelsen er truffet eller fristen utløpet.

Ved ethvert salg skal tingen, kjøperens navn og kjøpesummen indføres i auktionsboken. Blir kjøpesummen betalt straks, skal ogsaa det anføres.

Opstaar der tvist om kjendsgjæringer av betydning, som er forefaldt i møtet, skal oplysning straks søkes, ved forklaringer av de tilstedeværende og det nødvendige føres ind i auktionsboken.

§ 210. Naar det maa antages, at der er solgt nok til at dække kravet med omkostninger, sluttet auktionen, hvis ikke saksøkte forlanger, at ogsaa de ting, som er igjen, skal sælges.

§ 211. Naar budet er antat, er kjøperen eier, og tingen ligger for hans regning og risiko.

§ 212. Mener tredjemand, at hans eiendomsret var til hinder for et iverksat tvangssalg, kan han gjøre sin ret gjældende ved søksmaal for de almindelige domstoler, hvis ikke spørsmålet om hans eiendomsret er selvstændig avgjort under fuldbyrdelsen ved dom efter § 55.

Saksøkte kan bare søke tingen tilbake, naar tvangsgrundlaget retskraftig er ophævet eller erklært ugyldig, eller naar det retskraftig er avgjort, at saksøkerens krav ikke bestod, da salget foregik. Søksmaalet maa reises inden tre maaneder, efterat der blev adgang til det, og i ethvert fald inden et aar efter salget. Har kjøperen været i god tro, maa saksøkte godtgjøre ham det, han har betalt for tingen.

§ 213. Betaler en auktionskjøper ikke kjøpesummen inden utløpet av fristen, kan den drives ind ved utpantning.

Er tingen ikke utlevert, kan den sættes til ny auktion efter samme regler, som om der var tat utlæg i den, dog saaledes at §§ 195 og 198 ikke kommer til anvendelse. Har tingen liten værdi, bør den helst sælges ved en auktion, som holdes over andet løsøre.

Den første kjøper hefter for ethvert utlæg og tap, som er voldt ved hans uefterrettelighet, og han har ikke krav paa det overskud, som den nye auktion over tingen maatte gi.

§ 214. Namsmanden kan beslutte, at en ting skal sælges underhaanden istedenfor ved auktion, hvis det er ventelig, at utbyttet da blir større end ved auktionssalg. Før han fattar sin beslutning, skal han gi parterne anledning til at uttale sig, hvis det kan gjøres uten skadelig forhaling. Kjøpesummen indbetales til namsmanden eller, om parterne er enige, til en anden.

Har underhaandssalg ikke kunnet foregaa inden en rimelig tid, eller viser det sig ellers at være forbundet med vanskeligheter, kan namsmanden beslutte tvangsauktion. 13 aug. Nr. 7.

§ 215. Naar saksøkeren har panteret i penger, og hans begjæring om dækning er tat til følge, skal namsmanden utbetale saksøkeren og i tilfælde andre interesserte det, de skal ha. Forvares pengene av en anden, kan namsmanden anwise paa ham.

Betaling eller anvisning efter utlæg maa dog ikke uten samtykke av saksøkte foregaa før en maaned efter utlægsforretningen.

III. Om værdipapirer, fordringer og andre rettigheter.

§ 216. Hvis saksøkeren har pant i fordringer eller andre rettigheter, har han ret til at foreta det, som trænges for at holde dem i kraft. Er det nødvendig at ha i hænde et gjælds-brev eller andet dokument, som namsmanden efter § 92 har tat i besiddelse eller overgit i en andens varetægt, skal namsmanden eller forvareren paa forlangende av saksøkeren eller saksøkte foreta det nødvendige.

Er panteretten stiftet ved utlæg, mottar namsmanden de ydelser, som forfalder, indtil bestemmelse om dækning er truffet, hvis ikke parterne blir enige om noget andet.

§ 217. Værdipapirer, som har børs- eller markedskurs, skal namsmanden søke at sælge underhaanden ved en bank eller mægler til dagens kurs.

Har underhaandssalg ikke kunnet foregaa inden en rimelig tid, kan namsmanden paa begjæring beslutte tvangsauktion.

Paa samme maate behandles ogsaa utenlandske gangbare mynter og pengesedler, som saksøkeren ikke er villig til overensstemmende med § 215 at motta som betaling efter dagens kurs.

§ 218. Lyder et værdipapir paa navn, kan namsmanden i saksøktes sted og med retsvirkning for ham gi det paa-tegning om overdragelse til kjøperen og avgi alle erklæringer, som er nødvendige i anledning av salget.

§ 219. En pengefordring kan namsmanden, hvis saksøkeren forlanger det, anwise ham til indkrævning.

Anvisning efter utlæg maa ikke uten samtykke av saksøkte foregaa før to uker efter utlægsforretningen, medmindre der er grund til at frygte for, at fordringen ellers vilde forspildes helt eller delvis.

§ 220. Hvis fordringen er større end saksøkerens krav, og saksøkte eller andre interesserte forlanger sikkerhet for det

13 aug. mulige overskud, kan fordringen bare anvises til indkrævning.
 Nr. 7. naar saksøkeren stiller saadan sikkerhet, som namsmanden bestemmer, eller naar han paa eget ansvar antar til opkræver en paalidelig tredjemand, som namsmanden godkjender. Namsmanden kan antages til opkræver.

Opkræveren har de samme rettigheter og pligter som en saksøker, som har faat en fordring anvist til indkrævning.

§ 221. Om enhver anvisning underretter namsmanden saksøkte i anbefalt brev, hvis han har kjendt opholdssted i riket.

Anvises en fordring, som knytter sig til ihændehaver- eller ordrepapir eller gjældsbrief, skal det overleveres til saksøkeren med paategning om anvisningen.

§ 222. Naar en fordring er anvist til indkrævning, har saksøkeren ret til at gjøre paakrav, opsigte fordringen, drive den ind paa retslig vei og ta imot og kvittere for betalingen. Skyldneren kan med befriende virkning overfor saksøkte betale til saksøkeren, saalænge ikke anvisningen er ophævet og ophævelsen kommet til hans kundskab.

Faar saksøkeren ind mer, end han skal ha, utbetaler han det til saksøkte eller til dem, som ellers har krav paa det.

§ 223. Saksøkte pligter at utlevere til den saksøker, som har faat en fordring anvist, alle dokumenter, som er nødvendige for at gjøre fordringen gjældende.

Vægrer han sig, kan saksøkeren kræve kjendelse av namsretten for anvendelse av tvangsmidler efter 13de kapitel.

§ 224. Hvis en fordring, som er anvist til indkrævning, er avhængig av en motydelse fra saksøktes side, og den formuesgjensstand, som saksøkte skal yde, er i hans besiddelse, kan saksøkeren forlange at faa den utlevert til opfyldelse av motydelsen, saafremt han kunde ha faat utlæg i den, og ingens bedre ret er til hinder. Saksøkte kan forlange, at den skal utleveres enten umiddelbart til saksøktes skyldner eller til en paalidelig tredjemand, som namsmanden opnævner.

§ 225. Naar saksøkeren reiser søksmaal til indkrævning, pligter han at gi den saksøkte, som fordringen er utlagt hos, varsel om søksmaalet med opfordring til at træde ind i saken som hjælpeintervenient. Varslet kan dog undlates, hvis saksøkte ikke har kjendt opholdssted i riket.

Den avgjørelse, som træffes med hensyn til fordringen, har virkning for og imot saksøkte og alle andre interesserte.

§ 226. Saksøkeren er ansvarlig for den skade, som vol-des saksøkte og andre interesserte ved forsømmelighet med inddrivningen av en fordring, som han har faat anvist til indkrævning selv eller ved opkræver.

Viser saksøkeren eller opkræveren sig forsømmelig, kan

saksøkte og andre interesserte forlange, at namsmanden skal 13 aug.
ophæve anvisningen og isteden anwise fordringen til indkrævning ved en opkræver, som namsmanden opnævner. Før han
fatter sin beslutning, skal han gi saksøkeren anledning til at
uttale sig. Nr. 7.

Om ophævelse av anvisningen gjør namsmanden paategning og gir saksøkte og skyldneren underretning i anbefalt brev.

Negter saksøkeren at utlevere de mottagne dokumenter, kan saksøkte kræve kjendelse av namsretten for anvendelse av tvangsmidler efter 13de kapitel.

§ 227. Hvis saksøkeren vil gi avkald paa den ret, han har faat ved anvisning av en fordring til indkrævning, maa han gi namsmanden og skyldneren underretning og sørge for, at dokumenterne faar paategning om avkaldet. Likesaa underretter han saksøkte, hvis denne har kjendt opholdssted i riket. Underretningen til skyldneren og saksøkte gives i anbefalt brev. Bestemmelsen i § 226 sidste led faar ogsaa her anvendelse.

§ 228. Hvis en fordring først forfalder om længere tid eller er avhengig av en motydelse, som saksøkte ikke godvillig erlægger, eller hvis inddrivelse av fordringen vilde være forbundet med vanskeligheter eller uforholdsmæssige omkostninger, kan namsmanden, naar saksøkeren eller andre interesserte forlanger det, beslutte, at den skal gjøres i penger paa anden hensigtsmæssig maate.

Før han fatter sin beslutning, skal namsmanden gi de interesserte anledning til at uttale sig, hvis det kan gjøres uten skadelig forhaling.

Ved en saadan beslutning ophæves i tilfælde en tidligere anvisning til indkrævning. Bestemmelsen i § 226 sidste led faar ogsaa her anvendelse.

§ 229. Skal dækning søkes av andre rettigheter end fordringer paa penger, faar foranstaaende bestemmelser tilsvarende anvendelse, saalangt de passer.

Namsmanden bestemmer, paa hvilken maate dækning av rettigheten skal søkes. Istedenfor at la saksøkeren eller en opkræver utøve den eller drive den ind, kan namsmanden beslutte at sælge den eller leie den ut eller, naar dertil ikke er lovlig adgang, at den skal utøves ved en bestyrer efter regler, som namsmanden fastsætter. Før han fatter sin beslutning, bør han gi saksøkte og dem, som ellers har interesse i rettigheten, anledning til at uttale sig, hvis det kan gjøres uten skadelig forhaling.

12te kapitel.

Utlæg og dækning i enkelte særlige tilfælde.

§ 230. Utlæg kan ikke tages i redskaper, apparater og

13 aug. inventargjenstande, som hører til et apotek og er uundværlige Nr. 7. for driften.

Er utlæg tat i et apoteks varebeholdning, kan bare de varer, som ikke er nødvendige til regelmæssig og forsvarlig drift av apoteket, fjernes og sælges særskilt til dækning av saksøkerens krav. Andre varer skal bli ved apoteket og kan anvendes ved driften og sælges i dens medfør.

Til at føre tilsyn med de varer, som er efterlatt i apoteket, og ta imot betalingen ved salg kan saksøkeren forlange, at namsretten skal opnævne en paalidelig tredjemand, naar grundlaget er blit retskraftig eller saksøkte samtykker. Om opnævnelsen gjør namsretten indberetning til vedkommende regjeringsdepartement.

Varene ansees for utsat av saksøktes besiddelse, naar tilsynsmanden tiltræder, og dækning ansees begjært ved begjæringen om at opnævne ham.

§ 231. Viser det sig, at et tilsyn efter § 230 er forbundet med særlige vanskeligheter eller ikke skaffer saksøkeren tilstrækkelig betryggelse, kan hele driften av apoteket paa begjæring sættes under bestyrelse. Bestyreren maa opfylde betingelserne for at bli apoteker.

Beslutning herom fattes av namsretten og skal indberettes til vedkommende regjeringsdepartement, som maa godkjende valget av bestyrer og gir nærmere regler om bestyrelsen. Denne kan ikke vare over et aar uten samtykke av departementet.

§ 232. Ved utlæg i jernbane-, sporveis-, telegraf- og telefonanlæg, som er aapent for almenheten, samt i gasverk og elektriske anlæg, som leverer lys eller kraft til flere, gjælder følgende særlige regler:

Anlægget med grund, verksteder og andre bygninger betragtes som en eneste fast eiendom. Indretninger, lokomotiver, vogner, skinner, stolper, traadnet, maskiner, redskaper, inventar og forraad, som hører til anlægget og er bestemt til driften, betragtes som tilbehør til den faste eiendom. Utlæg kan bare tages i det hele anlæg med tilbehør.

Utlægsforretning foretages paa det sted, hvor anlægget har sit hovedkontor.

Efter begjæring av saksøkeren skal namsretten sette anlægget under bestyrelse, naar tvangsgründlaget er blit retskraftig eller saksøkte samtykker. Vedkommende regjeringsdepartement opnævner en eller flere styreere og gir nærmere regler om bestyrelsen.

13 aug.
Nr. 7.

Tredje del.

Fuldbyrdelse av krav paa andet end penger.

13de kapitel.

§ 233. Hvis saksøkte efter tvangsgründlaget helt eller delvis skal overlate eller fravike en fast eiendom, skal namsmanden i den utstrækning, som fuldbyrdelsen gjør nødvendig, fjerne personer og løsøre og indsætte saksøkeren i besiddelsen.

Skal løsøre fjernes, og det ikke kan overgives saksøkte eller en voksen person av hans husstand, sørger namsmanden for at føre det bort og forvare det for saksøktes regning. Er det nødvendig, kan namsmanden forlange foreløbig plads for tingene paa eiendommen, hvis der er anledning til det. Namsmanden gir saavidt mulig saksøkte og dem, som han vet er interessert i tingene, underretning om, at de er ført bort, og opfordrer saksøkte til at hente dem og betale omkostningene. Hvis dette til trods for gjentat opfordring ikke blir gjort inden en rimelig frist, kan tingene sælges til dækning av omkostningene efter samme regler, som om der var tat utlæg i dem, dog saaledes at §§ 195 og 198 ikke kommer til anvendelse.

Hvis en tredjemand besidder eiendommen og ikke er villig til at fravike den, kan saksøkeren kræve, at saksøktes fordring paa at faa den utlevert blir anvist ham efter forskriftene i § 229 første led.

§ 234. Begjæres utkastelse av en leietager efter saadan overenskomst som nævnt i § 3 nr. 9, maa overenskomsten og i tilfælde bevis for opsigelsen vedlægges.

Tar namsmanden begjæringen til følge, forkynder han for leietageren opfordring til at flytte inden en uke med tilkjendegivende om, at han ellers vil bli kastet ut. Er den avtalte leietid utløpet eller lovlig opsigelse git med mindst en ukes frist, kan utkastelsen foretages uten særskilt varsel.

Hvis leietageren er familieforsørger, har han ret til at hente sit løsøre i to uker efter utkastelsen, selv om han ikke samtidig betaler omkostningene, forsaavidt tingene er undtat fra utlæg eller kan kræves undtat.

§ 235. Hvis saksøkte efter tvangsgründlaget skal utlevere bestemte løsoregjenstande eller levere en viss mængde løsoregjenstande av en bestemt art, og de er i hans besiddelse, skal namsmanden ta dem fra ham og overlevere dem til saksøkeren.

Hvis det paastaaes, at nogen av disse ting tilhører en tredjemand, skal paastanden indføres i utlægsboken. Gjælder tvangs-

13 aug. grundlaget en bestemt ting, skal den dog i alle tilfælde utleveres. Nr. 7. Er tingen bare efter sin art bestemt i tvangsgrundlaget, skal utlevering derimot negtes, hvis paastanden blir godtgjort med det samme, eller hvis den da blir gjort sandsynlig og beviset fuldstændiggjøres efter en kort utsættelse. Namsmanden gir i tilfælde tredjemand underretning i anbefalt brev.

Hvis en tredjemand besidder tingen og ikke er villig til at utlevere den, kan saksøkeren kræve, at saksøktes fordring paa at faa den utlevert blir anvist ham efter forskriftene i § 229 første led.

§ 236. Er en bestemt løsørengenstand, som saksøkte efter tvangsgrundlaget skal utlevere, ikke fundet i hans besiddelse, og han ikke gjør sandsynlig, at opfyldelsen er umulig, skal namsretten efter begjæring av saksøkeren ved kjendelse paalægge ham en løpende tvangsmulkt for hver dag eller uke, som gaar, uten at han opfylder sin pligt.

Tvangsmulkten tilfalder statskassen og inndrives av saksøkeren efter reglerne om fuldbyrdelse av pengekrav. Den kan ikke paa en gang inndrives for mer end otte uker. Lar saksøkeren lenger tid gaa hen, løper ingen videre mulkt, før den paaløpne er betalt eller utlæg for den begjært.

Hvis saksøkte godtgjør, at han har opfylldt sin forpligtelse, eller gjør sandsynlig, at det er umulig for ham at opfylde den, skal namsretten efter hans begjæring ved kjendelse stanse indrivelsen av mulkten og ophæve utlæg, som maatte være git. Dette gjælder dog bare mulkt, som er paaløpet efter opfyldelsen, eller efterat hindringen indtraadte.

§ 237. Hvis saksøkte efter tvangsgrundlaget skal foreta noget andet end at utlevere fast eiendom eller løsøre, og det kan utføres uten hans medvirkning, skal namsretten paa begjæring ved kjendelse bemyndige saksøkeren til at la det foreta paa saksøktes bekostning. Gjør saksøkte motstand, kan saksøkeren forlange hjelp hos namsmanden.

Hvis det forlanges, kan retten tillike ved kjendelse paalægge saksøkte forskudsvis at betale de sandsynlige omkostninger. Efter utførelsen kan den paa samme maate i tilfælde bestemme, hvad saksøkeren pligter at tilbakebetale.

Forlanger saksøkeren ikke bemyndigelse som nævnt, skal opfyldelsen efter begjæring av ham søkes fremtvunget ved løpende mulkt efter § 236.

§ 238. Hvis saksøkte efter tvangsgrundlaget skal stille sikkerhet, men undlater det, kan saksøkeren kræve avsætning hos ham med den virkning, at det avsatte gods hefter som sikkerhet, saalænge pligten til at stille sikkerhet varer.

Under de omstændigheter, som er nævnt i § 198 andet led og § 219 andet led, kan avsat løsøre paa begjæring selges

og forfaldne fordringer eller rettigheter drives ind ved opkræver. 13 aug.
Utbyttet indbetales til namsretten og forvares av den. Nr. 7.

§ 239. Hvis saksøkte i andre tilfælde, end § 238 nævner, efter tvangsgrundlaget skal foreta noget, som ikke kan utføres uten hans medvirkning, skal opfyldelsen efter begjæring av saksøkeren søkes fremtvunget ved en løpende mulkt overensstemmende med § 236.

Løpende mulkt kan ikke anvendes for at fremtvinge tjeneste i arbeidsleieforhold eller for at tvinge nogen til at motta den, som er antat til saadan tjeneste.

§ 240. Handler saksøkte mot sin pligt efter tvangsgrundlaget til at undlate en handling eller til at finde sig i, at en handling blir foretat, kan namsretten efter begjæring av saksøkeren ved kjendelse paalægge ham at stille sikkerhet for den skade, som kan voldes ved, at han ogsaa fremtidig handler mot sin pligt. Retten bestemmer sikkerhetens størrelse og art, og hvor længe den skal hefte. Før begjæringen avgjøres, skal indkaldelse til mundtlig forhandling forkyndes for parterne.

Saadant paalæg kan ogsaa paa begjæring gives ved dommen i en straffesak, som er reist mot saksøkte til fældelse efter den almindelige straffelovs § 334.

Har saksøkte voldt en forandring, som strider mot saksøkerens ret, kan den tidligere tilstand søkes gjenoprettet efter forskriftene i § 237 eller § 239.

§ 241. De tvangsforretninger, som dette kapitel handler om, kan ikke fremmes, hvis saksøkeren uteblir. Er det oplyst eller sandsynlig, at saksøkeren har gyldig forfald, utsættes forretningen en passende tid; i motsat fald indstilles den. Saksøkeren underrettes uten ophold om beslutningen.

Hvis saksøkte ikke er tilstede og heller ikke møter ved fuldmægtig, skal namsmanden efter bedste skjøn vareta saksøktes tarv saavidt mulig efter samraad med hans egtefælle eller andre voksne personer av hans husstand. Hvis ingen saadan person er tilstede eller villig til at optræde, bør namsmanden raadføre sig med saksøktes husvert eller arbeidsgiver, om der er adgang til det, eller med den, som har tingene i sin besiddelse eller varetægt.

§ 242. I de tilfælde, som er nævnt i §§ 236, 237, 239 og 240, fremsættes begjæringen for namsretten paa det sted, hvor saksøkte har sit almindelige verneting i riket, eller hvor han kan saksøkes efter lov om rettergangsmaaten i tvistemal § 32.

§ 243. Bestemmelserne i dette kapitel gjør ingen indskrænkning i saksøkerens ret til at forlange erstatning for den skade, som saksøkte har voldt ved pligtstridig forhold.

Hvis en paabegyndt fuldbyrdelse frafalder, eller hvis fuld-

13 aug. byrdelse forgjæves har været forsøkt, kan erstatningssøksmaalet Nr. 7. anlægges ved namsretten. Mægling i forliksraadet er i saa fald ikke nødvendig, og hovedforhandling kan berammes uten saksforberedelse. Ellers kommer de almindelige regler om søksmaal for herreds- og byret til anvendelse.

Fjerde del.

Midlertidige forføininger.

14de kapitel.

Arrest.

§ 244. For at sikre tvangsfuldbyrdelsen i skyldnerens gods av krav, som gaar ut paa penger enten umiddelbart eller istedenfor en anden ydelse, kan arrest foretages, selv om saksøkeren ikke har noget tvangsgrundlag.

Arrest utelukkes ikke ved, at kravet er uforfaltt eller betinget, naar ikke betingelsen er saa uviss, at kravet er uten værdi.

Til sikring av formuesstraf og inndragning kan arrest ikke anvendes.

§ 245. Arrest paa gods kan besluttes, naar skyldnerens adfærd gir grund til at frygte for, at fuldbyrdelsen ellers vil bli forspildt eller i væsentlig grad vanskeliggjort, eller at den maatte foretages i utlandet.

Arrest i skib kan besluttes uten særlig arrestgrund, naar det begjæres av en fordringshaver, som har panteret i skibet, og hans fordring er forfaltt.

§ 246. Arrest paa person kan besluttes, naar skyldneren staar i færd med at forlate riket under saadanne omstændigheter, at det er uvisst, om han agter at vende tilbake, og arrest findes nødvendig for at sikre fuldbyrdelsen av et krav, som han kan saksøkes for her i riket.

Arrest paa person kan ikke anvendes mot skibsfører eller skibsmandskap, naar skibet er utklarert og seilfærdig.

§ 247. Arrest kan besluttes av den domstol, som behandler et søksmaal om kravet, eller av namsretten der, hvor det gods eller den person findes, som begjæres undergit arrest.

Naar betingelserne for arrest paa person antages at foreligge, kan politiet i paatrængende tilfælde efter begjæring av arrestøkeren foreløbig holde skyldneren tilbake; men arrestøkeren maa da inden 24 timer forelægge arrestbegjæringen for namsretten.

§ 248. Arrestbegjæringen maa opgi kravet og dets beløb og arrestgrunden. Kravet og arrestgrunden maa gjøres sandsynlig. 13 aug. Nr. 7.

Selv om kravet ikke er gjort sandsynlig, kan arrest besluttes, hvis der vilde være fare ved ophold, og arrestsøkeren paa forhaand stiller saadan sikkerhet, som retten bestemmer for skadeserstatning og opreisning til skyldneren.

Retten kan ogsaa ellers gjøre beslutningen om arrest avhængig av sikkerhetsstillelse.

§ 249. Før avgjørelsen skal indkaldelse til mundtlig forhandling forkyndes for parterne, naar arrestsøkeren forlanger det, eller retten finder grund til det. I saa fald træffes avgjørelsen ved kjendelse.

Har der ikke været mundtlig forhandling, kan en beslutning om at tillate arrest ikke paakjæres. Men hvis nogen av parterne forlanger det, skal retten snarest mulig efter iverksættelsen gjennom forkyndelse indkalde dem til mundtlig forhandling om arrestens lovlighet. Gaar beslutningen ut paa fængslig forvaring, foretar retten indkaldelse av eget tiltak.

I den kjendelse, som derefter avgjør spørsmålet, kan retten helt eller delvis stadfæste, forandre eller ophæve sin første beslutning og gjøre stadfæstelsen eller forandringen avhængig av sikkerhetsstillelse.

§ 250. Arrestbeslutningen skal nævne arrestsøkeren og skyldneren samt kravet og arrestgrunden.

I beslutningen skal det siges, at skyldneren kan avverge iverksættelse av arresten eller kræve iverksættelsen ophævet av namsretten ved at stille sikkerhet for et beløb, som skjønsmæssig fastsettes av retten, eller hvis det gjælder arrest paa person, ved at anvise tilstrækkelig gods til arrest. Er beslutningen avsagt uten mundtlig forhandling, skal skyldneren i beslutningen gjøres opmerksom paa sin ret efter § 249 andet led.

Besluttes arrest paa person, skal det i beslutningen ogsaa siges, at arrest i gods vil bli iverksat, om saadant findes.

§ 251. Hvis ikke andet er bestemt, faar reglerne i denne lovs første og anden del tilsvarende anvendelse paa arrest.

§ 252. Arrestbeslutningen sendes namsmanden til iverksættelse. Er den truffet av namsretten, kan dog denne paa begjæring overta iverksættelsen selv.

Beslutningen kan iverksættes, uten at den paa forhaand er forkyndt for skyldneren; men i saa fald skal den forkyndes ved iverksættelsen eller snarest mulig derefter.

Namsmyndigheten underretter ikke av eget tiltak skyldneren om tiden for iverksættelsen.

§ 253. Arrest paa gods iverksættes efter samme regler som utlæg. Det er ikke nødvendig først at søke gods paa skyldnerens bopæl.

13 aug. Arresten medfører, at skyldneren mister retten til at raade
Nr. 7. over de arresterte gjenstande til skade for arresthaveren.

Forat arresten skal kunne gjøres gjældende overfor skyldnerens retshandler, kræves tinglysning eller registrering av arrestforretningen efter samme regler, som gjælder for utlæg.

Ved tinglysning eller registrering av arresten skal det beløp, som er fastsat i henhold til § 250 andet led, opgives som det høieste beløp, det arresterte gods hefter for.

§ 254. Under de omstændigheter, som er nævnt i § 198 andet led og § 219 andet led, kan efter begjæring arresterte ting selges og fordringer eller rettigheter drives ind ved opkræver.

I disse tilfælde sættes utbyttet fast til sikkerhet for arrestkravet. Det samme gjælder det beløp, som falder paa arrestkravet, naar andre rettighetshavere søker dækning av godset.

§ 255. Den ret, som er erhvervet ved arrest paa gods, gaar tapt, hvis ikke utlæg i godset er gjort og dækning begjært inden et aar efter arresten.

Fremsættes inden fristens utløp begjæring om at opretholde arresten, kan dens gyldighet forlænges, hvis der er grund til det. Avgjørelsen træffes ved kjendelse av namsretten eller av den domstol, som behandler et søksmaal om arrestkravet. Før avgjørelsen skal indkaldelse til mundtlig forhandling forkyndes for parterne. Forlængelse av arrestens gyldighet gives paa bestemt tid og kan efter samme regler gives paany.

Skyldneren kan i tilfælde begjære kjendelse av namsretten for, at arresten ophæves.

§ 256. Arrest paa person kan bestaa i fængslig forvaring eller i andre innskærnkninger i den personlige frihet efter nærmere bestemmelse av retten. Vilde fængslig forvaring sætte skyldnerens helbred i fare, kan han ikke sættes fast. Retten kan beslutte at avbryte fængslingen, hvis det er nødvendig.

Hvis en tjenstgjørende militærperson arresteres, skal underretning uten ophold gives hans foresatte. Forlanger de, at arresten avbrytes under tjeneste i krigstid og under vaabenøvelser, skal det gjøres.

For samme krav kan skyldneren ikke holdes i fængslig forvaring lenger end tre maaneder eller underkastes andre frihetsindskrænknninger lenger end 6 maaneder.

§ 257. Arrestsøkeren maa forskudsvis for hver maaned utrede omkostningene ved den fængslige forvaring og forpleining av skyldneren.

En skyldner, som er løslatt, fordi arrestsøkeren har forlangt det, eller fordi omkostningene ikke er betalt i rette tid, kan ikke igjen sættes i fængslig forvaring for samme krav.

§ 258. Er arrest besluttet, uten at arrest søkeren har no- 13 aug.
get tvangsgrundlag for sit krav, eller før kravet er bragt ind Nr. 7.
til retslig avgjørelse, skal namsretten efter begjæring av skyld-
neren fastsætte en frist, inden hvilken arrest søkeren maa reise
sak om kravet.

Oversitter han fristen, skal retten paa begjæring ophæve
arresten ved kjendelse. Er iverksættelsen av arresten avverget
ved sikkerhetsstillelse, kan sikkerheten kræves tilbage.

§ 259. Skyldneren kan begjære arresten ophævet paa
grund av forandrede omstændigheder, navnlig naar arrestgrun-
den ikke længer er tilstede, eller naar kravet er arrest søkeren
frakjendt ved dom eller betalt eller paa anden maate faldt bort.
Det samme gjælder, naar arrest søkeren ikke fremmer saken
om kravet med tilbørlig hurtighet.

Er iverksættelsen av arresten avverget ved sikkerhets-
stillelse, kan sikkerheten kræves tilbage.

Avgjørelsen træffes enten ved kjendelse av namsretten
eller den domstol, som behandler et søksmaal om kravet, eller
ved dommen i saken. Før avgjørelsen træffes ved kjendelse,
skal indkaldelse til mundtlig forhandling forkyndes for parterne.

§ 260. Naar retten ophæver en tinglyst arrest, sørger
den av eget tiltak for, at arresten blir avlyst.

§ 261. Hvis arrestkravet ved retskraftig dom negtes
anerkjendt, er arrest søkeren paa forlangende pliktig til at er-
statte skyldneren al skade, som han har lidt ved iverksættel-
sen av arresten eller ved de skridt, han har maattet gjøre for
at avverge arresten eller for at faa den ophævet. Det samme
gjælder, hvis det viser sig, at arrestbegjæringen forøvrig var
ugrundet, eller hvis arresten ophæves, kjendes ugyldig eller
bortfalder av en grund, som kan lægges arrest søkeren til last.

Retten kan ved siden av erstatningen paalægge arrest-
søkeren at yde skyldneren opreisning i penger for tort eller
anden skade av ikke økonomisk art. Beløpet avpasser den
etter billighet.

Søksmaal om erstatnings- og opreisningskravet kan anlæg-
ges ved den ret, som har besluttet arresten eller, hvis den er
ophævet, ved den ret, som har besluttet ophævelsen, dog ikke ved
Hoiesteret. Mægling i forliksraadet kræves i saa fald ikke, og
hovedforhandling kan berammes uten saksforberedelse.

Hvis skyldneren ikke har reist søksmaal inden tre maane-
der, efterat han er blit underrettet om ophævelsen av arresten,
taper han kravet, og arrest søkeren kan forlange tilbake den
sikkerhet, som han maatte ha stillet efter § 248 eller § 249.
Er arresten faldt bort uten ophævelsesbeslutning, gjælder det
samme, hvis skyldneren ikke har reist søksmaal inden tre
maaneder, efterat han har faat vite om, at arresten er faldt
bort, og hvem som er ansvarlig for skaden.

13 aug.

Nr. 7.

15de kapitel.

Andre midlertidige forføininger.

§ 262. Andre midlertidige forføininger end arrest kan efter begjæring av en part foretages for at sikre tvangsfuldbyrdelsen av krav, som gaar ut paa andet end penger, selv om ikke noget tvangsgrundlag foreligger:

1. naar motpartens adfærd gir grund til at frygte for, at fuldbyrdelsen ellers vil bli forspildt eller i væsentlig grad vanskeliggjort, særlig ved en forandring i den bestaaende tilstand;
2. naar det findes nødvendig at faa en midlertidig ordning i et omtvistet retsforhold for at avverge en væsentlig skade eller ulempe eller hindre voldsomheter, som motpartens adfærd gir grund til at frygte for.

§ 263. Hvis der føres søksmaal om kravet eller retsforholdet, besluttet forføiningene av den domstol, som har saken. Ellers besluttet de av namsretten paa det sted, hvor motparten bor eller opholder sig, eller i paastrængende tilfælde paa det sted, hvor den ting eller ret findes, som saken gjælder. Avgjørelsen kan bare i paastrængende tilfælde træffes, uten at indkaldelse til mundtlig forhandling er forkyndt for parterne.

§ 264. Selv om hovedsaken staar for en anden domstol, kan namsretten i paastrængende tilfælde beslutte en midlertidig forføining. Beslutningen kan fattes uten indkaldelse til mundtlig forhandling; men retten skal da fastsætte en frist, inden hvilken den, som har begjært forføiningen, kan forlange motparten indkaldt for domstolen i hovedsaken til mundtlig forhandling om forføiningens lovligheit.

Oversittes fristen, skal namsretten paa begjæring ophæve forføiningen uten indkaldelse til mundtlig forhandling.

§ 265. Retten fastsætter de forholdsregler, som den finder paakrævet. Forføiningen kan saaledes gaa ut paa, at en formuesgjenstand sættes ut av en parts besiddelse og sættes under forvaring eller bestyrelse, eller at en part paalægges en ydelse eller at foreta, undlate eller finde sig i visse handlinger.

Fængslig forvaring eller andre indskrænkninger i den personlige frihet kan ikke besluttet.

§ 266. Retten bestemmer, hvor længe forføiningen skal vare, og om iverksættelsen kan avverges eller ophæves mot sikkerhetsstillelse.

Paa begjæring kan tiden senere forkortes eller forlænges og ny bestemmelse træffes om sikkerhetsstillelse. Beslutning herom træffes ved kjendelse av den ret, som nævnes i § 263.

Bestemmelserne i § 263 andet led og § 264 faar ogsaa her 13 aug.
anvendelse. Nr. 7

§ 267. Sættes en formuesgjenstand under bestyrelse, fastsætter namsretten nærmere regler for bestyrelsen. Hvis der er tvist om eiendomsforholdet til en gjenstand, som er sat under forvaring eller bestyrelse, utbetales avkastningen til namsretten for at sættes fast, til saken er avgjort.

§ 268. Forøvrig faar bestemmelserne om arrest og bestemmelserne om fuldbyrdelse av krav paa andet end penger tilsvarende anvendelse paa midlertidige forføininger. Dog gjælder ikke § 261 andet led.

Slutningsbestemmelse.

Tiden for denne lovs ikrafttræden fastsættes ved særskilt lov.

Ti har Vi antat og bekræftet, likesom Vi herved antar og bekræfter samme som lov, under Vor haand og rikets segl.

Git paa Kristiania slot den 13 august 1915.

Haakon.

(L. S.).

Gunnar Knudsen.

Hesselberg.

Utgiver: Byraachef Young.

Grøndahl & Søn's boktrykkeri. Kristiania.